

Poštovani čitatelji,

ove godine Hrvatska javnobilježnička komora obilježava dvadesetu obljetnicu djelovanja. Svečano obilježavanje toga značajnog jubileja u studenom 2014. popratit će tiskano izdanje monografije na hrvatskome i engleskom jeziku. Dio sadržaja i slikovnog materijala našeg časopisa pojavit će se i u monografiji, stoga vas molimo ako ste fotoaparatom zabilježili neke javnobilježničke susrete, konferencije, skupštine ili posjedujete fotografije koje bi nas mogle podsjetiti na prvih dvadeset godina djelovanja javnobilježničke službe da nam pošaljete u digitaliziranom obliku na e-mail hjk@hjk.hr ili poštom na adresu Komore (fotografije vraćamo).

U godini jubileja evo i jubilarni 40. broj časopisa koji obiluje raznolikim događanjima, aktivnostima, sjednicama i susretima što su se zbili od jeseni do ovih proljetnih dana.

Prije svega, kao europski bilježnici važno je da znamo nešto više o novom predsjedniku Vijeća notarijata Europske unije (CNUE). To je belgijski bilježnik André Michielsens, a više o njemu njegovim aktivnostima i planovima možete pročitati na uvodnim stranicama časopisa. U svojoj poruci A. *Michielsens* naglašava kako će europska javna bilježništva odgovoriti izazovima Europe daljnjim naglašavanjem činjenice da ono što bilježnici rade, govore i prije svega pišu, pruža pravnu sigurnost na znatno višoj razini nego pisana, a pogotovo izgovorena riječ ikoga drugoga.

Kako nam članstvo u CNUE-u omogućuje da sudjelujemo u nadnacionalnim legislativnim procesima, važnima za notarsku službu, Uredništvo je obavilo razgovor s *Denisom Krajcarom*, javnim bilježnikom iz Pule i predsjednikom Povjerenstva HJK za međunarodnu suradnju. Razgovarali smo o nekim pitanjima iz rada i aktivnosti Vijeća notarijata EU-a (CNUE-a) te o značenju članstva naše Komore u tome Vijeću kao i o temi postupka pred Europskim sudom pravde u predmetu C-600/13 protiv talijanskog Zakona o notarima. Zanimljivo je da se tu radi o pokušaju diskreditiranja nacionalne norme koja daje važnu i tradicionalnu kompetenciju notarskoj profesiji, te da takva inicijativa ponovno dolazi iz anglo-američkoga pravničkog područja, u kojem ne postoji notarijat latinskog tipa kao slobodna profesija s javnim ovlastima. Svakako, to je korisno pročitati u očekivanju pravorijeka Suda pravde EU-a – kao čuvara pravne stečevine Europske unije.

Zahvaljujući *dr. Tamásu Sajbenu*, predstavniku Mađarske notarske komore u Bruxellesu, u ovom broju na početku autorskih priloga objavljujemo dva priloga *dr. Lőrincza Asbóth-Hermányija* javnog bilježnika u Budimpešti. Ujedno je to i ponuda za hrvatske bilježnike koji žele slične teme objaviti u časopisu Mađarske javnobilježničke komore da je prostor za suradnju obostrano otvoren. U prvom prilogu možete saznati više o javnobilježničkom sustavu u Mađarskoj, a u drugom kako se provodi ostavinski postupak.

U očekivanju Prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona *doc. dr. sc. Gabrijela Mihelčić* pokušala je odgovoriti na pitanje: Što nam donosi reforma ovrhe na nekretnini? Koliko su odgovori na ovo pitanje važni znamo i sami jer će doći će do ozbiljnih i značajnih izmjena postojećeg uredjenja, u prvom redu ovršnih pravila (posebno pravila kojima je uređeno iseljenje ovršenika iz nekretnine i njezina predaju kupcu u posjed), dok će se pravila osiguranja mijenjati u manjoj mjeri.

O temi međusobne komplementarnosti pojmova „sud“ i „javni bilježnik“ u praksi Europskog suda za ljudska prava detaljno nas obavještavaju u svom prilogu *dr. sc. Sanja Grbić*, viša asistentica na Katedri za teoriju prava i države, filozofiju prava, ljudska prava i javnu politiku Pravnog fakulteta u Rijeci i *dr. sc. Dejan Bodul*, viši asistent na Katedri za građansko postupovno pravo, istog fakulteta. Detaljnom argumentacijom oni potvrđuju svoju tezu da ova dva stupa tog građanskog pravosuđa (sud i javni bilježnik), i po shvaćanju teorije, stoje u europskim pravnim poredcima u komplementarnom odnosu i u velikoj su mjeri slično strukturirana, tako da su i osnovna načela, na kojima se temelji javnobilježnička služba i pravosuđna služba, nezavisnost i nepristranost njezinih nositelja.

Damir Kontrec, dipl. iur., sudac Vrhovnog suda Republike Hrvatske piše o novom uređenju pravnih lijekova u zemljišnoknjižnom postupku prema Noveli zakona o zemljišnim knjigama iz 2013. godine i iskustvima pravnih lijekova u zemljišnoknjižnom postupku u praksi koje se moglo sagledati u ovome kratkom razdoblju primjene.

Goran Milaković, dipl. iur., sudac Županijskog suda u Bjelovaru, u svom članku Pravni položaj obrtnika u ovršnim postupcima, sažima dosadašnje odredbe koje reguliraju tu materiju te neke nedoumice oko njegove primjene. Odgovornost za dugove nastale u obavljanju obrta u dosadašnjoj sudskoj praksi zadavalo je dosta nedoumica, a posljedica toga je bila i neujednačena sudska praksa kao i pitanje opravdanosti različitog uređenja odgovornosti za obveze gospodarskih subjekata.

Vladimir Rončević, dipl. iur., sudac Općinskog suda u Zadru, u svom kraćem prilogu napominje neke važne elemente o tome kako naplatiti (bjanko) zadužnicu koju je ovjerio ured državne uprave.

Vežano uz povijesne teme vrlo je zanimljiv članak *dr. sc. Branke Grbavac* s Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU u Zagrebu, koja nas podsjeća na plaće notara srednjovjekovnih dalmatinskih komuna i naknade za obavljeni posao.

Uza zapis i slike o različitim aktivnostima u proteklih nekoliko mjeseci, broj 40. zaključujemo uobičajenim adresarom svih javnih bilježnika u Republici Hrvatskoj.

Molimo čitatelje i ovaj put da elektroničkom poštom pošalju možebitne ispravke, a novoimenovane javne bilježnike da pažljivo provjere svoje podatke.

Pozivamo vas također da i nadalje svojim stručnim priložima i zanimljivostima iz prakse sadržajno obogatite sljedeća izdanja.

Uredništvo časopisa Javni bilježnik

Photo: Emmanuel Crooy

ANDRÉ MICHELSENS

Novi predsjednik Vijeća notarijata Europske unije (CNUE)

Belgijski bilježnik André Michielsens izabran je za predsjednika Vijeća notarijata Europske unije za 2014. godinu. A. Michielsens bio je javni bilježnik u Wijnegemu od 1982. On je bio predsjednik bilježničke komore Belgije u Antwerpenu od 1999. do 2001. i predsjednik Nacionalnog vijeća za bilježnike Belgije 2002. – 2005. Također, bio je i predavač na sveučilištu Vrije Universiteit Brussel od 1994. te suvoditelj javnobilježničkog studija od 2007. g.

Novog predsjednika gotovo 40.000 europskih bilježnika čekaju značajni poslovi u godini 2014., u kojoj su i izbori za Europski parlament. Među temama koje će biti na dnevnom redu CNUE-a u narednim mjesecima svakako će u središtu pozornosti biti razvoj već započete platforme prekogranične suradnje (EU*Fides*), prije svega vezano uz kupnju nekretnina kao i

prijedloga propisa o bračnom režimu imovine te imovinskim posljedicama registriranog partnerstva. Neizostavne teme rasprava bit će i pravo trgovačkih društava kao i zajednička borba protiv korupcije i pranja novca.

IZ ŽIVOTOPISA

Andréa Michielsensa

Javni bilježnik u Wijnegemu, Belgija od 1982. godine. Od 2007. g. Predavač na sveučilištu Vrije Universiteit Brussel od 1994. g. Počasni zamjenik *justice of the peace* (vrsta pravosudnog dužnosnika u belgijskom pravnom poretku) od 1996. do 2012. g.

Predsjednik Komore javnih bilježnika Antwerpena od 1999. do 2001. g. Predsjednik Nacionalne komore javnih bilježnika Belgije od 2002. do 2005. g.

Supredsjednik Međunarodnog vijeća belgijskog bilježništva od 2002. do 2005. g. Supredstojnik katedre magisterija na javnobilježničkim studijima pri sveučilištu Vrije Universiteit Brussel od 2007. g. Predsjednik Fonda za bilježničko socijalno osiguranje od 2011. g. Potpredsjednik CNUE-a 2013. g.

PORUKA ANDRÉA MICHIELSENSA

Život građanima učiniti jednostavnijim

- Godina 2014. godina biti će ključna. Ona će donijeti novi sastav Europskog parlamenta i novi kolegij povjerenika Europske komisije. Predstavnici građana u Parlamentu osvajaju izborne glasove obećanjima i projektima za novu budućnost Europe. Europski dužnosnici ulažu velik napor kako bi ostvarili napredak za Europu na svim razinama. Jednako tako, sudovi osjećaju sve veći pritisak da nacionalno pravo tumače u svjetlu europskog prava.

Europa je postala nepovratan proces u kojem jedinu konstantu tvori tenzija između europskih i nacionalnih interesa.

Za CNUE, a koje predstavlja bilježništva 22 europske države, ta trajna napetost predstavlja znatan izazov.

Prijedlog Uredbe o obliku javnih isprava čini dio ove materije. Redukcija pretjeranog formalizma u prometu javnih isprava može djelovati kao plemenita ideja, ali formalizam opravdava svoj položaj imajući na umu pravnu sigurnost. Nije li upravo to prioritet u društvu uronjenom u previše komunikacije, komunikacijskih sredstava; u društvu u kojem sfera privatnog postupno nestaje i u kojem se građani osjećaju izgubljenim među pravilima; u društvu u kojem je sastavljanje ugovora koji su u skladu s pravom, a istodobno zadovoljavaju zahtjeve za visokom kvalitetom sadržaja i forme, postaje izazov?

Europska javna bilježništva odgovorit će izazovima Europe daljnjim naglašavanjem činjenice da ono što bilježnici rade, govore i prije svega pišu, pruža pravnu sigurnost na znatno višoj razini nego pisana, a pogotovo izgovorena riječ ikoga drugoga. Odluka Europskog suda pravde iz 2011. godine, a koja se tiče uvjeta državljanstva za stjecanje svojstva bilježnika također čini predmet ovog izazova. Kakav će u europskom kontekstu biti odgovarajući pravni okvir koji će građanima pružati jednaku raznu sigurnosti usluge od strane bilježništva, kao što je to slučaj sada u njihovim zemljama?

S mrežne stranice CNUE preveo: Filip Milak

Za europskog smo zakonodavca i latinski notarijat u svakom slučaju, ali ne posredstvom direktive o uslugama ili direktive o uzajamnom priznanju profesionalnih kvalifikacija.

Bilježnička profesionalna kompetencija ne može biti predmnijevana, niti ona nastaje odjednom, bez odgovarajućih temelja koji bi jamčili *fair* postupak imenovanja, kao i primjerenu povezanost s građanima i javnom vlasti. Zbog ovog razloga aktivnost CNUE-a obuhvaća mnogo više od odraza na status bilježnika.

Uredbe i direktive koje su u zakonodavnoj proceduri, a tangiraju raznolika područja, predmet su aktivnosti CNUE-a.

CNUE-ove radne skupine pomno prate pripremni rad na ovim aktima, dajući svoj doprinos i anticipirajući poteškoće koje bi mogle nastati u tijeku implementacije europskog zakonodavstva.

Građani imaju pravo na bilježništvo koje izražava svoju zabrinutost u vezi navedenog. Uvođenjem dijaloga s autorima zakonodavnih tekstova, europsko građansko kao i trgovačko pravo mogu biti detaljno usklađeni.

Druga pravna područja kao što je to pranje novca zaslužuju posebnu pozornost. Dovodenje prava društava u jednake okvire u svim zemljama članicama EU-a je tendencija koja također crpi korist od posebne pažnje koju joj bilježnici obraćaju, uzimajući u obzir njihovu važnu ulogu u sastavljanju prijeko potrebnih isprava. Od bilježništva se očekuje primjena prava i, gdje je to moguće, davanje smjernica radi stvaranja kvalitetnog zakonodavstva.

Zbog ovog je razloga obrazovanje bilježnika u području europskog prava prioritet koji prepoznaju i podržavaju i europska tijela javne vlasti.

Konačno, bilježništvo je uz pomoć Europe u potrazi za sredstvima i instrumentima koji će učiniti živote građana jednostavnijim. S tim ciljem, ustrojavaju se informacijske platforme i oblici međupovezivanja registara sa širokim spektrom utjecaja, kao što su registar oporuka i mogući registar ranjivih odraslih osoba, europska potvrda o nasljeđivanju, europski bračni ugovori i sl.

Jednako kao što Europska komisija utvrđuje svoj program, kao što političke stranke određuju svoje programe i kao što vlade i predsjednici vlada određuju ciljeve u Europi, jednako tako će i CNUE sastaviti plan. Godina 2014. stoga nije tek ključna godina. Europski notarijati ulažu trud da predlože plan do 2020. građanima Europe i europskim institucijama, čime teže boljoj budućnosti u suradnji s bilježništvom.

DENIS KRAJCAR

Članstvo u CNUE-u omogućuje nam da sudjelujemo u nadnacionalnim legislativnim procesima važnima za notarsku službu

S Denisom Krajcarom, javnim bilježnikom iz Pule i predsjednikom Povjerenstva HJK za međunarodnu suradnju, razgovarali smo o nekim pitanjima iz rada i aktivnosti Vijeća notarijata EU-a (CNUE-a) te o značenju članstva naše Komore u tome Vijeću kao i o drugim aktualnim temama.

● *Koje su aktualnosti u radu i aktivnostima Vijeća notarijata EU-a (CNUE) te kakav je status i perspektiva HJK kao članice CNUE-a?*

- Ove godine održat će se izbori za tijela EU-a i to Europski parlament te za Europsku komisiju (EK), a to se osjeća i u aktivnostima CNUE-a. Uz poziv svim notarijatima članovima CNUE-a da se uključe, u tijeku je izrada Strateškog plana za javnobilježničku (notarsku) profesiju u EU-u do 2020. g.

Strateški plan se priprema jer se njime želi prezentirati uloga, značaj i potencijali notarske profesije novoizabranim nacionalnim predstavnicima u tijelima Europske unije – uz isticanje bitnih strateških pravaca za daljnji razvitak notarijata i stjecanje novih kompetencija u nadnacionalnom prostoru EU-a. Istodobno, taj Strateški plan je za notarijate članove CNUE-a kvalitetna platforma i putokaz za djelovanje i u nacionalnim okvirima s istim ciljevima: daljnji razvitak i afirmacija notarske profesije.

Strateški plan CNUE-a odnosi se na tri ključna područja:

1. promocija temeljnih vrijednosti notarske profesije
2. razvoj novih informatičkih alata u okviru EU Notarijata, i
3. jačanje i razvoj tradicionalnih notarskih kompetencija:
  - pravo nekretnina
  - obiteljsko pravo
  - nasljedno pravo, i
  - trgovačko pravo.

U tijeku je izobrazba u vezi s Uredbom EU-a, br. 650/2012, koja se odnosi na javne isprave u nasljednim stvarima i uspostavu Europske potvrde o nasljeđivanju, koja stupa na snagu i počinje se primjenjivati neposredno u svim državama članicama 17. kolovoza 2015. EK je dao rok državama članicama da se do studenog ove godine izjasne koje će tijelo u pojedinoj državi biti nadležno za izdavanje Europske potvrde o nasljeđivanju te hoće li se ustrojiti nacionalni registar takvih potvrda. Vjerujemo da će se u Hrvatskoj donijeti politička odluka da se kompetencija izdavanja potvrda i njihovo upisivanje u registar povjere javnim bilježnicima. To bi bilo logično i prijeko potrebno, s obzirom na naše kompetencije u vodenju ostavinskih postupaka kao i na okolnost da je HJK ustrojio i uspješno upravlja Hrvatskim upisnikom oporuka. To bi dodatno afirmiralo javnobilježničku službu u okviru domaćega pravnog poretka.

HJK je promatrač u Europskoj mreži testamentarnih registara (ARERT/ENRWA), a pretpostavka za naše potpuno uključivanje u taj važan strateški projekt CNUE-a jest da se izmijeni i dopuni Pravilnik o HUO-u – kako bi se pristup podacima, pored hrvatskih sudaca, odvjetnika i javnih bilježnika, omogućio i ostalim članicama EU-Mreže. Takvo kolanje podataka omogućava uspješnu provedbu ostavinskih postupaka u tzv. prekograničnim slučajevima, kada su imovina, a ponekad i oporuka, ostavitelja situirani, odnosno sastavljeni, u državi članici – različitoj od ostaviteljeve države prebivanja.

Radna skupina EK priprema tekst Prijedloga direktive o jednočlanom društvu kapitala – Societas Unius Personae (SUP). Zabrinjavajuće je da se tom direktivom želi omogućiti jednostavno i jeftino osnivanje društva i to on line, bez ikakve profesionalne podrške ili kontrole. Iako je razumljiva želja politike EU-a da na taj način pokuša omogućiti gospodarski oporavak i toliko očekivani rast tržišnih aktivnosti, može se primijetiti da je takav prijedlog direktive daleko ispod dosegnutih standarda

pravne sigurnosti tipičnih za notarsku profesiju u okviru kompetencija na području prava trgovačkih društava. U komuniciranju s tijelima EK CNUE se snažno zalaže za očuvanje dosegnutih standarda pravne sigurnosti kao i zadržavanje dosadašnjih notarskih kompetencija, stavljanjem u prvi plan prevenciju mogućeg prevarnog postupanja kao i sprječavanje mogućeg pranja novca.

Pred Europskim sudom pravde u Luxembourg u Europska komisija je tužila Latviju, uz zahtjev da se toj članici EU-a naloži uklanjanje nacionalnog državljanstva – kao pretpostavke za imenovanje za notara. Pritom EK ustraje kod argumenata koje je isti Sud izložio u svojoj presudi od 24. svibnja 2011., kada je u Velikom vijeću presudio u predmetima protiv tada tuženih država članica (Belgija, Francuska, Luxembourg, Austrija, Njemačka i Grčka) i naložio im da u svojim nacionalnim zakonima o notarijatu uklone državljanstvo kao pretpostavku za imenovanje notara. Te države su to u međuvremenu i učinile, kao i Nizozemska – koja je naknadno bila tužena iz istog razloga. EK je osim toga, u veljači ove godine, Mađarskoj i Češkoj ostavio rok od dva mjeseca da se izjasne o istom pitanju – navodeći da će i u odnosu na te dvije članice pokrenuti postupak pred Sudom pravde EU-a, ukoliko ustraju kod zadržavanja državljanstva u svojim zakonima o notarima. Naime, te se sve države pozivaju na okolnost da njihovi notarijati imaju ovlasti iz područja sudske nadležnosti (ostavinski i ovršni postupci) pa da su, kao i suci, izuzeti od primjene opisanog stava Suda – koji se temelji na člancima 49. i 51. Ugovora o funkcioniranju EU-a. Opisane aktivnosti EK prema drugim državama članicama ukazuju da će se uskoro i u Hrvatskoj morati donijeti politička odluka o odredbi Zakona o javnom bilježništvu, kojom se hrvatsko državljanstvo propisuje kao jedna od pretpostavki za imenovanje javnih bilježnika. Osobno mislim da će konačni ishod za Hrvatsku, nakon provedenoga sudskog postupka ili bez provedbe toga postupka, biti u skladu s presudom od 24. svibnja 2011., dakle da će se hrvatsko državljanstvo trebati ukloniti kao uvjet.

Hrvatsko javno bilježništvo se u statusu promatrača u CNUE-u, od 2004. g. do ulaska u punopravno članstvo, postupno integriralo u rad i aktivnosti te, za našu profesiju, vrlo važne asocijacije. Punopravni smo članovi Europske notarske mreže (ENN), koja predstavlja važan profesionalni alat u svim vrstama prekograničnih predmeta. Promatrači smo u Europskoj mreži testamentarnih registara, čije značenje smo već naglasili. Podaci o hrvatskom zakonodavstvu na području nasljeđivanja, obiteljskog prava i prava ranjivih osoba objavljeni su na web-stranicama CNUE-a na svim jezicima koji su u uporabi u EU-u i predstavljaju važan izvor

informacija za pravne praktičare i građane diljem Unije. Svi hrvatski javni bilježnici, zajedno s ostalih 40 000 kolega notara iz država članica CNUE-a uvršteni su sa svojim osobnim podacima u Europski direktorij notara, koji omogućava pretraživanje i kontakt svakome kome je potrebna naša profesionalna usluga ili savjet. Osim što redovito sudjelujemo u radu Glavne skupštine CNUE-a, HJK ima svoje stalne predstavnike u dvije radne skupine CNUE-a i to: za nasljedno pravo kolegicu Ljiljanu Vodopija-Čengiđ, javnu bilježnicu iz Zagreba te za trgovačko pravo kolegicu Ivu Kemec Kokot, javno-bilježničku prisjednicu iz Slavenskog Broda.

Zbog bitnih kompetencija koje imamo na tom području, kao i drugih grana prava, a koje su regulirane i nadnacionalnim propisima EU-a, vrlo je važno za HJK sudjelovati u radu

CNUE-a i na taj način biti u tijeku legislativnih aktivnosti pred tijelima EU-a prilikom donošenja nadnacionalnih propisa kojima se neposredno utječe na nacionalno pravo (direktive), odnosno koji se neposredno primjenjuju u svim državama članicama (uredbe), naravno, kada su u pitanju propisi koji se tiču notarske profesije. Takva aktivnost predstavnika HJK u CNUE-u omogućava nam da budemo u tijeku sa svim važnim nadnacionalnim legislativnim procesima pred tijelima EU-a i ne samo to, nego znači i mogućnost utjecati na te procese temeljem zajednički dogovorene strategije s drugim notarijatima članovima CNUE-a. A to onda našu Komoru i njezine predstavnike dodatno kvalificira i omogućava djelovanje sukladno takvoj strategiji i u nacionalnim okvirima.

● *O čemu se radi u prejudicijalnom postupku pred Europskim sudom pravde u predmetu C-600/13 protiv talijanskog Zakona o notarima?*

- U siječnju ove godine CNUE je dobio obavijest da je pred Europskim sudom pravde u Luxembourgu pokrenut prejudicijalni postupak protiv talijanskog Zakona o notarima. Postupak je pokrenuo talijanski sudac za mirenje, a na prijedlog jedne engleske pravne osobe.

Tom je postupku prethodilo zaključivanje ugovora o kupoprodaji jednog maslinika s ruševnom štalom za cijenu od 4000,00 eura, i to između jedne engleske pravne osobe, kao kupca i talijanskog građanina, kao vlasnika nekretnine i prodavatelja. Ugovor je sastavio engleski odvjetnik u obliku privatne isprave, a ugovaratelji su ga samo potpisali te nisu niti ovjerali potpis ugovaratelja. Kada se kupac obratio talijanskom Registru nekretnina, zahtijevajući provedbu ugovora i upis prava vlasništva, Registar je, pozivom na talijanski Zakon o notarima br. 89/1913, odbio upisati vlasništvo, navodeći da pravni posao nije zaključen pred javnim

bilježnikom u obliku javnobilježničkog akta, kako je propisano talijanskim zakonom.

Engleska pravna osoba, nezadovoljna takvim ishodom, pokrenula je postupak pred mjesno nadležnim talijanskim sucem za mirenje iznoseći činjenično stanje, ukazujući da je talijanski Registar postupio suprotno nadnacionalnim normama EU-a, a posebice suprotno Direktivi o slobodnom pružanju usluga u EU-u, zahtijevajući od suca za mirenje da pokrene prejudicijalni postupak pred Sudom pravde EU-a radi utvrđivanja da je talijanski zakon u suprotnosti s pravnom stečevinom EU-a i načelima slobodnog pružanja usluga u Europskoj uniji. Pritom je ukazano da je u Ujedinjenom Kraljevstvu, prema tim načelima, omogućeno slobodno pružanje usluga zaključivanja pravnih poslova u vezi s nekretninama od strane više profesija (bilježnici i odvjetnici) i to po izboru samih ugovaratelja, a da isto takvo slobodno pružanje usluga nije omogućeno pri prometovanju nekretninama po talijanskom zakonu.

Sud pravde EU-a je u vezi s pokrenutim postupkom zatražio od vlada država članica da se izjave o slučaju.

Prejudicijalno ispitivanje sukladnosti talijanskog Zakona o notarima s pravnom stečevinom EU-a bio je neposredan i ozbiljan povod sazivanju izvanredne sjednice Glavne skupštine CNUE-a u veljači 2014., na kojoj je zaključeno da će se prema svojim vladama očitovati samo talijanski i francuski motarijati, iznoseći pravno relevantne argumente kojima se podržava sukladnost talijanskog Zakona o notarima s pravnom stečevinom EU-a.

Denis Krajar, javni bilježnik iz Pule i predsjednik Povjerenstva HJK za međunarodnu suradnju

Drugi notarijati članovi CNUE-a pozvani su da svoja očitovanja dostave u Tajništvo CNUE-a.

U svojim očitovanjima oba notarijata, talijanski i francuski, ukazali su da se u ovom slučaju potpuno neosnovano ukazuje na Direktivu o slobodnom pružanju usluga (Dir. 2006/123/EU) - prema kojoj je, upravo suprotno od iznesenog stava engleske pravne osobe, eksplicitno isključena primjena te direktive na području pružanja javnobilježničkih usluga. To stoga jer se radi o pružanju usluge profesije koja je nositelj javnih ovlasti i ne može se izjednačiti s ostalim profesijama na koje se direktiva odnosi i primjenjuje. Također, ukazali su i na načelo *lex rei sitae*, prema kojem se na reguliranje odnosa u vezi s nekretninama, kao i na postupak upisa u javni registar nekretnina uvijek primjenjuje

nacionalno pravo države gdje se nekretnina nalazi. Pored toga, notarijati ukazuju i na okolnost da je engleska pravna osoba, koja je i pokrenula čitav slučaj, izbrisana iz engleskog Registra pravnih osoba još tijekom 2004. g., iz čega slijedi da ne postoji njezina aktivna legitimacija za vođenje bilo kojeg postupka.

Na kraju valja reći kako ostaje dojam da se ovdje radi (još jednom) o pokušaju diskreditiranja nacionalne norme koja daje važnu i tradicionalnu kompetenciju notarskoj profesiji, te da takva inicijativa ponovno dolazi iz anglo-američkoga pravnčkog područja, u kojem ne postoji notarijat latinskog tipa kao slobodna profesija s javnim ovlastima.

U svakom slučaju, valja s pozornošću očekivati pravorijek Suda pravde EU-a – kao čuvara pravne stečevine Europske unije.

Javnobilježnički sustav u Mađarskoj

Uređenje javnobilježničke strukture i njezino djelovanje

Zakon XLI. o javnom bilježništvu iz godine 1991. povjerio je javnim bilježnicima vjerodostojnost (ukidajući institut javnih bilježnika latinskog tipa koji je postojao u Mađarskoj između 1875. i 1949.) u pružanju pravnih usluga strankama kako bi se spriječili pravni sporovi.

Struktura i postupci javnobilježničke organizacije regulirani su zakonima, njihova provedba je olakšana odlukama ministarstva o upravljanju, rukovanju dokumentima, javnobilježničkim nagradama i pravilnicima koji se odnose na organizaciju javnog bilježništva.

Javne bilježnike imenuje ministar pravosuđa na neodređeno vrijeme.

Broj javnobilježničkih mjesta reguliran je odlukom ministra tako da se omogući pristup javnobilježničkoj službi u cijeloj zemlji i osigura održivost svih javnobilježničkih ureda. Mađarska ima 315 javnih bilježnika koji zapošljavaju prisjednike i vježbenike.

Javne bilježnike nadziru regionalne komore i Mađarska nacionalna komora koja je također obvezna pružati različite podrške IT-sustava i upravljati javnobilježničkim arhivama.

Ministar pravosuđa je nadležan za sudski nadzor javnih bilježnika.

Predsjednik nadležnog suda u Budimpešti, ili okružnog suda u sjedištu javnog bilježnika, nadležan je za provođenje nadzora nad radnjama javnog bilježnika i kao dio tog nadzora može naložiti komori da izvrši pregled radnji javnog bilježnika kao i započeti disciplinski postupak.

Obavljanje javnih ovlasti i njezini elementi u javnobilježničkim radnjama

Mađarsko pravo prenosi na javne bilježnike javnu ovlast kako bi izbjegli pravne sporove i pružali nepristrane pravne usluge. Javni bilježnici, kao dio državnog pravosuđa, provode službenu pravnu vlast u skladu s pravnim pravilima o njihovoj nad-

ležnosti. Stoga javni bilježnici imaju javnu ovlast. To je razlog zašto isključivo mađarski državljani mogu biti imenovani javnim bilježnicima i zašto su neki od elemenata dužnosti javnih bilježnika slični onima koje imaju suci.

Sljedeći elementi pritom se mogu istaknuti:

- imenovanje je jedino moguće kao rezultat postupka javnog natječaja i ograničeno je na nadležnost lokalnog suda
- u slučaju odsutnosti javnog bilježnika, prisjednika može postaviti samo lokalna javnobilježnička komora
- javni bilježnik mora djelovati osobno, nepristrano, u skladu sa zakonima koji uređuju njegovu nadležnost
- javni bilježnik dužan je surađivati, što znači da može odbiti postupati samo ako mu je to dopušteno zakonom, a oblik odbijanja je isprava
- kako bi omogućio nepristrani postupak, javni bilježnik je obvezan, u skladu s obvezom pružanja jednakih mogućnosti, obavijestiti stranke o njihovim pravima i obvezama
- javni bilježnik podvrgnut je samo pravnim pravilima, a ne smije mu se narediti
- javni bilježnik ovlašten je koristiti državni grb
- pravila o odgovornosti i izuzeću sudaca primjenjuju se i na javne bilježnike
- nagrade javnih bilježnika određene su zakonom.

Dr. Lőrinc Asbóth-Hermányi

javni bilježnik
u Budimpešti,
Mađarska

Opis odabranih postupaka

Javnobilježničke radnje, koje se prema mađarskom pravu jasno i suglasno smatraju provođenjem javne vlasti, dijele se u dvije glavne kategorije: sastavljanje vjerodostojnih isprava i postupanje, osobito u izvanparničnim postupcima.

Kao dio postupka sastavljanja isprava, javni biljež-

nik sastavlja vjerodostojne javnobilježničke isprave na zahtjev.

- Isprave o pravnim poslovima potvrđuju s javnom vjerodostojnošću volju stranke da sklopi pravni posao.
- Isprave koje potvrđuju činjenice daju javnu vjerodostojnost činjenicama i radnjama opisanim u potvrdi na pravno razumljiv način, bez ovisnosti o volji stranke (na primjer, ovjeravanje kopija, ovjeravanje potpisa, potvrđivanje upisa s javnom vjerodostojnošću, dokazivanje isprava, ovjera prijevoda, ovjera pravno značajne činjenice).

Cilj javnobilježničkoga izvanparničnog postupka je izbjegavanje pravnih sporova kao i rješavanje već postojećih pravnih sporova bez parnice, ali s pravnim učinkom sličnim onome kojeg imaju sudske odluke.

Poznati mađarski kraljevski bilježnik, Charmant Oszkár, rekao je početkom 20. st. kako je dužnost javnog bilježnika pružati provedbu pravde i u tu svrhu prikupiti sve kompetencije koje se mogu dati bez vođenja sudskog postupka.

To je u skladu s onim što je bilo pravno mišljenje Ministarstva pravosuđa priloženo uza Zakon o platnom postupku. Pravno mišljenje bilo je da se sve nadležnosti koje ne sadrže spor prenesu na javne bilježnike.

U Mađarskoj javnobilježnički postupci imaju isti učinak kao postupci prvostupanjskog suda. Ti postupci su sljedeći:

1. Platni postupak

To je pojednostavljen izvanparnični postupak koji dopušta ovrhu dospjelih novčanih potraživanja. Na zahtjev vjerovnika javni bilježnik će bez usmenog saslušanja izdati platni nalog dužniku.

Zahtjev bilježniku za izdavanjem platnog naloga mora se podnijeti usmeno, pismeno ili u elektroničkom obliku.

Pravna osoba ili osoba sa zakonskim zastupnikom, uz nekoliko iznimaka, mora koristiti elektronički oblik. Prijedlog se mora potpisati kvalificiranim elektroničkim potpisom.

Elektronički prijedlozi se automatski dijele javnim bilježnicima putem IT-infrastrukture.

Javni bilježnik koristi *IT-infrastrukturu na internetu* koju pruža Mađarska javnobilježnička komora radi obrade podataka (web stranica: <https://fmh.mokk.hu/fmh/#x>).

Dospjele novčane tražbine manje od milijun HUF-a (oko 3300 eura) mogu se isključivo izvršiti postupkom platnog naloga. S druge strane, tražbina veća od 400 milijuna HUF-a (oko milijun tristo tisuća i tristo eura) ne može se izvršiti postupkom izdavanja platnog naloga.

Ishod postupka ovisi o dužniku.

- Ako dužnik ne uloži prigovor ili ako dužnik prizna tražbinu, javni bilježnik će proglasiti nalog ovršnim.
- Ako dužnik prizna tražbinu, ali ne može izvršiti plaćanje odjednom, može zatražiti obročnu otplatu od javnog bilježnika.
- Ako izjavi da je već platio, javni bilježnik će obavijestiti vjerovnika. Ako vjerovnik porekne izjavu dužnika, postupak će se nastaviti pred nadležnim sudom.
- Ako dužnik pošalje prigovor na platni nalog u roku (15 dana), postupak će se nastaviti pred nadležnim sudom.

2. Europski platni nalog

Direktiva Vijeća (1896/2006. od 12. prosinca 2006.), koja regulira postupak izdavanja Europskoga platnoga naloga, dopušta vjerovnicima da naplate svoje nepobijane građanske i trgovačke tražbine prema jedinstvenom postupku koji se provodi *na temelju standardnih obrazaca*. Jedinstveno je da je u Mađarskoj postupak izdavanja platnog naloga u nadležnosti javnih bilježnika.

3. Nalaganje izvršenja

Umjesto suda u Mađarskoj javni bilježnik nalaže *ovrhu* na zahtjev vjerovnika bez saslušanja dužnika kako bi prisilno izvršio tražbinu (ili posebnu radnju) osnovanu u *javnobilježničkoj ispravi ili u javnobilježničkoj izvršnoj odluci (na primjer, platni nalog koji ima pravnu snagu)*. Ovrha se mora naložiti kako bi se izvršile ovršne radnje protiv dužnika.

4. Ostavinski postupak

Mađarsko građansko pravo slijedi načelo *ipso iure* nasljeđivanja: prema tom načelu imovina ostavitelja prelazi *na nasljednike po sili zakona* u trenutku smrti ostavitelja.

Usprkos tome, prema mađarskom zakonu nakon smrti ostavitelja potrebno je provesti ostavinski po-

stupak (uz vrlo malo iznimaka) kako bi se utvrdili nasljednopravni odnosi. U tom postupku se nesumnjivo utvrđuje: koje osobe, u kojem opsegu i koje kvalitete (npr. zakonski nasljednici, oporučni nasljednici, legatari itd.) nasljeđuju određenu imovinu i/ili dugove ostavitelja.

Mađarski ostavinski postupak sastoji se od dvije faze.

Prva faza postupka je *popis ostavinske imovine* ostavitelja (ostavina). Taj zadatak obavlja službenik nadležnoga lokalnoga upravnog tijela. Postupak se otvara u trenutku kada to tijelo bude *službeno obaviješteno o smrti ostavitelja*. Popis ostavinske imovine koji se mora sastaviti uključuje osobne podatke ostavitelja i sve druge podatke, informacije koje su potrebne za vođenje ostavinskog postupka (posebno ostavinsku imovinu, njezinu vrijednost i dugove ostavitelja). Taj postupak popisa imovine odvija se prema pravilima upravnog postupka i njegova svrha je pripremiti se za drugu, javnobilježničku fazu ostavinskog postupka.

Druga faza ostavinskog postupka odvija se *pred javnim bilježnikom*. Ta faza postupka počinje s činjenicom da lokalno upravno tijelo šalje po službenoj dužnosti pripremljeni popis imovine nadležnom javnom bilježniku. *Popis imovine se mora poslati elektroničkim putem*. U Mađarskoj javni bilježnik, u slučaju vođenja ostavinskog postupka, u osnovi obavlja sudsku dužnost i djeluje s javnom ovlašću države. Zato se postupak može voditi samo kad su mađarske vlasti nadležne u određenom predmetu. Javni bilježnik će po službenoj dužnosti ispitati je li nadležan u određenom ostavinskom predmetu ili nije. U slučaju da utvrdi kako predmet nije u mađarskoj nadležnosti, već da je nadležan strani ostavinski sud (vlast), prekida postupak po službenoj dužnosti.

Javni bilježnik u ostavinskom postupku provodi *usmeno saslušanje tzv. ostavinsku raspravu*. Nakon što odredi datum i vrijeme rasprave, sastavlja *pozive za raspravu*. Pozivi se šalju po službenoj dužnosti svim zainteresiranim strankama (zakonskim nasljednicima, oporučnim nasljednicima, nadživjeloj supruzi, osobama koje imaju pravo na nužni dio, legatarima, vjerovnicima imovine itd.).

Postupci i odredbe koji se primjenjuju na pozive adresatima, ako:

- se pozivi dostavljaju osobi s prebivalištem u Mađarskoj, javni bilježnik organizira dostavu putem pošte
- pozvana osoba ima prebivalište u državi članici EU-a, na odgovarajući način se

primjenjuje Europska uredba o dostavi dokumenata (1393/2007/EC Uredba)

- pozvana osoba ima prebivalište u drugoj stranoj državi, primjenjuju se odredbe međunarodnih ugovora o prekograničnoj dostavi za način dostave (posebno Haška konvencija iz 1965. i bilateralni sporazumi).

U pozivima se na odgovarajući način naznačuju datum, vrijeme i mjesto održavanja rasprave. Ako zainteresirana osoba ne dođe na raspravu usprkos tome što je propisno pozvana, to ne sprječava javnog bilježnika da održi raspravu.

Kao rezultat ostavinskog postupka javni bilježnik donosi rješenje kojim *prenosi nasljedstvo* zainteresiranim osobama (nasljednici, legatari). „Prijenos nasljedstva” u stvari ne znači uručenje imovine u fizičkom smislu. To znači da rješenje (uručenje nasljedstva) javnog bilježnika *utvrđuje i potvrđuje prema trećima na vjerodostojan način* nasljedna prava osoba navedenih u rješenju.

Iz *ipso iure* načela proizlazi da nasljednici i legatari, prema zakonu, postaju vlasnici imovine koja na njih prelazi u trenutku smrti ostavitelja; njihovo vlasništvo ne proizlazi iz rješenja javnog bilježnika. Ipak, oni *faktično* ostvaruju svoja prava u odnosu na nasljedstvo nakon ostavinskog postupka, posjedovanjem rješenja o prijenosu nasljedstva kojeg sastavlja javni bilježnik. Prema tome, npr. vlasnička prava nasljednika mogu se upisati u zemljišne knjige nakon donošenja rješenja o nasljeđivanju kojeg je sastavio javni bilježnik ili financijska institucija (banka) može izdati (samo nasljednicima) saldo računa u odnosu na nasljedstvo na temelju takvog rješenja.

Važno je napomenuti da je potrebno provoditi ostavinski postupak i donijeti rješenje o nasljeđivanju i u slučajevima kada ne postoji spor među zainteresiranim strankama (nasljednici, legatari, vjerovnici) i postoji sporazum među njima u svakom pogledu (način raspodjele imovine, zadovoljenje vjerovnika). U tim slučajevima javni bilježnik na odgovarajući način uzima u obzir sporazum među strankama i donosi rješenje o nasljeđivanju, uzimajući u obzir sporazum i na temelju sporazuma.

5. Prethodni dokazni postupci ili tzv. postupak “osiguranja dokaza”

Postupak je posebna izvanparnična verzija dobro poznatoga sudskog postupka, čiji je cilj predlaganje dokaza u slučaju njihova korištenja u budućem parničnom ili kaznenom postupku. Javnobilježnički prethodni dokazni postupak može započeti u okolnostima propisanim zakonom u slučaju da

to zatraži zainteresirana stranka i da nije u tijeku parnični ili kazneni postupak. Dokazni postupak se određuje odlukom javnog bilježnika.

6. Imenovanje sudskog vještaka

Javnobilježnički postupak imenovanja sudskog vještaka, kao i u slučaju javnobilježničkoga pret-hodnoga dokaznog postupka, posebna je izvan-parnična inačica dobro poznatoga sudskog po-stupka. Imenovanje sudskog vještaka može se zatražiti ako je potrebno posebno vještačenje kako bi se utvrdila ili prosudila činjenica ili okolnost koju podnositelj zahtjeva smatra važnom.

7. Postupak proglašenja vrijednosnih papira i dokumenata izgubljenim, neupotrebljivim ili uništenim

U tom postupku javni bilježnik proglašava vrijed-nosni papir (dokument) nevažećim, što ima za posljedicu da se niti jedno inkorporirano pravo ne može provoditi i niti jedno inkorporirano potraživa-nje se ne može izvršiti.

8. Prestanak registriranog partnerstva

Registrirano partnerstvo istospolnih parova, sa-držaj kojeg je sličan braku, prestaje sudskom od-lukom ili u jednostavnim slučajevima na temelju zajedničkog prijedloga stranaka (na primjer, nema djeteta kojeg treba uzdržavati, stranke su riješile sva važna pitanja) prestaje javnobilježničkom od-lukom donesenom u izvanparničnom postupku.

9. Registracija ugovora o zajedničkom životu

Vrsta partnerstva, u kojem dva partnera različitog ili istog spola žive zajedno, ne tvori financijsku zajednicu niti nasljednopravni zakonski odnos. Ako prestane, u slučaju pravnog spora stranke moraju dokazati koliko dugo je trajala. To može biti činjenica s posljedicama u obiteljskom pravu, imovinskom pravu i nasljednom pravu; ipak do-kaz postojanja partnerstva olakšava se zakonom, pružajući partnerima mogućnost upisa u *“Registar partnerstva”*. Javni bilježnik bilježi u obliku odluke zajedničku izjavu prisutnih stranaka navodeći da one žive u međusobnom partnerstvu.

Postoji ideja da se udovička mirovina (koja se isplaćuje nadživjelom partneru) može isplaćivati samo ako su partneri registrirani u tom registru.

Web stranica: <https://enyer.mokk.hu/enyer/ko-zjegyzo/KjzoLogin.action>

Zakonodavstvo: Zakon 2008. évi XLV. 36/E. § - 36/G. §

10. Upis založnog prava

Kada se kaže založno pravo misli se na založenu imovinu koja ostaje u posjedu dužnika. Registrom upravlja Mađarska javnobilježnička komora, a upis se odnosi na osnivanje založnog prava, ugovora o zalogu kojim se osniva založno pravo na imovini ili sudsku ili upravnu odluku koja se odnosi na osni-vanje hipotekarnog odnosa.

Postupak je obavezan.

Javni bilježnik nalaže osnivanje ili promjenu za-ložnog prava i utvrđivanje drugih podataka koji se odnose na založno pravo i osigurava njihovo osnivanje.

Web stranica: <https://vony.docca.hu>

11. Registar založnih prava koja opterećuju predmete (vozila) koji se mogu nesporno identifikirati

Mađarska javnobilježnička komora vodi javni, vje-rodostojni nacionalni registar založnih prava koja opterećuju predmete (vozila) koji se nesporno mogu identifikirati i pruža podatke iz baze poda-taka na zahtjev.

Postupak je obavezan.

Upise osnivanja, promjene ili prestanka založnog prava javni bilježnik nalaže elektronički u izvanpar-ničnom postupku i ujedno javni bilježnik osigurava njihov upis u registar založnih prava na temelju elektroničkih izjava.

Web stranica: <https://gkzony.mokk.hu/zony/>

Zakonodavstvo: [80/2009. \(XII. 28.\) IRM rendelet](#)

12. Upis oporuka

Registar vodi Mađarska javnobilježnička komora. Posljednja volja (oporuka) sastavljena kao javno-bilježnički akt ili pohranjena oporuka moraju se upisati u taj registar, a javni bilježnik nadležan za vođenje ostavinskog postupka mora dobiti podat-ke iz registra.

Javnobilježnički postupak nije obavezan.

Web stranica: <https://vony.docca.hu/>

Zakonodavstvo: [4/2009. \(III. 6.\) IRM rendelet](#)

Sažetak

Tablice prikazuju podatke o javnobilježničkim predmetima pristigle od studenoga 2010. do listopada 2011. Iz njih je razvidno da javni bilježnici većinom provode izvanparnične postupke (5:1), dok je sastavljanje vjerodostojnih isprava manji dio njihova posla.

Statistički podaci o javnobilježničkim ispravama (kom.)

	Ukupno (kom.)
Isprave o pravnim poslovima	173 875
Potvrde na zapisnik	26 763
Ukupan broj javnobilježničkih isprava	200 638

Statistički podaci o javnobilježničkim izvanparničnim predmetima (kom.)

	Ukupno (kom.)
Postupak platnog naloga	743 450
Izvršenje platnog naloga	168 746
Probacijski predmeti	119 346
Proglašenje vrijednosnih papira ili dokumenata nevažećim	1607
Predmeti registra založnog prava	3398
Imenovanje sudskog vještaka	385
Prethodni dokazni postupci	149
Prestanak registriranog partnerstva	16
Registar založnog prava na vozilima	2304
Registar postupaka sklapanja partnerstva	808
Ostali (koji nisu platni nalog) izvršni postupci	27 071
Postupci europskoga platnog naloga	242
Ukupan broj izvanparničnih postupaka	1 067 522

Ako bi se htjelo naglasiti koliko je bitan udio izvanparničnih postupaka u opsegu posla mađarskih javnih bilježnika, mora se uzeti u obzir stvarnu (opću) radnu intenzivnost predmeta. U tu svrhu pripremljena je procjena radnog opsega određenih skupina predmeta i prikupljen je dobiveni broj prema pristiglim podacima predmetnih skupina. Na temelju prikupljenih vrijednosti može se reći *da oko dvije trećine opsega posla javnih bilježnika sadrži izvanparnične postupke, dok se trećina odnosi na pripremu vjerodostojnih isprava različitih vrsta.*

Prijevod s engleskog: *Tihana Sudar*

Mađarski ostavinski postupak

Dr. Lőrinc Asbóth-Hermányi

javni bilježnik
u Budimpešti,
Mađarska

Uvod

Mađarsko građansko pravo slijedi načelo ipso iure nasljeđivanja: u skladu s ovim načelom imovina ostavitelja prelazi na nasljednike po sili zakona u trenutku smrti ostavitelja.

Usprkos tome, prema mađarskom pravu nakon smrti ostavitelja potrebno je provesti ostavinski postupak (uz vrlo malo iznimki), kako bi se utvrdili nasljednopravni odnosi. Tijekom tog postupka nesumnjivo se utvrđuje koje osobe, u kojem opsegu i koje kvalitete (npr. zakonski nasljednici, oporučni nasljednici, legatari, itd.) nasljeđuju određenu imovinu i/ili dugove ostavitelja.

Svrha postupka

Zakon XXXVIII. iz 2010. o ostavinskom postupku regulira prijenos imovine koji se provodi zbog smrti osobe, uz navođenje prava nasljeđivanja (ili drugog) određene imovine zainteresiranih osoba i udjela u nasljedstvu.

Opseg i nadležnost

Postupak je u nadležnosti javnih bilježnika, ali određene radnje izvršava službenik nadležnog lokalnog upravnog tijela (tzv. "bilježnik nadležne lokalne vlasti"). Postupak se sastoji od dvije različite faze.

Prva faza postupka je popis ostavinske imovine ostavitelja (nasljedstvo) koju vodi voditelj ureda gradonačelnika, a drugu fazu vodi javni bilježnik. U ostavinskom postupku nadležnost se određuje prema posljednjem prebivalištu ostavitelja, odnosno ako ga nema prema posljednjem boravištu ostavitelja. U nedostatku i jednoga i drugog prema mjestu smrti ostavitelja, a kad ne postoje sva tri uvjeta prema mjestu ostavinske imovine. U nedostatku svih ovih uvjeta Mađarska javnobilježnička

komora imenuje nadležnoga javnog bilježnika za taj predmet na temelju zahtjeva stranke zainteresirane za nasljedstvo. Taj posljednji slučaj nastaje kada mađarski državljanin želi dokazati svoje nasljedstvo "potvrdom o nasljedstvu" ili mađarski javni bilježnik mora uručiti stranu pokretnu imovinu.

Postupak voditelja ureda gradonačelnika

Ostavinski postupak počinje kada voditelj ureda gradonačelnika bude obaviješten o smrti ostavitelja.

Voditelj ureda gradonačelnika će biti obaviješten o smrti po službenoj dužnosti na sljedeći način i u sljedećim slučajevima:

- Ako mađarski ili drugi državljanin umre u Mađarskoj, smrt proglašava mrtvozornik koji izdaje tzv. „potvrdu o utvrđivanju smrti“ koja se šalje voditelju ureda gradonačelnika.
- Ako mađarski državljanin umre u inozemstvu, Mađarska konzularna služba obavještava Ministarstvo vanjskih poslova Mađarske i nadležne mađarske vlasti. Konzulat šalje zajedno s obavijesti smrtni list ili drugu javnu ispravu koja dokazuje činjenicu smrti.

Svatko tko ima pravni interes u započinjanju ostavinskog postupka može prijaviti činjenicu smrti. Uz prijavu moraju biti priloženi dokumenti potrebni za utvrđivanje nadležnosti i dokumenti koji dokazuju činjenicu smrti ili se mora potvrditi i navesti okolnosti zbog kojih prilaganje tih dokumenata nailazi na nepremostive teškoće.

- Ako osoba koja nije mađarski državljanin umre u inozemstvu te zbog nedostatka jedinog propisa mađarske vlasti niti ne budu službeno obaviještene o smrti, u praksi u takvim slučajevima, npr. ostavitelj je ostavio nekretninu u Mađarskoj, uobičajeno zainteresirane osobe prijavljuju smrt mađarskim vlastima. Naravno, u takvim slučajevima smrt se mora

potvrditi i okolnosti se moraju navesti zbog kojih prilaganje dokumenata nailazi na nepremostive teškoće.

Ipak, u nedostatku dokumenata koji potvrđuju činjenicu smrti ostavinski postupak se ne smije započeti, pa čak i u slučaju ako pribavljanje dokumenata nailazi na nepremostive teškoće.

Treba uzeti u obzir da ostavinski postupak počinje i ako nema popisa ostavinske imovine i vođenja ostavinskog postupka, tj. smrt se može potvrditi, ali ostavitelj nema imovine, već ostavinski postupak počinje zbog činjenice da je voditelj ureda gradonačelnika bio obaviješten o smrti.

Popis ostavinske imovine može biti obavezan i može se izvršiti na zahtjev.

Obvezni slučajevi:

- narav ostavinske imovine (domaća nekretnina, domaće društvo upisano u domaći registar, članstvo-sudjelovanje u kooperativnoj uniji, registrirana imovina, pokretna imovina koja prelazi granicu oslobođenja od naknade)

- interes u nasljedstvu osobe, koja ima interes kad nasljednik je ugrožen – fetus, nesposobne i smanjeno sposobne maloljetne i punoljetne osobe, osoba na nepoznatome mjestu, pravna osoba ograničena u upravljanju poslovima ili mađarska država

- zbog raspolaganja ostavitelja (na primjer: nalog zaklade).

U svim drugim slučajevima imovina se popisuje na zahtjev.

Imovinu popisuje voditelj ureda gradonačelnika ispunjavanjem obrasca utvrđenog posebno za tu svrhu i dopuštenog zakonom. Popis imovine se mora sastaviti u roku od 30 dana od dana kada je voditelj ureda gradonačelnika postao obaviješten o predmetu obveznog popisa imovine ili iz dokumenta ili činjenice, okolnosti na kojima se temelji obvezni popis imovine.

Vrijednost nekretnine mora biti navedena zajedno s porezom i potvrdom o vrijednosti koju izdaje voditelj ureda gradonačelnika.

Tijekom ostavinskog postupka ostavinski službenici odjela za građanstvo glavne uprave, ako je smrt ostavitelja prijavljena na temelju potvrde o utvrđivanju smrti ili bilo kojeg drugog dokumenta, obavještavaju stranku zainteresiranu za nasljedstvo o početku ostavinskog postupka kao i o datumu ročišta u svrhu objave popisa imovine. U obavijesti stranka će biti dalje obaviještena o dokumentima i podacima koji će biti potrebni za popis imovine. Za utvrđivanje popisa imovine dovoljno je da bude

prisutna obaviještena osoba, a nije potrebna prisutnost svih osoba koje polažu pravo na nasljedstvo.

Nakon provedenoga popisnog postupka popis imovine popis imovine šalje se nadležnom javnom bilježniku koji odlučuje u predmetu nasljeđivanja.

U Mađarskoj javni bilježnik provodi zakon, što je dio pravosudne dužnosti. Njegova djelatnost izvršena u izvanparničnom postupku kvalificirana je kao aktivnost javne vlasti.

U javnobilježničkom ostavinskom postupku javni bilježnik provodi usmeno saslušanje, tzv. „ostavinsku raspravu“. Javni bilježnik po službenoj dužnosti poziva na ostavinsku raspravu sve zainteresirane osobe (zakonske i oporučne nasljednike, nadživjelu suprugu, osobe koje imaju pravo na nužni dio, legatare, vjerovnike ostavinske imovine itd.).

Na pozive adresatima primjenjuje se sljedeće:

- ako se pozivi dostavljaju osobi s prebivalištem u Mađarskoj, javni bilježnik organizira dostavu putem pošte

- ako pozvana osoba ima prebivalište u državi članici, na odgovarajući način se primjenjuje Europska uredba o dostavi dokumenata (1393/2007/EC Uredba)

- ako pozvana osoba ima prebivalište u drugoj stranoj državi, primjenjuju se odredbe međunarodnih ugovora o prekograničnoj dostavi za način dostave (posebno Haška konvencija iz 1965. i bilateralni sporazumi).

Poseban oblik je poziv objavom kojeg Mađarska javnobilježnička komora objavljuje na internetu (<http://mokk.hu/index.php?action=hagyatek>), a nakon toga obavještava javnog bilježnika elektroničkim putem o objavi 15. dan računajući od prvog dana nakon dana objave. Pravni učinak poziva objavom nastavlja se na izvršenje elektroničkog prijenosa kojeg provodi javnobilježnička komora.

U pozivu mora biti naveden uredujući javni bilježnik, broj predmeta, predmet postupka, datum i mjesto određenog ročišta (rasprave) i drugi podaci. Ako osoba usprkos urednom pozivu ne bude prisutna na raspravi, to ne sprječava održavanje rasprave i donošenje rješenja o nasljeđivanju.

Rješenje javnog bilježnika je rješenje o "uručenju nasljedstva". Ne smije se shvatiti tim terminom da javni bilježnik uručuje nasljedstvo fizički, već to rješenje potvrđuje nasljedstvo, pravni temelj, udio sudjelovanja i osobe uključene u nasljeđivanje. Protiv rješenja može se uložiti žalba drugostupanjskom sudu, tj. javni bilježnik postupa u prvom stupnju.

Mora se uzeti u obzir da se nasljeđivanje ne utvr-

duje rješenjem javnog bilježnika. Mađarski zakon o nasljeđivanju slijedi sustav nasljeđivanja ipso iure tj. nasljednik postaje nasljednikom u trenutku smrti ostavitelja i nije potrebna posebna izjava o prihvatu.

Ipak je ostavinski postupak nužan, osim u nekim slučajevima. Rješenje o uručenju nasljedstva posvjedočuje vjerodostojno ostvarenje nasljeđivanja te se stoga, npr. imovinsko pravo nasljednika, može upisati u zemljišne knjige ili financijska institucija izdaje saldo računa koji se vodi na ime ostavitelja, ako je javni bilježnik već odlučio u tom predmetu.

Važno je napomenuti da javni bilježnik vodi ostavinski postupak i odlučuje u ostavinskom predmetu i kad nema sukoba između zainteresiranih osoba i ako su se one sporazumjele u svakom pogledu. U tom slučaju javni bilježnik donosi rješenje o uručenju nasljedstva na temelju sporazuma stranaka, ako uručenje nasljedstva nije spriječeno.

Javni bilježnik ima pravo na nagradu i naknadu troškova za vođenje ostavinskog postupka, koja se temelji na vrijednosti ostavinske imovine. Nasljednici zajednički snose troškove javnobilježničkoga ostavinskog postupka. Kad nema imovine u postupku, nagrada iznosi 2.000,00 mađarskih forinti ili oko 7,00 eura.

Prijevod s engleskog: *Tihana Sudar*

Što nam donosi reforma ovrhe na nekretnini?

I. UVOD

U vrijeme pisanja ovog rada Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona¹ prošao je prvo čitanje u Hrvatskom saboru i za očekivati je da će Vlada RH uskoro ponudi njegov konačni tekst. Iako propis još nije u cijelosti dovršen i moguće su određene korekcije, čini se da je zakonodavac zaokružio platformu koju namjerava oživotvoriti uvođenjem novog uređenja, posebice jer je u Hrvatski sabor, gdje je već prošao prvo čitanje, upućen i Prijedlog zakona o provedbi prodaje nekretnina i pokretnina u ovršnom postupku.²

Kada stupe na snagu ta dva propisa, doći će do ozbiljnih i značajnih izmjena postojećeg uređenja, a promatraju li se predstojeće izmjene i dopune s obzirom na strukturu Ovršnog zakona,³ u prvom će redu zahvatiti ovršna pravila, dok će se pravila osiguranja mijenjati u manjoj mjeri.

Namjera je u ovom radu najprije iznijeti što se planira novim uređenjem u postupku ovrhe na nekretnini (čl. 79.-132. OZ-a). Nakon toga promatrat će se izmjene koje zakonodavac priprema među pravilima osiguranja, a težište će pri tomu biti na izmjenama i dopunama koje se planiraju kod osiguranja što ulaze u javnobilježničku nadležnost. Dakle, dobrovoljnih osiguranja: javnobilježničkoga založnog pravnog osiguranja na temelju sporazuma stranaka (čl. 299.-308. OZ-a) i takvog osiguranja prijenosom prava vlasništva na stvari i prijenosom prava (čl. 309.-327. OZ-a).

II. OVRŠNA PRAVILA O OVRSI NA NEKRETNINI

1. Općenito

Pravila koja uređuju ovrhu na nekretnini *dvostruko* su važna. Njima se, odnosno temeljem tih pravila

određuje se i provodi ovrha radi namirenja tražbine ovrhovoditelja koja može biti obična (neosigurana, hirograferna) tražbina, ali i ona osigurana i to stvarnopravnim osiguranjem, kao npr. založnim pravom (hipotekom), fiducijarnim osiguranjem na nekretnini i sl.

Provodi li se ovrha na nekretnini radi prisilnog ostvarenja neosigurane tražbine njezina je posebnost to što ovrhovoditelj u fazi bezuspješne prodaje, odnosno kada nekretnina nije prodana niti na drugom ročištu javne dražbe, može tražiti osnivanje prisilnoga sudskog založnog prava na nekretnini prema pravilima čl. 295.-298. OZ-a (čl. 102. st. 6. OZ-a), čime se njegova neosigurana tražbina pretvara u osiguranu.

S druge strane, vjerovnik čija je tražbina osigurana založnim pravom na nekretnini, prisilno ostvarenje svoje tražbine može tražiti samo prema pravilima kojima je uređena ovrha na nekretnini, dakle u sudskom ovršnom postupku i primjenom tih pravila. Naime, prisilna pravila stvarnopravne naravi (čl. 336.) Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima⁴ i načelo oficioznosti nalažu da se hipotekarni vjerovnik namiruje u postupku pred sudom jednim od dva zakonom predviđena načina: ovrhom na nekretnini i ovršnom sekvestracijom koja nije uređena pozitivnim pravilima.

Dakle, primjenom pravila o ovrsi na nekretnini namiruju se kao ovrhovoditelji vjerovnici te dvije skupine, ali i vjerovnici (protivnici osiguranja) radi osiguranja, čijih je tražbina preneseno pravo vlasništva na nekretnini. Iako se ovi vjerovnici namiruju u izvansudskim postupcima koji su u nadležnosti javnih bilježnika, u jednoj varijanti namirenje se provodi primjenom pravila o ovrsi na nekretnini. Javni bilježnici, dakle, prema ovom pravilima provode namirenje fiducijarne tražbine osigurane prijenosom prava vlasništva na nekretnini onda kada fiducijar (predlagatelj osiguranja) izabere namirenje provesti primjenom pravila čl. 316. i 317. OZ-a.

Imajući to u vidu, jasno je da su pravila koja uređuju

**Doc. dr. sc.
Gabrijela Mihelčić**

Katedra za
gradansko
pravo,
Pravni fakultet
Sveučilišta u
Rijeci

1 Tekst prijedloga dostupan je na mrežnim stranicama Hrvatskog sabora, <http://www.sabor.hr/prijedlog-zakona-o-izmjenama-i-dopunama-ovrsnog-za>, dalje: PZIDOZ/14 ili Prijedlog Novele OZ/14.

2 Tekst prijedloga dostupan je na mrežnim stranicama Hrvatskog sabora, <http://www.sabor.hr/prijedlog-zakona-o-provedbi-prodaje-nekretnina-i-p>, dalje: PZPPNPOP.

3 Narodne novine br. 112/12 i 25/13, dalje: OZ.

4 Narodne novine br. 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 129/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09 i 143/12, dalje: ZV.

ovrhu na nekretnini posebno važna i svaka izmjena tih pravila širi se u koncentričnim krugovima cijelim sustavom.

Planirane izmjene i dopune pravila o ovrsi na nekretnini opsežne su i značajne i tiču se: a) ovršenikove ovlasti za promjenu sredstva ovrhe, b) rokova u kojima je potrebno odlučiti o prijedlogu za ovrhu kao i prijedloga za promjenu sredstva ovrhe te provedbi ovršnih radnji, a s tim u vezi i žalbenog postupka te posebno žalbene instancije i sastava suda, c) načina utvrđenja vrijednosti nekretnine i rješenja kojim se vrijednost utvrđuje, pa time i zaključka o prodaji i uvjeta prodaje, d) dražbene prodaje nekretnine, te e) iseljenja ovršenika i osoba koje je dužan uzdržavati iz prodane nekretnine.

Najveće su izmjene u vezi s dražbenom prodajom nekretnine. Dražbu nekretnine više neće provoditi sudovi niti će to moći činiti javni bilježnici kao povjerenici suda u slučajevima kada je kao sada moguće da im sud temeljem zaključka o prodaji povjeri održavanje dražbenog ročišta. Nadležnost za prodaju nekretnine javnom dražbom u cijelosti će se staviti u ruke Financijskoj agenciji (dalje: Agencija ili FINA) pa će, po uzoru na provedbu ovrhe na novčanim sredstvima na računu ovršenika, prodaju nekretnine u ovršnom postupku tzv. elektroničkom javnom dražbom provoditi Agencija. Nemale se izmjene planiraju i s obzirom na iseljenje ovršenika i predaju u posjed prodane nekretnine.

Predložene izmjene i dopune pravila o ovrsi na nekretnini, kako bi se dala što preglednija slika, promatrat će se slijedom zakonske nomenklature i analizirati: a) opće odredbe (čl. 79.-90. OZ-a), b) izuzimanje od ovrhe (čl. 91. OZ-a), c) određivanje vrijednosti nekretnine (čl. 92.-94. OZ-a), d) prodaju nekretnine (čl. 95.-110. OZ-a), e) namirenje vjerovnika (čl. 111.-118.), f) posebne odredbe o načinu namirenja nekih tražbina (čl. 119.-123. OZ-a), g) ročište za diobu, rješenje o namirenju i brisanje prava i tereta (čl. 124.-126. OZ-a), h) pravni položaj ovršenika i trećih osoba nakon prodaje nekretnine (čl. 127.-131. OZ-a), te i) primjena odredbi na području gdje ne postoje zemljišne knjige (čl. 132. OZ-a).

Paralelno s analizom ovršnih pravila promatrat će se i ona pravila PZPPNPOP-a koja se odnose na postupak ovrhe na nekretnini, a takvih je pravila najviše. Naime, iako se PZPPNPOP-om predviđa prodaja nekretnina i pokretnina, propis se najvećim dijelom bavi prodajom nekretnina, a u odnosu na pokretnine, uz još neke odredbe, zapravo upućuje odgovarajuće na primjenu pravila o prodaji nekretnina.⁵

⁵ Odredba čl. 27. PZPPNPOP-a određuje da se njegove odredbe o

Pravila će se analizirati tako da se upozori na nova rješenja, a postojeća koja se ne planira mijenjati samo će se kratko naznačiti, osim ako će trebati radi pojašnjenja novina.

2. Opće odredbe (čl. 79.-90. OZ-a)⁶

2.1. Novine u vezi sadržaja prijedloga za ovrhu i dužnost ovršnog suda da ex offio odluči o upisu vlasništva

Kada je riječ o izmjenama i dopunama općih odredbi, jedna je od važnijih tzv. ovršenikov prijedlog za ovrhu na drugom predmetu ovrhe iz budućeg čl. 84. a. OZ-a. Prema njemu, nakon što ovrhovoditelj prijedlogom za ovrhu predloži određivanje i provedbu ovrhe na nekretnini temeljem ovršne isprave pred nadležnim sudom,⁷ odnosno temeljem vjerodostojne isprave javnog bilježnika, pa sud ili javni bilježnik donese rješenje o ovrsi, ovršenik će moći iskoristi ovlast iz čl. 84. a. OZ-a i predložiti ovrhu drugim sredstvom i na drugom predmetu ovrhe.

Prije negoli se analizira ta ovlast ovršenika, treba navesti da se određene novine planiraju uvesti i kada je riječ o samim prijedlozima za ovrhu. Tiču se dužnosti suda i javnog bilježnika po službenoj dužnosti od Ministarstva financija (dalje: MF), Porezne uprave (dalje: PU) pribaviti osobni identifikacijski broj (dalje: OIB) ovršenika, u slučaju kada ga prijedlog za ovrhu ne sadrži i predviđa se procedura kako se ovršenikov OIB pribavlja (čl. 39. OZ-a). Neće se moći odbaciti prijedlog za ovrhu u kojem nema OIB-a ovršenika, a da prethodno nije pokušano njegovo pribavljanje prema predviđenoj proceduri (čl. 39. st. 3. u vezi st. 4. i 5. OZ-a).

Ovrhovoditelj će i dalje, uz prijedlog za ovrhu na nekretnini trebati priložiti izvadak iz zemljišne knjige kao dokaz vlasništva ovršenika na nekretnini, ali će ubuduće sud u vezi s ovršenikovim vlasništvom

prodaji nekretnina primjenjuju na odgovarajući način i u postupku prodaje pokretnina, ako odredbama o prodaji pokretnina nije što drukčije određeno. Pravila o prodaji pokretnina sadržana su samo u tri članka, navedenom čl. 27. PZPPNPOP-a, i čl. 25. PZPPNPOP-a koji uređuje nadležnost Agencije, te čl. 26. PZPPNPOP-a koji uređuje prodaju pokretnina i ne predviđa ništa posebno ili drugačije od onog što se predviđa kada je u pitanju prodaja nekretnina u ovršnom postupku.

⁶ Među opće odredbe spadaju pravila koja uređuju: a) nadležnost (čl. 79. OZ-a), b) ovršne radnje (čl. 80. OZ-a), c) nekretninu kao predmet ovrhe (čl. 81. OZ-a), d) dokaz o vlasništvu i pravu građenja (čl. 82. OZ-a), e) ovrhu kad se nakon stjecanja založnog prava ili prava na namirenje promijeni vlasnik nekretnine (čl. 83. OZ-a), f) zabilježbu ovrhe (čl. 84. OZ-a), g) pristupanje ovrsi (čl. 85. OZ-a), h) založna prava (čl. 86. OZ-a), i) služnosti, stvarne terete i pravo građenja (čl. 87. OZ-a), j) ugovore o zakupu i najmu (čl. 88. OZ-a), k) razgledanje nekretnine (čl. 89. OZ-a), te l) osiguranje nekretnine (čl. 90. OZ-a).

⁷ Pravila o mjesnoj nadležnosti iz čl. 79. OZ-a nisu mijenjana.

nekretnine imati novu dužnost. Predviđeno je, naime, budućim čl. 82. st. 3. OZ-a da je ovršni sud dužan po službenoj dužnosti odlučiti o upisu prava vlasništva ovršenika. Kao što je slučaj i sada, ako nekretnina nije upisana na ovršenika, ovrhovoditelj će, kako bi se udovoljilo prijedlogu za ovrhu, biti dužan uz prijedlog podnijeti tabularnu ispravu podobnu za upis prava vlasništva ovršenika (čl. 82. st. 2. OZ-a), ali će o tom upisu, što sada nije slučaj, ovršni sud morati odlučiti *ex offo*.

Dužnost ovršnog suda da odredi upis tražit će da ispita je li udovoljeno pretpostavkama koje se za upis (uknjižbu ili predbilježbu) prava vlasništva traže u smislu čl. 30. *et seq.* Zakona o zemljišnim knjigama⁸ određuje. Ovršni sud moći će odrediti da se pravo vlasništva ovršenika uknjiži, odnosno predbilježi ovisno o tomu jesu li se stekle, odnosno koje su se od pretpostavki što ih za upis prava vlasništva traži zemljišnoknjižno pravo stekle (za uknjižbu, v. čl. 52. *et seq.* ZZK, za predbilježbu, v. čl. 56. *et seq.* ZZK).

Odluku ovršnog suda zemljišnoknjižni sud provodi primjenom čl. 108. st. 2. ZZK-a koji uređuje postupanje suda kada zemljišnoknjižni upis određuje drugi sud. Zemljišnoknjižni sud se u tom slučaju ograničava *samo* na ispitivanje je li upis odredilo za to nadležno tijelo te je li upis provediv s obzirom na stanje zemljišne knjige, a glede ostalih pretpostavki odlučuje ovršni sud koji dopušta upis.

Dosada su ovršni sudovi mogli u vezi s pitanjem je li ovršenik vlasnik nekretnine pričekati da odluku o tomu donese nadležni sud primjenom pravila o prekidu postupka u vezi s rješavanjem prethodnog pitanja (čl. 9. u vezi čl. 21. OZ-a u vezi čl. 212. *et seq.* Zakona o parničnom postupku⁹ i čl. 12. ZPP-a). Pritom se prvenstveni red prijedloga za ovrhu na nekretnini mogao pridržavati primjenom pravila čl. 57. Pravilnika o unutarnjem ustroju, vođenju zemljišnih knjiga i obavljanju drugih poslova u zemljišnoknjižnim odjelima sudova (Zemljišnoknjižni poslovnik).¹⁰ Sada se, ono što je prije osiguravalo pravilo čl. 57. Poslovnika, postiže primjenom pravila čl. 84. a. ZZK-a kojim je uvedena zabilježba pokretanja postupka pred sudom ili upravnim tijelom i određeno da će zemljišnoknjižni sud, na temelju podneska kojim je pokrenut postupak i potvrde da je predan sudu ili upravnom tijelu, dopustiti zabilježbu pokretanja postupka, ako se u tom postupku može odrediti upis i nije dopušteno odrediti zabilježbu spora.

8 Narodne novine br. 91/96, 68/98, 137/99, 114/01, 100/04, 107/07, 152/08, 126/10, 55/13 i 60/13, dalje: ZZK.

9 Narodne novine br. 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11-pročišćeni tekst i 25/13, dalje: ZPP.

10 Narodne novine br. 81/97, 109/02, 123/02, 153/02, 14/05 i 60/10, dalje: Poslovnik.

Dobro bi bilo kada bi se ovrhovoditelji osigurali posezanjem za ovom zabilježbom, a ono što za sada nije dobro je to što se ovo neće moći činiti podnesu li prijedlog za ovrhu na nekretnini temeljem vjerodostojne isprave javnom bilježniku jer zabilježba, bez očitijeg razloga, ne predviđa mogućnost evidentiranja činjenice pokretanja postupka pred javnim bilježnikom. Prijašnje rješenje iz čl. 57. Poslovnika nije dovodilo u pitanje tu mogućnost pa treba vidjeti hoće li se nadopuniti čl. 84. a. ZZK-a.

Kada će ovršni sud određivati uknjižbu ili predbilježbu prava vlasništva trebat će odlučiti i o samoj ovrsi na nekretnini tj. hoće li odrediti ovrhu i njezinu zabilježbu u zemljišnoj knjizi. Moguće je očekivati komplikacije u slučaju odredi li ovršni sud upis vlasništva ovršenika i ovrhu (upis zabilježba ovrhe), a zemljišnoknjižni sud nade da se nisu stekle pretpostavke za upis prava vlasništva. Takav slučaj rješava režim dvije zabilježbe koje nemaju potpuno jednake učinke.

Primjena čl. 111. st. 1. ZZK-a traži da se, kada se prijedlog za upis odbije ili odbaci, odbijeni ili odbačeni prijedlog zabilježi.¹¹ Prema čl. 111. st. 2. ZZK-a, ako prijedlog odbije drugi sud a ne zemljišnoknjižni sud, taj sud po službenoj dužnosti treba zatražiti od zemljišnoknjižnoga suda da provede zabilježbu odbijenoga prijedloga za upis, što ovršni sud treba imati u vidu utvrdi li da nisu ostvarene pretpostavke za upis prava vlasništva ovršenika.¹² Bude li drukčija odluka zemljišnoknjižnog suda po žalbi izmijenjena i upis dopušten, pravni učinci zabilježbe odbijenog prijedloga, neovisno o očuvanju prvenstvenog reda tog prijedloga koji čuva zabilježba, ne odgovaraju u cijelosti onima koji se predviđa čl. 88. ZZK-a koji uređuje zabilježbu odbijanja ovrhe. Prema čl. 88. st. 1. ZZK-a, kad sud odbije prijedlog za ovrhu na nekretnini za koju nije upisana hipoteka, naredit će po službenoj dužnosti zabilježbu odbijenoga prijedloga. Učinak te zabilježbe je da će tražbina pri namirenju imati ono mjesto u prvenstvenom redu koje joj je zabilježbom osigurano (čl. 88. st. 2. ZZK-a).¹³

Osim sudova, ovrhu na nekretnini na temelju

11 Zabilježba se neće provesti ako se iz prijedloga za upis ili njegovih priloga ne može utvrditi na koju se nekretninu ili pravo odnosi, ako nekretnina ili pravo nisu upisani u zemljišne knjige tog suda, ili su upisani u korist druge osobe, a ne one protiv koje bi se s obzirom na sadržaj isprave trebalo provesti upis (čl. 111. st. 1. reč. 2. ZZK-a).

12 Kad odluka o odbijanju prijedloga za upis postane pravomoćna, zemljišnoknjižni sud će po službenoj dužnosti izbrisati zabilježbu odbijenoga prijedloga upis (čl. 111. st. 3. ZZK-a).

13 Zabilježba će se izbrisati po službenoj dužnosti kad rješenje o odbijanju postane pravomoćno, odnosno kad umjesto te zabilježbe bude zabilježeno rješenje o ovrsi s tim prvenstvenim redom (čl. 88. st. 3. ZZK-a).

prijedloga za ovrhu temeljem vjerodostojne isprave mogu odrediti i javni bilježnici. Praktično ostvarenje te mogućnosti pojavljuje se u više varijanti, od kojih neke prelaze ovlasti koje bilježnici imaju povodom ovih prijedloga. Javni bilježnici su, naime, ovlašteni samo *odrediti* ovrhu na nekretnini (radi manjkavosti ovršnog naslova koji predstavlja vjerodostojna isprava), ali ne i *provedbu* ovrhe ovršnim radnjama iz čl. 80. OZ-a, kao prvom od njih, zabilježbom ovrhe. Tek kada i ako rješenje o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave postane pravomoćno, takvo rješenje - pravomoćni platni nalog predstavlja ovršni naslov za sudsku provedbu ovrhe na nekretnini. Kada dakle, određuje ovrhu na nekretnini na temelju vjerodostojne isprave, bilježnik ovrhu određuje uvjetno, pod pretpostavkom pravomoćnosti rješenja o ovrsi i ne nalaže provedbu ovrhe ovršnim radnjama iz čl. 80. OZ-a. Nije nemoguće da se i pred javnim bilježnikom pojavi pitanje upisa prava vlasništva ovršenika na nekretnini za koju je upisana druga osoba, podnese li ovrhovoditelj uz prijedlog za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave ispravu podobnu za upis ovršenikova prava vlasništva.¹⁴

Postupanje bilježnika povodom prijedloga za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave uređuje čl. 281. OZ-a koji se planira značajno izmijeniti (derogirat će se pravila o dostavi i uskladiti s općim pravilom o dostavi iz čl. 8. OZ-a koji će se također izmijeniti, a učinit će se još neke izmjene koje nisu ovdje u žarištu zanimanja). Prema čl. 281. st. 1. OZ-a, ocjeni li bilježnik da je prijedlog za ovrhu dopušten i osnovan, donijet će rješenje o ovrsi temeljem vjerodostojne isprave i dostaviti ga strankama, odnosno, prema čl. 281. st. 2. OZ-a, ocjeni li ga nedopuštenim, neurednim, ili neosnovanim prosljedit će predmet nadležnom sudu radi donošenja odluke. U slučaju da je bilježniku podnesen prijedlog za ovrhu na nekretnini na temelju vjerodostojne isprave koji uključuje prijedlog ovrhovoditelja da se prethodno odluči o upisu prava vlasništva ovršenika, bilježnik, zapravo, neće uopće moći odlučivati po prijedlogu, pa niti cijiniti njegovu dopuštenost, urednost ili osnovanost. Moguće varijante postupanja bilježnika bile bi:

a) Postoje argumenti da se zauzme stajalište kako pitanje dopuštenosti upisa prava vlasništva ovršenika ima u ovom slučaju značenje svojevrsnoga prethodnog pitanja (kao što je slučaj kod odlučivanja suda dok ne stupe na snagu planirane izmjene), kojeg treba cijiniti odgovarajuće pravilima o rješavanju prethodnog

pitanja (čl. 12. ZPP-a u vezi s čl. 21. st. 1. OZ-a), s tim da treba voditi računa o postojanju posebnog pravila iz čl. 82. st. 3. OZ-a. Njegova primjena, i kada se njime ne bi odlučivalo o materijalnopravnom odnosu, u postupovnom smislu ostvarivala bi posebne učinke po pravilo iz čl. 12. ZPP-a u dijelu u kojem to pravilo predviđa da je pravni učinak odluke o prethodnom pitanju ograničen na taj postupak (čl. 12. st. 2. ZPP-a). Nakon što bi ovršni sud odlučio u vezi s pitanjem upisa vlasništva ovršenika, bilježnik bi prosuđivao je li prijedlog za ovrhu uredan, dopušten i osnovan u smislu čl. 281. st. 1. OZ-a, odnosno čl. 281. st. 2. OZ-a.

b) Druga, moguća varijanta je praktičnija, a oslanja se na primjenu čl. 281. st. 3. OZ-a prema kojem, u slučaju kada je, postupajući u smislu čl. 281. st. 2. OZ-a, bilježnik ocijenio da prijedlog nije dopušten, uredan ili osnovan i prosljedio ga sudu radi donošenja odluke, sud taj koji određuje ovrhu temeljem vjerodostojne isprave, ako ocijeni da je prijedlog za ovrhu dopušten, uredan i osnovan. Odnosno, sud bi odlučivao o prijedlogu za ovrhu uopće kada ocjeni jesu li se ostvarile pretpostavke za upis prava vlasništva.

c) Zapravo, postoji i varijanta prema kojoj bi se zauzelo stajalište da prijedlog za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave, koji uključuje prijedlog za upis prava vlasništva, uopće nije dopušteno podnijeti javnom bilježniku imajući u vidu posebno pravilo iz čl. 82. st. 3. OZ-a.

Rješenje ne bi smjelo dovesti ovrhovoditelja u položaj koji bi za njega bio nepovoljniji negoli je slučaj traži li zaštitu od suda, a upravo se u ovom primjeru dobro vide negativne posljedice uređenja iz navedenog čl. 84. a. ZZK-a koji za sada isključuje mogućnost zabilježbe pokretanja postupka pred bilježnikom, a ne bi trebao.

2.2. Rokovi za odlučivanje u postupku ovrhe na nekretnini i žalbena instancija

Ovrha na nekretnini određuje se i provodi ovršnim radnjama predviđenim u čl. 80. OZ-a koji se ne planira mijenjati, jednako kao i pravilo o nekretnini kao predmetu ovrhe iz čl. 81. OZ-a. Jednaka će ostati i pravila o ovrsi kada se nakon stjecanja založnog prava ili prava na namirenje promijeni vlasnik nekretnine iz čl. 83. OZ-a te o zabilježbi ovrhe iz čl. 84. OZ-a.

Novina će biti uvođenje čl. 80.a. OZ-a, naslovljenog kao „Rokovi i odlučivanje o pravnom lijeku,“ a koji se tiče rokova u vezi s određivanjem i provedbom ovrhe na nekretnini. Prema čl. 80.a. st. 1. OZ-a, sud će biti dužan odrediti ovrhu na nekretnini u

¹⁴ Ovrhu na temelju vjerodostojne isprave i dalje određuju javni bilježnici i tu nema izmjena (v. čl. 278. i 279. OZ-a).

roku od 15 dana od dana podnošenja osnovanog prijedloga za ovrhu ili prijedloga iz čl. 5. st. 3. OZ-a. Sve daljnje ovršne radnje u provedbi ovrhe sud i Agencija bit će dužni poduzeti u roku od 30 dana od dana određivanja ovrhe, odnosno poduzimanja zadnje ovršne radnje kojom se provodi ovrha koja joj je prethodila, osim ako nije drukčije određeno.

Ti rokovi *de rerum natura* neće se odnositi na ovrhu povodom prijedloga za ovrhu temeljem vjerodostojne isprave, osim moguće dijela čl. 80.a. st. 1. reč. 1. OZ-a koji predviđa dužnost određivanja ovrhe u roku od 15 dana od podnošenja osnovanog prijedloga. Već je sada vidljivo da se to ne podudara s uređenjem iz čl. 281. st. 4. OZ-a gdje se određuje da je bilježnik dužan donijeti i otpremiti rješenje o ovrsi temeljem vjerodostojne isprave najdulje u roku od 30 dana računajući od zaprimanja prijedloga. Moguće je da će, a po svemu sudeći i hoće, pravilo iz čl. 80. st. 1. OZ-a biti *posebno* pravilo, a ono iz čl. 281. st. 4. OZ-a *opće*, pa će bilježnici (kao i sudovi) ovrhu na nekretnini određivati u roku od 15 dana od podnošenja osnovanog prijedloga, dok će u odnosu na ovrhu drugim sredstvom i na drugim predmetima vrijediti rok od 30 dana. U vezi s tim pravilom treba još reći da zakonodavac rok od 15 dana uvodi za *određivanje ovrhe temeljem osnovanog prijedloga*, a ne za *odlučivanje o prijedlogu za ovrhu*.

Dužnost donošenja rješenja u navedenom roku odnosi se i na slučaj kada sud postupa smislu čl. 5. st. 3. OZ-a (određene se izmjene planiraju i u čl. 5. OZ-a, ali ne u njegovu st. 3.). Čl. 5. st. 3. OZ-a uređena je situacija kada se ne može provesti pravomoćno rješenje o ovrsi određenim sredstvom ili na određenom predmetu pa je ovrhovoditelj ovlašten predložiti novo sredstvo ili predmet ovrhe. Sud onda donosi novo rješenje o ovrsi i nastavlja ovrhu temeljem tog rješenja, a prijašnja ovrha se obustavlja povuče li ovrhovoditelj raniji prijedlog ili se ispune zakonom predviđene pretpostavke. Primjena pravila iz čl. 80. a. st. 1. OZ-a tražit će da sud u roku od 15 dana od podnošenja osnovanog prijedloga odredi ovrhu novim sredstvom, odnosno na novom predmetu, ako je taj predmet nekretnina.

Osim rokovima, pravilo iz čl. 80. a. st. 2. OZ-a bavi se i pitanjem žalbene instancije. Prema njemu će o žalbi protiv rješenja donesenih u postupku ovrhe na nekretnini odlučivati vijeće prvostupanjskog suda. Riječ je o *prirodnom nastavku* novih pravila iz čl. 10. st. 1. i 2. OZ-a kojima će se izmijeniti pravila o sastavu suda. U novom režimu ovršni postupak u prvom stupnju vodit će i odluke donositi sudac pojedinac, ako nije određeno da to čini javni bilježnik. U drugom će stupnju odluke donositi

neposredno sudac pojedinac višeg suda, ako se ne predvidi nadležnost vijeća prvostupanjskog suda sastavljeno od trojice sudaca (čl. 10. st. 1. OZ-a). Takvu će iznimku uvesti čl. 80. a. st. 2. OZ-a jer će, prema njemu, o žalbi protiv rješenja donesenih u postupku ovrhe na nekretnini odlučivati vijeće prvostupanjskog suda. S tim da je predviđena i mogućnost da se za područje županijskog suda, u kojemu je ustanovljeno više općinskih sudova, odredi da u drugom stupnju odluke donosi vijeće jednog ili više općinskih sudova (čl. 10. st. 2. OZ-a).

2.3. Ovršenikov prijedlog za promjenu sredstva ovrhe

Najveća se novost među općim odredbama o ovrsi na nekretnini predviđa u čl. 84. a. OZ-a pod naslovom „Ovršenikov prijedlog za ovrhu na drugom predmetu ovrhe.“ Predmetnom se odredbom predviđa mogućnost, a izvan one koja sada postoji temeljem čl. 5. st. 2. OZ-a, da ovršenik utječe na izbor sredstva i predmeta ovrhe.

Temeljem čl. 5. st. 2. OZ-a u slučaju kada ovrhovoditelj predloži više sredstava ili više predmeta ovrhe, ovršenik je ovlašten od suda tražiti ograničenje ovrhe nekim od tih sredstava, odnosno predmeta, ako su dovoljni za ostvarenje tražbine. To je opće pravilo o ograničenju ovrhe, neovisno o tomu o kojim je sredstvima i predmetima ovrhe riječ. Pravilo iz čl. 84.a. OZ-a odnosit će se samo na slučaj kada je određena ovrha na nekretnini pa se neće primjenjivati kada je u pitanju ovrha drugim sredstvima i na drugim predmetima ovrhe. Za razliku od ovlasti iz čl. 5. st. 2. OZ-a gdje ovršenik, zapravo, može tražiti redukciju predloženih sredstava i predmeta ovrhe tako da se ovrha odredi samo jednim sredstvom i na jednom predmetu, temeljem čl. 84. a. OZ-a ovršenik će moći tražiti zamjenu sredstva i predmeta ovrhe.

U čl. 84.a. st. 1. OZ-a predviđa se da će ovršenik moći u roku od osam dana od dostave rješenja o ovrsi na nekretnini u kojoj stanuje i koja je nužna za zadovoljenje njegovih osnovnih stambenih potreba i potreba osoba koje je dužan uzdržavati predložiti sudu da odredi ovrhu na drugom predmetu ovrhe. Dakle, ovršenik će moći tražiti promjenu sredstva i predmeta ovrhe tj. da se umjesto ovrhe na nekretnini odredi ovrha nekim drugim sredstvom i predmetom ovrhe. Traži se da su ispunjene posebne pretpostavke koje se u prvom redu tiču funkcije i vrste nekretnine. Očito je zakonodavac pod snažnim utjecajem prakse Europskog suda za ljudska prava (dalje: Sud) i čl.

8. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (dalje: Konvencija ili EKLJP)¹⁵ kojim se pruža zaštita pravu na poštovanje doma odlučio predvidjeti poseban režim za nekretninu koja ima obilježja *doma* ovršenika, tj.:

a) u kojoj ovršenik stanuje zajedno s osobama koje je po zakonu dužan uzdržavati, i

b) koja je nužna za zadovoljenje njegovih osnovnih stambenih potreba i osoba koje je po zakonu dužan uzdržavati.

Uz prijedlog za promjenu sredstva i predmeta ovrhe, ovršenik će biti dužan priložiti dokaz o pravu (vlasništva, op. G.M.) na drugom predmetu temeljem kojega će na njemu biti moguće odrediti ovrhu (čl. 84.a. st. 1. OZ-a). Takav će prijedlog sud dostaviti ovrhovoditelju koji će se moći očitovati u roku od osam dana (čl. 84.a. st. 2. OZ-a). Nakon primitka očitovanja ili protoka roka za očitovanje, sud će donijeti rješenje o prijedlogu za promjenu predmeta i sredstva ovrhe (čl. 84.a. st. 3. OZ-a). Prijedlog neće prihvatiti, kako se predviđa čl. 84.a. st. 5. OZ-a, ocjeni li da će se ovrha znatnije oduljiti ili otežati, odnosno da bi ovrhovoditelj trpio znatniju štetu odredi li se ovrha sredstvom i predmetom koji predlaže ovršenik.

U suprotnom, a sukladno čl. 84.a. st. 4. OZ-a, sud će prihvatiti prijedlog ovršenika, ako *stekne uvjerenje*:

a) da nekretnina udovoljava pretpostavkama koje se s obzirom na njezinu vrstu i funkciju traže za primjenu čl. 84.a. OZ-a (ovršenik u njoj stanuje i nužna je za zadovoljenje njegovih osnovnih stambenih potreba)

b) da ovršenik opravdano nije mogao sam unovčiti novi predmet ovrhe i iz ostvarene kupovnine namiriti ovrhovoditelja, i

c) da će se tražbina biti u cijelosti namirena iz vrijednosti novog predmeta ovrhe.

Zakonodavac ne određuje pobliže mjeru u

¹⁵ Konvencija je stupila na snagu u studenom 1997. (1998.) temeljem Zakona o potvrđivanju Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i Protokola br. 1., 4., 6., 7. i 11. uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Narodne novine, Međunarodni ugovori, br. 18/97, 6/99 - pročišćeni tekst i 8/99. Protokoli br. 12., 13. i 14. uvedeni su Zakonom o potvrđivanju Protokola br. 12. uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, odnosno Zakonom o potvrđivanju Protokola br. 13. uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, o ukidanju smrtno kazne u svim okolnostima, Narodne novine, Međunarodni ugovori br. 14/02, te Zakonom o potvrđivanju Protokola br. 14. uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, o izmjeni nadzornog sustava Konvencije, Narodne novine, Međunarodni ugovori br. 1/06. Uz 1998. v. t. I. pročišćenih tekstova Konvencije te Protokola br. 1., 4., 6. i 7. uz Konvenciju, Narodne novine, Međunarodni ugovori, br. 6/99.

kojoj bi sud trebao biti *uvjeren* u postojanje ovih pretpostavki. Čini se da bi stupanj uvjerenja o postojanju (izostanku) pretpostavki mogao biti niži negoli inače, npr. kada je potrebno neku pretpostavku učiniti vjerojatnom kao npr. kod određivanja osiguranja privremenim mjerama. Usporede li se, međutim, budući st. 1. i st. 4., čl. 84.a. OZ-a gdje se, u st. 1. za promjenu predmeta i sredstva ovrhe traži da je u pitanju nekretnina određene vrste i namjene, a u st. 4. da je o tomu samo potrebno da sud stekne uvjerenje, moguće je kako *stjecanje uvjerenja* uključuje zahtjev ovršeniku da dokaže svoje navode (moguće i kvalificirano), što će biti vrlo složeno u odnosu na ostale pretpostavke iz st. 4., čl. 84.a. OZ-a. Utilitarnost uvođenja kategorije *stjecanja uvjerenja* kao stupnja utvrđenosti relevantnih pretpostavki (u usporedbi s uvriježenim kategorijama, npr. stupnja vjerojatnosti i dokazanosti - kvalificirane dokazanosti), ostaje za cijeliti kada krene primjena instituta.

Stekne li, dakle, sud uvjerenje da je udovoljeno pretpostavkama iz čl. 84.a. st. 4. OZ-a, donijet će rješenje o promjeni predmeta i sredstva ovrhe i odrediti ovrhu na novom predmetu ovrhe i novim ovršnim sredstvom. No ne u svakom slučaju.

Sve što je dosada rečeno vrijedi, naime, samo nije li ovršenik kao novo sredstvo i predmet ovrhe predložio ovrhu na novčanoj tražbini. U tom slučaju, prema budućem čl. 84.a. st. 6. OZ-a, sud će usvojiti prijedlog za promjenu predmeta i sredstva ovrhe samo *stekne li uvjerenje* da će ovršenik namiriti tražbinu u roku od jedne godine od donošenja rješenja o prijedlogu za promjenu sredstva i predmeta ovrhe. Dakle, predloži li ovršenik umjesto ovrhe na nekretnini određivanje i provedbu, npr. ovrhe na novčanoj tražbini na računu (računima), pored pretpostavki iz čl. 84.a. st. 4. OZ-a, morat će dodatno *uvjeriti* sud da će namiriti tražbinu u roku od jedne godine od donošenja rješenja po tom prijedlogu.

Time nije iscrpljen sadržaj svega onoga što se planira urediti čl. 84.a. OZ-a.

Preostali st. 7. i 8., čl. 84.a. OZ-a uredit će se *sudbina* postupka ovrhe novim sredstvom i na novom predmetu ovrhe i njegova korelacija s prije određenom ovrhom na nekretnini. Naime, to što je, i ako je (kada je udovoljeno pretpostavkama), sud odredio ovrhu novim ovršnim sredstvom i na novom predmetu ovrhe neće utjecati na ranije određenu ovrhu na nekretnini. Prema čl. 84.a. st. 7. OZ-a, prihvatiti li sud prijedlog ovršenika, zabilježba ovrhe (određena u ovrsi na nekretnini) ostaje upisana do *potpunog namirenja* tražbine ovrhovoditelja. Ostaje li zabilježba ovrhe, evidentno će i dalje

egzistirati rješenje o ovrsi na nekretnini temeljem kojeg je provedena. Što eksplicitno proizlazi iz čl. 84.a. st. 8. OZ-a kojim se određuje da će, ne provede li se ovrha na drugom predmetu ovrhe u roku koji je određen rješenjem, sud nastaviti ovrhu temeljem rješenja o ovrsi na nekretnini. Napominje se da iz ove odredbe proizlazi dužnost suda da u rješenju o ovrsi novim sredstvom i predmetom ovrhe stipulira dio izreke kojim će odrediti rok za provedbu *nove* ovrhe jer će se u suprotnom nastaviti ovrha na nekretnini.

Potrebno je u vezi st. 7., čl. 84.a. OZ-a prema kojem će zabilježba ovrhe ostajati do *potpunog namirenja* kazati da je *potpuno namirenje* i dužnost suda da se njime bavi očito nova kategorija impostirana tim stavkom. Za razmjere analize kategorije *potpunog namirenja* samo se upozorava na odluku US U-III/A/1128/2004 u kojoj je Ustavni sud, raspravljajući o duljini trajanja ovršnog postupka, kazao: „... Ustavni sud utvrđuje da je do dana podnošenja ustavne tužbe ovršni postupak trajao ukupno devet (9) godina, sedam (7) mjeseci i osamnaest (18) dana, a nakon stupanja na snagu Zakona o potvrđivanju Konvencije do dana podnošenja ustavne tužbe postupak je trajao šest (6) godina, četiri (4) mjeseca i dvadeset šest (26) dana ... Prosudujući složenost konkretnog ovršnog predmeta u svjetlu općih pravnih obilježja ovršnog postupka u Republici Hrvatskoj, Ustavni sud utvrđuje da nije riječ o složenom predmetu ... Ustavni sud utvrđuje da se ovrha vodi u razdoblju duljem od deset godina te ovršni postupak još nije dovršen. *Ustavni sud posebno napominje da sudovi nisu odgovorni za namirenje vjerovnika, već za učinkovitu i ekonomičnu provedbu ovrhe.* U konkretnom postupku, iako nakon jednogodišnjeg razdoblja neaktivnosti do veljače 1999. godine, nije bilo duljih zastoja u postupku, ne može se reći da je ovrha - sagledavajući je u cjelini - provedena ekonomično i učinkovito jer postupak ovrhe novčane tražbine traje već dulje od deset godina, što se ne može smatrati razumnim rokom. Stoga Ustavni sud smatra da je podnositelju povrijeđeno pravo na suđenje u razumnom roku zajamčeno člankom 29. stavkom 1. Ustava Republike Hrvatske...”

Izvan kategorije *potpunog namirenja*, zahtjev koji proizlazi iz čl. 108. u vezi čl. 126. OZ-a (koji se neće mijenjati) da kupac nekretnine stekne u vlasništvo nekretninu oslobođenu prava i tereta, izvan onih koji na njoj ostaju i nakon predaje kupcu ili koje je kupac preuzeo. Tu spada i zahtjev da se izbriše zabilježba ovrhe. Brisanje zabilježbe ovrhe može, ali ne mora biti u korelaciji s vremenom namirenja ovrhovoditelja, a može se dogoditi i da postoje pretpostavke za brisanje zabilježbe ovrhe, a da se ovrhovoditelj u čiju je korist upisana

uopće nije namirio. Zato je prilično složeno vezati brisanje zabilježbe ovrhe uz *potpuno namirenje*, pa bi koristilo buduće uređenje iz čl. 84.a. st. 7. OZ-a i zahtjev da ostane zabilježba ovrhe do potpunog namirenja ovrhovoditelja razumjeti da će zabilježba ostati upisana do upisa prava vlasništva kupca u smislu već navedenih pravila.

Osim pitanja dvostruke litispencije koja do sada nije bila dopuštena, a koje će se pitanje otvoriti u vezi, tzv. vremena *pendencije* rješenja o ovrsi na nekretnini (njime određene ovrhe) i određivanja i provedbe rješenja o ovrsi novim sredstvom i na novom predmetu (moguće je ovaj slučaj držati Zakonom previdenom iznimkom od zabrane dvostruke litispencije), za očekivati je i određena pitanja, npr. u vezi s pristupanjem ovrsi. Pristupi li, naime, *pendentnoj* ovrsi na nekretnini drugi ovrhovoditelj, hoće li on ostati u režimu *latentne* ovrhe na nekretnini koja čeka ishod postupka po prijedlogu za promjenu predmeta i sredstva ovrhe ili će zakonodavac za njega predvidjeti neki posebni režim, ostaje za vidjeti.

Sama pravila o pristupanju ovrsi iz čl. 85. OZ-a nisu mijenjana.

Protiv rješenja kojim je odlučeno povodom ovršenikova prijedloga za promjenu predmeta i sredstva ovrhe stranke nemaju pravo na žalbu (čl. 84.a. st. 3.).

Pitanje promjene predmeta i sredstva ovrhe može se javiti i povodom rješenja o ovrsi na nekretnini na temelju vjerodostojne isprave. Pravila koja uređuju postupanje javnog bilježnika povodom prigovora protiv rješenja o ovrsi temeljem vjerodostojne isprave, u čl. 282. st. 3. i 4. OZ-a (koji će se nadopuniti i odnositi i na *neobrazloženi* prigovor, a ne samo na onaj koji nije pravodoban i dopušten) određuju da bilježnik spis prosljeđuje sudu. A spis prosljeđen sudu radi provedbe postupka po prigovoru, žalbi ili zahtjevu za odgodu ovrhe, po okončanju postupka, ostaje kod suda. *Arg. per analog.* jednako bi se moglo postupiti i s prijedlogom za promjenu sredstva i predmeta ovrhe. Kod ovrhe na nekretnini na temelju vjerodostojne isprave, primjena čl. 84.a. OZ-a pokazat će se složenijom, jave li se pred sudom istodobno i prijedlog za promjenu predmeta i sredstva ovrhe i prigovor protiv rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave.

Pravila iz čl. 86. OZ-a koja uređuju založna prava, čl. 87. OZ-a koja uređuju služnosti, stvarne terete i pravo građenja te čl. 88. OZ-a koja uređuju ugovore o zakupu i najmu i što se s tim pravim i teretima na nekretnini zbiva u postupku ovrhe na nekretnini, neće se mijenjati. Izvršit će se samo usklađenje čl. 86. st. 3. OZ-a koji predviđa mogućnost da se

kupac i založni vjerovnik sporazume da založno pravo ostane nakon pravomoćnosti rješenja o dosudi tako da kupac preuzme ovršenikov dug u iznosu koji bi mu pripadao u ovršnom postupku, ali više ne najkasnije na ročištu za prodaju, već do donošenja rješenja o dosudi. Izmjena je posljedica uvođenja novih pravila o prodaji nekretnine na elektroničkoj javnoj dražbi i tomu kako će ta dražba izgledati.

Izmijenit će se zato pravila o razgledavanju i osiguranju nekretnine iz čl. 89. OZ-a, odnosno 90. OZ-a.

2.4. Pravila o razgledavanju i osiguranju nekretnine

Omogućavanje razgledavanja nekretnine osobama zainteresiranim za kupnju više neće biti u nadležnosti sudskog ovršitelja već Agencije, što je suštinska izmjena u ovim odredbama. Naime, i dalje će u zaključku o prodaji sud određivati vrijeme razgledavanja nekretnine, ali će njezino nesmetano razgledavanje biti dužna osigurati Agencija (čl. 89. st. 1. OZ-a). Sasvim iznimno i iz opravdanih razloga moguće će i dalje biti tzv. izvanredno razgledavanje nekretnine na prijedlog i na trošak zainteresirane osobe (čl. 89. st. 2. OZ-a). Značajna je novina što će rješenje o udaljavanju ovršenika ili drugih osoba koje sprječavaju ili ometaju razgledavanje nekretnine provoditi Agencija, po potrebi uz pomoć policije, a ne više sudski ovršitelj (čl. 89. st. 3. OZ-a).

Dikcija navedenih odredbi (usporede li se s postojećima) upućuje da su ovlasti Agencije u slučaj ometanja u radu uže od onih sudskih ovršitelja, predviđenih čl. 48. OZ-a (npr. sudski ovršitelj je ovlašten udaljiti osobu koja ometa provedbu ovrhe). Posebno je važno što Agencija neće raspolagati neposrednim instrumentima kojim bi spriječila ovršenika ili druge osobe da sprječavaju ili ometaju razgledavanje nekretnine. Rješenje o udaljavanju s nekretnine, naime, sud donosi *ex post*, nakon što je do sprječavanja ili ometanja već došlo. Ipak, za razmjere rasprave o opsegu ovlasti Agencije i njihovoj kompatibilnosti s ovlastima sudskog ovršitelja, treba navesti da se u budućem čl. 95. a. OZ-a koji određuje da prodaju nekretnine provodi Agencija, u čl. 95. a. st. 3. OZ-a određuje kako će se odredbe o radu sudskog ovršitelja primjenjivati na odgovarajući način i na rad Agencije.

Postoje li za to razlozi, primjerice navedeni u čl. 90. st. 1. OZ-a: sprječavanje oštećenja nekretnine, omogućavanje njezine procjene, razgledavanja, zaštite i sl., sud je ovlašten, na prijedlog ovrhovoditelja, a ubuduće i Agencije i to je novina, odrediti neku od mjera navedenih u toj

odredbi, između njih i novu inačicu dosadašnjeg povjeravanja nekretnine na čuvanje ovrhovoditelju – nekretnina će se moći povjeriti na čuvanje i Agenciji.

Druge se novine u čl. 90. OZ-a ne predviđaju. Šteta što nije predviđeno uklanjanje uvijek dvojbenog pitanja o prirodi i dužnostima u vezi čuvanja nekretnine kraj činjenice da se pravila o ostavi odnose samo na pokretnine kao objekte ostave (čl. 725. st. 1. Zakona o obveznim odnosima)¹⁶ i da nemamo pravila o ovršnoj ili građanskopravnoj sekvestraciji.

3. Izuzimanje od ovrhe (čl. 91. OZ-a)

Medu pravilima o izuzimanju od ovrhe nalazi se samo jedno – ono o nekretninama koje ne mogu biti predmet ovrhe iz čl. 91. OZ-a koje se ne planira mijenjati.

4. Određivanje vrijednosti nekretnine (čl. 92.-94. OZ-a)

Medu pravila o određivanju vrijednosti nekretnine spadaju pravila koja uređuju: a) način utvrđivanja vrijednosti (čl. 92. OZ-a), b) odluku o vrijednosti nekretnine (čl. 93. OZ-a) te c) prigovor nedostatka pokrića (čl. 94. OZ-a). Sva tri pravila će se izmijeniti.

Derogirat će se svi dosadašnji načini utvrđivanja vrijednosti nekretnine jer se predviđa da će sud vrijednost nekretnine utvrđivati po slobodnoj ocjeni, a na temelju procjene Agencije (čl. 92. st. 1. OZ-a). Kako će Agencija postupati u postupku procjene ostaje za vidjeti nakon što se donese pravilnik o postupku i načinu procjene nekretnina, čije je donošenje predviđeno čl. 90. st. 2. OZ-a.

Važna će novina biti da će sud odluku o vrijednosti nekretnine donositi u obliku rješenja, a ne zaključka, kao sada (čl. 91. st. 1. OZ-a). Rješenje će biti dužan donijeti na ročištu koje će se održavati radi utvrđenja vrijednosti nekretnine (obvezno ročište, v. čl. 7. st. 2. OZ-a). Rješenje će se donijeti nakon što se o procjeni izjasne stranke, založni vjerovnici, sudionici u postupku i nositelji prava prvokupa tj. nakon što im se omogući izjašnjavanje (čl. 90. st. 4. u vezi st. 2. OZ-a).

Jedino staro pravilo preostat će u čl. 90. st. 3. OZ-a prema kojem će i dalje sud kod utvrđivanja vrijednosti nekretnine voditi računa o tomu koliko manje vrijedi jer i nakon prodaje ostaju određena prava i tereti (kupac je u vlasništvo stječe opterećenu).

¹⁶ Narodne novine br. 35/05, 41/08 i 125/11, dalje: ZOO.

Prema prijašnjem uređenju postojala je mogućnost, koje više neće biti, da se u postupcima koji se vode povodom namirenja stvarnopravno osiguranih tražbina iz vrijednosti nekretnina, uz određene pretpostavke i nužnu suglasnost, kao mjerodavna uzme vrijednost nekretnine iz sporazuma o osiguranju, pa se nije ponovo utvrđivala. Više to neće biti moguće. Protiv rješenja o vrijednost nekretnine moći će se uložiti žalba (zaključak o vrijednosti nekretnine nije dopušteno ožalbiti), a o žalbi će odlučivati vijeće prvostupanjskog suda, kao i o svim žalbama u postupku ovrhe na nekretnini (v. čl. 80. a. st. 1. OZ-a).

U skladu s dužnosti suda da o vrijednosti nekretnine odluči na ročištu zakazanom u tu svrhu je i ovlast osoba koje se imaju pravo namiriti iz prodajne cijene nekretnine na ulaganje tzv. prigovora nedostatka pokrića koji uređuje čl. 94. OZ-a i koji se neće značajnije mijenjati, osim što će krajnji rok za predlaganje obustave ovrhe, kada vrijednost nekretnine ni djelomično ne pokriva ovrhovoditeljevu tražbinu, biti na ročištu na kojem je doneseno rješenje o utvrđenju vrijednost nekretnine, a ne kao sada osam dana od dostave zaključka o prodaji.

5. Prodaja nekretnine (čl. 95.-110. OZ-a)¹⁷

Najznačajnije izmjene u postupku ovrhe na nekretnini predviđaju se upravo s obzirom na prodaju nekretnine. Potpuno će se izmijeniti sadašnje uređenje u dijelu kojim je uređena prodaja nekretnine na javnoj dražbi. Prodaja nekretnine neposrednom pogodbom, uz određene korekcije, neće se mijenjati.

Nekretnina će se, dakle, i nadalje moći prodati neposrednom pogodbom te na elektroničkoj javnoj dražbi koju će provoditi Agencija. Nadležnost Agencije za prodaju je isključiva pa Sud, niti iznimno, neće provodi prodaju na elektroničkoj javnoj dražbi niti će, kao što je već rečeno, biti moguće održavanje dražbenog ročišta povjeriti javnom bilježniku.

17 Među pravilima koja uređuju prodaju nekretnine nalaze se pravila o: a) zaključku o prodaji (čl. 95. OZ-a), b) pravu prvokupa (čl. 96. OZ-a), c) načinu prodaje (čl. 97. OZ-a), d) uvjetima prodaje (čl. 98. OZ-a), d) davanju osiguranja (čl. 99. OZ-a), e) jednom ponuditelju (čl. 100. OZ-a), f) o tomu tko ne može biti kupac (čl. 101. OZ-a), g) prodajnoj cijeni (čl. 102. OZ-a), h) ročištu za dražbu i dosudi (čl. 103. OZ-a), i) dosudi u slučaju prodaje neposrednom pogodbom (čl. 104. OZ-a), j) pravu stranaka na žalbu protiv rješenja o dosudi (čl. 105. OZ-a), k) polaganje kupovnine (čl. 106. OZ-a), l) oslobodenju od polaganja kupovnine (čl. 107. OZ-a), m) upisu prava vlasništva kupca, brisanju prava i tereta te predaji nekretnine kupcu (čl. 108. OZ-a), n) osiguranju kredita na dosudenoj nekretnini (čl. 109. OZ-a), te o) zaštiti prava kupca (čl. 110. OZ-a).

5.1. Zaključak o prodaji i uvjeti prodaje

Prodaja, u suštini, započinje donošenjem zaključka o prodaji čiji sadržaj će i dalje uređivati čl. 95. OZ-a koji će se bitno izmijeniti. Naime, kako će se izmijeniti pravila o utvrđivanju vrijednosti nekretnine pa će se vrijednost nekretnine konačno utvrđivati rješenjem koje se donosi na ročištu održanom u tu svrhu, otpast će sve mogućnosti naknadne korekcije utvrđene vrijednosti kao što je to npr. sada moguće sve do ročišta za prodaju. Nadalje, kako više sud neće održavati javnu dražbu, iz sadržaja zaključka o prodaji izostalo je sve ono što se tiče mjesta, vremena i drugih referencija u vezi održavanja dražbenih ročišta.

Prema budućem čl. 95. st. 1. OZ-a, u zaključku o prodaji nekretnine određuju se način i uvjeti prodaje. Važno je što će se tražiti, odnosno što će pretpostavka donošenju zaključka o prodaji biti pravomoćnost rješenja kojim je utvrđena vrijednosti nekretnine, pa se zaključak neće moći donijeti niti odrediti prodaja prije pravomoćnosti odluke o utvrđenju vrijednosti nekretnine.

Zaključkom o prodaji trebat će odrediti način prodaje nekretnine, odnosno hoće li se nekretnina prodati elektroničkom javnom dražbom (v. čl. 97. st. 1. OZ-a) ili neposrednom pogodbom (v. čl. 97. st. 6.-8. OZ-a). Pravila o prodaji neposrednom pogodbom, kao što je rečeno, ne planiraju se mijenjati, a bilo bi dobro da su unaprijedena, pa se neće posebno promatrati.

U sadržaj zaključka o prodaji ulaze (i nadalje) i tzv. uvjeti prodaje koji su pojedinačno označeni u čl. 98. st. 1. OZ-a, a tako će biti i ubuduće. U čl. 98. st. 1. OZ-a predviđeni budući uvjeti prodaje ne razlikuju se u bitnom od sadašnjeg uređenja. Novina je da će sadržavati podataka o *konačno* utvrđenoj vrijednosti nekretnine, a nove su i referentne točke u vezi prodajne cijene po kojoj će se nekretnina prodavati. Tako će, umjesto dosadašnjih dvije trećine, odnosno jedne polovine utvrđene vrijednosti za koje se nekretnina može prodati na drugom dražbenom ročištu, ubuduće, prema čl. 102. st. 1. OZ-a na prvoj elektroničkoj dražbi nekretninu biti moguće prodati za najmanje četiri petine utvrđene vrijednosti, a na drugoj za tri petine te vrijednosti (čl. 102. st. 2).¹⁸

18 Ako se nekretnina prodaje neposrednom pogodbom kao načinom prodaje, u pogledu prodajne cijene, vrijedit će pravilo iz čl. 102. st. 5. OZ-a kojim je predviđena odgovarajuća primjena pravila o prodajnoj cijeni po kojoj se nekretnina može prodati na dražbi na slučaj kada se prodaje neposrednom pogodbom. To znači da se neposrednom pogodbom, kada se za takav način prodaje steknu tražene pretpostavke, nekretnina može prodati za najnižu prodajnu cijenu od tri petine njezine utvrđene vrijednosti (odgovarajuća primjena čl. 102. st. 2. OZ-a).

Vrlo važan sadržaj uvjeta prodaje – rok u kojem je kupac dužan položiti kupovninu planira se skratiti, tako da će umjesto sadašnjih šest mjeseci iznositi tri mjeseca, neovisno isplaćuje li se cijena odjednom ili u obrocima (čl. 98. st. 2. OZ-a). Kupovina se neće polagati kod suda ili bilježnika, već će se uplaćivati na poseban račun koji će Agencija otvoriti za tu namjenu (čl. 106. st. 1. OZ-a).

I nadalje će postojati mogućnost, i nju će trebati naznačiti u uvjetima prodaje, da će se nekretnina dosuditi kupcima koji su ponudili nižu cijenu ne uplati li kupac kupovninu u roku (čl. 98. st. 3. OZ-a). Granica najniže cijene ubuduće će iznositi tri petine utvrđene vrijednosti nekretnine.

U uvjetima prodaje trebat će navesti i iznos jamčevine i rok u kojemu je treba dati, kod koga i kako jer će, prema i budućem čl. 99. st. 1. OZ-a, u elektroničkoj dražbi moći kao kupci sudjelovati samo oni koji su dali jamčevinu. Jednako se predviđa i u čl. 18. st. 1. PZPPNPOP-a.

Kada je riječ o jamčevini i njezinu davanju, treba napomenuti kako buduće uređenje namjerava izuzeti RH, općine, gradove i županije te državna tijela od dužnosti davanja jamčevine, neovisno u kojoj se ulozi pojavljuju u postupku. Prema sadašnjem uređenju, te su osobe oslobođene davanja jamčevine kada su u postupku sudjelovale kao stranke (čl. 15. st. 2. OZ-a). Sada će biti oslobođene te dužnosti, npr. i pojavljuju li se u postupku u ulozi sudionika. Predviđa se, međutim, mogućnost da se Zakonom odredi i drukčije tj. da se predvidi kako su i ove osobe dužne dati jamčevinu. Upravo će to biti u vezi s prodajom nekretnine jer se čl. 99. st. 3. OZ-a planira isključiti primjena općeg pravila iz čl. 15. st. 2. OZ-a kojim je ustanovljen privilegirani režim za RH i druge osobe javnog prava. Novo će biti i to što dužnosti davanja jamčevine neće biti oslobođeni ni ovrhovoditelj, a niti nositelji uknjiženih prava na nekretnini, pa će i oni trebati dati jamčevinu žele li sudjelovati u elektroničkoj javnoj dražbi.

Jamčevina će se uplaćivati na poseban račun Agencije koji će se otvoriti za tu namjenu (čl. 7. PZPPNPOP-a), v. čl. 18. st. 1. PZPPNPOP-a. Za sada se ništa ne planira u odnosu na visinu jamčevine niti, kada je riječ o vrsti jamčevine, ima kakvih posebnih pravila koja bi određivala što drukčije od općeg pravila iz čl. 15. st. 1. OZ-a. Ipak, predviđa se čl. 18. st. 5.

PZPPNPOP-a da će iznos, način uplate i način povrata jamčevine te postupak dodjele *identifikatora* biti propisan pravilnikom, pa ostaje za vidjeti hoće li se ograničiti mogućnost davanja jamčevine čime drugim osim u gotovu novcu.

Zahtjev za uplatu jamčevine trebat će sadržavati: broj predmeta ovrhe, podatke o ponuditelju, podatke potrebne za kontakt, način plaćanja kao i druge potrebne podatke (čl. 18. st. 2. PZPPNPOP-a). Nakon uplate jamčevine Agencija će ponuditelju dodijeliti i dostaviti tzv. *identifikator* pod kojim će ponuditelj¹⁹ anonimno sudjelovati u elektroničkoj dražbi (čl. 18. st. 2. PZPPNPOP-a).²⁰

Zaključak o prodaji, kako je i sada, dostavljat će se strankama, založnim vjerovnicima, sudionicima u postupku, osobama koje imaju upisano pravo prvokupa i nadležnom tijelu porezne uprave (čl. 95. st. 2. OZ-a).

5.2. Prodaja na elektroničkoj javnoj dražbi putem Agencije

Kako je već više puta navedeno, prodaju nekretnine elektroničkom javnom dražbom provodit će Agencija. Njezina nadležnost i temeljne ovlasti predviđaju se budućom odredbom čl. 95.a. OZ-a i posebnim pravilom iz čl. 2. PZPPNPOP-a koji će određivati da prodaju nekretnina i pokretnina u ovršnom postupku provodi Agencija temeljem pravila PZPPNPOP-a. Predviđa se supsidijarna primjena pravila OZ-a, i u čl. 4. PZPPNPOP-a određuje da će se njegova pravila odgovarajuće primijeniti kod provedbe prodaje nekretnina i pokretnina, nije li PZPPNPOP-om ili *drugim* zakonom drukčije određeno.

Kako će *sama* prodaja nekretnine pretežito biti uređena ovim posebnim propisom, nužno je nastavno detaljnije analizirati pojedina njegova pravila.

U skladu s čl. 13. PZPPNPOP-a Agencija će prodavati nekretninu na *osnovi za provedbu ovrhe* koju će joj dostavljati *tijelo provedbe ovrhe* (a to je tijelo koje je temeljem OZ-a ili drugog zakona ovlašteno provesti ovrhu na nekretninama i pokretninama, v. čl. 3. t. 1. PZPPNPOP-a). S tim da, prema čl. 3. t. 2. PZPPNPOP-a, *osnova za provedbu ovrhe* označava: a) zahtjev za upis podataka u očevidnik, b) zahtjev za prodaju, i c) zahtjev za prijenos novčanih sredstava. U konkretnom slučaju riječ je o tzv. *zahtjevu za prodaju*.

Odnosno, a kako se konkretizira u budućem čl. 15. st. 1. PZPPNPOP-a, Agencija će nekretninu

¹⁹ Prema čl. 3. t. 5. PZPPNPOP-a, izraz „ponuditelj” označava osobu koja daje ponudu na elektroničkoj dražbi.

²⁰ Jamčevina se, u pravilu, vraća ponuditeljima čija ponuda nije prihvaćena i to odmah nakon zaključenja javne dražbe (čl. 99. st. 4. OZ-a). Prema čl. 18. st. 4. PZPPNPOP-a, novčana sredstava s osnovu jamčevine Agencija vraća ponuditelju na temelju zahtjeva za prijenos novčanih sredstava koji joj dostavlja sud.

prodavati na elektroničkoj dražbi na temelju zahtjeva za prodaju koji će joj dostaviti tijelo provedbe ovrhe. Taj će zahtjev, čiji će se oblik, sadržaj i način dostave propisati pravilnikom, morati sadržavati uvjete prodaje (čl. 15. st. 2. i 3. PZPPNPOP-a). Uz zahtjev za prodaju sud (tijelo provedbe ovrhe u smislu pravila PZPPNPOP-a) Agenciji će biti dužno dostaviti: rješenje o ovrsi, izvadak iz zemljišne knjige, rješenje o utvrđivanju vrijednosti nekretnine i zaključak o prodaji (čl. 95. a. st. 2. OZ-a). U *samom* budućem čl. 95.a. st. 2. OZ-a ne predviđa se dužnost suda da dostavlja zahtjev za prodaju, ali će očito sud takav zahtjev dostavljati Agenciji temeljem navedenih posebnih pravila.

Pravila sadašnjeg čl. 10. OZ-a, kao i ona koja će ubuduće u čl. 10. OZ-a uređivati sastav suda i odluke predviđaju da se odluke u ovršnom postupku i postupku osiguranja donose u obliku rješenja ili zaključka (budući čl. 10. st. 4. OZ-a) ili, još eksplicitnije, „zaključkom sud izdaje nalog sudskom ovršitelju ili Agenciji za provedbu pojedinih radnji te odlučuje o upravljanju postupkom i o drugim pitanjima kada je to izrijeком predviđeno ovim Zakonom“, kako određuje budući čl. 10. st. 5. OZ-a. *Zahtjev*, pa ni *zahtjev za prodaju*, nije predviđen kao oblik donošenja sudske odluke u ovršnom postupku pa će očito u pitanju biti neka posebna vrsta odluke, po svemu sudeći formularne naravi donese li se pravilnik o obliku, sadržaju i načinu dostave *zahtjeva*.

Za svoj rad u vezi prodaje nekretnine Agencija će imati pravo na nagradu, štoviše, bit će ovlaštena tražiti predujam troškova od ovrhovoditelja koji će ih biti dužan uplatiti u roku od osam dana od primitka poziva na uplatu (način utvrđenja predujma propisat će se pravilnikom, čl. 16. st. 3. PZPPNPOP-a). Poziv na uplatu predujma (čiji će sadržaj, kao i način uplate biti propisani pravilnikom, čl. 16. st. 4. PZPPNPOP-a) Agencija će objavljivati na svojoj mrežnoj stranici (čl. 16. st. 1. PZPPNPOP-a). Ne predujmi li ovrhovoditelj troškove u roku, Agencija neće provesti prodaju nekretnine nego će o tomu obavijestiti sud koji će obustaviti ovrhu (čl. 95. a. st. 4. OZ-a).

Nakon što ovrhovoditelj uplati predujam (čl. 16. PZPPNPOP-a) Agencija će objaviti tzv. *poziv za sudjelovanje na elektroničkoj javnoj dražbi*. Taj će poziv trebati sadržavati:

- a) način i uvjete prodaje (određene u zaključku o prodaji)
- b) datum i vrijeme početka i završetka elektroničke dražbe
- c) vrijeme kada se može razgledati nekretninu (određeno u zaključku o prodaji)

d) i druge potrebne podatke kao što je, npr. služba za kontakt, broj telefona, telefaksa, adresu elektroničke pošte i sl. (čl. 97. st. 2. OZ-a).

Prema čl. 97. st. 3. OZ-a, poziv će se objaviti na mrežnoj stranici Agencije zajedno s ispravama navedenim u čl. 95.a. st. 2. OZ-a (rješenje o ovrsi, z. k. izvadak, rješenje o utvrđenju vrijednosti i zaključak o prodaji). Predviđena je mogućnost da se poziv objavi i u sredstvima javnoga priopćavanja predloži li to koja od stranaka i u tu svrhu predujmi Agenciji sredstva (čl. 97. st. 4. OZ-a). Nepredujmljivanje sredstava nema za posljedicu nikakvu obustavu već se, jednostavno, poziv neće objaviti u sredstvima javnoga priopćavanja (v. čl. 19. st. 2. PZPPNPOP-a).

U pozivu za sudjelovanje u elektroničkoj dražbi trebat će unaprijed odrediti trenutak kada će završiti elektronička dražba (v. čl. 103. st. 1. OZ-a), a vrlo je važno buduće pravilo čl. 97. st. 5. OZ-a koje određuje da od objavljivanja poziva na mrežnoj stranici do početka prikupljanja ponuda mora proteći najmanje 60 dana.

Prema budućem čl. 100. OZ-a elektronička javna dražba provest će se i kada u njoj bude sudjelovao samo jedan ponuditelj što nije novo, ali se ubuduće dražba iz tog razloga neće moći odgoditi.

Značajna razlika u organizacijsko-tehničkom smislu između sadašnjeg uređenja javne dražbe, odnosno dražbenog ročišta i elektroničke javne dražbe bit će u tomu što će se sadašnje prvo, odnosno drugo dražbeno ročište, strukturirati kao prva, odnosno druga elektronička dražba koja, svaka, traje deset radnih dana i u tom će se vremenu prikupljati ponude. Ponude za sudjelovanje u elektroničkoj dražbi prikupljat će se elektroničkim putem uz mogućnost neposredne predaje u poslovnicima FINA-e (čl. 20. st. 1. i 2. PZPPNPOP-a).

Način prikupljanja i davanja ponuda bit će propisan pravilnikom (čl. 20. st. 6. PZPPNPOP-a). Za sada se predlaže u čl. 20. st. 4. PZPPNPOP-a da ponuda treba sadržavati identifikator dodijeljen ponuditelju pri uplati jamčevine i cijenu ponude (iznos kupovnine koji je ponuditelj sprema platiti, op. G.M.). Prema čl. 20. st. 5. PZPPNPOP-a, ponuda će se smatrati valjanom ako budu ispunjeni uvjeti za njezino davanje (koji će se predviđjeti pravilnikom, v. čl. 20. st. 6. PZPPNPOP-a) i ponudeni iznos kupovnine bude isti ili veći od cijene po kojoj se nekretnina može prodati prema uvjetima prodaje. Zakonodavac očito ovdje misli na to da ponudena kupovna ne smije biti niža od dijela iznosa utvrđene vrijednosti za koji je, kao najniži, dopušteno prodati nekretninu (tj. četiri petine utvrđene vrijednosti). Procjena *ispunjenja*

uvjeta za davanje ponude, što god oni budu uključivali, planira se prepustiti Agenciji.

Na elektroničkoj dražbi neće biti moguće dati više istovjetnih cijena ponude (čl. 20. st. 6. PZPPNPOP-a).

Prikupljanje ponuda trajat će deset radnih dana (čl. 102. st. 3. OZ-a). Nakon završetka (prve, op. G.M.) elektroničke dražbe, Agencija će biti dužna odmah dostaviti sudu obavijest o provedenoj dražbi (čl. 21. st. 1. PZPPNPOP-a). To će vrijediti u slučaju da je na dražbi zaprimljena barem jedna valjana ponuda. Ne bude li tako, Agencija neće obavještavati sud o provedenoj dražbi, zapravo o neuspjeloj prvoj dražbi, već će objaviti poziv za sudjelovanje u drugoj elektroničkoj dražbi (čl. 21. st. 2. PZPPNPOP-a). S tim što je određeno da će druga elektronička dražba započeti objavom poziva na sudjelovanje prvog dana nakon završetka prve elektroničke dražbe (čl. 102. st. 3. OZ-a). Očito zakonodavac ima u vidu prvi radni dan, no svakako će Agencija odluku o valjanosti ponuda danih u prvoj dražbi morati procijeniti odmah, tj. *jedanaesti* dan od dana kada je počelo prikupljanje ponuda na prvoj dražbi, a isti taj dan, ocjeni li da nema valjanih ponuda, trebat će objaviti poziv za prikupljanje ponuda povodom druge dražbe. Izgleda da se ovdje neće primjenjivati pravilo kojim je predviđeno da od objavljivanja poziva na mrežnoj stranici do početka prikupljanja ponuda treba proteći najmanje 60 dana (čl. 97. st. 5. OZ-a) pa će ono, zapravo, vrijediti samo za prvu dražbu.²¹

Pravilima o prodajnoj cijeni, kako je već rečeno, planira se odrediti da se na prvoj elektroničkoj dražbi nekretnina ne može prodati ispod četiri petine utvrđene vrijednosti (čl. 102. st. 1. OZ-a). Ne proda li se na prvoj dražbi, na drugoj se dražbi ne može prodati ispod tri petine utvrđene vrijednosti (čl. 102. st. 2. OZ-a).²²

Opredijelivši se za uređenje prema kojem je Agenciji stavljeno u nadležnost utvrđenje je li ponuda valjana ili nije, zakonodavac je, po svemu sudeći, imao za cilj što učinkovitiju provedbu postupka. Ostaje za vidjeti hoće li to imati za posljedicu nepravilnost u provođenju ovrhe. Protiv nepravilnosti u provedbi prodaje počinjenih od strane Agencije, stranke i sudionici na raspolaganju imaju sredstva kojima se inače

uklanjaju nepravilnosti u radu sudskog ovršitelja iz čl. 49. OZ-a (prema budućem čl. 95.a. st. 3. OZ-a, odredbe o radu sudskog ovršitelja primjenjivat će se odgovarajuće i na rad Agencije).

Pravila o prodajnoj cijeni iz čl. 102. OZ-a vrijedit će i kada je zaključkom o prodaji, u skladu s čl. 98. st. 3. OZ-a, određeno da će se nekretnina dosuditi kupcima koji ponude nižu cijenu, ako kupac kojem je dosuđena ne položi kupovninu u roku. To znači da bi – kada se nekretnina proda na prvoj dražbi za kupovninu koja ne može biti niža od četiri petine utvrđene vrijednosti, a rješenjem o dosudi odredi da će se dosuditi kupcima koji su ponudili nižu kupovninu, redom prema njezinoj veličini, ako kupac kojem je dosuđena nekretnina ne položi kupovninu u roku (v. čl. 103. st. 6. OZ-a) – posljednji u nizu kupaca trebao ponuditi najnižu kupovninu u iznosu od četiri petine vrijednosti. Odnosno, na drugoj dražbi, najniže tri petine.

Kada se ovrha obustavi zato što se nekretnina nije mogla prodati ni na drugoj dražbi, ovrhovoditelj će i ubuduće moći, ali najkasnije u roku od tri dana od završetku druge dražbe, predložiti osnivanje hipoteke radi osiguranja njegove tražbine (čl. 102. st. 6. OZ-a). To je otprije poznata ovlast hirografernog vjerovnika – tražiti osnivanje založnog prava prema čl. 295. do 298. OZ-a, a novost je samo rok u kojem je može iskoristiti – tri dana od završetka druge dražbe kao posljedica *tehničkog* usklađenja s načinom prodaje. Jednako se postulira i rok koji se predviđa u korist nositelja prava prvokupa kako bi iskoristio svoje pravo i on iznosi tri dana od zaključenja dražbe (čl. 96. st. 1. OZ-a).

Elektronička dražba završavat će u trenutku koji je unaprijed određen u pozivu za sudjelovanje (čl. 103. st. 1. OZ-a). Kako će prikupljane ponuda trajati deset radnih dana (čl. 102. st. 3. OZ-a), to će dražba završiti istekom desetog radnog dana.

Po završetku druge elektroničke dražbe, Agencija će biti dužna odmah o tomu izvijestiti sud:

a) ne proda li se nekretnina kako bi sud obustavio ovrhu (čl. 102. st. 4. OZ-a), odnosno

b) o provedenoj dražbi, prikupljenim ponudama i drugim potrebnim podacima (čl. 103. st. 2. OZ-a).

Nakon primitka obavijesti sud će utvrditi koji je kupac ponudio najveću cijenu i ispunjava li pretpostavke da mu se dosudi nekretnina (čl. 103. st. 3. OZ-a). O dosudi će donijeti pisano rješenje (rješenje o dosudi) koje će i nadalje potpuno jednako uređivati čl. 108. OZ-a, a koje će se objaviti na oglasnoj ploči suda i mrežnim stranicama Agencije (čl. 103.

²¹ Više neće vrijediti pravilo s obzirom na vrijeme koje može proći između prvoga i drugoga dražbenog ročišta i koje je iznosilo najmanje trideset dana (čl. 102. st. 3. OZ-a).

²² Ne proda li se nekretnina niti na drugoj dražbi, Agencija će o tomu obavijestiti sud koji će obustaviti ovrhu (čl. 102. st. 4. OZ-a). Prema čl. 102. st. 7. OZ-a obustava ovrhe neće sprječavati pokretanje novoga ovršnog postupka radi naplate iste tražbine na nekretnini.

st. 4. OZ-a).²³ U odnosu na urednu dostavu rješenja o dosudi vrijedit će predmnijeva koju imamo i sada da je rješenje dostavljeno istekom trećega dana od isticanja svima kojima se dostavlja zaključak o prodaji i svim sudionicima dražbe (čl. 103. st. 5. OZ-a), a moći će se i u sudskoj pisarnici neposredno tražiti otpravak kao i dosada.²⁴

Kupac kojem bude dosuđena nekretnina kupovninu²⁵ će plaćati na poseban račun Agencije otvoren za tu namjenu²⁶ u roku određenom zaključkom o prodaji (čl. 106. st. 1. OZ-a). Za pretpostaviti je da će se rok računati od isteka elektroničke javne dražbe (deset radnih dana) u smislu čl. 102. st. 3. OZ-a.

Pravila o oslobađanju od polaganja kupovnine iz čl. 107. OZ-a neće se mijenjati, osim što će osobe ovlaštene prebiti svoje tražbine s tražbinom kupovnine, temeljem ove odredbe, zahtjev za prijebaj (oslobađanje od polaganja kupovnine) trebati postaviti u samoj ponudi, a ne na ročištu za dražbu što je, ponovo, posljedica tehničke prilagodbe.

Daljnja pravila u dijelu koji se odnosi na prodaju nekretnine ne planiraju se mijenjati.

6. Namirenje vjerovnika (čl. 111.-118.)

Među pravilima koja uređuju prodaju nekretnine nalaze se pravila o: a) tomu kada se pristupa namirenju (čl. 111. OZ-a), b) osobama koje se namiruju (čl. 112. OZ-a), c) prvenstvenom namirenju (čl. 113. OZ-a), d) namirenju ostalih tražbina (čl. 114. OZ-a), e) visina naknade za osobne služnosti i druga prava koja prestaju prodajom (čl. 115. OZ-a), f) razmjernom namirenju (čl. 116. OZ-a), g) osporavanju tražbina (čl. 117. OZ-a) te h) upućivanju na parnicu (čl. 118. OZ-a).

Ova se pravila ne planiraju mijenjati.

7. Posebne odredbe o načinu namirenja nekih tražbina (čl. 119.-123. OZ-a)

Posebne odredbe o načinu namirenja nekih

tražbina uređuju: a) nedospjele tražbine (čl. 119. OZ-a), b) nedospjele tražbine povremenih primanja (čl. 120. OZ-a), c) tražbine uz uvjet (čl. 121. OZ-a), d) predbilježbu založnoga prava i zabilježbu spora (čl. 122. OZ-a) te e) zajedničke hipoteke (čl. 123. OZ-a).

Niti ova pravila se ne planiraju mijenjati.

8. Ročište za diobu, rješenje o namirenju i brisanje prava i tereta

Među pravilima o ročištu za diobu, rješenje o namirenju i brisanje prava i tereta nalaze se, kao što sam naslov kaže, ona o: a) ročištu za diobu (čl. 124. OZ-a), b) rješenju o namirenju (čl. 125. OZ-a) i c) brisanju prava i tereta (čl. 126. OZ-a).

Iako se ova pravila ne planiraju mijenjati, trebat će imati u vidu, u vezi s čl. 125. OZ-a i rješenjem o namirenju koje je njime uređeno da će se *samo* namirenje (u skladu s rješenjem o namirenju koje će se donositi primjenom jednakih pravila koja i sada vrijede) obavljati tako što će, temeljem čl. 23. st. 1. PZPPNPOP-a, Agencija izvršiti prijenos uplaćene kupovnine s posebnog računa za tu namjenu (čl. 7. st. 1. PZPPNPOP-a), nakon što joj sud dostavi pravomoćno rješenje o namirenju. O provedenom rješenju ili (eventualnoj) nemogućnosti njegove provedbe Agencija će biti dužna odmah izvijestiti sud (čl. 23. st. 2. PZPPNPOP-a).

9. Pravni položaj ovršenika i trećih osoba nakon prodaje nekretnine

Značajno će se, međutim, izmijeniti pravila kojima je uređeno iseljenje ovršenika iz nekretnine i njezina predaju kupcu u posjed. Kako je još uvodno navedeno, očito je praksa Europskog suda kreirana uz jamstvo prava na poštivanje doma, uz svu konceptualnu različitost pojma *doma* u konvencijskom pravu, utjecala na zakonodavca kako bi predvidi poseban režim iseljenja ovršenika iz nekretnine koja bi korespondirala *domu* onako kao se tumači uz čl. 8. Konvencije.²⁷

Pravila o pravnom položaju ovršenika i trećih

23 Ovdje valja uočiti da se čl. 22. st. 1. PZPPNPOP-a, kojim se jednako predviđa da će Agencija na mrežnoj stranici objaviti rješenje o dosudi nekretnine, određuje da će rješenje objaviti tek po pravomoćnosti.

24 Zaključak o prodaji, prema čl. 95. st. 2. OZ-a, dostavlja se strankama, založnim vjerovnicima, sudionicima u postupku, nositeljima upisanog prava prvokupa i poreznoj upravi.

25 V. čl. 22. st. 3. PZPPNPOP-a koji predviđa da će postupak i način uplate kupovnine biti propisan pravilnikom.

26 Za poseban račun Agencije, v. čl. 7. PZPPNPOP-a.

27 V. čl. 8. Konvencije kojim je određeno je da svatko ima pravo na poštivanje privatnog i obiteljskog života, doma i dopisivanja (čl. 8. st. 1. Konvencije) te da se javna vlast neće miješati u ostvarivanje tog prava, osim u skladu sa zakonom i ako je to u demokratskom društvu nužno radi interesa državne sigurnosti, javnog reda i mira, ili gospodarske dobrobiti zemlje te radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih (čl. 8. st. 2. Konvencije).

osoba nakon prodaje nekretnine sadrže pravila o: a) gubitku prava na posjed nekretnine (čl. 127. OZ-a), b) iseljenju ovršenika (čl. 128. OZ-a), s tim u vezi u c) prijedlogu za iseljenje prije zaključka o predaji (čl. 129. OZ-a), d) iseljenju najmoprimca i zakupca (čl. 130. OZ-a) te e) iseljenju drugih osoba (čl. 131. OZ-a).

Značajno će se izmijeniti odredbe čl. 127. OZ-a o gubitku prava na posjed nekretnine i čl. 128. OZ-a o iseljenju ovršenika. Pravila o iseljenju najmoprimca i zakupca te drugih osoba neće se, kako sada izgleda, dirati.

Nakon što rješenje o dosudi postane pravomoćno i kupac položi kupovninu, sud donosi zaključak o predaji nekretnine kupcu (čl. 108. st. 4. OZ-a). Prodajom nekretnine ovršenik gubi pravo na posjed i dužan je nekretninu predati kupcu nakon što mu se dostavi zaključka o predaji, osim ako iznimno, samim zakonom ili u sporazumu s kupcem nije drukčije određeno (čl. 127. st. 1. OZ-a). U toj konstrukciji neće biti izmjena, ali se planira uvođenjem st. 2.-4., čl. 127. OZ-a urediti poseban režim za iseljenje ovršenika iz nekretnie koja ima funkciju doma, pa se pod pretpostavkom da je riječ o:

a) nekretnina u kojoj ovršenik stanuje, i

b) koja je nužna za zadovoljenje njegovih osnovnih stambenih potreba i potreba osoba koje je po zakonu dužan uzdržavati, planira omogućiti ovršeniku da nekretninu koristi kao najmoprimac najdulje šest mjeseci od donošenja zaključka o predaji nekretnine (čl. 127. st. 2. OZ-a). Takav bi prijedlog ovršenik trebao podnijeti u roku od osam dana od dostave rješenja o ovrsi (čl. 127. st. 3. OZ-a). Odredba bi trebala glasiti: „Prijedlog za korištenje nekretnine kao najmoprimac, ovršenik može podnijeti u roku od osam dana od dana primitka rješenja o ovrsi“, pa je moguće očekivati dva pitanja: a) može li ovršenik takav prijedlog podnijeti i kasnije i dokada te b) što zakonodavac ima na umu kada govori o primitku, a ne dostavi rješenja o ovrsi?

Za sada nije vidljivo postojanje pravila o konkurenciji prijedloga, koji se istina međusobno ne moraju isključivati, ali mogu pridonijeti složenosti, zatraži li ovršenik promjenu sredstva ovrhe s naslova budućeg čl. 84.a. OZ-a i ostvarenje statusa najmoprimca. Ostvari li ovršenik pravo korištenja nekretnine kao najmoprimac, plaćat će najamninu kupcu od dana donošenja zaključka o predaji do predaje (dakle, najdulje šest mjeseci), čiju će visinu određivati sud prema tržišnim cijenama ne sporazume li se o njenoj visini kupac i ovršenik (čl. 127. st. 4. OZ-a).

Prema postojećem uređenju, ovrhovoditelj može

iseljenje ovršenika tražiti na dva načina: a) prema čl. 128. st. 1. OZ-a, u prijedlogu za ovrhu, pa sve do predaje nekretnine kupcu, kada sud u rješenju o ovrsi određuje ovrhu na nekretnini i ovrhu ispražnjenjem nekretnine i predajom kupcu nakon pravomoćnosti zaključka o predaji (čl. 128. st. 2. OZ-a), ali i tako da: b) prema čl. 129. st. 1. OZ-a, u prijedlogu za ovrhu ili kasnije, osim iseljenja, traži i da mu se nekretnina preda na čuvanje prije donošenja zaključka o predaji u slučaju da je spreman položiti jamčevinu za štetu.

U prvom slučaju, a kako se predviđa čl. 128. st. 3. OZ-a, to se pravilo neće primjenjivati, ako ovršenik ima pravo biti u najmu nekretnine. Što se tiče drugog slučaja, u čl. 129. OZ-a, nisu predviđene izmjene.

Neće se izmijeniti (osim radi renumeracije) niti čl. 128. st. 4.-6., pa će po prijedlogu kupca (koji postaje ovrhovoditelj) nakon donošenja zaključka o predaji nekretnine sud pristupiti ovrsi radi ispražnjenja i predaje nekretnine kupcu. Ovrha će se, kao i sada, provesti po pravilima o ovrsi ispražnjenjem i predajom nekretnine iz čl. 255.-259. OZ-a (čl. 129. st. 2. OZ-a, čl. 256. OZ-a u kojem će se manje intervenirati radi usklađenja s pravilima o dostavi iz čl. 8. OZ-a koji se planira značajnije mijenjati). Ta će se pravila vjerojatno primjenjivati, ako ovršenik istekom šest mjeseci, otkako u najmu ima ovršenu nekretninu, odbije ju predati kupcu.

10. Primjena odredbi na području gdje ne postoje zemljišne knjige (čl. 132. OZ-a).

Pravila o primjeni odredbi na području gdje ne postoje zemljišne knjige sadrže samo to pravilo (čl. 132. OZ-a) i u njega se ne namjerava intervenirati.

III. PRAVILA KOJIMA JE UREĐENO ZALOŽNO-PRAVNO OSIGURANJE NA TEMELJU SPORAZUMA STRANAKA I PRIENOS PRAVA VLASNIŠTVA NA NEKRETNINI RADI OSIGURANJA

1. Općenito

Kako je još uvodno navedeno, na prvi se pogled čini da buduća Novela OZ-a neće značajnije izmijeniti postojeća pravila osiguranja. To je, samo, donekle točno.

Ključna izmjena i dopuna, kada je riječ o pravilima osiguranja, zapravo i nije sadržana u budućoj Noveli OZ-a, već će se nalaziti u čl. 24. PZPPNPOP-a. Njime se, u čl. 24. st. 1. PZPPNPOP-a, određuje da će Agencija prodavati nekretninu koja je *predmet osiguranja* prema odredbama OZ-a na temelju

zahtjeva koji joj za prodaju dostavi javni bilježnik. Cijela je pravna pozicija riješena blanketnom uputom iz budućeg čl. 24. st. 2. PZPPNPOP-a prema kojem bi se na prodaju nekretnine iz čl. 24. st. 1. PZPPNPOP-a odgovarajuće primjenjivale odredbe kojima će u PZPPNPOP-u biti uređena prodaja nekretnine u postupku ovrhe na nekretnini.

Pored te izmjene, kada je riječ o pravilima koja uređuju osiguranje prijenosom prava vlasništva na stvari i prijenosom prava, druga će važna izmjena biti učinjena u čl. 325. OZ-a koji će nositi naslov „Prava protivnika osiguranja da zatraži unovčenje ili prijenos predmeta osiguranja na predlagatelja osiguranja“ i baviti se pravima protivnika osiguranja nakon dospelosti osigurane tražbine.

U nastavku se promatra kako će se planirane izmjene odraziti na postojeće uređenje.

2. Predviđene novine u pravilima o založno-pravnom osiguranju na temelju sporazuma stranaka

Zakonodavac ne planira intervenirati u pravila iz čl. 299. do 308. OZ-a kojima je uređeno sudsko i javnobilježničko založnopravno osiguranje na temelju sporazuma stranaka. Redefiniranja tih pravila nastupit će zbog refleksije koju će za namirenje vjerovnika imati intervencija u pravila o ovrsi na nekretnini. Kako je još uvodno rečeno, u slučaju da dužnik (protivnik osiguranja) ne namiri dospjelu tražbinu osigurane založnim pravom na nekretnini, vjerovnik (predlagatelj osiguranja), ovlašten je svoju tražbinu namiriti iz vrijednosti založene nekretnine. Namirenje se provodi u sudskom postupku temeljem pravila o ovrsi na nekretnini. Kako se ta pravila planiraju značajno izmijeniti to će tako izmijenjena pravila utjecati i na prisilno ostvarenje tražbine osigurane založnim pravom.

Treba imati u vidu da kada je u pitanju prisilno ostvarenje tražbine, osigurane založnim pravom, vrijede posebna pravila o ograničenju i izuzimanju od ovrhe.

U čl. 77. nalaze se pravila kojima se, u službi zaštite ovrhovoditelja, suspendiraju pod određenim pretpostavkama pravila o stvarima i pravima izuzetim od ovrhe, odnosno na kojima je ovrha ograničena. Naime, prema čl. 77. st. 1. OZ-a koji uređuje zaštitu ovrhovoditelja, u slučaju kada je ovrhovoditelj temeljem pravnoga posla s ovršenikom stekao na stvari (nekretnini) založno ili slično pravo radi osiguranja tražbine, čije prisilno ostvarenje na tom predmetu traži, ovršenik se ne može protiviti takvoj ovrsi pozivajući se na razloge iz čl. 75. st. 1. OZ-a (zaštita ovršenika fizičke osobe)

i čl. 76. st. 1. OZ-a (zaštita djelatnosti pravnih osoba) kao niti na druge odredbe o izuzimanju od ovrhe ili o ograničenju ovrhe, osim na odredbe čl. 4. st. 4., 5. i 6. OZ-a²⁸.

To se naglašava jer je logično očekivati da se u postupku pojave pitanja moguće primjene budućih pravila koja predviđaju mogućnost da ovršenik predloži promjenu predmeta i sredstva ovrhe nakon što sud odredi ovrhu na nekretnini (čl. 84. a. OZ-a), odnosno da zatraži, koristeći ovlast s naslova budućeg čl. 128. OZ-a, da prodanu nekretninu koristi još šest mjeseci kao najmoprimac.

Odgovoru na pitanje o mogućoj primjeni pravila iz budućeg čl. 84.a. OZ-a neće pridonijeti nejasnoće između tog pravila i postojećeg čl. 75. OZ-a (koji se ne planira mijenjati) kada je riječ o nekretnini u funkciji doma ovršenika. Čl. 75. st. 1. OZ-a određeno je, naime, da se ovrha ne može provesti na stvarima fizičke osobe koja ne obavlja registriranu djelatnost nužnim za zadovoljenje njegovih osnovnih životnih potreba i potreba osoba koje je po zakonu dužan uzdržavati. Prema st. 5., čl. 75. OZ-a, nekretnine za *stanovanje* ne smatraju se stvarima koje su nužne za zadovoljavanje osnovnih životnih potreba ovršenika i osoba koje je po zakonu dužan uzdržavati, osim ako zakonom nije drukčije određeno.²⁹ U čl. 84.a. OZ-a, kako bi ovršenik predložio promjenu predmeta i sredstva ovrhe, traži se *baš* da je riječ o nekretnini u kojoj ovršenik *stanuje* i koja je nužna za zadovoljenje njegovih osnovnih stambenih potreba i osoba koje je po zakonu dužan uzdržavati.

3. Predviđene novine u pravilima o osiguranju prijenosom vlasništva na nekretnini

3.1. Općenito

Za razliku od pravila kojima je uređeno sudsko i javnobilježničko založnopravno osiguranje na temelju sporazuma stranaka, pravila koja uređuju sudsko i javnobilježničko osiguranje prijenosom vlasništva na stvari i prijenosom prava u čl. 309. do 327. OZ-a planiraju se mijenjati. U pitanju je izmjena i dopuna čl. 325. OZ-a.

²⁸ Prema odredbama čl. 4. st. 4., 5. i 6. predmet ovrhe ne mogu biti stvari izvan prometa, kao ni druge stvari za koje je to posebnim zakonom određeno, tražbine po osnovi poreza i drugih pristojbi te objekti, oružje i oprema namijenjeni obrani te sredstva, oprema i objekti namijenjeni radu tijela državne uprave, jedinica lokalne (regionalne) samouprave i pravosudnih tijela.

²⁹ Treba spomenuti da je čl. 75. st. 4. OZ-a određeno da se odredba st. 1. neće se primjenjivati u slučajevima u kojima su Zakonom za ovrhu na određenim stvarima utvrđena posebna pravila o izuzimanju od ovrhe ili o ograničenju ovrhe. Teško je reći je li pravilo budućeg čl. 84.a. takvo pravilo.

Iako se druge intervencije ne planiraju, jednako kao i kada je riječ o prisilnom ostvarenju založne tražbine, i ovdje će doći do refleksije izmijenjenih pravila o ovrsi na nekretnini. Naime, primjena ovih pravila predviđena je u jednoj inačici namirenja vjerovnika tražbine osigurane prijenosom prava vlasništva na nekretnini.

3.1. Primjena pravila o ovrsi na nekretnini iz čl. 316. i 317. OZ-a

Prema pravilu iz čl. 317. st. 1. OZ-a, na prodaje iz čl. 316. st. 1. i 2. glede načina njihove provedbe, a osobito prodajne cijene *odgovarajuće* se primjenjuju pravila o prodaji odnosno unovčenju predmeta osiguranja kao *predmeta ovrhe u ovršnom postupku*. Prisilno ostvarenje fiducijarne tražbine temeljem ovih pravila provodi se u izvansudskom postupku koji provodi javni bilježnik. I u tom se postupku, kao i u postupku prisilnog ostvarenja tražbine osigurane založnim pravom na temelju sporazuma stranaka, mogu javiti pitanja primjene pravila o promjeni predmeta ovrhe i prava korištenja prodane nekretnine u svojstvu najmoprimca. Kako se ne bi ponavljalo, upućuje se na dio pod III. 2.

3.2. Pravo protivnika osiguranja da zatraži unovčenje ili prijenos predmeta osiguranja na predlagatelja osiguranja

Budući čl. 325. st. 1. OZ-a trebao bi ovlašćivati protivnika osiguranja da nakon dospjeća osigurane tražbine traži od predlagatelja osiguranja unovčenje nekretnine, odnosno predloži mu da postane punopravni vlasnik za cijenu koja odgovara iznosu osigurane tražbine s kamatama i troškovima te poreza. Takvo uređenje, u suštini, neće bitno odstupati od postojećeg prema kojem je protivnik osiguranja ovlašten nakon dospjeća osigurane tražbine tražiti prodaju i unovčenje nekretnine (sadašnji st. 1., čl. 325. OZ-a), posebno kada se ima u vidu da se to unovčenje provodi odgovarajućom primjenom pravila o unovčenju nekretnine od strane predlagatelja osiguranja (sadašnji st. 2., čl. 325. OZ-a). Odgovarajuća primjena tih pravila predviđa se i budućim st. 2., čl. 325. OZ-a i pri tomu upućuje na čl. 322. OZ-a. Iako bi se to moglo tumačiti da protivnik osiguranja ima samo ovlasti iz pravila čl. 322. OZ-a, kao jednog od mogućih načina ostvarenja osigurane tražbine po dospjeću, izgleda da to nije bila ideja jer se, upravo suprotno, predviđa u budućem st. 1., čl. 325. OZ-a u kojem stoji kako je protivnik osiguranja ovlašten od predlagatelja osiguranja zatražiti unovčenje predmeta osiguranja.

Daljnji, planirani st. 3.-5., čl. 325. OZ-a samo razrađuju ono što se inače predviđa čl. 322.

OZ-a (što i sada vrijedi temeljem odgovarajuće primjene pravila o unovčenju predmeta osiguranja od strane predlagatelja osiguranja).

Prema st. 3., čl. 325. OZ-a, prijedlog da postane punopravni vlasnik nekretnine protivnik osiguranja upućuje predlagatelju osiguranja putem javnog bilježnika. Predlagatelj osiguranja trebao bi ga u roku od trideset dana (putem istog bilježnika) obavijestiti pristaje li na prijedlog. Pristane li, bilježnik o tomu izdaje potvrdu u roku od petnaest dana. Izdana suglasnost za stjecanje punopravnog vlasništva je neopoziva, pa je predlagatelj osiguranja nije ovlašten povući. Ne očituje li se želi li postati punopravni vlasnik u zadanom danom roku, smatrat će se da je pristao na prijedlog protivnika osiguranja (čl. 325. st. 4.). Osigurana tražbina smatrat će se namirenom kada predlagatelj osiguranja postane punopravni vlasnik za cijenu koja odgovara iznosu osigurane tražbine s kamatama i troškovima te poreza (čl. 325. st. 5. OZ-a).

Na temelju potvrde javnog bilježnika da je postao punopravni vlasnik stvari, predlagatelj osiguranja ovlašten je tražiti ovrhu radi predaje stvari u posjed te brisanje hipoteke upisane u skladu s čl. 319. OZ-a (čl. 325. st. 5. OZ-a).

Konačno, prema budućem čl. 325. st. 6. OZ-a, određuje se da je predlagatelj osiguranja, postane li punopravni vlasnik stvari, dužan platiti porez i druga javna davanja u skladu sa Zakonom i upućuje na čl. 324. st. 4. OZ-a. U čl. 324. st. 4. sadržana su samo pravila o roku u kojem je u slučaju iz čl. 322. st. 7. predlagatelj osiguranja u vezi plaćanja poreza dužan prijaviti da je postao punopravni vlasnik. Određuje se i da se rok računa od dana kada je dobio potvrdu javnog bilježnika da je postao punopravni vlasnik. Međutim, prema čl. 324. st. 1.

OZ-a, na prijenos vlasništva radi osiguranja ne plaćaju se porez na promet, porez na dodanu vrijednost ili koji drugi porez ili javno davanje koji se inače plaća pri prijenosu vlasništva na stvari ili prijenosa prava u druge svrhe. Prema st. 6., čl. 325. OZ-a protivnik osiguranja bit će dužan snositi sve troškove vezane uz prijenos nekretnine na predlagatelja osiguranja. Za pretpostaviti je da zakonodavac misli na troškove koje će predlagatelj osiguranja imati u vezi s upisom svoga, sada, punopravnog prava vlasništva, odnosno brisanja zabilježbe da je prijenos prava vlasništva izvršen radi osiguranja.

IV. ZAKLJUČAK

Buduća će Novela OZ-a, kada stupi na snagu, zajedno s pravilima PZPPNPOP-a ozbiljno reformirati pravila koja uređuju ovrhu na nekretnini. Najvažnije je, zasigurno, rješenje kojim je ustanovljena nadležnost Agencije za prodaju nekretnine. Osim ovršnih pravila koji uređuju prodaju u njezinim najvažnijim točkama, postupanje Agencije pri prodaji nekretnine propisuju pravila PZPPNPOP-a kao posebnog propisa koji uređuje upravo prodaju nekretnine u postupku ovrhe na nekretnini.

Prodaja nekretnine jedna je od ovršnih radnji kojim se provodi ovrha i, zapravo, samo je ona uz neke tehničke poslove oko razgledavanja i osiguranja nekretnine povjerena Agenciji. U radu je više puta istaknuto kako je upravo ovaj segment ovrhe na nekretnini značajno promijenjen, dok je u preostalim dijelovima, ozbiljnija reforma zahvatila samo pravila o iseljenju ovršenika iz nekretnine koja je prodana.

Ipak, ima dosta izmjena i dopuna i zbirno bi se mogle prikazati u nekoliko točaka:

I. Pravila sadržana u općim odredbama reforma je najsnažnije obilježila uvođenjem tzv. ovršenikova prijedloga za ovrhu na drugom predmetu ovrhe (čl. 84. a. OZ-a). Temeljem ovog pravila ovršenik je ovlašten, nakon što sud donese rješenje o ovrši na nekretnini, predložiti ovrhu na drugom predmetu ovrhe i to u roku od osam dana od dana dostave rješenja o ovrši, pod pretpostavkama da je riječ o nekretnini u kojoj ovršenik stanuje zajedno s osobama koje je po zakonu dužan uzdržavati i da je ta nekretnina nužna za zadovoljenje njegovih osnovnih stambenih potreba i osoba koje je po zakonu dužan uzdržavati. Sud će prihvatiti prijedlog ovršenika, ako stekne uvjerenje da je udovoljeno tim pretpostavkama, da iz opravdanih razloga ovršenik sam nije mogao unovčiti predmet koji predlaže kao novi predmet ovrhe i dobivenim sredstvima namiriti ovrhovoditelja te da će se tražbina ovrhovoditelja u cijelosti namiriti iz drugoga predloženog predmeta ovrhe. To što je sud po prijedlogu ovršenika odredio ovrhu novim ovršnim sredstvom i na novom predmetu ovrhe ne utječe na prije određenu ovrhu na nekretnini, pa zabilježba ovrhe u zemljišnoj knjizi ostaje do potpunog namirenja tražbine ovrhovoditelja.

II. Reforma pravila o razgledavanju i osiguranju nekretnine rezultirala je uređenjem prema kojem se razgledavanje nekretnine više ne obavlja putem sudskog ovršitelja, već putem Agencije. Agencija i osigurava nekretninu pa postoje li razlozi kako bi se spriječilo oštećenje nekretnine, omogućila procjena i dr., ovlaštena je od suda tražiti mjere u

tom pravcu, između ostalog i da joj se nekretnina povjeri na čuvanje.

III. U velikoj mjeri reformirat će se pravila koja uređuju određivanje vrijednosti nekretnine. Ubuduće će vrijednost nekretnine utvrđivati sud po slobodnoj ocjeni, a na temelju procjene Agencije. Donijet će se pravilnik o postupku i načinu procjene nekretnina. Važna je novina da sud odluku o vrijednosti nekretnine donosi u obliku rješenja na ročištu koje se održava radi utvrđenja vrijednosti nekretnine. Protiv rješenja kojim je utvrđena vrijednost nekretnine dopuštena je žalba, a o žalbi odlučuje vijeće prvostupanijskog suda, kao i o svim žalbama u postupku ovrhe na nekretnini.

IV. Najznačajnije izmjene predviđaju se kod prodaje nekretnine u dijelu kojim je uređena prodaja na javnoj dražbi. Prodaja neposrednom pogodbom neće se bitnije mijenjati. Nekretninu će putem elektroničkih javnih dražbi prodavati Agencija, čija je nadležnost za prodaju isključiva.

Prodaja elektroničkom dražbom sud određuje u zaključku o prodaji nekretnine u kojem su sadržani i uvjeti prodaje. Novina će biti zahtjev prema kojem će za donošenje zaključka o prodaji biti potrebno da je rješenje o utvrđenju vrijednosti nekretnine postalo pravomoćno.

Agencija će nekretninu prodavati na temelju osnove za provedbu ovrhe koju će joj dostaviti sud. Nakon što primi zahtjev za prodaju i ovrhovoditelj uplati predujam, Agencija objavljuje poziv za sudjelovanje na elektroničkoj javnoj dražbi. Ponude za sudjelovanje u elektroničkoj dražbi prikupljat će se elektroničkim putem uz mogućnost neposredne predaje u poslovnici Agencije. Prikupljanje ponuda trajat će deset radnih dana, a po završetku dražbe Agencija će biti dužna odmah dostaviti sudu obavijest o provedenoj dražbi. Nakon primitka obavijesti sud će utvrditi koji je kupac ponudio najveću cijenu i ispunjava li pretpostavke da mu se dosudi nekretnina. Pravilima o prodajnoj cijeni planira se odrediti da se na prvoj elektroničkoj dražbi nekretnina ne može prodati ispod četiri petine utvrđene vrijednosti, a na drugoj ispod tri petine utvrđene vrijednosti.

Protiv nepravilnosti u provedbi prodaje počinjenih od strane Agencije, stranke i sudionici na raspolaganju imaju sredstva kojima se inače otklanjaju nepravilnosti u radu sudskog ovršitelja.

V. Značajno će se izmijeniti i pravila kojima je uređeno iseljenje ovršenika iz nekretnine i njezina predaju kupcu u posjed. Naime, planira se urediti poseban režim za iseljenje ovršenika iz nekretnine

koja ima funkciju doma. Tako, bude li riječ o nekretnina u kojoj ovršenik stanuje, i koja je nužna za zadovoljenje njegovih osnovnih stambenih potreba i potreba osoba koje je po zakonu dužan uzdržavati, ovršenik će je moći koristiti kao najmoprimac šest mjeseci od donošenja zaključka o predaji kupcu, naravno, ako to zatraži. Ostvari li to pravo, plaćat će kupcu najamninu čiju će visinu određivati sud prema tržišnim cijenama ne sporazume li se o njenoj visini kupac i ovršenik.

VI. Navedene izmjene pravila o ovrši na nekretnini odrazit će se i na pravila osiguranja, premda se ona ne planiraju značajnije mijenjati. U prvom redu, zahvaljujući pravilu iz PZPPNPOP-a Agencija će prodavati i nekretninu koja je predmet osiguranja na temelju zahtjeva koji joj za prodaju dostavi javni bilježnik. Primjena tih pravila predviđena je u jednoj od inačica namirenja vjerovnika (predlagatelja osiguranja) tražbine osigurane prijenosom prava vlasništva na nekretnini. Odgovarajuća primjena

pravila ovrhe na nekretnini u izvansudskom postupku ostvarenja fiducijarne tražbine mogla bi bilježnicima postaviti pitanje o primjeni pravila koja predviđaju mogućnost da ovršenik predloži promjenu predmeta i sredstva ovrhe nakon što sud odredi ovrhu na nekretnini (čl. 84. a. OZ-a), odnosno da zatraži, koristeći ovlast s naslova budućeg čl. 128. OZ-a, da prodanu nekretninu koristi još šest mjeseci kao najmoprimac. Iako posebna pravila u službi zaštite ovrhovoditelja, koji je temeljem pravnoga posla s ovršenikom stekao založno ili slično pravo radi osiguranja tražbine čije prisilno ostvarenje na tom predmetu traži, ne bi to dopustila.

Kada je riječ o pravilima koja uređuju osiguranje prijenosom prava vlasništva na stvari i prijenosom prava, druga će važna izmjena biti učinjena redefiniranjem prava protivnika osiguranja da zatraži unovčenje ili prijenos nekretnine na predlagatelja osiguranja.

O međusobnoj komplementarnosti pojmova „sud“ i „javni bilježnik“ u praksi Europskog suda za ljudska prava

Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (dalje: Europska konvencija), kao ratificirani međunarodni sporazum u sebi sadrži karakter samoizvršivosti te se temelji na načelima monističkog pravnog shvaćanja odnosa međunarodnog i tuzemnog prava. Štoviše, Europska konvencija predstavlja začetak razvoja zajedničkog pravnog sustava država-ugovarateljica, kojem nacionalni zakoni moraju biti podređeni. Stoga pri primjeni i tumačenju Europske konvencije mora se voditi računa o sudskoj praksi na europskoj razini, budući da Europski sud za ljudska prava (dalje: Sud za ljudska prava) tumači nacionalne propise. U navedenom kontekstu i pojam „suda“ koji je naveden u čl. 6., st. 1., Europske konvencije ne treba nužno shvatiti kao da označava sud „u klasičnom smislu“ riječi, koji je integriran u standardni sudski aparat određene zemlje već geneza pojma sud potvrđuje tezu kako je Europska konvencija živući instrument, odnosno da se praksa Europskog suda za ljudska prava vezana uz čl. 6. i pojam suda konstantno razvija te da danas obuhvaća još uvijek rastući dijapazon sudskih te, nama bitnih, izvansudskih postupaka. S druge strane, sadržina (izvansudske) bilježničke službe odnosi se na uređenje imovinskih odnosa, a institut proizlazi iz građansko-pravne materije. Stoga, bilježnički postupak ima pomoćnu i zaštitničku ulogu u odnosima u koje stupaju fizičke i pravne osobe, a koji su usmjereni na uspostavljanje, izmjenu ili prestanak građanskih prava i obveza. Cilj je rada ukazati da u skladu s latinskim „notarijatom“, koji je karakterističan za hrvatsko ustrojstvo javnobilježničke službe, pojam „javnog bilježnika“ potpada pod koncept „suda“ koji je definiran praksom Suda za ljudska prava.

Ključne riječi: *sud, javni bilježnik, praksa Europskog suda za ljudska prava*

1. Umjesto uvoda

Poredbenom i povijesno-pravnom analizom javnobilježničke službe vidljivo je kako istu karakteriziraju različiti oblici (latinski, državni i anglosaksonski tip), nastali uslijed recepcije institucije javnog bilježništva širom svijeta, koja je poprimila određena svojstva pojedinih pravnih sustava.¹ U većini europskih zemalja, ustanovljena je organizacija javnog bilježništva po uzoru na latinski notarijat², u kojem država dio svojih ovlaštenja prenosi na bilježnike koji svoju službu obavljaju kao slobodno zanimanje. Notarijat latinskog tipa rasprostranjen je kako u cijeloj Europi (Nizozemska, Francuska,

Belgija, Luksemburg, Njemačka, Austrija, Španjolska, Portugal, Italija i Grčka, Njemačka, Češka, Slovačka, Poljska, Mađarska, Rumunjskoj, Estonija, Latvija, Moldavija, Rusija, Albanija, Slovenija, Hrvatska, Makedonija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora) tako i u svijetu. Međutim, ni u Europskoj uniji profesija koju obavljaju notari nije uređena na jedinstven način, ali ima niz zajedničkih točaka, a neke od najvažnijih su da država na njih prenosi javna ovlaštenja,³ notari obavljaju samostalnu i nezavisnu profesiju u svoje ime i za svoj račun, a

1 Rijavec, V., Uoprednopravni pregled različitih formi notarijata u svetu, *Pravnik*, br. 11/12, 1996., str. 640. *et seq.*

2 Etimologija riječi notar je izvedenica od latinske riječi „notarius“, što znači *pisar*. Pojam „notarius“ potiče od latinske riječi „nota“, što znači *zapis, zabilješka, napomena, stenograf*.

3 Zagovornici harmonizacije javnobilježničkog prava temelje svoje stavove na shvaćanju javnobilježničke službe kao djelatnosti slobodnog pružanja usluga te tvrde da je to argument koji omogućava obavljanje djelatnosti i izvan granica njegove države. Tako, postoje i pravni teoretičari koji smatraju da je i notarska djelatnost obuhvaćena slobodom pružanja usluga, a pri tomu se oslanjaju na čl. 45. Ugovora Europske Unije. Vidi, Oruč, E., *Savremene tendencije u razvoju institucije notara*, ANALI Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici, vol. 8, 2011., str. 143.

Dr. sc. Sanja Grbić

viša asistentica, Katedra za teoriju prava i države, filozofiju prava, ljudska prava i javnu politiku, Pravni fakultet, Rijeka.

Dr. sc. Dejan Bodul

viši asistent, Katedra za građansko postupovno pravo, Pravni fakultet, Rijeka.

ne vršeći izvorno državnu vlast (notar nije državni službenik).⁴

Institucija javnog bilježnika u pravni sistem Republike Hrvatske uvodi se implementacijom Zakona o javnom bilježništvu.⁵ Služba je određena kao javna služba koju obavljaju javni bilježnici, kao samostalni i neovisni nosioci te službe. Ta definicija odgovara modelu latinskoga notarijata prema kojem javni bilježnik, kao nosilac nezavisne i nepristrane privatne profesije, vrši dio javnih ovlaštenja, koje mu je država zakonom povjerila u sačinjavanju javnih isprava. Dakle, nadležnost je utvrđena u području privatnog, izvanparničnog prava, odnosno području „*građanskih prava i obveza*.”⁶ Prema praksi Suda za ljudska prava u odlučivanju o građanskim pravima i obvezama ne mora donositi odluku sud klasične vrste - integriran u standardni sudski mehanizam zemlje. Suštinski je bitno postojanje nadležnosti u odlučivanju na temelju zakonskih propisa, sukladno postupku provedenom na propisan način i o ovlasti na temelju zakona. Svaka odluka mora biti donesena od strane nezavisnog i nepristranog tijela, uspostavljenog u skladu sa zakonom. Kako su zahtjevi nezavisnosti i nepristranosti neodvojivo vezani, a Sud za ljudska prava ih razmatra zajedno, i mi ćemo ih analizirati pokušavajući pritom dati doprinos razumijevanju javnobilježničke profesije formuliranjem dvaju osnovnih načela koja ju obilježavaju - nezavisnošću i nepristranošću službe.⁷

2. O pojmu „sud“ u praksi Suda za ljudska prava

Čl. 6., st. 1. Europske konvencije glasi:⁸

„Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi ili u slučaju podizanja optužnice za kazneno djelo protiv njega svatko ima pravo da zakonom

ustanovljeni nezavisni i nepristrani sud pravično, javno i u razumnom roku ispita njegov slučaj. (...)”

U predmetu *Le Compte, Van Leuven i De Meyere protiv Belgije*⁹ Sud za ljudska prava je naveo:

“U skladu s praksom Europskog suda, korištenje izraza “sud/tribunal” može se jamčiti samo za tijelo koje zadovoljava sljedeće zahtjeve - nezavisnost od izvršne vlasti i od stranaka u postupku, trajnost dužnosti te postupovna jamstva - od kojih se nekoliko nalazi i u tekstu čl. 6., st. 1.”¹⁰

Takvo stajalište Europskog suda rezultiralo je definicijom pojma sud u predmetu *Bellios protiv Švicarske*:¹¹

“... pojam “sud” određen je njegovom sudskom funkcijom što znači da on odlučuje o predmetu u okviru svoje nadležnosti, na temelju vladavine prava, a nakon provedenog postupka koji mora biti reguliran odgovarajućim propisima ... Pojam suda mora ispunjavati i sljedeće zahtjeve – nezavisnost, posebice od egzekutive; nepristranost; određeno vremensko trajanje mandata njegovih zaposlenika; postojanje postupovnih jamstava - od kojih se nekoliko nalazi i u tekstu čl. 6., st. 1.”

Ta je definicija suviše apstraktna jer sadrži i organizacijske i postupovne elemente koji su prema mišljenju Europskog suda uvršteni ili se mogu podvesti pod druga jamstva iz čl. 6., st. 1. Kada govorimo o samom radu suda potrebno je naglasiti da je bitno obilježje suda njegova nadležnost u donošenju pravno obvezujućih odluka. Sama mogućnost davanja preporuka i savjeta (koje iz toga proizlaze) nije dovoljna za njegovo uspješno djelovanje. Iako to tijelo može obavljati i druge funkcije (administrativne itd.) uvijek će se smatrati sudom prilikom izvršenja svoje sudske funkcije. Prema svom sastavu sud može biti sastavljen većinom ili u cijelosti od osoba koje nisu profesionalni suci. Javni službenici i pripadnici oružanih snaga mogu biti članovi upravnih i disciplinskih sudova.¹²

Zaključno možemo reći da pravo na pristup pravosuđu pretpostavlja da pravosudno tijelo kojemu je pristup osiguran ima u državi kojoj pripada svojstvo suda (tribunala) u smislu čl. 6., st. 1. To znači da je takvo tijelo nezavisan i nepristran sud ustanovljen zakonom. Nije dakle odlučno naziva li se to tijelo sud ili drukčije. Europski je sud primjerice zauzeo gledište da se mogu smatrati nezavisnim i nepristranim sudom određena vojna ili zatvorska

4 Međunarodna unija latinskog notarijata je dala i definiciju latinskog bilježnika (notara) koja glasi: „*latinski bilježnik je po zanimanju pravnik, koji na osnovu javnih ovlaštenja prihvaća od stranaka izjavu volje, daje joj potrebnu pisanu pravnu formu i o tomu izdaje odgovarajuće isprave koje imaju karakter javne isprave. Originale tih isprava preuzima na čuvanje, a izdaje ovjerene prijepise. U njegove zadatke spada i javno potvrđivanje činjenica*”. Tako Hiber, D., Pojam beležnika (notara) i beležničkog (notarijalnog) prava, Javnobeležničko pravo, priredio Hiber, D., Beograd, 2006., str. 9.

5 Zakon o javnom bilježništvu, (NN, br. 78/93., 29/94., 162/98., 16/07. i 75/09.). Vidi Dika, M., Javnobilježnička služba u Republici Hrvatskoj, Pravo i porezi, br. 12, 2001.

6 Podrobnije Dika, M., Izvanparnična i conciliacijska funkcija javnih bilježnika – *de lege lata i de lege ferenda*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 59, 2009., no. 6, str. 1153-1177.

7 Roy, A., Notariat et multidisciplinarité: reflet d'une crise d'identité professionnelle?, La Revue du Notariat, Montréal, Vol. 106, 2004, str. 12.

8 (Europska) Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (NN-MU, br. 18/97., 6/99., 14/02., 13/03., 9/05., 1/06. i 2/10.)

9 *Le Compte, Van Leuven i De Meyere protiv Belgije*, presuda, 23. lipnja 1981., Serija A, br. 43.

10 Maričić, D., Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Informator, br. 5423-5424, 2006., str. 21.

11 *Bellios protiv Švicarske*, presuda, 29. travnja 1988., Serija A, br. 132.

12 Harris, D. J., O'Boyle, M., Warbrick, C., Law of the European Convention on Human Rights, London, Butterworths, 1995., str. 230 – 231.

disciplinska tijela, profesionalni arbitražni sudovi, tijela nadležna za odobravanje ugovora o prodaji nekretnina, arbitražni sudovi nadležni za odlučivanje o naknadi u slučaju nacionalizacije itd.¹³

2.1. Definiranje zakonom ustanovljenog suda

Čl. 6. određuje kako mora postojati "zakonom ustanovljeni" sud što znači da organizacija sudstva mora biti regulirana zakonom. Dijelovi sudske organizacije, npr. posebna sudska tijela, mogu biti zakonski prepuštena izvršnoj vlasti putem delegiranja nadležnosti, pod uvjetom da se propišu odgovarajuća jamstva kako bi se spriječila proizvoljnost. Niti jedno pravo o kojemu se vodi postupak na redovnom sudu ne može se isključiti iz ove odredbe, pa i ako postoji pravna osnova za posebni sud.¹⁴ U predmetu *Zand protiv Austrije*¹⁵ bivša Europska komisija ustanovila je:

"Cilj i svrha odredbe u čl. 6., st. 1., kojom se zahtijeva da sudovi budu "ustanovljeni zakonom," je da organizacija sudstva u demokratskom društvu ne smije ovisiti o diskreciji izvršne vlasti nego mora biti regulirana zakonom koji dolazi iz parlamenta. Međutim, to ne znači da su delegirani propisi kao takvi neprihvatljivi u pitanjima koja se odnose na sudske organizacije. Čl. 6., st. 1. ne zahtijeva od zakonodavca reguliranje svakog detalja u ovom području putem zakona ukoliko zakonodavac postavi barem organizacijski okvir sudske djelatnosti."

Iz toga proizlazi kako svaki detalj vezan za sudske organizacije ne mora biti uređen zakonom s tim da temeljne odredbe koje se odnose na ustrojstvo i nadležnost sudova moraju biti propisane zakonom. Pojedina pitanja mogu se delegacijom prenijeti na izvršnu vlast s tim da ona moraju biti podložna sudskoj kontroli kako bi se izbjegla protupravna ili samovoljna djelovanja. Pojam "ustanovljen zakonom" znači ujedno i ustanovljen u skladu sa zakonom pa do povrede toga zahtjeva dolazi i ukoliko sud ne djeluje u skladu s točno određenim zakonom kojim se propisuje njegovo djelovanje.¹⁶

U predmetu *Coëme i dr. protiv Belgije*¹⁷ Sud za ljudska prava je utvrdio povredu te odredbe kada se kazneni postupak pred kasacijskim sudom zajedno vodio protiv privatnih osoba i državnog ministra, na temelju opće ustavne odredbe koja je tom sudu dodjeljivala nadležnost u kaznenim postupcima protiv

državnih ministara, ali nije spominjala njegovu nadležnost u postupku protiv privatnih osoba.¹⁸ Sud za ljudska prava je ovdje iznio:

"(...) Uvrštavanje pojma "zakonom ustanovljeni" u čl. 6. Europske konvencije ima za cilj izbjeći da organizacija pravosudnog sustava bude ostavljena na diskreciju izvršnoj vlasti. Potrebno je da ta materija bude uređena zakonom izglasanim u parlamentu. Također, u državama s kodificiranim pravom organizacija pravosudnog sustava ne može biti ostavljena na diskreciju pravosudnim vlastima, što međutim ne znači da sudovi nemaju određenu širinu u tumačenju mjerodavnog nacionalnog prava."¹⁹ Nepoštivanje zakonskih odredbi o ustrojstvu sudova dovodi do povrede zahtjeva da sud mora biti ustanovljen zakonom. U predmetu *Lavents protiv Latvije*²⁰ je zaključeno kako sud nije ustanovljen zakonom. Ovdje se radilo o dva suca porotnika čiju je odluku ukinuo viši sud. Prema pravnom sustavu Latvije oni nisu ponovno mogli odlučivati o tom predmetu. U skladu s tim takav sud nije bio ustanovljen u skladu sa zakonom.

Sud za ljudska prava ustanovio je povredu ove odredbe i u predmetu *Posokhov protiv Rusije*²¹. Ovdje je podnositelj, također tvrdio, kako je osuđen od strane suda čiji ustroj nije bio u skladu s nacionalnim zakonom. Suci porotnici trebali su biti odabrani ždrijebom. Sud za ljudska prava je istaknuo kako je do povrede došlo jer je posebno tijelo odgovorno za izbor sudaca potvrdilo da nije imalo popis sudaca koji su imenovani u trenutku osude podnositelja. Time nadležne vlasti nisu imale osnovu za opravdanje rada sudaca porotnika u postupku koji se vodio protiv podnositelja, a koji je propisan zakonom.²²

2.2. Zakonom ustanovljeni nezavisni i nepristrani sud

Čl. 6., st. 1. Europske konvencije navodi da svatko ima pravo na zakonom ustanovljeni nezavisni i nepristrani sud. Tako da su zahtjev nezavisnosti i nepristranosti međusobno povezani do te mjere da Sud za ljudska prava često zajednički odlučuje o oba postavljena zahtjeva. Možemo reći da ne postoji jasna granica između zahtjeva nezavisnosti i nepristranosti. Sam pojam nezavisnosti više se odnosi na karakter tijela koje odlučuje nego na osobna

13 Vidi, primjerice, *Sramek protiv Austrije*, presuda, 26. siječnja 1984., Serija A, br. 84., *Ettl protiv Austrije*, presuda, 23. travnja 1987., Serija A, br. 117 i *Lithgow protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda, 8. srpnja 1986., Serija A, br. 102.

14 Ibid., str. 70.

15 *Zand protiv Austrije*, presuda, 16. svibnja 1977., br. 7360/76.

16 Harris, D. J., O'Boyle, M., Warbrick, C., *op. cit.*, str. 239.

17 *Coëme i dr. protiv Belgije*, presuda, 22. lipnja 2000., Reports of Judgments and Decisions 2000-VII.

18 Gomien, D., Europska konvencija o ljudskim pravima, Naklada, Pravni fakultet, Rijeka, 2007., str. 94.

19 Maričić, D., *op. cit.*, str. 20.

20 *Lavents protiv Latvije*, presuda, 28. studeni 2002., br. 58442/00.

21 *Posokhov protiv Rusije*, presuda, 4. ožujka 2003., Reports of Judgments and Decisions 2003-IV.

22 Nuala, M., Harby, C., The right to a fair trial, A guide to the implementation of Article 6 of the European Convention on Human Rights, Human rights handbooks, No 3, Council of Europe, Strasbourg, 2006., str. 38.

iskustva i stavove ljudi koji predstavljaju to tijelo i o kojima se raspravlja prilikom utvrđivanja nepristranosti sudova. Do povrede zahtjeva nepristranosti doći će ukoliko sud nije nezavisan od izvršne vlasti pa i ako je sama izvršna vlast jedna od stranaka u sporu. Također, ukoliko je sudac povezan sa jednom od stranaka u postupku, on se ne može smatrati nezavisnim i nepristranim. Zbog toga su predmeti u kojima je Sud za ljudska prava raspravljao o nezavisnosti sudova u velikoj većini doveli i do rasprave o njegovoj nepristranosti i obrnuto.

2.3. Nezavisnost suda

Većina prakse Suda za ljudska prava o zahtjevu nezavisnosti stvorena je u odlukama u kojima se raspravljalo o nezavisnosti upravnih i disciplinskih tijela. Također, nezavisnost je ispitivana i u predmetima u kojima su uobičajene sudske dužnosti povjeravane vojnim časnicima i tijelima koja mogu biti ovisna ili su usko vezana uz izvršnu vlast.²³

Uobičajeno je da se sudovi smatraju nezavisnim tijelima te se njihova nezavisnost rijetko ispituje. Nezavisnost se najčešće dovodi u pitanje kada se radi o odlučivanju nesudskih tijela. Takva tijela, također mogu odlučivati o građanskim pravima i obvezama ili o kaznenoj optužnici iz čl. 6. To je moguće samo ako su njihove odluke utemeljene na njihovoj nezavisnosti i nepristranosti. To je najbolje izraženo u engleskoj verziji čl. 6. Europske konvencije gdje se koristi izraz "tribunal", tj. kada se govori o sudu u smislu čl. 6. misli se na sva tijela koja su u pravnim sustavima država ugovornica ovlaštena donositi odluke.

U predmetu *Campbell i Fell protiv Ujedinjenog Kraljevstva*²⁴ Sud za ljudska prava je naveo što uzima u obzir prilikom razmatranja zahtjeva nezavisnosti: "Prilikom odlučivanja je li tijelo nezavisno – konkretno od izvršne vlasti i stranaka u postupku – Sud za ljudska prava ispituje način na koji se izabiru suci, trajanje njihovog mandata, postojanje zaštite od vanjskih pritisaka te doima li se takvo tijelo nezavisnim."²⁵

Tako da možemo reći kako Sud za ljudska prava prilikom razmatranja je li sud nezavisan razmatra sljedeće: sastav suda i imenovanje sudaca; trajanje njihovog mandata; postojanje zaštite od vanjskih pritisaka te vanjski dojam nezavisnosti tijela koje odlučuje.²⁶

23 Janis, W., Mark, *et al.*, European Human Rights law, Text and materials, Oxford, Oxford University Press, 2008., str. 783.

24 *Campbell i Fell protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda, 28. lipnja 1984., Serija A, br. 80.

25 Harris, D. J., O'Boyle, M., Warbrick, C., *op. cit.*, str. 231 – 232.

26 Pettiti, L. E., Decaux, E., Imbert, P. H., La Convention européenne des droits de l'homme, Commentaire article par article, Economica, Paris, 1999., str. 260.

2.3.1. Sastav suda i imenovanje sudaca

Čl. 6., st. 1. Europske konvencije ne navodi kakav točno sastav suda mora biti. On se može sastojati od sudaca, od sudaca i porotnika, a moguće su i druge kombinacije. Niti jedan međunarodni dokument koji govori o ljudskim pravima ne propisuje izričito suđenje pred porotom. Međutim, ukoliko je prema nacionalnom zakonodavstvu predviđeno suđenje pred porotom onda se zahtjevi nezavisnosti i nepristranosti protežu i na porotu. U predmetu *Holm protiv Švedske*²⁷ podnositelj je podnio tužbu zbog klevete protiv autora i izdavača knjige u kojoj je navedeno da je podnositelj bio pripadnik nacističkih i fašističkih grupa. Politička stranka, SAP (eng. *Swedish Social Democratic Works Party*) protiv čijih je stajališta podnositelj aktivno i javno istupao, bila je većinski dioničar izdavačke kuće. Autor knjige bio je ideologijski savjetnik SAP-a i u to vrijeme zaposlen u navedenoj izdavačkoj kući. Prema zahtjevu branitelja za suđenjem pred porotom, sastavljene su dvije liste s imenima porotnika. Na jednoj od njih više od polovice osoba bili su pripadnici SAP-a, a na drugoj pola mogućih porotnika. U konačnom sastavu u poroti je od devet porotnika njih pet bilo iz redova SAP-a. Sud za ljudska prava je utvrdio kako je podnositelj bio u pravu kad je iznio da takva porota ne može biti nezavisna i nepristrana te je utvrdio da je došlo do povrede čl. 6.²⁸

Općenito možemo reći, kao što je Sud za ljudska prava i utvrdio u predmetu *Le Compte, Van Leuven i De Meyere protiv Belgije*²⁹ da prisutnost sudaca ili pravno obrazovanih članova u sudskom tijelu najčešće predstavlja ispunjenje zahtjeva nezavisnosti. Nadalje, Sud za ljudska prava je u predmetu *Langborger protiv Švedske*³⁰ ustanovio povredu čl. 6. Europske konvencije te naveo: "Kada su pojedinci kvalificirani za rješavanje pojedinog pitanja, i kada nema subjektivnih razloga za sumnju u njihov osobni integritet, važno je sačuvati izgled objektivne nezavisnosti i nepristranosti."

Taj kriterij poglavito zahtijeva da oni koji odlučuju o pojedinom pitanju ne smiju biti u vezi s bilo kojom od stranaka u postupku. U predmetu *Sramek protiv Austrije*³¹ sudski službenik bio je podređen stranci u postupku prilikom obavljanja svojih službenih dužnosti što je dovelo do povrede čl. 6. Također,

27 *Holm protiv Švedske*, presuda, 25. studeni 1993., Serija A, br. 279 – A.

28 Gomien, D., Harris, D., Zwaak, L., Law and practice of the European Convention on Human Rights and the European Social Charter, Germany, Council of Europe Publishing, 1996., str. 169 – 170.

29 *Le Compte, Van Leuven i De Meyere protiv Belgije*, presuda, 23. lipnja 1981., Serija A, br. 43.

30 *Langborger protiv Švedske*, presuda, 22. lipnja 1989., Serija A, br. 155.

31 *Sramek protiv Austrije*, 22. listopada 1984., Serija A, br. 84.

u predmetu *Pescador Valero protiv Španjolske*³² sudac je bio zaposlen i kod stranke u postupku, a u *Sigurdsson protiv Islanda*³³ suprug sutkinje bio je dužnik jedne od stranaka što je bio dostatan razlog Europskom sudu za utvrđivanje povrede čl. 6. također je, u predmetu *Daktaras protiv Litve*³⁴ istaknuo kako sudac koji je na visokom položaju unutar sudskog sustava ne smije imenovati suce u predmetu u kojem se raspravljaju značajna pitanja za njega.³⁵ Nadalje, činjenica da djelatnike suda ili sudskih tijela izabire izvršna vlast sama po sebi ne predstavlja povredu Europske konvencije, ona je dopuštena i uobičajena.³⁶ U predmetu *Zand protiv Austrije*³⁷ Sud za ljudska prava zaključio je da je za povredu nezavisnosti sudaca iz čl. 6., zbog načina na koji se oni izabiru, potrebno dokazati da je: "način na koji je sudac izabran nezadovoljavajući u cijelosti ili da je sastav suda takav da bi mogao utjecati na donošenje odluke u konkretnom predmetu."³⁸

2.3.2. Trajanje mandata sudaca

Ukoliko su suci ili osobe koje odlučuju u drugim sudskim tijelima izabrane na vremenski određeni mandat, takav postupak predstavlja jamstvo nezavisnosti. U predmetu *Le Compte, Van Leuven i De Meyere protiv Belgije*³⁹ između ostalog Sud za ljudska prava odlučio je da mandat članova Žalbenog vijeća u trajanju od šest godina predstavlja jamstvo nezavisnosti. U *Campbell i Fell protiv Ujedinjenog Kraljevstva*⁴⁰ Zatvorski odbor za posjetitelje birao se na tri godine. Iako je to relativno kratko vrijeme, Sud za ljudska prava je uzeo u obzir činjenicu da je to neplaćeni posao te da je teško doći do volontera koji bi ga obavljali pa zbog toga nije došlo do povrede čl. 6.⁴¹ Imenovanje sudaca na vremenski određeni mandat kako bi se spriječilo njihovo otpuštanje, također se uzima u obzir⁴² čak i kada nije izričito navedeno.⁴³ U predmetu *Sramek protiv Austrije*⁴⁴ Sud za ljudska prava je ustanovio kako

je trajanje mandata pripadnika Drugostupanjskog ureda za promet nekretninama bilo ograničeno te da su oni mogli biti smijenjeni, ali to ipak nije bilo dovoljno da bi došlo do povrede zahtjeva nezavisnosti i nepristranosti iz čl. 6.

Jamstva iz čl. 6. Europske konvencije protežu se i na vojne sudove. Europski je sud utvrdio veliki broj povreda zahtjeva nezavisnosti kada se radilo o vođenju postupaka pred vojnim sudovima. U predmetu *Grieves protiv Ujedinjenog Kraljevstva*⁴⁵ Veliko vijeće je utvrdilo da je postupak pred britanskim mornaričkim vojnim sudom predstavljao povredu čl. 6. zbog *ad hoc* imenovanja predsjednika vojnog suda i činjenice da su suci odvjetnici bili časnici u mornarici. Međutim, u *Cooper protiv Ujedinjenog Kraljevstva*⁴⁶ Sud za ljudska prava je utvrdio da u vojnim sudovima koji vode postupke protiv vojnika prisutnost civilnog suca odvjetnika (JAG) i trajnog predsjednika ne predstavlja povredu čl. 6.

2.3.3. Postojanje zaštite od vanjskih pritisaka

Odredba čl. 6., st. 1. o nezavisnosti i nepristranosti temelji se na načelu diobe vlasti, ali niti Europska konvencija niti Sud za ljudska prava ne navode sredstva za ostvarenje tog zahtjeva. Međutim, očito je iz sudske prakse da se ni zakonodavna ni izvršna vlast ne smiju miješati u djelovanje sudova. U predmetu *Beaumont protiv Francuske*⁴⁷ postavljeno je pitanje podjele vlasti kada je *Conseil d'Etat* zatražio od ministra vanjskih poslova tumačenje ugovora i na temelju takvog tumačenja odbio tužbu. Sud za ljudska prava je tu zaključio da je došlo do povrede podnositeljevog prava na pošteno suđenje jer to predstavlja povredu nezavisnosti: "Samo tijelo koje ima punu jurisdikciju i zadovoljava mnogobrojne zahtjeve, između kojih je i zahtjev nezavisnosti od izvršne vlasti, a i nezavisnost od stranaka u postupku, može se nazvati "sudom" u smislu čl. 6."

U predmetu *Van de Hurk protiv Nizozemske*⁴⁸ podnositelji su iznijeli kako mogućnost da izvršna vlast može donijeti odluku kojom određuje da neće provesti odluku sudova, predstavlja povredu čl. 6. Sud za ljudska prava se ovdje složio s podnositeljima te povezao zahtjev za nezavisnošću suda s pojmom "utvrđivanja prava i obveza": "Mogućnost donošenja obvezujuće odluke koju ne mogu mijenjati nesudska tijela na štetu stranaka u sporu, utjelovljena je u samom pojmu "suda" što i potvrđuje riječ "utvrđivanje"... Takva ovlast se može smatrati sastavnim dijelom zahtjeva nezavisnosti iz čl. 6., st. 1."

32 *Pescador Valero protiv Španjolske*, presuda, 17. lipnja 2003., Reports of Judgments and Decisions 2003-VII.

33 *Sigurdsson protiv Islanda*, presuda, 10. ožujka 2003., Reports of Judgments and Decisions 2003-IV.

34 *Daktaras protiv Litve*, presuda, 10. listopada 2000., Reports of Judgments and Decisions 2000-X.

35 Gomien, D., *op. cit.*, str. 92-93.

36 Vidi npr. *Campbell i Fell protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda, 28. lipnja 1984., Serija A, br. 80., *Bellios protiv Švicarske*, presuda, 29. ožujka 1988., Serija A, br. 132.

37 *Zand protiv Austrije*, presuda, 16. svibnja 1977., br. 7360/76.

38 Harris, D. J., O'Boyle, M., Warbrick, C., *op. cit.*, str. 232.

39 *Le Compte, Van Leuven i De Meyere protiv Belgije*, presuda, 23. lipnja 1981., Serija A, br. 43.

40 *Campbell i Fell protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda, 28. lipnja 1984., Serija A, br. 80.

41 Nuala, M., Harby, C., *op. cit.*, str. 31.

42 Vidi npr. *Zand protiv Austrije*, presuda, 16. svibnja 1977., br. 7360/76., *Crociani ostali protiv Italije*, odluka, 18. prosinca 1980., br. 8603/79.

43 Vidi, npr., *Engel protiv Nizozemske*, presuda, 8. lipnja 1986., Serija A, br. 22.

44 *Sramek protiv Austrije*, 22. listopada 1984., Serija A, br. 84.

45 *Grieves protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda, 16. prosinca 2003., Reports of Judgments and Decisions 2003-XII (extracts).

46 *Cooper protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda, 16. prosinca 2003., Reports of Judgments and Decisions 2003-XII.

47 *Beaumont protiv Francuske*, presuda, 24. studeni 1994. Serija A, br. 296 – B.

48 *Van de Hurk protiv Nizozemske*, presuda, 19. ožujka 1994., Serija A, br. 288 – A.

Također, Sud za ljudska prava je potvrdio u predmetu *Hornsby protiv Grčke*⁴⁹ da državne vlasti ne smiju neizvršavati niti odbiti izvršiti odluke koje su donijeli sudovi.

Kako bi zaštita od vanjskih pritisaka doista i funkcionirala potrebno je onemogućiti smjenu sudaca i članova tribunala za vrijeme trajanja njihovih mandata. U *Campbell i Fell protiv Ujedinjenog Kraljevstva*⁵⁰ Sud za ljudska prava nije tražio formalno priznanje putem zakona kojim bi se jamčila takva zaštita članova Odbora za posjetitelje, a u predmetu *Zand protiv Austrije*⁵¹ bilo je dostatno priznanje "da su prisutna sva druga nužna jamstva". Taj minimalni standard primijenila je bivša Europska komisija u predmetu *Eccles, McPhillips i McShane protiv Irske*⁵² na poseban irski kazneni sud koji odlučuje o terorističkim djelima. Nezavisnost ovoga suda ispitivana je jer su suci mogli biti proizvoljno smjenjivani i moglo im se smanjivati plaće. Europska komisija ovdje je naglasila nužnost sagledavanja stvarne situacije u Irskoj te ustanovila kako izvršna vlast nije niti jednom pokušala ometati rad suda na takav način te istaknula kako su redovni sudovi ovlašteni na ispitivanje nezavisnosti toga suda.⁵³

Povreda čl. 6. ustanovljena je u predmetu *Sovtransavto Holding protiv Ukrajine*⁵⁴ kada je predsjednik Ukrajine tražio pisanim putem od Vrhovnog arbitražnog tribunala da "zaštiti interese državljana Ukrajine" u odnosu na rusku tvrtku podnositeljicu zahtjeva. Do povrede dolazi i kada su sudska i zakonodavna funkcija spojene kao što je odlučeno u predmetu *McGonnell protiv Ujedinjenog Kraljevstva*.⁵⁵ Tu je kraljičin predstavnik u Guernseyu predsjedao u sudskom postupku u kojem je pobijan Razvojni plan pri čijem je donošenju isti predsjedao u zakonodavnom tijelu.

2.3.4. Vanjski dojam nezavisnosti tijela koje odlučuje

Pitanje doima li se tijelo koje odlučuje o predmetu nezavisnim odnosi se na tzv. objektivni kriterij koji je Sud za ljudska prava postavio u presudi *Campbell i Fell protiv Ujedinjenog Kraljevstva*.⁵⁶ Zahtjevi koji proizlaze iz takvog kriterija uglavnom su institucionalne naravi i traže odvojenost vlasti u okviru ustavnog uređenja države. Odvojenost sudske od

izvršne vlasti nužno je za osiguranje njezine nezavisnosti, a uz to potrebna je i nezavisnost samih tijela koja provode sudsku vlast. Tu ključnu ulogu ima pozicija suca: ukoliko vlada ili druga tijela vlasti mogu bilo kada smijeniti suce, njihova institucionalna nezavisnost bit će povrijeđena. Nadalje, u suprotnosti sa čl. 6. je i situacija u kojoj su suci ili sudovi pod utjecajem ili nadzorom nesudskih tijela. Takva situacija odnosi se na nadzor nad plaćama sudaca, na mogućnost izdavanja uputa sudovima od strane drugih vlasti, ili prijetnje sucima da će ih se premjestiti na druga radna mjesta ukoliko njihove odluke ne budu sukladne s očekivanjima ili navedenim uputama.⁵⁷

U predmetu *Sramek protiv Austrije*⁵⁸ došlo je do povrede čl. 6. Europske konvencije jer je član tribunala bio javni službenik čiji je nadređeni bio zastupnik vlade u ovom predmetu. Sud za ljudska prava ovdje nije ispitivao nadležnost nadređenog člana tribunala u smislu ovlasti na izdavanje uputa za njegov rad, jer takva situacija sama po sebi predstavlja "legitimnu sumnju" o nezavisnosti člana tribunala u odnosu na stranke.⁵⁹ Objektivni kriterij primijenjen je i u predmetu *Belilos protiv Švicarske*.⁶⁰ Ovdje je Sud za ljudska prava ustanovio da je postupak u kojemu Policijski odbor odlučuje o lakšim kaznenim djelima, a ne postoji mogućnost preispitivanja njegove odluke u suprotnosti sa čl. 6. Takav odbor mogao se sastojati i samo od jednog policijskog djelatnika. Prilikom obavljanja takve dužnosti, policijski djelatnik nije pod nadzorom policije i ne može ga se smijeniti za vrijeme trajanja njegovog ili njezinog četverogodišnjeg mandata. Međutim, Sud za ljudska prava je ustanovio da mogućnost povratka na obavljanje dužnosti djelatnika policije može dovesti do osjećaja podređenosti kod drugih djelatnika policije, a dolazi i do lojalnosti kolegama pa sve to umanjuje povjerenje u rad takvog odbora. Na taj način, došlo je do legitimne sumnje u nezavisnost i organizacijsku nepristranost Policijskog odbora što je dovelo do povrede čl. 6.⁶¹

Nasuprot tome u predmetu *Campbell i Fell protiv Ujedinjenog Kraljevstva*⁶² Sud za ljudska prava nije ustanovio povredu čl. 6. Ovdje se radilo o dvostrukoj ulozi Odbora za posjetitelje kao disciplinskog tribunala nezavisnog o izvršnoj vlasti koji je nadzirao upravljanje zatvorom u interesu zatvorenika i javnosti. Zatvorenici su tvrdili da je taj odbor usko povezan s upravom zatvora te da ga se zato ne može smatrati nezavisnim disciplinskim tribunalom. Sud

49 *Hornsby protiv Grčke*, presuda, 19. ožujka 1993., Reports 1997-II.

50 *Campbell i Fell protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda, 28. lipnja 1984., Serija A, br. 80.

51 *Zand protiv Austrije*, presuda, 16. svibnja 1977., br. 7360/76.

52 *Eccles, McPhillips i McShane protiv Irske*, presuda, 9. prosinca 1988., br. 12839/87.

53 Harris, D. J., O'Boyle, M., Warbrick, C., *op. cit.*, str. 232 – 233.

54 *Sovtransavto Holding protiv Ukrajine*, presuda, 25. srpnja 202., Reports of Judgments and Decisions 2002-VII.

55 *McGonnell protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda, 8. veljače 2000., Reports of Judgments and Decisions 2000-II.

56 *Campbell i Fell protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda, 28. lipnja 1984., Serija A, br. 80.

57 Gomien, D., Harris, D., Zwaak, L., *op. cit.*, str. 169.

58 *Sramek protiv Austrije*, 22. listopada 1984., Serija A, br. 84.

59 Harris, D. J., O'Boyle, M., Warbrick, C., *op. cit.*, str. 233.

60 *Belilos protiv Švicarske*, presuda, 29. ožujka 1988., Serija A, br. 132.

61 Nuala, M., Harby, C., *op. cit.*, str. 32.

62 *Campbell i Fell protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda, 28. lipnja 1984., Serija A, br. 80.

za ljudska prava je ustanovio da takvo stajalište nije razumno opravdano te je utvrdio da nije došlo do povrede objektivnog kriterija.⁶³

U predmetu *Procola protiv Luksemburga*⁶⁴ sudac je obavljao i savjetodavnu i sudsku dužnost u istom predmetu. U *McGonnell protiv Ujedinjenog Kraljevstva*⁶⁵ sudac koji je predsjedao u žalbenom postupku koji se vodio zbog postupka planiranja, sudjelovao je i u usvajanju takvog razvojnog plana unutar parlamenta te je Sud za ljudska prava i tu utvrdio povredu nezavisnosti. Nasuprot tome u *Kleyn protiv Nizozemske*⁶⁶ nije došlo do povrede čl. 6. iako se radilo o sličnoj situaciji. Ovdje je sudac sudjelovao u dva postupka (savjetodavnom i sudskom), ali je njegova savjetodavna uloga bila puno značajnija od one koju je imao prilikom donošenja sudske odluke.⁶⁷

Zaključno možemo reći da Sud za ljudska prava pri korištenju objektivnog kriterija u odlučivanju doima li se tijelo koje odlučuje nezavisnim detaljno ispituje činjenice svakog konkretnog slučaja i tek tada primjena objektivnog kriterija može dati potvrđan ili negativan odgovor u odnosu na nezavisnost toga tijela.

2.4. Nepristranost suda

Kada govorimo o nepristranosti onda se smatra da sud ne smije biti opterećen predrasudama u vezi s odlukom koju donosi. U sudnici ne smije biti pod utjecajem vanjskih informacija, stajališta javnosti ili kakvog drugog pritiska. Svoje mišljenje temelji isključivo na onome što je izneseno na sudenju.

Nepristranost pretpostavlja nepostojanje "predrasuda ili pristranosti" kao što je to utvrđeno u predmetu *Piersac protiv Belgije*.⁶⁸ U predmetu *Hauschildt protiv Danske*⁶⁹ Sud za ljudska prava je ustanovio da je za nepristranost suda potrebno ispunjenje objektivnog i subjektivnog kriterija⁷⁰: "Postojanje nepristranosti u smislu čl. 6., st. 1. mora biti utvrđeno prema subjektivnom kriteriju, što znači na temelju osobnog uvjerenja suca koji odlučuje o predmetu, i na temelju objektivnog kriterija kojim se isključuje postojanje bilo kakve opravdane sumnje u njegovu takvo odlučivanje."

Takoder, u predmetu *Fey protiv Austrije*⁷¹ Sud za ljudska prava je utvrdio:

"Postojanje nepristranosti u smislu čl. 6. st. 1. mora biti utvrđeno u skladu sa subjektivnim kriterijem prema kojemu treba voditi računa o osobnom uvjerenju i ponašanju suca, a to je ima li sudac ikakvu osobnu predrasudu, tj. je li pristran u određenom predmetu, te takoder i u skladu s objektivnim kriterijem, i to provjeravanjem daje li sud sam po sebi, između ostalog i svojim sastavom, dovoljno jamstva da se može isključiti svaka legitimna dvojba glede njegove nepristranosti."

Da bi se dokazala subjektivna nepristranost, Sud za ljudska prava zahtijeva dokaze konkretne pristranosti. Osobna nepristranost sudaca pretpostavlja se dok se ne dokaže suprotno. Ovo je vrlo snažna pretpostavka i u praksi je vrlo teško dokazati osobnu pristranost. Niti jedan takav zahtjev nikada nije bio uspješan pred Europskim sudom bez obzira na česte žalbe. U predmetu *Boeckmans protiv Belgije*⁷² osobna pristranost suca očitovala se u njegovom negativnom stavu prema obrani optuženog. On je izjavio da je njegov način obrane "neiskren", "sramotan" i "neukusan" u tolikoj mjeri da bi mogao dovesti i do povećanja kazne. Međutim, predmet je riješen prijateljskim rješenjem pa nije bilo konačne odluke, ali bilo je dovoljno dokaza koji su ukazivali na postojanje osobne pristranosti.⁷³ U predmetu *Lavents protiv Latvije*⁷⁴ Sud za ljudska prava osudio je komentare suca koji je vodio postupak, a koje je iznio na konferenciji za tisak prije okončanja postupka. Taj je sudac tako povrijedio zahtjev nepristranosti zbog tvrdnje o mogućoj osudi ili djelomičnom oslobodenju bez navođenja mogućnosti oslobodenja podnositelja.

Kada je riječ o objektivnom kriteriju, Sud za ljudska prava je u predmetu *Fey protiv Austrije*⁷⁵ izjavio:

"U okviru objektivnog kriterija mora se odrediti, u potpunosti odvojeno od osobnog ponašanja suca, postoje li činjenice koje mogu dovesti u sumnju njegovu nepristranost. U tom pogledu čak i dojam može imati izvjesnu važnost. Ono što je ovdje važno je povjerenje koje sudovi u demokratskom društvu moraju ulijevati javnosti pogotovo kada su u pitanju kazneni postupci koji takvo povjerenje moraju ulijevati samom okrivljeniku. To podrazumijeva da prilikom odlučivanja postoji li u nekom konkretnom predmetu opravdani razlog za strah da određeni sudac nije nepristran, stav okrivljenika je važan ali ne i odlučujući. Ono što je odlučujuće je može li se takav strah smatrati objektivno opravdanim."

Sud za ljudska prava sasvim je jasno stavio do zna-

63 Harris, D. J., O'Boyle, M., Warbrick, C., *op. cit.*, str. 234.

64 *Procola protiv Luksemburga*, presuda, 28. rujna 1995., Serija A, br. 326.

65 *McGonnell protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda, 8. veljače 2000., Reports of Judgments and Decisions 2000-II.

66 *Kleyn protiv Nizozemske*, presuda, 6. svibnja 2003., Reports of Judgments and Decisions 2003-VI.

67 Nuala, M., Harby C., *op. cit.*, str. 32.

68 *Piersac protiv Belgije*, presuda, 1. listopada 1982., Serija A, br. 53.

69 *Hauschildt protiv Danske*, presuda, 24. svibnja 1989., Serija A, br. 154.

70 Vidi, *Driza protiv Albanije*, presuda, 13. studeni 2007., br. 33771/02.

71 *Fey protiv Austrije*, presuda, 24. veljače 1993., Serija A, br. 255 – A.

72 *Boeckmans protiv Belgije*, odluka, 29. listopada 1963., br. 1727/62.

73 Harris, D. J., O'Boyle, M., Warbrick, C., *op. cit.*, str. 234.

74 *Lavents protiv Latvije*, presuda, 28. studeni 2002., br. 58442/00.

75 *Fey protiv Austrije*, presuda, 24. veljače 1992., Serija A, br. 255 – A.

nja da se svaki sudac za kojeg postoji legitiman razlog za bojazan da nije nepristran mora povući. To je ponovio u predmetu *Sigurdsson protiv Islanda*.⁷⁶ Suprug sutkinje koja je između ostalih odlučivala u sporu podnositelja i banke, imao je financijske veze s navedenom bankom. Sve to je navelo Sud za ljudska prava na zaključak kako su podnositeljve pritužbe na nedostatak objektivne nepristranosti opravdane, iako nije bilo naznaka stvarne pristranosti te je time došlo do povrede čl. 6.

U predmetu *Kleyn i drugi protiv Nizozemske*⁷⁷ Sud za ljudska prava je ispitivao tužbu podnesenu na rad Državnog vijeća koje je vršilo savjetodavnu i sudsku funkciju. Ovdje nije došlo do povrede Europske konvencije jer se savjetodavna uloga tog tijela prilikom donošenja propisa o razvoju infrastrukture za transport te njegova uloga u postupku podnositelja koja se odnosila na donošenje "odluke o ruti" nije odnosila na isti predmet ili odluku.

U predmetu *Salov protiv Ukrajine*⁷⁸ Europski je sud šire ispitao financijsku i sudsku pozadinu odluke koja je dovela do odbijanja podnositeljevog predmeta. Ukrajinski ustavni sud utvrdio je da je kabinet ministara djelovao protuustavno prilikom drastičnog smanjenja državnog proračuna u dijelu namijenjenom sudskoj djelatnosti. Sud za ljudska prava ustanovio je kako je takva odluka imala velike financijske posljedice za sudove te je time onda bilo i ugroženo pravo građana na sudsku zaštitu. Pozvao se i na Rezoluciju Ukrajinskog vijeća sudaca iz 2000. kojom su zaključili da je takva odluka Kabineta ministara o smanjenju plaća sucima bila u suprotnosti s načelom nezavisnosti sudstva. Uzevši u obzir sve navedeno, zajedno s organizacijskom strukturom sudova (posebice vezu između Predsjedništva Regionalnog i Okružnog suda), Sud za ljudska prava došao je do zaključka da su podnositeljve sumnje o nepristranosti suca objektivno opravdane.⁷⁹

Kad se uzima u obzir i postojanje domaćih postupaka kojima se osigurava nepristranost. Iako Europska konvencija ne propisuje izričito da moraju postojati mehanizmi pomoću kojih stranke u postupku mogu osporavati nepristranost, vjerojatno je da će doći do povrede čl. 6. ukoliko takvi mehanizmi ne postoje. Tako je Sud za ljudska prava zaključio u predmetu *Remli protiv Francuske*⁸⁰ iznoseći da ako optuženi dovede u pitanje nepristranost, onda se ona mora ispitati, osim ako takvo osporavanje nije "očigledno bez ikakve osnove".

76 *Sigurdsson protiv Islanda*, presuda, 10. srpnja 2003., Reports of Judgments and Decisions 2003-IV.

77 *Kleyn i drugi protiv Nizozemske*, presuda, 6. svibnja 2003., Reports of Judgments and Decisions 2003-VI.

78 *Salov protiv Ukrajine*, presuda, 6. rujna 2005., Reports of Judgments and Decisions 2005-VIII (extracts).

79 Nuala, M., Harby, C., *op. cit.*, str. 33 - 34.

80 *Remli protiv Francuske*, presuda, 23. travnja 1996., Reports 1996-II.

Na ovo se najčešće pozivalo pred Europskim sudom u kontekstu rasizma.

U navedenom predmetu *Remli protiv Francuske*⁸¹ treća strana čula je jednog od porotnika kako izjavljuje "Štoviše, ja sam rasist". Domaći sud odlučio je da ne može formalno uzeti u obzir događaje koji su se navodno dogodili izvan njega. Međutim, Sud za ljudska prava je ustanovio da domaći sud nije provjeravao nepristranost te time lišio podnositelja mogućnosti da ispravi situaciju koja je bila u suprotnosti sa zahtjevima iz Europske konvencije. Sud za ljudska prava je na temelju svega navedenog zaključio da je došlo do povrede čl. 6. Europske konvencije. Dakle, nije nepristran sud koji sudi strancu ili osobi stranog podrijetla, a jedan od članova suda javno iznosi svoje rasističke osjećaje. Takav član suda ne smije sudjelovati u odlučivanju o predmetu jer ne može objektivno prosuđivati.

Kada domaći sud provede ispravnu istragu o pristranosti i zaključi da je sporni postupak pošteno proveden, Sud za ljudska prava će nerado dovoditi u pitanje njegov zaključak. U predmetu *Gregory protiv Ujedinjenog Kraljevstva*,⁸² sucu je dostavljena pisana poruka porote u kojoj je pisalo "Porota pokazuje znakove rasne netrpeljivosti. Jedan član trebao bi biti isključen." Sudac je ovu poruku pokazao tužitelju i obrani. Također, opomenuo je porotu da je dužna suditi na temelju dokaza i da mora isključiti svaku predrasudu. Sud za ljudska prava je smatrao da je ovo dostatno za zadovoljenje zahtjeva iz čl. 6. On je smatrao bitnim što branitelj nije zahtijevao raspuštanje porote niti je od njih tražio da se javno izjasne pred sudom mogu li nastaviti odlučivati o presudi samo na temelju iznesenih dokaza. Sudac koji je sudio dao je sasvim jasnu, detaljnu i obvezujuću izjavu kojom nalaže poroti da odbace "bilo kakve misli ili predrasude ove ili one vrste".

Nadalje, uspoređujući predmet *Remli protiv Francuske*⁸³ i *Gregory protiv Ujedinjenog Kraljevstva* Europski je sud istaknuo:

"U predmetu *Remli* sudac nije reagirao na navode da je neidentificirani porotnik izjavio da je rasist. Za razliku od toga u predmetu *Gregory* sudac je bio suočen sa navodima o rasističkim predrasudama porote za koje se, iako su bili nejasni i neprecizni, nije moglo reći da su neosnovani. U takvim okolnostima on je poduzeo zadovoljavajuće korake kako bi provjerio je li sud nepristran u okviru značenja čl. 6., st. 1. Europske konvencije te time dao dovoljno jamstva da se ukloni bilo kakva sumnja u tom smislu."

Oba ova načela jednako se primjenjuju i na ostale vrste predrasuda ili nepristranosti.

81 *Loc. cit.*

82 *Gregory protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda, 25. veljače 1997., Reports 1997-I.

83 *Remli protiv Francuske*, presuda, 23. travnja 1996., Reports 1996-II.

U predmetu *Sander protiv Ujedinjenog Kraljevstva*,⁸⁴ koji je uslijedio nakon odluke u predmetu *Remli*, Sud za ljudska prava međutim je smatrao da kada reakcija suca na slične dokaze o postojanju rasiističkih predrasuda među porotom nije odgovarajuća, dolazi do povrede čl. 6. Sud za ljudska prava je tada zaključio:

“... sudac bi trebao reagirati daleko kategoričnije, a ne samo zahtijevati nejasna uvjerenja da su porotnici ostavili po strani svoje rasiističke predrasude i sudili u predmetu samo na temelju dokaza. Budući da nije tako postupio, sudac nije pružio dovoljno jamštava kojima bi se isključile sve objektivno opravdane ili legitime sumnje u nepristranost suda. Iz toga proizlazi da sud koji je osudio podnositelja objektivno gledano nije bio nepristran.”⁸⁵

2.4.1. Različite uloge sudaca

Veliki broj predmeta iz sudske prakse u vezi s nepristranosti odnosi se na situacije kada sudac ima različite postupovne uloge tijekom postupka.⁸⁶ U predmetu *Piersack protiv Belgije*⁸⁷ sudac koji je sudio u postupku protiv podnositelja prije toga bio je član odjela koji je proveo istragu u tom predmetu i podnio tužbu protiv njega. Sud za ljudska prava zaključio je da je time došlo do povrede čl. 6. i to na temelju povrede objektivnog kriterija: “ukoliko pojedinac obavlja dužnosti u uredu javnog tužitelja, a kasnije odlučuje o istom predmetu u ulozi suca onda je opravdan strah javnosti da takav sudac neće zadovoljiti zahtjeve nepristranosti.” Tako je Sud za ljudska prava u ovom predmetu zaključio kako nije zadovoljen zahtjev nepristranosti jer sastav suda koji je trebao odlučiti o optužbi ide u prilog tužiteljstvu.⁸⁸

U predmetu *Fey protiv Austrije*⁸⁹ ustanovio je: “Sama činjenica da je sudac donosio odluke o konkretnom predmetu i prije početka samog suđenja ne opravdava odmah sumnju u njegovu nepristranost ... Ovdje je bitna vrsta i opseg takve odluke.”⁹⁰

U presudama koje su uslijedile nakon predmeta *Piersack* Sud za ljudska prava je razmatrao utječe li prethodno sudjelovanje sudaca u razmatranju o predmetu na njegovu nepristranost povodom donošenja odluke u samom postupku. U svakom takvom predmetu, ispitivao je ulogu suca u stadiju postup-

ka koji je prethodio samom suđenju. Tu je utvrđivao je li njegova uloga već u tom stadiju postupka dovela do stvaranja njegove odluke o podnositeljevoj krivnji.

U predmetu *De Cubber protiv Belgije*⁹¹ jedan od triju sudaca koji je sudio podnositelju za prijevaru, prethodno je provodio istražne radnje u tom predmetu kao istražni sudac. Istražni sudac zadužen je prema belgijskom pravu za “pozivanje optuženog pred sud ili za određivanje njegovog pritvaranja, prisutnost optuženog na suđenju ili za njegovo uhićenje. Također, ovlašten je i ispitivati optuženika, saslušati svjedoke, međusobno suprotstaviti svjedoke, može pregledati mjesto zločina, pregledati i pretražiti prostorije, raspolagati dokazima, itd. ...” Vlada je tvrdila kako navedene funkcije nisu narušile njegovu objektivnost u ulozi suca:

“Istaknuli su da je u Belgiji istražni sudac u potpunosti nezavisan prilikom obavljanja svojih dužnosti; za razliku od sudskih dužnosnika u državnom odvijetništvu on nema status stranke u kaznenom postupku, njihovi podnesci ga ne obvezuju i nije “instrument tužiteljstva”. Također, “predmet njegovih aktivnosti” nije, kao što je g. De Cubber naveo “utvrđivanje krivnje osobe koju on smatra krivom”, nego “nepristrano prikupljanje dokaza u prilog, a i protiv optuženog, te održavanje “pravedne ravnoteže između tužiteljstva i obrane” budući da on nikada ne prestaje biti sudac ...”

Sud za ljudska prava je smatrao da navedene činjenice nemaju odlučujući učinak. Istražni sudac ima mnogo sličnih dužnosti kao i tužitelj i barem formalno je pod nadzorom *Procureur generale*. U ovom je predmetu sudac čija se pristranost ispitivala obavljao takve dužnosti. Uz to, obavljao ih je i u tajnosti. Budući da je sudac bio već dobro upoznat s detaljima predmeta opravdan je strah optuženoga da je taj sudac stvorio odluku o njegovoj krivnji ili nevinosti. Također, takav sudac nema uobičajeni utjecaj na donošenje odluke u postupku jer, između ostalog mora ispitivati i svoje odluke koje je donio obavljajući dužnost istražnog suca. Dakle, zaključeno je da je povrijeđeno podnositeljevo pravo na nezavisan i nepristran sud.

Presuda u predmetu *De Cubber* stvorila je probleme sudskim sustavima u državama u kojima je uobičajeno da zbog ograničenog broja osoba suci koji odlučuju o predmetu obavljaju različite dužnosti u različitim stadijima postupka. Predmet *Oberschlick br. 1 protiv Austrije*⁹² odnosio se na postupak pred žalbenim sudom u kojemu su sudjelovala trojica sudaca, koji su ranije sudjelovali u donošenju odluke prvostupanjskog suda. Sud za ljudska prava

84 *Sander protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda, 9. svibnja 2000., Reports of Judgments and Decisions 2000-V.

85 Loucaides Loukis, G., Judge Loukis Loucaides: an alternative view on the jurisprudence of the European Court of Human Rights: a collection of separate opinions (1998 – 2007), Martinus Nijhoff Publishers, Leiden, Boston, 2008., str. 121-122.

86 Nuala, M., Harby, C., Pravo na pošteno suđenje, IMTEC, Sarajevo, 2005., str. 66 - 67.

87 *Piersack protiv Belgije*, presuda, 1. listopada 1982., Serija A, br. 53.

88 Berger, V., Petiti, L.E.: Jurisprudence de la Cour Européenne des droits de l'homme, Paris, Sirey, 2007., str. 233.

89 *Fey protiv Austrije*, presuda, 24. veljače 1993., Serija A, br. 255 – A.

90 Harris, D. J., O'Boyle, M., Warbrick, C., *op. cit.*, str. 236.

91 *De Cubber protiv Belgije*, presuda, 26. listopada 1984., Serija A, br. 86.

92 *Oberschlick br. 1 protiv Austrije*, presuda, 23. svibnja 1991., Serija A, br. 204.

ustanovio je da to predstavlja povredu prava na nepristran sud. Međutim, u predmetu *Thomann protiv Švicarske*⁹³ nije došlo do povrede kada je podnositelju u istom sastavu sudio sud koji ga je osudio u odsutnosti. Sud za ljudska prava je iznio "da se ovaj predmet ne odnosi na vršenje različitih dužnosti sudaca već na činjenicu da suci dva puta odlučuju o istom predmetu", što je nedopušteno. Suci su ovdje bili svjesni da su prvu presudu donijeli na temelju ograničenih dokaza te da će ponovno razmotriti čitav predmet uključujući i dokaze suprotne strane.

Nakon toga je razvio praksu po kojoj je rješavao takve predmete. U *Hauschildt protiv Danske*⁹⁴ Sud za ljudska prava je utvrdio da prethodne odluke danskoga suca u kaznenom postupku, uključujući i odluku o pritvoru, ga nisu spriječile u odlučivanju o konačnoj odluci u postupku. U Danskoj, za razliku od Belgije ne postoji istražni sudac. Istragu i progon počinitelja kaznenih djela u potpunosti provodi policija i tužiteljstvo. Sudac u tom stadiju postupka odlučuje samo jesu li predočeni dokazi koji opravdavaju pritvaranje. Sve to ne navodi na isti zaključak koji je Sud za ljudska prava donio u predmetu *De Cubber*. Međutim, u predmetu *Hauschildt* sudac je nekoliko puta odlučivao o produženju pritvora na temelju "izričito utvrđene sumnje". Sud za ljudska prava je iznio da su razlike između ove odluke i one koju je sudac morao donijeti u kaznenom postupku bile neznatne, te je došlo do povrede čl. 6. Ista odluka donesena je u predmetu *Ferrantelli i Santangelo protiv Italije*⁹⁵ gdje je sudac koji je osudio podnositelja sudjelovao i u donošenju odluke u postupku u kojemu je osuđen i drugi počinitelj za isto kazneno djelo. Sud za ljudska prava je utvrdio da je taj sudac više puta nazvao podnositelja "supočiniteljem". U predmetu *Jasinski protiv Poljske*⁹⁶ primijenio je načela ustanovljena u predmetu *Hauschildt* i zaključio da nije došlo do povrede čl. 6. kada je sudac prethodno donio i odluku o pritvoru podnositelja.

U nekoliko predmeta Sud za ljudska prava je kritički ocjenjivao tvrdnje da je sudac izuzet zbog prijašnjeg angažmana u postupku. Tako je u predmetu *Nortier protiv Nizozemske*⁹⁷ iznio da "sama činjenica da je sudac donosio odluke prije početka suđenja ne može odmah opravdati sumnje u njegovu nepristranost; bitna je vrsta i učinak takve odluke." U predmetu *Thorgeir Thorgeirson protiv Islanda*⁹⁸ utvrdio je da nije došlo do povrede kada je u po-

četku postupka sudac bio ovlašten djelovati umjesto odsutnog tužitelja. Nakon što je ispitao stvarne činjenice slučaja, ustanovio je da ovdje navedeni sudac nije poduzeo niti jednu radnju na koju je bio ovlašten kao zamjenik tužitelja. Do povrede čl. 6. nije došlo niti u predmetu *Sainte-Marie protiv Francuske*⁹⁹ gdje su dva od tri suca sudjelovala u ispitivanju odluke o zabrani puštanja na slobodu podnositelja prije početka suđenja. Takvo ispitivanje povjereno im je "u smislu iznošenja kratke procjene postojećih činjenica putem kojih se moglo ustanoviti je li opravdana sumnja policije da bi optuženi mogao pobjeći." Zbog takvog ograničenja njihovog djelovanja, Sud za ljudska prava je smatrao da strah od pristranosti nije "objektivno opravdan". Također, do povrede nije došlo niti u predmetu *Sairava de Carvalho protiv Španjolske*,¹⁰⁰ gdje je predsjedavajući sudac prethodno dao izjavu o održivosti optužnice zato što je takva izjava dana u provođenju istrage Sud za ljudska prava je utvrdio kako je sudac imao puno manje ovlasti u tom stadiju postupka negoli suci u predmetu *Piersack ili De Cubber*.¹⁰¹ U predmetu *Fey protiv Austrije*¹⁰² sutkinja je ispitala svjedoke i obavijestila stranke u postupku o relevantnim informacijama. Ona je također donijela i odluku o pokretanju postupka. Prema austrijskom pravu sudac Okružnog suda može provesti "prethodno ispitivanje", a ukoliko to učini mora postupiti po istim pravilima kao i istražni sudac regionalnoga suda. Sud za ljudska prava je ustanovio da su ovdje poduzete mjere, za razliku od onih u predmetu *De Cubber*, bile ograničene i formalne. U predmetu *De Cubber* sudac "je proveo opsežnu istragu i više puta ispitao optuženika". Slično, u predmetu *Bulut protiv Austrije*¹⁰³ član suda je prethodno ispitao dva svjedoka, a Sud za ljudska prava je zaključio kako to ne predstavlja povredu nepristranosti suda. Uloga suca u tom stadiju postupka nije podrazumijevala i razmatranje dokaza, niti je morao donositi odluke o postupanju podnositelja. Sud za ljudska prava uzima u obzir sve navedeno i kada razmatra pitanje nepristranosti suda koji sudi u građanskim predmetima.

Sudac van Dijk je u odvojenom mišljenju u presudi *De Haan protiv Nizozemske*¹⁰⁴ osporavao ideju da sudac ne može biti objektivno nepristran ako je prethodno poduzimao mjere koje su značajne za samu bit predmeta. U tom predmetu Sud za ljudska

93 *Thomann protiv Švicarske*, presuda, 10. lipnja 1996., Reports 1996-III.

94 *Hauschildt protiv Danske*, presuda, 24. svibnja 1989., Serija A, br. 154.

95 *Ferrantelli i Santangelo protiv Italije*, presuda, 7. kolovoza 1996., Reports 1996-III.

96 *Jasinski protiv Poljske*, presuda, 20. prosinca 2005., br. 30865/96.

97 *Nortier protiv Nizozemske*, presuda, 24. kolovoza 1993., Serija A, br. 267.

98 *Thorgeir Thorgeirson protiv Islanda*, presuda, 25. lipnja 1992., Serija A, br. 239.

99 *Sainte-Marie protiv Francuske*, presuda, 16. prosinca 1992., Serija A, br. 253-A.

100 *Sairava de Carvalho protiv Španjolske*, presuda, 22. travnja 1994., Serija A, br. 286-B.

101 Gomien, D., Harris, D., Zwaak, L., *op. cit.*, str. 171.

102 *Fey protiv Austrije*, presuda, 24. veljače 1993., Serija A, br. 255-A.

103 *Bulut protiv Austrije*, presuda, 22. veljače 1996., Reports 1996-II.

104 *De Haan protiv Nizozemske*, presuda, 26. kolovoza 1997., Reports 1997-IV.

prava je utvrdio povredu čl. 6. u sporu koji se vodio o pravu na bolovanje. Sudac koji je donio odluku u ovom predmetu odlučivao je i povodom žalbe na presudu te je Sud za ljudska prava zaključio da je strah podnositelja u vezi s objektivnom nepristranošću takvog suca opravdan. Sudac van Dijk istaknuo je, za razliku od drugih sudaca koji su odlučili da je došlo do povrede čl. 6., sljedeće: "sudac je ... odlučivao dva puta o istom predmetu na istoj instanci". Istaknuo je navode belgijske vlade u predmetu *De Cubber* prema kojima "sudac nikada ne prestaje biti sudac" pa se tako javlja pitanje pristupa li on ili ona predmetu o kojem su prethodno odlučivali bez predrasuda. Naveo je i kako je "sudac S zauzeo stajalište o predmetu prije početka postupka te je o tome i obavijestio podnositelja. To ne znači da zbog toga više ne postoji dovoljno jamstava da će takav sudac odlučivati isključivo na temelju iznesenih činjenica i prava jer predznanje se ne može poistovjetiti sa predrasudom." Citirao je i presudu *Thomann protiv Švicarske*¹⁰⁵ u kojoj je Sud za ljudska prava naveo da stručno obrazovanje i iskustvo sudaca osiguravaju da njegovo postupanje neće biti predodređeno odlukama koje je prethodno donio.

U predmetu *Delcourt protiv Belgije*¹⁰⁶ podnositelj se žalio na sudjelovanje *Avocate generale*, člana odjela *Procureura generale*, u odluci o žalbi koju je donio belgijski Kasacijski sud u kaznenom postupku protiv podnositelja. *Avocate generale* podnio je svoje mišljenje o predmetu nakon saslušanja stranaka te je sudjelovao u odlučivanju tog suda. Sud za ljudska prava je smatrao da takvo postupanje nije ugrozilo nezavisnost i nepristranost Kasacijskog suda. Utvrdio je da odjel ureda *Procureur generale* koji je sudjelovao u odluci suda nije bio zavisn od odjela tog ureda koji je bio zadužen za progon podnositelja. Kao takav bio je nepristran savjetnik sudu. Međutim 1991. takav belgijski postupak uspješno je osporen pred Europskim sudom u predmetu *Borgers protiv Belgije*.¹⁰⁷ Europska komisija zatražila je od Europskog suda da preispita svoju odluku u predmetu *Delcourt*. On je zaključio da je njegova odluka o nezavisnosti i nepristranosti kasacijskog suda "u potpunosti valjana". Nadalje, ispitivao je predstavlja li sudjelovanje *Avocate generale* povredu zahtjeva iz čl. 6. u smislu da se optuženicima u kaznenom postupku omogućiti pošteno iznošenje njihove obrane što im i pripada prema načelu jednakosti oružja na isti način kao i tužiteljstvu. Sud za ljudska prava je ustanovio da je ovo načelo povrijeđeno u belgijskom žalbenom postupku jer podnositelj nije mogao odgovoriti na

podnesak *Avocate generale*, a nepovoljno po njega je i sudjelovanje takvog dužnosnika u odlučivanju suda. Što se tiče navoda da *Avocate generale* nije stranka u postupku istaknuto je:

"Nitko ne ispituje objektivnost kojom ured *Procureur generale* obavlja svoje dužnosti ... Međutim, sa stajališta stranaka u postupku pred kasacijskim sudom, mišljenje takvog odjela ne može biti neutralno. Budući da to tijelo daje preporuku o prihvaćanju ili odbijanju žalbe optuženika, dužnosnik tog ureda postaje objektivno govoreći, njegov saveznik ili protivnik. U daljnjem tekstu čl. 6., st. 1. traži i poštivanje načela prava na obranu i jednakosti oružja."

Stajalište koje je Sud za ljudska prava zauzeo u predmetu *Borgers* prošireno je i na građanske predmete u *Lobo Machado protiv Portugala*.¹⁰⁸ Tu je zamjenik državnog odvjetnika podnio Vrhovnom sudu prethodnu preporuku na žalbu i sudjelovao u odlučivanju povodom te žalbe. Postupak se vodio povodom tužbe zbog zapošljavanja koja je podnesena protiv državne firme. Sud za ljudska prava je ovdje zaprimio podnesak belgijske vlade kojim je ona kao *amicus curiae* podržala portugalski postupak koji je bio isti kao i belgijski žalbeni postupak u građanskim predmetima.¹⁰⁹

U predmetu *Wettstein protiv Švicarske*¹¹⁰ ustanovio je povredu čl. 6. Podnositelj je bio uključen u postupak pred sudom koji je bio sastavljen od pet sudaca. Dvoje sudaca bili su honorarni suci koji su zastupali suprotnu stranku u odvojenom postupku koji je vodio isti podnositelj. Sud za ljudska prava smatrao je da je zakonodavstvo i praksa honorarnih sudaca općenito u skladu sa čl. 6., međutim ovdje je bio bitan način na koji je postupak voden. Iako nije postojala nikakva materijalna veza između podnositeljevog predmeta i odvojenog postupka u kojemu su dva honorarna suca obavljali dužnosti pravnih zastupnika, radilo se čisto o vremenskom preklapanju. Podnositelj je prema tome imao razloga za zabrinutost da će ga ti suci smatrati protivnom strankom u postupku pa je Sud za ljudska prava zaključio da je strah podnositelja o nepristranosti tih sudaca opravdan. U predmetu *Kyprianou protiv Cipra*¹¹¹ Veliko vijeće je utvrdilo povredu čl. 6., st. 1. kada je sudac u postupku naveo da je podnositelj uvrijedio sud te pokrenuo postupak i sudio podnositelju zbog uvrede. Ovdje čak ni Vrhovni sud prilikom preispitivanja takvog postupka nije zaključio da je takvo postupanje dovelo do povrede.

Tako možemo zaključiti da sama činjenica da je

105 *Thomann protiv Švicarske*, presuda, 10. lipnja 1996., Reports 1996-III.

106 *Delcourt protiv Belgije*, presuda, 17. siječnja 1970., Serija A., br. 11.

107 *Borgers protiv Belgije*, presuda, 30. listopada 1991., Serija A., br. 214-B.

108 *Lobo Machado protiv Portugala*, presuda, 20. veljače 1996., Reports 1996-I.

109 Janis, W., Mark, *et al.*, *op. cit.*, str. 769 – 774.

110 *Wettstein protiv Švicarske*, presuda, 21. prosinca 2000., Reports of Judgments and Decisions 2000-XII.

111 *Kyprianou protiv Cipra*, presuda, 15. prosinca 2005., Reports of Judgments and Decisions 2005-XIII.

sudac prethodno imao veze sa podnositeljem nije dostatna sama po sebi da bi predstavljala povredu čl. 6. Potrebne su posebne pretpostavke, poput onih opisanih u gore navedenim predmetima koje predstavljaju odlučivanje na temelju činjenica koje se ne nalaze samo u spisu predmeta.

2.4.2. Posebna sudska tijela

Sud za ljudska prava prihvaća da se rasprave mogu voditi pred posebnim sudskim tijelima kada je za rješavanje predmeta potrebno posebno stručno znanje. To može dovesti do postavljanja za članove suda osoba koje su specijalizirane za određena stručna područja pa se tako postavljaju članovi npr. medicinskih disciplinskih tribunala. Kada postoji izravna veza između članova suda ili posebnih sudskih tijela i bilo koje stranke u postupku takav član mora odstupiti. Ukoliko se ustanovi postojanje osnovane sumnje o toj vezi onda nije dovoljno samo upućivanje na postojanje tog sudskog člana ili njegovog sudskog glasa. U predmetu *Langborger protiv Švedske*¹¹² radilo se o postupku pred Sudom za stambena i stanarska pitanja. Ovaj se sud sastojao od dva suca i dva laika, sudska vještaka koje su imenovali Udruga stanara i Udruga vlasnika. Ti su vještaci bili usko povezani s udrugama koje su nastojale podržati odredbe propisa koje je osporavao podnositelj. Zbog toga je bio opravdan podnositeljev strah da su interesi sudskih vještaka suprotni njegovim, a također i sama nepristranost takvog tijela nije mogla biti osigurana pravom glasa suca koji je vodio postupak.¹¹³ U odvojenom mišljenju, suci Valticos i Pettiti istaknuli su kako su posebna sudska tijela korisna za rješavanje industrijskih i socijalnih konflikata zainteresiranih stranaka u postupku. Konkretno u ovom predmetu odluka nije mogla biti donesena bez dva sudska vještaka. Odluka kojom se sumnja u nepristranost takvog tijela dovodi onda u sumnju opravdanost postojanja mnogih takvih posebnih sudskih tijela.

Nasuprot tomu u predmetu *Le Compte, Van Leuven i De Meyere protiv Belgije*¹¹⁴ suci laici imali su i ulogu medicinskih vještaka u disciplinskom postupku koji se vodio protiv liječnika. To je ublaženo činjenicom da je o predmetu odlučivao jednak broj sudaca laika i sudaca od kojih je jedan imao odlučujući glas pa nije došlo do povrede čl. 6.¹¹⁵

2004. u predmetu *AB Kurt Kellermann protiv Švedske*¹¹⁶ tvrtka podnositelja žalila se da je prilikom odlučivanja o zakonitosti industrijskih mjera, Šved-

ski radni sud nepropisno zaposlio većinu sudaca laika koje je izabrala udruga poslodavaca i udruga zaposlenika (Kellermann je bio pripadnik udruge zaposlenika) umjesto da su izabrani profesionalni suci. Odbacivši Kellermannov zahtjev Sud za ljudska prava je ustanovio da je odlučujuće bilo pitanje je li došlo do neravnoteže u interesima između postavljenih sudaca Radnog suda. To bi bilo tako da su suci laici imali zajedničke interese suprotne podnositeljevima ili da se njihov interes, iako ne zajednički, mogao smatrati suprotnim onomu kojeg ima podnositelj. Budući da suci laici nisu sudili o švedskom pravu prema kojemu su industrijske mjere bile zakonito provedene, već o pravilnoj primjeni čl. 11. Europske konvencije, Sud za ljudska prava je smatrao da ne postoji opravdani strah podnositelja o nepristranosti takvog suda.¹¹⁷

2.4.3. Upravne agencije i disciplinska tijela

Zahtjev nezavisnosti i nepristranosti suda iz čl. 6. primjenjuje se i izvan uobičajenih sudskih postupaka, kao što je već i prethodno opisano. U predmetu *Demicoli protiv Malte*¹¹⁸ Sud za ljudska prava je ustanovio da Donji dom nije bio nepristrani tribunal prilikom odlučivanja o krivnji podnositelja zbog povrede zastupničkih privilegija, a koja se očitovala u izdavanju satiričkog članka kojim je uvrijedio to tijelo.

Zahtjev nepristranosti u ovom kontekstu ima dvije bitne karakteristike. Prva je da se takve agencije poistovjećuju s politikom i interesima područja koje reguliraju. Druga je da takve agencije često imaju mnogo uloga prilikom takve regulacije – donose pravila, nadziru njihovo izvršenje i presuduju u sporovima koji se povodom njih javljaju.

Prva karakteristika vezana je, osobito uz tijela koja reguliraju konkretne poslove i djelatnosti. Sud za ljudska prava suočio se s takvom situacijom u predmetu *Albert i Le Compte protiv Belgije*.¹¹⁹ Ustanovio je da belgijski disciplinski postupak koji se ovdje vodio protiv liječnika, nije bio u suprotnosti sa čl. 6. Budući da je u pitanju bilo pravo podnositelja na obavljanje njegove djelatnosti, Sud za ljudska prava je prvo ustanovio da se radi o utvrđivanju građanskih prava i obveza, kao što je to iznio i sam podnositelj, a ne o "javnom pravu". Donio je takvu odluku "bez obzira na specifičan karakter medicinske djelatnosti, djelatnosti koja se izvršava u javnom interesu, a i posebne dužnosti koje leže na osobama koje tu djelatnost obavljaju."

Nadalje, utvrdio je da se tijelo koje je odlučivalo o tome moglo smatrati nepristranim u smislu čl. 6.,

112 *Langborger protiv Švedske*, presuda, 22. lipnja 1989., Serija A, br. 155.

113 Nuala, M., Harby, C., Pravo na ..., cit., str. 68 – 69.

114 *Le Compte, Van Leuven i De Meyere protiv Belgije*, presuda, 23. lipnja 1981., Serija A, br. 43.

115 Harris, D. J., O'Boyle, M., Warbrick, C., op. cit., str. 238.

116 *AB Kurt Kellermann protiv Švedske*, presuda, 26. listopada 2005., br. 41579/98.

117 Janis, W., Mark, et al., op. cit., str. 782.

118 *Demicoli protiv Malte*, presuda, 27. kolovoza 1991., Serija A, br. 210.

119 *Albert i Le Compte protiv Belgije*, presuda, 10. veljače 1983., Serija A, br. 58.

iako je bilo sastavljeno djelomično i od liječnika jer nije dokazano postojanje bilo kakve predrasude kod tih osoba. Ti su liječnici odlučivali kao predstavnici djelatnosti koje obavljaju, a ne kao privatne osobe.

U predmetu *H protiv Belgije*¹²⁰ Sud za ljudska prava je izričito odbio ispitati strukturalnu nepristranost Vijeća *Ordre des advocates*, jer postupak koji je vodio to vijeće nije bio sukladan sa zahtjevima iz čl. 6., st. 1. Vijeće koje je odlučivalo o ponovnom primanju odvjetnika u odvjetničku komoru sastojalo se samo od odvjetnika. U odvojenim izjavama suci su iznosili sumnje o nepristranosti takvog tijela.

Sud za ljudska prava je u predmetu *Ettl protiv Austrije*¹²¹ podržao osporavani postupak koji se odnosio na reformu zemljišta koju su provodile lokalne vlasti Austrije. Zemljoposjednici su mogli podnijeti tužbu i žalbu pred provincijskim Odborom za reforme zemljišta, a nakon toga i Vrhovnom nacionalnom odboru za reformu zemljišta. Takvi su odbori većinom bili sastavljeni od državnih službenika koji su bili specijalizirani u tom području. Međutim, to nije bilo dostatno da bi se dovela u pitanje njihovu nepristranost. Ti su stručnjaci imali mandat od 5 godina u tijelu iz kojega ih je praktički bilo nemoguće smijeniti i nisu podliježali uputama nadređenih.

Druga karakteristika koja se odnosi na donošenje pravila, sudsku funkciju i upravnu funkciju takvih tijela, ispitivana je u predmetu *Campbell i Fell protiv Ujedinjenog Kraljevstva*.¹²² Tu su ispitivane povrede disciplinskih pravila u zatvorima o kojima je odlučivao Odbor posjetitelja te gdje je zbog postojanja i miješanja navedenih dužnosti Zatvorskog odbora došlo do povrede zahtjeva nezavisnosti iz čl. 6., pa po tom pitanju nije bilo potrebe raspravljati i o nepristranosti.¹²³

2.4.4. Porote

U predmetu *Langborger protiv Švedske*,¹²⁴ Sud za ljudska prava je utvrdio da se naprijed navedena načela primjenjuju i na porotnike.¹²⁵ Također, u predmetu *Holm protiv Švedske*¹²⁶ ustanovio je povredu čl. 6. zbog sastava porote. Većina porotnika bili su pripadnici stranke čijeg je člana podnositelj tužio zbog klevete. Sud za ljudska prava je ustanovio da će do povrede nezavisnosti i nepristranosti

doći ukoliko postoji "opravdana sumnja" da pravila o imenovanju arbitara u arbitražnim postupcima pogoduju sastavljanju porote koja će odlučiti u korist jedne od stranaka.¹²⁷ Međutim, činjenica da je sudac porotnik u brakorazvodnoj parnici nakon saslušanja razgovarao sa suprugom podnositelja ne predstavlja odmah takvu "opravdanu sumnju".¹²⁸ U predmetu *Steiner protiv Austrije*¹²⁹ Sud za ljudska prava je presudio da pod takvu sumnju ne ulazi članstvo suca u studentskoj udruzi koja je jedna od stranaka u sporu.¹³⁰

Iz navedenih primjera možemo zaključiti sljedeće: premda suci i porotnici mogu imati svoje političke naklonosti, pridržavati se neke specifične životne filozofije, imati svoje osobne osjećaje i sl., to ne smije utjecati na njihovo odlučivanje.

Nadalje, pritisak javnosti može ponekad biti vrlo jak i tako ugrožavati nepristranost suda. Sudac mora uzeti u obzir ovaj rizik prilikom formiranja vlastitog mišljenja o predmetu. Ovo posebno dolazi do izražaja u predmetima sa značajnom političkom pozadinom. Kod suđenja pred porotom rizik je još i veći jer je za očekivati da će porota biti pod utjecajem javnog mišljenja ili predrasuda u izjavama svjedoka i vještaka. Može biti čak i impresionirana društvenim položajem svjedoka, vještaka ili optuženog.

Ovdje se također ispituju i subjektivni i objektivni kriteriji. Subjektivni pristup odnosi se na osobnu nepristranost sudaca ili sudaca porotnika koja se pretpostavlja dok se ne dokaže suprotno. Osobne predrasude vrlo je teško dokazati. To je moguće samo kada to sasvim jasno proizlazi iz nečijeg stajališta tijekom postupka ili iz sadržaja presude, a što je još teže dokazati kada se radio o nepristranosti porotnika. Objektivni pristup odnosi se na pitanje jesu li sastav i organizacija suda dali osnovu sumnji u nepristranost suda ili nekog njegovog člana. Ako se pojavi sumnja u nepristranost suda, ona je sama po sebi dostatna za ugrožavanje povjerenja koje u demokratskom društvu uživaju sudovi, pogotovo ako se sumnja u nepristranost porote te je stoga vrlo bitno paziti da se načela nezavisnosti i nepristranosti poštuju tijekom cijelog postupka.¹³¹

2.5. Vojni sudovi i sudovi za nacionalnu sigurnost

Sud za ljudska prava je rješavao nekoliko predmeta u vezi s nezavisnošću i nepristranošću sudova za nacionalnu sigurnost, vojnih sudova ili drugih para-

120 *H. protiv Belgije*, presuda, 30. studeni 1987., Serija A, br. 127-B.

121 *Ettl protiv Austrije*, presuda, 23. travnja 1987., Serija A, br. 117.

122 *Campbell i Fell protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda, 28. lipnja 1984., Serija A, br. 80.

123 Janis, W., Mark, et al., *op. cit.*, str. 787 – 790.

124 *Langborger protiv Švedske*, presuda, 22. lipnja 1989., Serija A, br. 155.

125 Vidi npr. *Lavents protiv Latvije*, presuda, 28. studeni 2002., br. 58442/00.

126 *Holm protiv Švedske*, presuda, 25. studeni 1993., Serija A, br. 279 – A.

127 Vidi *Bramelid i Malmstrom protiv Švedske*, odluka, 12. listopada 1982., br. 8588/79 i 8589/79.

128 Vidi *X protiv Austrije*, presuda, 1960., br. 556/59.

129 *Steiner protiv Austrije*, presuda, 1993., br. 16445/90.

130 Harris, D. J., O'Boyle, M., Warbrick, C., *op. cit.*, str. 239.

131 Nuala, M., Harby C., *Pravo na ...*, *cit.*, str. 69 – 70.

vojnih sudova ili tribunala. Zahtjev za nezavisnošću i nepristranošću vojnih sudova ili tribunala može dovesti do određenih poteškoća. U predmetu *Findlay protiv Ujedinjenog Kraljevstva*¹³² raspravljalo se o poštenosti postupaka pred vojnim sudovima u Ujedinjenom Kraljevstvu prema zakonodavstvu koje je bilo na snazi do 1955. Findlay je bio veteran britanske vojske koji je patio od posttraumatskog stresnog poremećaja. Do toga je došlo nakon njegovog ranjavanja prilikom kojeg je svjedočio ubojstvima i unakaženju svojih prijatelja. Dok je bio na odsluženju u Sjevernoj Irskoj prijetio je da će ubiti sebe i svoje kolege zbog čega je izveden pred vojni sud. On je odlučio da mu se smanji čin, otpušten je iz vojske te osuđen na dvije godine zatvora. Vojni sud nije bio redovan sud već formiran samo za suđenje posebnih djela kada bi se ona pojavila. Sastojao se od predsjednika (uglavnom brigadira ili poručnika) i najmanje još četiri vojna časnika koje je imenovao "sazivajući časnik", redovan vojni časnik. Odlučivao je o podnošenju optužnice, o svjedocima obrane i optužbe, te je njegov pristanak bio potreban za povlačenje optužnice. Sud za ljudska prava je utvrdio da je tu došlo do povrede prava na pošteno suđenje prema čl. 6. Europske konvencije, te je potvrdio podnositeljeve tvrdnje o nepostojanju nepristranosti i nezavisnosti takvog suda. To je odlučeno na temelju sljedećih činjenica:

1. svi članovi vojnog suda koje je izabrao sazivajući časnik bili su mu podređeni u zapovjednom lancu, većina članova vojnog suda (uključujući i predsjednika) bili su izravno pod njegovim zapovjedništvom, sazivajući časnik (eng. *Convening officer*) imao je pravo raspustiti vojni sud prije ili za vrijeme provođenja postupka i sazivajući časnik bio je i tzv. "potvrđujući časnik" (eng. *Confirming officer*) pa odluka vojnog suda nije mogla proizvoditi učinke dok ju on nije potvrdio, a također bio je i ovlašten na izmjenu izrečene presude.

Zbog iznesenih činjenica u predmetu *Findlay* došlo je do promjene u postupcima pred vojnim sudovima koje su uvedene Aktom o oružanim snagama 1996. On je stupio na snagu 1997. Međutim, i te promjene, iako su izvršene kako bi postupci pred vojnim sudovima bili u skladu sa čl. 6., opet nisu polučile takav učinak što je Sud za ljudska prava utvrdio u presudi *Morris protiv Ujedinjenog Kraljevstva*.¹³³ Morris je u postupku pred vojnim sudom priznao krivnju nakon što je napustio britansku vojsku bez dozvole. Sastav vojnog suda bio je sljedeći: trajni predsjednik vojnog suda (satnik u vojsci), dva generala bojnika i pravno kvalificirani civilni sudac

132 *Findlay protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda, 25. veljače 1997., Reports 1997-I.

133 *Morris protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda, 26. veljače 2002., Reports of Judgments and Decisions 2002-I.

odvjetnik (JAG). Podnositelj je bio otpušten iz vojske i osuđen na zatvorsku kaznu u trajanju od devet mjeseci.

Vijeće Europskog suda utvrdilo je povredu čl. 6. zbog opće strukture sustava vojnih sudova. Iako su promjene uvedene 1996. učinile značajan pomak, u odnosu na zahtjeve iz čl. 6., u pogledu strukture vojnih sudova i dalje je bilo velikih nedostataka. Sam pojam trajnog predsjednika vojnog suda i relativno odvajanje od vojne strukture dovelo je do toga da se tom pozicijom ostvaruju mnogi zahtjevi nezavisnosti iz čl. 6. Međutim, Sud za ljudska prava je smatrao opravdanima izjave podnositelja u odnosu na nepostojanje nezavisnosti dva mlada sazivajuća časnika koja su *ad hoc* izabrana od strane predsjednika suda, te koji nisu bili pravno obrazovani, a bili su podvrgnuti vojnoj disciplini i nadzoru. U predmetu *Grieves protiv Ujedinjenog Kraljevstva*¹³⁴ utvrđeno je da i Kraljevski mornarički sud nije nezavisno tijelo zbog *ad hoc* imenovanja predsjednika i činjenice da su suci odvjetnici bili mornarički časnici, a ne civili. U predmetu *Cooper protiv Ujedinjenog Kraljevstva*¹³⁵ Sud za ljudska prava nije utvrdio povredu čl. 6. u slučaju kada je predsjednik vijeća vojnog suda bio časnik pred odlaskom u mirovinu te njegov rad više nije podlijegao ocjeni njegovih nadređenih ili kada su dva civilna člana obučena za disciplinski postupak.

U Turskoj, nasuprot tomu, Sud za ljudska prava je utvrdio u velikom broju slučajeva da vojni sudovi ne smiju suditi civilima, osobito kada postoji velika strukturalna povezanost između izvršne vlasti i vojnih časnika zaduženih za vođenje postupka. Turski sustav "Sudova za nacionalnu sigurnost" uspostavljen je kako bi ti sudovi odlučivali u postupcima koji su se vodili zbog ozbiljnih kaznenih djela koja su predstavljala opasnost za sigurnost države. Svaki takav sud sastojao se od jednog vojnog i dva civilna suca. U predmetu *Incal protiv Turske*¹³⁶ Sud za ljudska prava je odlučivao o nezavisnosti i nepristranosti vojnog suca u Sudu za nacionalnu sigurnost. Gospodin Incal bio je odvjetnik i član Narodne radničke partije. Protiv njega se vodio postupak zbog raspačavanja letaka u kojima je kritizirao mjere lokalnih vlasti u Izmiru, u zapadnoj Turskoj, koje su bile poduzete prema *squatterima* (uglavnom Kurdiima), a koji su se naseljavali oko grada. Osuđen je zbog širenja separatističke propagande na novčanu kaznu i kaznu zatvora. Incal je tvrdio pred Europskim sudom da nije imao pošteno suđenje (kao i da

134 *Grieves protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda, 16. prosinca 2003., Reports of Judgments and Decisions 2003-XII (extracts).

135 *Cooper protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda, 16. prosinca 2003., Reports of Judgments and Decisions 2003-XII.

136 *Incal protiv Turske*, presuda, 9. srpnja 1998., Reports 1998-IV.

mu je povrijeđeno pravo na slobodu izražavanja). Tvrdio je da je vojni sudac bio zavisian od izvršne vlasti, a pogotovo i od vojne vlasti jer je bio vojni časnik podvrgnut zapovjednom lancu u vojsci. Također, tvrdio je kako je Sud za nacionalnu sigurnost bio u uskoj vezi s izvršnom vlasti jer je u biti on formiran radi zaštite državnih interesa. Sud za ljudska prava ustanovio je da položaj vojnog suca na Sudu za nacionalnu sigurnost ispunjava neke zahtjeve nezavisnosti iz čl. 6. Ovdje se postavilo pitanje njegove uloge na takvom sudu, koju Sud za ljudska prava nije razmatrao u predmetu *Findlay*:

Vojni suci su bili vojni časnici koji su dobivali upute od izvršne vlasti, vojni suci su podvrgnuti vojnoj disciplini, a vojska je tražila podnošenje izvještaja kojima je provjeravala ponašaju li se u skladu s time, odluka o imenovanju vojnih sudaca u velikoj mjeri bila je povjerena samoj vojsci i mandat im je trajao samo četiri godine, a mogli su biti i ponovo izabrani. Posljedično, Sud za ljudska prava je utvrdio povredu čl. 6. pozivajući se na načela nezavisnosti i nepristranosti:

“Ono što je ovdje predmet spora povjerenje je koje sudovi moraju uživati u javnosti u demokratskom društvu, a pogotovo u kaznenim predmetima. ... Prilikom odlučivanja je li sud nezavisan i nepristran bitno je stajalište optuženog iako nije odlučujuće. Odlučujuće je jesu li te sumnje objektivno opravdane...” Nadalje, Sud za ljudska prava je stavio naglasak na činjenicu nužnosti postojanja civilnih sudaca u sastavu suda koji je sastavljen većinom od pripadnika vojske... Iz toga proizlazi da je podnositeljev strah bio opravdan jer je jedan od sudaca Suda za nacionalnu sigurnost u Izmiru bio vojni sudac na kojega se moglo utjecati stvarima koje nisu bile u vezi sa prirodom spora. Kasacijski sud nije uspio pobiti te navode, a i nije imao punu jurisdikciju...”

Nakon presude u predmetu *Incal* turski je parlament izmijenio ustav 1999. Tada su vojni suci isključeni iz rada sudova za nacionalnu sigurnost. Nakon toga pojavio se niz sličnih predmeta pred Europskim sudom. Sud za ljudska prava je tu presudio da ukoliko su podnositelji osuđeni od suda koji nije nezavisan i nepristran, imaju pravo tražiti ponovno suđenje pred nezavisnim i nepristranim sudom.¹³⁷

Slično, presuda *Altay protiv Turske*¹³⁸ odnosila se na činjenicu da su se unutar Sudova za nacionalnu sigurnost nalazili pripadnici oružanih snaga, a podnositelj je bio civilna osoba. Sud za ljudska prava je

u tom pogledu iznio sljedeće mišljenje:

„*Sud za ljudska prava podsjeća da je u gore spomenutoj presudi Incal, a i presudi Ciraklar protiv Turske*¹³⁹ razmatrao argumente slične onima koje je vlada iznijela u ovom predmetu“. Sud za ljudska prava je u ovim presudama istaknuo da status vojnih sudaca koji su članovi Sudova za nacionalnu sigurnost daje izvjesna jamstva nezavisnosti i nepristranosti. Međutim, Europski je sud također primijetio da određena statusna pitanja tih sudaca, poput još uvijek aktivne službe u vojsci, koja naredenja dobiva od izvršne vlasti, dovode u pitanje njihovu nezavisnost i nepristranost, kao i činjenica da oni i dalje podliježu vojnoj disciplini, a njihovo imenovanje i postavljanje i dalje uvelike ovisi od državne uprave i vojske.

Zadatak Europskog suda nije da određuje *in abstracto* je li bilo neophodno uspostaviti takve sudove u svijetlu opravdanja koje je iznijela vlada. On utvrđuje je li način na koji je djelovao Sud nacionalne sigurnosti u Istanbulu povrijedio pravo g. Altaya na pošteno suđenje i naročito je li g. Altay objektivno imao legitimnih razloga za strah da onaj dio suda koji mu je sudio nije bio nezavisan i nepristran. U tom pogledu Sud za ljudska prava ne vidi nikakvog razloga da zaključi isto što je zaključio i u pogledu g. Incala i g. Ciraklara, koji su obojica, kao i podnositelj, bili civilne osobe. Razumljivo je da se g. Altay, suočen pred Sudom za nacionalnu sigurnost s optužbama za povredu ustavnog poretka i nacionalnog jedinstva, bojao i imao određeni strah u odnosu na suce od kojih je jedan bio i profesionalni pripadnik vojske. Zbog toga je taj strah bio opravdan kada govorimo o mogućnosti da bi Nacionalni sud Istanbula mogao biti bezrazložno pod utjecajem razloga koji nisu bili u vezi sa prirodom njegovog predmeta. Drugim riječima, podnositeljev strah uzrokovan mogućim nepostojanjem nepristranosti i nezavisnosti tog suda može se smatrati objektivno opravdanim.

Prema tomu, Sud za ljudska prava zaključuje da se radilo o povredi čl. 6., st. 1. Europske konvencije.¹⁴⁰

3. Zaključna razmatranja

Geneza pojma „sud“ potvrđuje tezu da je Europska konvencija živući instrument, odnosno da se praksa Europskog suda vezana uz čl. 6. i pojam suda postupno razvijala tijekom godina te da danas obuhvaća još uvijek rastući dijapazon

137 Leach, P., *Taking a Case to the European Court of Human Rights*, Oxford University Press, New York, 2005., str. 265-268.

138 *Altay protiv Turske*, presuda, 22. svibnja 2001., br. 22279/93.

139 *Ciraklar protiv Turske*, presuda, 28. listopada 1998., Reports 1998-VII.

140 Dutertre, G., *Izvodi iz sudske prakse – Evropski sud za ljudska prava*, IMTEC, Sarajevo, 2002., str. 173.

postupaka.¹⁴¹ Ipak nesporno je da za koncept nezavisnog i nepristranog „suda“ postoji široka i ustaljena sudska praksa u skladu s kojom možemo zaključiti da funkcija javnog bilježnika potpada pod pojam „suda“. U ovom kontekstu pojam „sud“ u čl. 6., st. 1. ne treba nužno shvatiti kao sud „u klasičnom smislu“, koji je integriran u standardni sudski aparat određene zemlje (v. čl. 2. Zakona o sudovima),¹⁴² već kao tijelo koje odlučuje o pitanjima u okviru svoje nadležnosti na temelju pravnih pravila i nakon postupka koji se sprovodi na način kao što je propisano zakonima. Dakle, tijela koja nisu sudovi u „tradicionalnom smislu riječi“ mogu vršiti funkcije koje odlučujuće utječu na građanska prava odnosno činjenica da tijelo ima druge funkcije osim sudske funkcije ne znači nužno da ono nije „sud“. Ipak, koncept „suda“ treba zadovoljiti i druge kriterije, prvenstveno kriterij „nezavisnosti“ i „nepristranosti“.

Stoga kada tijela koja nisu sudovi obavljaju funkcije koje su odlučujuće po pitanjima ljudskih prava, Sud za ljudska prava pri razmatranju nezavisnosti uzima u razmatranje slijedeće kriterije: način postavljanja i trajanje mandata, postojanje garancija protiv vanjskog pritiska i pitanje ostavlja li to tijelo utisak nezavisnosti. U kontekstu javnobilježničke službe nezavisnost službe se ostvaruju kroz objektivizirane uvjete za obavljanje i prestanak službe, postupak imenovanja, kao i kroz vezanost javnog bilježnika za službeno sjedište (tzv. nepremjektivost službe). Nezavisnost bilježnika, moramo analizirati i iz perspektive ekonomske nezavisnosti, koja je ovisna o vrsti i količini sačinjenih javnih isprava. Zato je broj bilježnika uvijek kontroliran od strane države (tzv. *numerus clausus*). Ostvarenjem navedenih principa nezavisnosti, uz visoku razinu stručne naobrazbe (položen pravosudni ispit, pet godina iskustva u struci poslije toga i položen specijalizirani javnobilježnički ispit), poštovanje zakonitosti i autoritet zbog posla kojeg javni bilježnik vrši, rezultiraju postojanjem javnog povjerenja u ovu instituciju. Štoviše, pravila usmjerena na osiguravanje nezavisnosti u svim latinskim modelima javnog bilježništva su stroga i brojna. Ipak nezavisnost javnog bilježnika ne znači da on ne podliježe kontroli i da ne odgovara za svoj rad jer u slučaju kršenja službene dužnosti, nezavisno od kaznene i prekršajne odgovornosti, bilježnici podliježu i disciplinskoj odgovornosti, koja, među ostalim, može rezultirati i trajnim udaljenjem iz službe.

141 Svakako vidjeti Uzelac, A., Hrvatsko procesno pravo i jamstvo „pravičnog postupka“ iz Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 19, 1998., str. 1005-1030 te *id.*, Pravo na pravično suđenje u građanskim predmetima: nova praksa Europskog suda za ljudska prava i njen utjecaj na hrvatsko pravo i praksu, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 60, 2010., no. 1, str. 101-148.

142 NN, br. 28/13.

Zahtjev Suda za ljudska prava da „sud“ treba biti „nepristran“ u nekim aspektima se preklapa sa zahtjevom da bude nezavisan, naročito kad je u pitanju utjecaj stranaka, ali i drugih tijela. Sud za ljudska prava je usvojio dvojaki pristup ovome pitanju, razmatrajući: a) je li sud *subjektivno nepristran* u smislu da su njegovi članovi nepristrani odnosno polazi se sa stajališta da su „suci“ nepristrane osobe ukoliko se ne dokaže suprotno te b) postoji li, s „objektivne točke gledišta“, dovoljan dojam nepristranosti te jesu li jamstva za nepristranost u danoj situaciji takva da isključuju bilo kakvu legitimu sumnju o tom pitanju. Dakle, nepristranost se određuje kao odsustvo svakog opredjeljenja. Odgovor na pitanje o javnobilježničkoj nepristranosti se može dati kroz prizmu profesionalne deontologije koja definira okvir ponašanja javnih bilježnika te kroz pravnu normu o apsolutnoj ili relativnoj obvezi izuzeću javnih bilježnika koja je u osnovi jednaka pravilima o izuzeću sudaca u hrvatskom pozitivnom pravu. Uvažavajući subjektivni i objektivni test, dimenziju javnobilježničke nepristranosti određuje i samo pravno uređenje ove službe jer nepoštovanje obveze nepristranosti prilikom savjetovanja približilo bi javnog bilježnika funkciji odvjetnika koji nema ovu obvezu, a to bi značilo iščezavanje instituta javnog bilježništva i snage vjerodostojnosti javnobilježničkih isprava.

Zaključno, šireći se postupno po Europi, a i dalje, javno bilježništvo trpjelo je značajne transformacije ovisno o utjecaju pravne kulture u koju je transplantirano kao i zbog društveno-ekonomskih potreba jedne sredine. Ipak, bez obzira na sve promjene, izvorna obilježja javnog bilježništva latinskog tipa počivaju na načelima nezavisnosti i nepristranosti. Stoga i teza navedena na početku rada postaje jasnija kada preventivnu (pravosudnu) službu koju obnaša javni bilježnik usporedimo s klasičnim pravosuđenjem koje provodi sudac. Oba stupa građanskog pravosuđa, i po shvaćanju teorije, stoje u europskim pravnim porecima u komplementarnom odnosu i u velikoj su mjeri slično strukturirana, tako da su i osnovna načela, na kojima se temelji javnobilježnička služba i pravosudna služba, nezavisnost i nepristranost njezinih nosilaca. Međutim, možemo napraviti korak dalje te istaknuti da ne samo pravni nego i aktualni tržišni razlozi mogu govoriti u prilog navedene teze. Naime, u cilju funkcionalizacije građansko pravne zaštite, značajan dio nadležnosti sudova prenesen je na javne bilježnike (nesporni ostavinski predmeti, ovršni predmeti), čime se doprinosi rasterećenju sudstva i stvaraju pretpostavke za učinkovitiji rad sudova (pune jurisdikcije), a što posljedično doprinosi jačanju pravne sigurnosti i stvara pozitivna „klimu“ za daljnju funkcionalizaciju građansko pravne zaštite kroz razvoj preventivne pravosudne službe koju obnaša javni bilježnik.

BIBLIOGRAFIJA

- Berger, V., Petiti, L.E.: *Jurisprudence de la Cour Européenne des droits de l'homme*, Paris, Sirey, 2007., str. 233.
- Dika, M., Izvanparnična i koncilijacijska funkcija javnih bilježnika – *de lege lata i de lege ferenda*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 59, 2009., no. 6, str. 1153-1177.
- Dika, M., Javnobilježnička služba u Republici Hrvatskoj, *Pravo i porezi*, br. 12, 2001.
- Dutretre, G., Izvodi iz sudske prakse – Evropski sud za ljudska prava, IMTEC, Sarajevo, 2002., str. 173.
- Gomien, D., *Europska konvencija o ljudskim pravima*, Naklada, Pravni fakultet, Rijeka, 2007., str. 94.
- Gomien, D., Harris, D., Zwaak, L., *Law and practice of the European Convention on Human Rights and the European Social Charter*, Germany, Council of Europe Publishing, 1996., str. 169 – 170.
- Harris, D. J., O'Boyle, M., Warbrick, C., *Law of the European Convention on Human Rights*, London, Butterworths, 1995., str. 230-231.
- Hiber, D., *Pojam beležnika (notara) i beležničkog (notarijalnog) prava*, Javnobeležničko pravo, priredio Hiber, D., Beograd, 2006., str. 9.
- Janis, W., Mark, *et al.*, *European Human Rights law, Text and materials*, Oxford, Oxford University Press, 2008., str. 783.
- Leach, P., *Taking a Case to the European Court of Human Rights*, Oxford University Press, New York, 2005., str. 265-268.
- Loucaides Loukis, G., *Judge Loukis Loucaides: an alternative view on the jurisprudence of the European Court of Human Rights: a collection of separate opinions (1998 – 2007)*, Martinus Nijhoff Publishers, Leiden, Boston, 2008., str. 121-122.
- Maričić, D., *Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda*, Informator, br. 5423-5424, 2006., str. 21.
- Nuala, M., Harby, C., *Pravo na pošteno suđenje*, IMTEC, Sarajevo, 2005., str. 66 - 67.
- Nuala, M., Harby, C., *The right to a fair trial, A guide to the implementation of Article 6 of the European Convention on Human Rights*, Human rights handbooks, No 3, Council of Europe, Strasbourg, 2006., str. 38.
- Oruč, E., *Savremene tendencije u razvoju institucije notara*, ANALI Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici, vol. 8, 2011., str. 143.
- Pettiti, L. E., Decaux, E., Imbert, P. H., *La Convention européenne des droits de l'homme, Commentaire article par article*, Economica, Paris, 1999., str. 260.
- Rijavec, V., *Uporednopravni pregled različitih formi notarijata u svetu*, *Pravnik*, br. 11/12, 1996., str. 640. *et seq.*
- Roy, A., *Notariat et multidisciplinarité: reflet d'une crise d'identité professionnelle?*, *La Revue du Notariat*, Montréal, Vol. 106, 2004, str. 12.
- Uzelac, A., *Hrvatsko procesno pravo i jamstvo „pravičnog postupka“ iz Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 19, 1998., str. 1005-1030.
- Uzelac, A., *Pravo na pravično suđenje u građanskim predmetima: nova praksa Europskog suda za ljudska prava i njen utjecaj na hrvatsko pravo i praksu*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 60, 2010., no. 1, str. 101-148.
- *Zakon o javnom bilježništvu*, (NN, br. 78/93., 29/94., 162/98., 16/07. i 75/09.).
- *Zakon o sudovima*, (NN, br. 28/13.).
- *(Europska) Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda*, (NN-MU, br. 18/97., 6/99., 14/02., 13/03., 9/05., 1/06. i 2/10.).
- *AB Kurt Kellermann protiv Švedske*, presuda, 26. listopada 2005., br. 41579/98.
- *Albert i Le Compte protiv Belgije*, presuda, 10. veljače 1983., Serija A, br. 58.
- *Altay protiv Turske*, presuda, 22. svibnja 2001., br. 22279/93.
- *Beaumont protiv Francuske*, presuda, 24. studeni 1994. Serija A, br. 296 – B.
- *Belilos protiv Švicarske*, presuda, 29. ožujka 1988., Serija A, br. 132.
- *Boeckmans protiv Belgije*, odluka, 29. listopada 1963., br. 1727/62.
- *Borgers protiv Belgije*, presuda, 30. listopada 1991., Serija A, br. 214- B.
- *Bramelid i Malmstrom protiv Švedske*, odluka, 12. listopada 1982., br. 8588/79 i 8589/79.
- *Bulut protiv Austrije*, presuda, 22. veljače 1996., Reports 1996-II.
- *Campbell i Fell protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda, 28. lipnja 1984, Serija A, br. 80.
- *Ciraklar protiv Turske*, presuda, 28. listopada 1998., Reports 1998-VII.
- *Coëme i dr. protiv Belgije*, presuda, 22. lipnja 2000., Reports of Judgments and Decisions 2000-VII.
- *Cooper protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda, 16. prosinca 2003., Reports of Judgments and Decisions 2003-XII.
- *Crocianii ostali protiv Italije*, odluka, 18. prosinca 1980., br. 8603/79.
- *Daktaras protiv Litve*, presuda, 10. listopada 2000., Reports of Judgments and Decisions 2000-X.

- *De Cubber protiv Belgije*, presuda, 26. listopada 1984., Serija A, br. 86.
- *De Haan protiv Nizozemske*, presuda, 26. kolovoza 1997., Reports 1997-IV.
- *Delcourt protiv Belgije*, presuda, 17. siječnja 1970., Serija A., br. 11.
- *Demicoli protiv Malte*, presuda, 27. kolovoza 1991., Serija A, br. 210.
- *Driza protiv Albanije*, presuda, 13. studeni 2007., br. 33771/02.
- *Eccles, McPhillips i McShane protiv Irske*, presuda, 9. prosinca 1988., br. 12839/87.
- *Engel protiv Nizozemske*, presuda, 8. lipnja 1986., Serija A, br. 22.
- *Ettl protiv Austrije*, presuda, 23. travnja 1987., Serija A, br. 117.
- *Ferrantelli i Santangelo protiv Italije*, presuda, 7. kolovoza 1996., Reports 1996-III.
- *Fey protiv Austrije*, presuda, 24. veljače 1992., Serija A, br. 255 – A.
- *Findlay protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda, 25. veljače 1997., Reports 1997-I.
- *Gregory protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda, 25. veljače 1997., Reports 1997-I.
- *Grievess protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda, 16. prosinca 2003., Reports of Judgments and Decisions 2003-XII (extracts).
- *H. protiv Belgije*, presuda, 30. studeni 1987., Serija A, br. 127-B.
- *Hauschildt protiv Danske*, presuda, 24. svibnja 1989., Serija A, br. 154.
- *Holm protiv Švedske*, presuda, 25. studeni 1993., Serija A, br. 279 – A.
- *Hornsby protiv Grčke*, presuda, 19. ožujka 1993., Reports 1997-II.
- *Incal protiv Turske*, presuda, 9. srpnja 1998., Reports 1998-IV.
- *Jasinski protiv Poljske*, presuda, 20. prosinca 2005., br. 30865/96.
- *Kleyn i drugi protiv Nizozemske*, presuda, 6. svibnja 2003., Reports of Judgments and Decisions 2003-VI.
- *Kyprianou protiv Cipra*, presuda, 15. prosinca 2005., Reports of Judgments and Decisions 2005-XIII.
- *Langborger protiv Švedske*, presuda, 22. lipnja 1989., Serija A, br. 155.
- *Lavents protiv Latvije*, presuda, 28. studeni 2002., br. 58442/00.
- *Le Compte, Van Leuven i De Meyere protiv Belgije*, presuda, 23. lipnja 1981., Serija A, br. 43.
- *Lithgow protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda, 8. srpnja 1986., Serija A, br. 102.
- *Lobo Machado protiv Portugala*, presuda, 20. veljače 1996., Reports 1996-I.
- *McGonnell protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda, 8. veljače 2000., Reports of Judgments and Decisions 2000-II.
- *Morris protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda, 26. veljače 2002., Reports of Judgments and Decisions 2002-I.
- *Nortier protiv Nizozemske*, presuda, 24. kolovoza 1993., Serija A, br. 267.
- *Oberschlick br. 1 protiv Austrije*, presuda, 23. svibnja 1991., Serija A, br. 204.
- *Pescador Valero protiv Španjolske*, presuda, 17. lipnja 2003., Reports of Judgments and Decisions 2003-VII.
- *Piersac protiv Belgije*, presuda, 1. listopada 1982., Serija A, br. 53.
- *Posokhov protiv Rusije*, presuda, 4. ožujka 2003., Reports of Judgments and Decisions 2003-IV.
- *Procola protiv Luksemburga*, presuda, 28. rujna 1995., Serija A, br. 326.
- *Remli protiv Francuske*, presuda, 23. travnja 1996., Reports 1996-II.
- *Sainte-Marie protiv Francuske*, presuda, 16. prosinca 1992., Serija A, br. 253- A.
- *Sairava de Carvalho protiv Španjolske*, presuda, 22. travnja 1994., Serija A, br. 286-B.
- *Salov protiv Ukrajine*, presuda, 6. rujna 2005., Reports of Judgments and Decisions 2005-VIII (extracts).
- *Sander protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda, 9. svibnja 2000., Reports of Judgments and Decisions 2000-V.
- *Sigurdsson protiv Islanda*, presuda, 10. ožujka 2003., Reports of Judgments and Decisions 2003-IV.
- *Sovtransavto Holding protiv Ukrajine*, presuda, 25. srpnja 2002., Reports of Judgments and Decisions 2002-VII.
- *Sramek protiv Austrije*, 22. listopada 1984., Serija A, br. 84.
- *Steiner protiv Austrije*, presuda, 1993., br. 16445/90.
- *Thomann protiv Švicarske*, presuda, 10. lipnja 1996., Reports 1996-III.
- *Thorgeir Thorgeirson protiv Islanda*, presuda, 25. lipnja 1992., Serija A, br. 239.
- *Van de Hurk protiv Nizozemske*, presuda, 19. ožujka 1994., Serija A, br. 288 – A.
- *Wettstein protiv Švicarske*, presuda, 21. prosinca 2000., Reports of Judgments and Decisions 2000-XII.
- *X protiv Austrije*, presuda, 1960., br. 556/59.
- *Zand protiv Austrije*, presuda, 16. svibnja 1977., br. 7360/76.

Novo uređenje pravnih lijekova u zemljišnoknjižnom postupku prema Noveli Zakona o zemljišnim knjigama iz 2013. godine

1. UVODNE NAPOMENE

Kada se govori o zemljišnoknjižnom postupku, tada treba imati na umu da je u Republici Hrvatskoj zemljišnoknjižni postupak sudski, izvanparnični postupak, koji se odvija pred općinskim sudovima – zemljišnoknjižnim sudovima. No i viši sudovi dolaze u obzir da odlučuju u postupku po pravnim lijekovima, i to drugostupanjski sudovi povodom žalbe te Vrhovni sud Republike Hrvatske povodom izvanrednog pravnog lijeka – tzv. izvanredne revizije. U slučaju kad bi bilo povrijeđeno neko ustavno pravo moguće je da u zemljišnoknjižnom postupku odlučuje i Ustavni sud Republike Hrvatske.

Prema statističkim podacima Ministarstva pravosuđa, u razdoblju od kolovoza 2004. godine, kada je započela reforma zemljišnoknjižnog sustava u Republici Hrvatskoj, pa do studenoga 2013. godine ukupno je zaprimljeno 4 628 172 zemljišnoknjižna predmeta, odnosno u radu je pred zemljišnoknjižnim sudovima ukupno bilo 4 959 196 predmeta te je u istom razdoblju izdano ukupno 14 756 775 zemljišnoknjižnih izvadaka¹. Naravno, tako velik broj predmeta za sobom povlači i određeni broj predmeta u kojima je izjavljen pravni lijek. Prema podacima nadležnog ministarstva, u zemljišnoknjižnim postupcima godišnje se izjavljuje oko 7000 žalbi², pri čemu bi broj žalbi bio i veći, no često stranka koja nije zadovoljna odlukom zemljišnoknjižnog suda ne izjavljuje žalbu, već umjesto toga ponovno podnosi prijedlog za upis, kojem priloži ono što u prethodnom nije učinila ili ispravi nedostatak radi kojeg joj je u ranijoj fazi postupka prijedlog za upis odbačen ili odbijen.

1 www.e-izvadak.pravosudje.hr/

2 Obrazloženje uz Konačni prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zemljišnim knjigama iz 2013. godine – www.sabor.hr

Promatra li se ukupan broj predmeta koji je zaprimljen pred svim sudovima u Republici Hrvatskoj, u 2012. godini od 1 658 004 predmeta, tada zemljišnoknjižni predmeti u tome predstavljaju gotovo 30 %, točnije u 2012. godini je zaprimljeno ukupno 476 543 novih zemljišnoknjižnih predmeta³.

U ovome radu riječ je o novom uređenju pravnih lijekova u zemljišnoknjižnom postupku, kao i o novinama u dostavi u zemljišnoknjižnom postupku, a koje su uvedene prema Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o zemljišnim knjigama iz 2013. godine⁴.

2. NOVINE U DOSTAVI U ZEMLJIŠNOKNJIŽNOM POSTUPKU

ZID ZZK iz 2013. godine donio je značajne novine u području dostave u zemljišnoknjižnom postupku⁵. Može se slobodno reći da se time u značajnoj mjeri odstupa od pravila dostave koja su propisana pravilima parničnog postupka. Neki kritičari novih rješenja nalaze da su određena rješenja protuustavna, da će u praksi izazivati puno problema, no činjenica je da se u zemljišnoknjižnim

3 Statističko izvješće Ministarstva pravosuđa za 2012. godinu (www.mprh.hr/uprava-za-organizaciju-pravosudje-statisticko-istr).

Iz istog izvješća vidljivo je da je u 2010. godini zaprimljeno ukupno 480.096 novih zemljišnoknjižnih predmeta, u 2011. godini 473 774. U isto vrijeme u 2010. godini riješeno je ukupno 506 113 predmeta, u 2011. g. 485 421 predmet, te u 2012. 479 810 predmeta. Zanimljiv je i trend smanjivanja broja neriješenih predmeta, pa je tako na kraju 2010. bilo ukupno 69 131 neriješen predmet, na kraju 2011. godine ukupno 57.484 predmeta, te na kraju 2012. g. 54 928 predmeta, time da je trend smanjivanja broja neriješenih predmeta nastavljen i u 2013. godini, time da u vrijeme pisanja ovog rada ti podaci još nisu bili javno dostupni.

4 Narodne novine br. 55/13, 60/13 – ispravak, dalje ZID ZZK.

5 Vidi opširnije – Đuro Sessa, Dostava i uređenje pravnih lijekova prema Noveli Zakona o zemljišnim knjigama, u V. Bilić, A. M. Končić, D. Kontrec, B. Mičević, N. Radišić, Đ. Sessa, Zakon o zemljišnim knjigama – Konačni prijedlog Novele iz 2013., Novi informator, Zagreb, 2013.

Damir Kontrec,
dipl. iur.

sudac
Vrhovnog suda
Republike
Hrvatske

predmetima velik broj dostava vraća sudu kao neuspješno izvršene, kao neuredne, adresati su nepoznati i tome slično. Razlozi za to su prije svega u činjenici da se adrese u zemljišnoj knjizi nisu ažurirale, odnosno točnije rečeno adrese su upisane onako kako su one bile navedene u prijedlogu za upis (ili nekoj ispravi), i to od vremena kada je izvršen zadnji upis.

Ostaje zavidjeti kako će se senovarješenja primjenjivati u praksi i koji će se problemi javiti, no čini nam se potrebnim ukazati na odredbu čl. 122. Zakona o zemljišnim knjigama⁶, prema kojoj činjenica da dostava nije uredno ili nije uopće izvršena ne daje prava osporavati valjanost knjižnog upisa. Onaj koji iz knjižnog upisa za sebe izvodi prava ili oslobođenje od obveze nije dužna dokazivati da je dostava izvršena. Upravo ova odredba relativizira vrijednost dostave u zemljišnoknjižnom postupku, a s obzirom na posljednicu koja proizlazi iz rješenja zemljišnoknjižnog suda povodom podnesenog prijedloga, a to je izvršeni upis.

Glede same Novele ZZK-a u pogledu pravila o dostavi valja posebno istaći sljedeće.

Rješenje koje je doneseno u zemljišnoknjižnom postupku dostavlja se prije svega predlagatelju ili njegovu punomoćniku, ali također i svim drugim osobama na čijoj se nekretnini stječe knjižno pravo i čija se knjižna prava prenose, ili opterećuju, ograničavaju ili ukidaju, kao i osobi protiv koje je provedena zabilježba. To znači da zemljišnoknjižni sud mora rješenje dostaviti svim osobama koje su navedene u čl. 120. st. 1. ZZK-a, i to bez iznimke u svakom slučaju kada se mijenja stanje nekoga knjižnog prava u zemljišnim knjigama na temelju rješenja koje se dostavlja. Drugim riječima, kada zemljišnoknjižni sud udovoljava prijedlogu predlagatelja i mijenja zemljišnoknjižno stanje u korist predlagatelja, a na štetu nekih drugih ranijih ovlaštenika knjižnih prava čija se prava prenose, opterećuju, ograničavaju ili ukidaju tada takvo rješenje mora dostaviti i tim osobama. *Argumentum a contrario* kada se ne udovoljava prijedlogu predlagatelja, jer se odbija predloženi upis pa se slijedom toga takvim rješenjem ne mijenjaju, ne opterećuju, ne ukidaju i neograničavanu nečija knjižna prava, slijedi da se takvo rješenje mora dostaviti samo predlagatelju.

Odredbom čl. 120. st. 2. ZZK-a propisano je da se rješenje o upisu dostavlja nakon što je provedeno, ili kako zakon kaže „nakon njegove

provedbe“. Ovaj stavak noveliranog čl. 120. ZZK-a nije izmijenjen. Zakonodavac se nije odlučio za izmjenu ovog članka, iako se može dogoditi da se knjižni prijenos dalje izvrši, iako rješenje o upisu u korist knjižnog prednika nije postalo pravomoćno. Možda bi bilo korisno da se u budućnosti razmisli o tome da se propiše zabilježba da rješenje o upisu nije pravomoćno, ili nešto slično, kako bi svi kojih se to tiče mogli znati da upis koji je izvršen u korist knjižnog prednika nije (još) pravomoćan.

Glede adrese dostave prema odredbi čl. 120. st. 3. ZZK-a, rješenje u zemljišnoknjižnom postupku dostavlja se osobama iz stavka 1. istoga članka (predlagatelju ili njegovu punomoćniku, osobi na čijoj se nekretnini stječe knjižno pravo i čija se knjižna prava prenose, opterećuju, ograničavaju ili ukidaju, osobi protiv koje je provedena zabilježba) na adresu navedenu u prijedlogu za upis.

Takva odredba utječe na to što sve treba sadržavati prijedlog za upis. Za razliku od ranijeg rješenja, prema odredbi čl. 99. ZZK-a, prijedlog za upis mora sadržavati pored ostalog što slijedi iz stavka 1. tog članka i ime, prezime, adresu i osobni identifikacijski broj:

- 1) osobe u čiju korist treba provesti upis
- 2) osobe protiv koje se provodi upis
- 3) osobe koje treba obavijestiti o rješenju.

Time su, ako se gleda u ukupnosti odredba noveliranog čl. 120. st. 2. i čl. 99. st. 1.

ZZK-a, zaštićena prava stranaka glede pitanja dostave jer je predlagatelj taj koji, da bi mu prijedlog bio procesno dopušten, mora u prijedlogu navesti sve podatke koji su potrebni da bi se dostava uredno obavila. To mora biti bitna obveza predlagatelja stoga što se na taj način jamče prava svih o čijim se pravima odlučuje u zemljišnoknjižnom postupku. S druge pak strane, ako neki od podataka predlagatelj ne može saznati, tada to mora navesti na samom prijedlogu i time upozoriti sud da nema sva saznanja o podacima koji se od njega zahtijevaju.

Novom odredbom st. 4. čl. 120. ZZK-a predlaže se da kad se osoba iz st. 1. istog članka ne zatekne na adresi iz prijedloga, da će dostavljač tada ostaviti pismeno kod punoljetne osobe zatečene na adresi ili u poštanski sandučić ili pretinac, a u tom slučaju se mora naznačiti dan i način dostave. Time se odstupa od pravila parničnog postupka. U tom slučaju se smatra da je dostava obavljena protekom roka od 30 dana od dana dostave pismena iz st. 4. tog članka. To bi zapravo značilo da dostavljač može već prilikom prve dostave

⁶ Narodne novine br. 91/96, 68/98, 137/99, 114/01, 100/04 i 107/07, 152/08, 126/10, 55/13, 60/13, dalje ZZK.

pismeno ostaviti kod punoljetne osobe zatečene na adresi dostave, ne traži se da ta punoljetna osoba bude u nekakvom srodstvu s adresatom pismena, ili da se odmah dostava izvrši u poštanski sandučić ili pretinac.

Dalje je propisano u st. 6. istog članka, da u slučaju kada dostavljač prilikom pokušaja dostave sazna da postoje razlozi zbog kojih pismeno uopće nije moguće uručiti naslovljenoj osobi – npr. nepoznat, odselio, umro i sl., da tada dostavljač mora vratiti pismeno sudu uz naznaku razloga zbog kojih pismeno nije moguće dostaviti.

Prema st. 7. istog članka, u slučaju kada je pismeno vraćeno s naznakom nepoznat ili odselio, sud će pribaviti podatak iz evidencije Ministarstva unutarnjih poslova (MUP) o adresi primatelja i pismeno dostaviti na tu adresu, a ako MUP obavijesti sud da ne raspolaže adresom primatelja, tada će se pismeno dostaviti na oglasnu ploču suda (pismeno će se objaviti na oglasnoj ploči suda).

U st. 8. propisan je postupak u slučaju kad se pismeno vrati s naznakom da je primatelj pismena umro. U takvom slučaju zemljišnoknjižni sud će u roku od 60 dana od takvog saznanja, ukoliko nije primio obavijest o nasljednicima, pismeno objaviti na oglasnoj ploči suda, u kojem se slučaju smatra da je dostava obavljena istekom 30 dana od dana stavljanja pismena na oglasnu ploču suda.

U st. 10. do 12. čl. 120. ZZK-a propisana je mogućnost elektroničke dostave, pri čemu je za takvu vrstu dostave potrebno da se uspostavi elektronička oglasna ploča⁷.

Na samu dostavu odnose se još dva članka i to čl. 16. i 17. ZID-a ZZK-a iz 2013. godine. Tako se prema novom članku 120. a ZZK-a uvodi mogućnost da predlagatelj naznači punomoćnika za dostavu pismena, pri čemu je to obligatorno u slučaju ako je predlagatelj u inozemstvu, a nema punomoćnika u Republici Hrvatskoj. U tom slučaju, ako bi bio podnesen prijedlog, a predlagatelj nije naznačio punomoćnika za primanje pismena u Republici Hrvatskoj, zemljišnoknjižni sud je ovlašten odbaciti prijedlog za upis⁸.

7 Do trenutku pisanja ovog rada u Republici Hrvatskoj još uvijek nije ustrojena oglasna ploča za elektroničku dostavu, ni za potrebe parničnog, niti pak za potrebe zemljišnoknjižnog postupka.

8 Upitna je ustavnost navedene odredbe, s obzirom na odluku Ustavnog suda Republike Hrvatske br. U-III-1/2009 od 3. studenog 2010. kojom je ocijenjeno da je povrijeđeno pravo na pristup sudu stranci u upravnom postupku u slučaju kada je odbačen prijedlog za pokretanje upravnog postupka strancu koji nije imenovao punomoćnika za primanje pismena u Republici Hrvatskoj.

Novim čl. 120. b ZZK-a propisuje se da se dostava pismena sudu elektroničkim putem smatra izvršenom u trenutku kad je prijedlog evidentiran na poslužitelju primatelja i kada se na mjestu gdje bi se u zemljišnoknjižnom ulošku trebao provesti upis učini vidljivim vrijeme primitka podneska (plomba). Kod toga ovaj članak govori samo o tome kada se smatra dostava sudu izvršenom, a ne i u slučaju kada je sud obavljao dostavu pismena stranci elektroničkim putem⁹.

Došlo je i do izmjene čl. 121. ZZK-a. Tako je promijenjen st. 1. tako da je sada određeno da se rješenje kojim se dopušta potpuno ili djelomično brisanje upisa, dostavlja svim osobama koje imaju uknjižena ili predbilježena prava na onom pravu čije se potpuno ili djelomično brisanje dopušta. Brisanje je dosadašnji st. 3. čl. 121. ZZK-a, a promijenjen je dosadašnji st. 6. koji je sada postao st. 5. na način da se o rješenju zemljišnoknjižnog suda, nužnom na postupanje tijela nadležnog za katastra, to tijelo obavještava po službenoj dužnosti.

Bitno je naglasiti urednu dostavu pismena u zemljišnoknjižnom postupku kao pretpostavku da bi stranka u tom postupku mogla izjaviti pravni lijek, redovni ili izvanredni.

3. PRAVNI LIJEKOVI PREMA ZAKONU O ZEMLJIŠNIM KNJIGAMA¹⁰

3.1. Prigovor protiv rješenja o prijedlogu za upis i žalba protiv rješenja o prigovoru

Prema novom uređenju pravnih lijekova u zemljišnoknjižnom postupku¹¹ se predviđa postojanje dva redovna pravna lijeka – prigovora i žalbe. Prema odredbi čl. 19. i 20.

9 Glede pitanja elektroničke komunikacije stranaka i suda bit će potrebno donijeti podzakonske akte kojima će se detaljno regulirati elektronički pravni promet.

10 O pravnim lijekovima u zemljišnoknjižnom postupku prije Novele ZZK-a iz 2013. vidjeti opširnije:

- Nikola Gavella, Tatjana Josipović, Igor Gliha, Vlado Belaj, Zlatan Stipković, Stvarno pravo, 1. svezak, Narodne novine d.d., Zagreb, 2007.;

- Mladen Žuvela, Bruno Ružička, Zakon o zemljišnim knjigama i Zemljišnoknjižni poslovnik, Zagreb, Organizator, 2007.;

- Tatjana Josipović, Komentar Zakona o zemljišnim knjigama, Informator, Zagreb, 1998.;

- Tatjana Josipović, Zemljišnoknjižno pravo, Informator, Zagreb, 2001.

11 Vidjeti opširnije, Damir Kontrec, Novo uređenje pravnih lijekova (prema Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o zemljišnim knjigama iz 2013. godine), u: J. Jug, A. M. Končić, D. Kontrec, B. Mičević, N. Radišić, Đ. Sessa, Novela Zakona o zemljišnim knjigama – novine u pravnom okviru zemljišnoknjižnog sustava, Inženjerski biro, Zagreb, 2013.; Damir Kontrec, Pravni lijekovi u zemljišnoknjižnom postupku, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci (1991), v. 35, br. 1, 323-344 (2014).

ZID-a ZZK-a, prigovor je dopušten protiv svake prvostupanjske odluke, neovisno o tome je li odluku donio ovlaštenu zemljišnoknjižni referent, odnosno sudski savjetnik ili pak zemljišnoknjižni sudac. Prigovor je ujedno remonstrativni pravni lijek jer o njemu odlučuje isti sud koji je odluku odnio, dok žalba postaje isključivo devolutivni pravni lijek, budući da o žalbi uvijek odlučuje sud drugoga stupnja, odnosno kako se to navodi žalbeni sud, time da su oba prava lijeka nesuspendivna.

Kako je rečeno, prigovor je dopušten protiv svake prvostupanjske odluke pa se postavlja pitanje tko ima pravo izjaviti prigovor, odnosno žalbu. Prema odredbi novog čl. 123. st. 1. ZZK-a, protiv rješenja u zemljišnoknjižnom postupku strankama su dopušteni prigovor i žalba, što znači da bi stranke u postupku bile ovlaštene podnijeti pravne lijekove, time da prema st. 2. osobe kojima se rješenje dostavlja samo radi obavijesti ne smatraju se strankama u smislu st. 1. To znači da kada sud dostavlja neko rješenje nadležnom katastarskom uredu, da tada katastarski ured nema svojstvo stranke u postupku.

Rok za izjavljivanje prigovora odnosno žalbe je 15 dana od dana dostave odluke, s time da se prigovor i žalba dostavljaju na odgovor protivnoj strani, što znači da su oba pravna lijeka dvostrana.

Što se tiče razloga zbog kojih se može izjaviti prigovor odnosno žalba, prema odredbi čl. 123. st. 3. ZZK-a, u prigovoru i žalbi ne mogu se iznositi nove činjenice niti prilagati nove isprave, osim u slučajevima iz čl. 109. st. 1. ZZK-a, a to je slučaj kada se dostavljaju nužni prilozi. Bitno je da sud, bilo prvostupanjski, bilo drugostupanjski, bilo revizijski, odlučuje uvijek na temelju činjeničnoga i pravnog stanja, stanja zemljišne knjige kakvo je bilo u času kada je zemljišnoknjižni prijedlog stigao zemljišnoknjižnom sudu.

Radi različitih tumačenja u praksi u čl. 123. novom st. 6. ZZK-a određeno je da kada zemljišnoknjižni sud provodi upis naložen odlukom povodom prigovora ili žalbe, da tada zemljišnoknjižni sud ne donosi o tome posebno provedbeno rješenje, već izravno provodi takve odluke. U praksi je dolazilo do apsurdnih situacija da nakon što je drugostupanjski sud preinačio odluku prvostupanjskog suda, tada je zemljišnoknjižni sud donosio provedbeno rješenje na koje su se stranke ponovno mogle žaliti, iako je odluka već bila pravomoćna.

Propisano je isto tako da kad uspostavlja zemljišnoknjižno stanje povodom odluke o

prigovoru ili žalbi, da će tada zemljišnoknjižni sud po službenoj dužnosti izbrisati upis i donijeti posebno zemljišnoknjižno rješenje o brisanju upisa koji su provedeni nakon zabilježbe prigovora odnosno žalbe, a koji su izvedeni iz pobijanog upisa. Protiv takvog rješenja dopuštena je žalba o kojoj odlučuje drugostupanjski (žalbeni) sud.

3.2. Postupak povodom prigovora

U slučaju kad je rješenje donio ovlaštenu zemljišnoknjižni referent ili sudski savjetnik, tada o prigovoru odlučuje zemljišnoknjižni sudac.

Ukoliko zemljišnoknjižni sudac ocijeni da je prigovor osnovan, tada on može svojim rješenjem:

- preinačiti rješenje o odbijanju prijedloga za upis, dopustiti predloženi upis, naložiti njegovu provedbu i brisanje zabilježbe odbijenog prijedloga

- preinačiti rješenje o odbacivanju prijedloga za upis, dopustiti predloženi upis, naložiti njegovu provedbu i brisanje zabilježbe odbačenog prijedloga

- preinačiti rješenje kojim je dopušten upis, odbaciti prijedlog za upis, naložiti uspostavu zemljišnoknjižnog stanja kakvo je bilo prije dopuštenog upisa i naložiti upis zabilježbe odbačenog prijedloga

- ukinuti rješenje o upisu kojim je dopušten upis, vratiti na ponovni postupak, narediti uspostavu ranijeg zemljišnoknjižnog stanja i ponovni upis svih plombi, ako se utvrdi da je u prvom stupnju povrijeđeno pravilo o prvenstvenom redu

- ukinuti rješenje kojim je odbijen ili odbačen prijedlog za upis, vratiti ga na ponovni postupak, narediti brisanje zabilježbe odbijenog odnosno odbačenog prijedloga, i ponovni upis svih plombi, ako se utvrdi da je u prvom stupnju povrijeđeno pravilo o prvenstvenom redu.

Kad je ovlaštenu zemljišnoknjižni referent odbacio ili odbio prijedlog, a zemljišnoknjižni sudac ocijeni da je prigovor osnovan jer je bilo mjesta primjeni odredbe čl. 109. st. 7. ZZK-a, pozvat će stranku da dostavi ispravu i dopuni prijedlog. Ako stranka to učini, tada će odlučiti o prijedlogu, a ako se u roku ne dostavi ono što je traženo, tada će zemljišnoknjižni sudac odbiti prigovor i potvrditi prvostupanjsku odluku.

Kad zemljišnoknjižno knjižni sudac ocijeni da prigovor nije osnovan, odbit će rješenjem prigovor

i potvrditi rješenje ovlaštenoga zemljišnoknjižnog referenta ili sudskog savjetnika te će se zabilježba odbijenoga ili odbačenog prijedloga izbrisati po službenoj dužnosti nakon što se okonča postupak povodom žalbe.

Protiv rješenja zemljišnoknjižnog suca, osim u slučajevima iz čl. 123. a st. 3. toč. f) i g) ZZK-a dopuštena je žalba drugostupanjskom sudu.

Prigovor protiv prvostupanjskog rješenja dopušten je i u slučaju ako je rješenje o upisu donio zemljišnoknjižni sudac. U tom slučaju o prigovoru odlučuje isti sudac koji je donio prvostupanjsko rješenje ili drugi sudac istoga prvostupanjskog suda, te on može svoje rješenje povodom prigovora preinačiti, ukinuti i ponovno odlučiti o predmetu. Protiv takve odluke povodom prigovora uvijek je dopuštena žalba drugostupanjskom sudu.

3.3. Postupak povodom žalbe

Novelom ZZK-a iz 2013. godine detaljno je propisano koje odluke povodom žalbe može donijeti sud drugoga stupnja. Tako je u čl. 23. ZID-a ZZK-a promijenjen čl. 128. ZZK-a, pa sada sud drugoga stupnja može, u slučaju ako ocijeni da je žalba osnovana, svojim rješenjem:

- preinačiti rješenje zemljišnoknjižnog suca o prigovoru, dopustiti zahtijevani upis te odrediti brisanje zabilježbe odbijenoga ili odbačenog prijedloga
- preinačiti rješenje zemljišnoknjižnog suca o prigovoru, odbiti ili odbaciti prijedlog, naložiti brisanje provedenog upisa i uspostavu ranijega zemljišnoknjižnog stanja te brisanje zabilježbe žalbe
- ukinuti rješenje zemljišnoknjižnog suca o prigovoru i odbaciti prigovor te naložiti uspostavu ranijega zemljišnoknjižnog stanja i brisanje zabilježbe žalbe odnosno odbijenog prijedloga
- ukinuti oba nižestupanjska rješenja i odbaciti prijedlog te naložiti uspostavu ranijega zemljišnoknjižnog stanja i brisanje zabilježbe žalbe
- ukinuti rješenje o odbacivanju prijedloga za upis i predmet vratiti na ponovni postupak, naložiti uspostavu ranijega zemljišnoknjižnog stanja, ponovni upis svih plombi te brisanje zabilježbe odbačenog prijedloga
- ukinuti oba nižestupanjska rješenja i predmet vratiti na ponovni postupak, ako utvrdi da

je povrijeđeno pravilo o prvenstvenom redu odlučivanja te istodobno odrediti uspostavu ranijega zemljišnoknjižnog stanja i brisanje zabilježbe žalbe, odnosno odbijenog prijedloga te ponovni upis plombi.

Ako pak ocijeni da žalba nije osnovana, tada će sud drugoga stupnja odbiti žalbu, potvrditi rješenje zemljišnoknjižnog suca, naložiti brisanje zabilježbe žalbe ili zabilježbe odbijenoga ili odbačenog prijedloga.

Na povredu prvenstvenog reda upisa žalbeni sud pazi po službenoj dužnosti. Također, bitno je naglasiti da u zemljišnoknjižnim predmetima, budući da se odlučuje rješenjem, uvijek odlučuje sudac pojedinac drugostupanjskog suda, a što nije uvijek dobro sa stajališta ujednačene sudske prakse.

3.4. Zabilježba prigovora i žalbe i zabilježba rješenja o odbacivanju prigovora ili žalbe

Noveliran je i članak 126. ZZK-a. Ponajprije valja naglasiti da odredba stavka 1. nije izmijenjena pa je i dalje ostalo neizmijenjeno da će se rješenje o odbacivanju žalbe zabilježiti po službenoj dužnosti. No izmijenjen je stavak 2. pa tako više nije potrebno odrediti brisanje zabilježbe rješenja suda prvog stupnja o odbacivanju žalbe jer će se sada zabilježba o odbacivanju žalbe ili prigovora brisati po službenoj dužnosti, i to kada to rješenje o odbačaju postane pravomoćno. Odredene probleme u praksi mogla bi izazvati činjenica da stavak 2. govori o brisanju zabilježbe rješenja o odbacivanju prigovora ili žalbe, a stavak 1. (koji nije mijenjan) govori samo o zabilježbi rješenja o odbacivanju žalbe, ali ne i prigovora. No čini se kako odredbu treba tumačiti da se stavak 1. odnosi na oba redovna pravna lijeka.

Ujedno je dodan novi stavak 3. u istom članku kojim je određeno da rješenje o brisanju zabilježbe žalbe ili prigovora nije rješenje protiv kojeg je žalba dopuštena. I navedena odredba je posljedica problema u praksi jer kako nije bilo određeno da protiv rješenja o brisanju zabilježbe žalbe nije dopuštena posebna žalba, neki su sudovi dopuštali takvu žalbu.

Dosadašnjom odredbom članka 127. ZZK-a bilo je određeno da će se žalba, kao jedini pravni lijek, zabilježiti po službenoj dužnosti, ali će se *ex officio* brisati po službenoj dužnosti, ako žalba bude odbijena. Stavkom 2. dosadašnje odredbe bilo je

određeno da kada sud drugog stupnja usvoji žalbu protiv rješenja o upisu (tj. kada je upis određen) naložit će da se upis briše, da se uspostavi ranije zk. stanje i da se briše zabilježba žalbe.

Noveliranim člankom 127. ZZK-a prigovor ili žalba protiv rješenja o upisu zabilježit će se po službenoj dužnosti i te će se zabilježbe izbrisati po službenoj dužnosti, ako prigovor ili žalba budu odbijeni pa je razvidno kako se u suštini radi o istom rješenju koje je sada nešto jasnije postavljeno i prilagođeno uvođenju novoga pravnog lijeka. Protiv rješenja o zabilježbi prigovora ili žalbe posebna žalba nije dopuštena.

3.5. Prigovor protiv rješenja o besteretnom otpisu

Posebna vrsta pravnog lijeka u zemljišnoknjižnom postupku je prigovor protiv rješenja o besteretnom otpisu. Besteretni otpis dijela zemljišnoknjižnog tijela male vrijednosti je otpis kojim se bez prijenosa tereta otpisuje dio zemljišnoknjižnog tijela koji ne prelazi stoti dio površine neprekinutog dijela zemljišnoknjižnog tijela, a njegovim otpisivanjem ne umanjuje se znatno vrijednost zemljišta koja ostaje u zemljišnoknjižnom tijelu iz kojeg se otpis provodi (čl. 155. st. 1. ZZK-a). U slučaju besteretnog otpisa dotadašnji tereti prestaju teretiti dio koji je otpis.

Pretpostavke za postupak besteretnog otpisa male vrijednosti su da dio koji se otpisuje ne prelazi stoti dio površine neprekinutog dijela zemljišnoknjižnog tijela te da se otpisom ne smanjuje vrijednost, kao i da u zadnjih pet godina nije bio proveden upis po pravilima o besteretnom otpisu dijelova male vrijednosti (čl. 155. st. 1. i 2. ZZK-a).

Rješenje o besteretnom otpisu dostavlja se svim nositeljima knjižnih prava na zemljišnoknjižnom tijelu iz kojega je besteretno otpisan dio s uputom da u roku od trideset dana mogu prigovoriti kako je besteretnim otpisom smanjena vrijednost zemljišta preko mjere koja se može smatrati neznatnom. Dakle, u takvim situacijama nije predviđena žalba kao pravni lijek već prigovor, i to samo u smislu da je besteretnim otpisom smanjenja vrijednost zemljišta preko mjere koja se može smatrati neznatnom.

Prigovor se zabilježi u zemljišnoknjižnom ulošku kojem je pripisan dio male vrijednosti, odnosno u zemljišnoknjižnom ulošku koji je za njega otvoren, sve zbog toga da upisi provedeni nakon prigovora ne bi spriječili uspostavu ranijega zemljišnoknjižnog stanja, ako bi se prigovoru udovoljilo (čl. 157.

st. 2. ZZK-a). Prije svega, valja naglasiti da o prigovoru mora odlučiti zemljišnoknjižni sudac, no prije toga sudac će nastojati postići sporazum između podnositelja prigovora i ostalih sudionika u postupku. Tek ako ne bi došlo do sporazuma, o prigovoru će zemljišnoknjižni sudac odlučiti rješenjem. Ako bi sudac prihvatio prigovor o tome će odlučiti rješenjem, pa će se nakon pravomoćnosti tog rješenja u zemljišnoj knjizi po službenoj dužnosti uspostaviti prijašnje stanje

3.6. Revizija u zemljišnoknjižnom postupku

Prije je u zemljišnoknjižnom postupku bilo moguće izjaviti zahtjev za zaštitu zakonitosti, no nakon ukidanja toga pravnog lijeka u Zakonu o parničnom postupku¹², došlo je do izmjene čl. 123. ZZK-a¹³.

Naime, prema odredbi čl. 285. st. 1. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2003.¹⁴ u sudskim postupcima u kojima se na odgovarajući način primjenjuju odredbe Zakona o parničnom postupku, zahtjev za zaštitu zakonitosti ne može se izjaviti ako je postupak pred prvostupanjskim sudom okončan nakon stupanja na snagu tog Zakona. Prema st. 2. istog članka u postupcima iz st. 1. može se podnijeti revizija iz čl. 382. st. 2. ZPP-a. Kako se u zemljišnoknjižnom postupku na odgovarajući način primjenjuju odredbe ZPP-a, to su pristaše ovog shvaćanja smatrali da je u zemljišnoknjižnom postupku moguće uvijek podnijeti reviziju iz čl. 382. st. 2. ZPP-a, dakle izvanrednu reviziju.

Drugačija shvaćanja polaze od odredbe čl. 399. st. 2. sada važećeg ZPP-a prema kojima revizija mora biti propisana posebnim zakonom, a ako je propisana posebnim zakonom, da se tada radi o reviziji iz čl. 382. st. 2. ZPP-a. Kako revizija kao izvanredni pravni lijek nije propisana odredbama ZZK-a, to po takvom shvaćanju ne bi uopće bila dopuštena.

Navedene dvojbe riješene su pravnim shvaćanjem Vrhovnog suda Republike Hrvatske, zauzetog na sjednici Gradanskog odjela 5. prosinca 2013., prema kojem je u zemljišnoknjižnom postupku dopuštena revizija iz čl. 382. st. 2. ZPP-a, dakle izvanredna revizija.

U praksi se još uvijek nailazi na velik broj

¹² Narodne novine br. 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 84/08, 57/11, 148/11, 25/13, 28/13, dalje: ZPP.

¹³ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zemljišnim knjigama, Narodne novine br. 104/04.

¹⁴ Narodne novine br. 117/03.

izvanrednih revizija koje nisu sastavljene na zakonom propisani način. Prije svega, da bi se izvanredna revizija mogla meritorno razmatrati, tada je potrebno da revident postavi određeno materijalno ili postupovno pitanje od kojeg ovisi odluka u konkretnom slučaju, a koje pitanje je važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni. U samoj reviziji mora se određeno postaviti pitanje, moraju se navesti propisi ili drugi važeći izvori prava koji se na pitanje odnose te moraju biti navedeni razlozi zbog kojih podnositelj smatra kako je pitanje važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni (primjerice, navesti različitu praksu drugostupanjskih sudova, ukazati na to da je drugostupanjskom odlukom odstupljeno od shvaćanja revizijskog suda, da je odstupljeno od shvaćanja Ustavnog suda itd.). Vrlo česti su propusti da revidenti ukazuju na pogrešnu primjenu materijalnog prava ili na počinjene bitne povrede odredaba parničnog postupka, a da ne postavljaju određeno materijalno ili postupovno pitanje, pa im je radi toga revizija odbačena.

4. POSTOJI LI POTREBA ZA OSNIVANJEM VISOKOGA ZEMLJIŠNOKNJIŽNOG SUDA?

ZID ZZK iz 2013. godine donosi određene promjene u organizaciji rada u zemljišnoknjižnim odjelima sudova, a koje su vezane uz proces racionalizacije odnosno smanjivanja broja općinskih sudova i njihova spajanja¹⁵. U čl. 1. ZID-a ZZK-a tako se mijenja dosadašnji članak 5. ZZK-a. Prema novom uređenju zemljišne knjige vodi općinski sud kao zemljišnoknjižni sud prvoga stupnja, s time da se u zemljišnoknjižnom sudu može osnovati jedan ili više odjela koji obavljaju poslove vođenja zemljišnih knjiga. Propisano je također da zemljišnoknjižnim odjelom rukovodi predsjednik odjela i voditelj odjela (dakle, više ne voditelj zemljišne knjige), koji je određen godišnjim rasporedom poslova. U svakom odjelu se vodi poseban elektronički upisnik, a zakonom se može propisati da poslove zemljišnoknjižnog suda obavlja jedan ili više općinskih sudova.

Možda najznačajniju promjenu predstavlja uvođenje Visokoga zemljišnoknjižnog suda, koji bi trebao odlučivati o žalbama protiv odluka o kojima odlučuje sud prvoga stupnja, u postupcima

briso vne tužbe, tužbe za ispravak, tužbe za ispravak pogrešnog upisa i tužbe za opravdanje predbilježbe. Iz čl. 83. ZID-a ZZK-a vidljivo je da će se predmeti županijskih sudova ustupiti Visokom zemljišnoknjižnom sudu s danom početka njegova rada.

Ne sporimo da je ideja o Visokome zemljišnoknjižnom sudu zanimljiva, ali se čini da se s uvođenjem ovog suda krenulo brzopleto, ne razmotrivši sve parametre, argumente za i protiv. Prema podacima predlagatelja, u zemljišnim knjigama godišnje imamo oko 7000 žalbi, od čega bi na sud drugoga stupnja trebalo doći otprilike polovica od tog broja ili manje, pogotovo nakon što je promijenjen sustav redovnih pravnih lijekova i nakon što je uveden prigovor kao pravni lijek protiv prvostupanjske odluke. Možda se ovo pitanje moglo riješiti da se na jednome županijskom sudu osnuje poseban odjel koji će se baviti ovom granom, ili pak da se odrede dva županijska suda koji će odlučivati u ovim predmetima, posebice s obzirom na specifičnosti u zemljišnim knjigama koje postoje, primjerice, na području Dalmacije te razlike koje postoje u središnjoj i sjevernoj Hrvatskoj. S druge strane, opravdano se može postaviti pitanje zbog čega ne postoji Visoki radni sud, Visoki ovršni sud, Visoki odštetni sud, kojih predmeta u praksi pred sudovima ima više nego zemljišnoknjižnih.

S druge strane, postavlja se pitanje što kad stranka u istoj tužbi podnese primjerice brisovnu tužbu, ali i zahtjev za naknadu štete protiv istog tuženika ili neki drugi obveznopravni zahtjev. Znači li to da će se u tom slučaju predmeti po pojedinim osnovama razdvajati ili ne. Ostavljanjem nadležnosti na drugostupanjskim sudovima, neovisno o tome kako će se ti sudovi zvati, daje se mogućnost Vrhovnom sudu da ispunjava svoju zakonom predviđenu ulogu, a to je da ujednačava sudsku praksu i na ovom području.

Treba naglasiti kako se u predstojećoj reorganizaciji sudske mreže navedeni sud uopće ne spominje, pa je pitanje što će se u budućnosti s tim sudom dogoditi.

5. UMJESTO ZAKLJUČKA

Prošlo je gotovo godinu dana od početka primjene Novele ZZK-a iz 2013. godine pa se u praksi može ocijeniti novo uređenje pravnih lijekova u zemljišnoknjižnom postupku. Prema dobivenim

¹⁵ O novom prijedlogu preustrojstva sudske mreže – vidjeti na www.mprh.hr

podacima, primjerice, na Općinskom sudu u Sesvetama od ukupnog broja izjavljenih prigovora, oko 10 % predmeta završava u žalbenoj fazi pred drugostupanjskim sudom. Iako se radi o malom uzorku, čini se da takvi podaci ohrabruju jer se postigla svrha koja se željela, a to je da spis nepotrebno ne odlazi na drugostupanjski sud.

Time se i sudovi drugoga stupnja rasterećuju. No s druge strane, postoje i sudovi na kojima se prigovori uopće ne rješavaju i to zbog činjenica da to rješavanje nije predviđeno postojećim Okvirnim mjerilima za rad sudaca. Ako je to točno, onda je nedopustivo i time se mora pozabaviti sudska uprava.

Pravni položaj obrtnika u ovršnim postupcima

Odgovornost za dugove nastale u obavljanju obrta u dosadašnjoj sudskoj praksi zadavalo je dosta nedoumica, a posljedica toga je bila i neujednačena sudska praksa kao i pitanje opravdanosti različitog uređenja odgovornosti za obveze gospodarskih subjekata. Zakonsko uređenje odgovornosti obrtnika doživjelo je brojne promjene, a posljednjim donesenim zakonom nastojalo se ukloniti prijašnje poznate nedoumice u odgovornosti obrtnika te su određena drukčija zakonska rješenja u odnosu na ovrhu na nekretninama protiv obrtnika. U ovom članku sažimamo dosadašnje odredbe koje reguliraju tu materiju te posljedično sadašnje zakonsko rješenje i neke nedoumice oko njegove primjene.

Ključne riječi:

obrtnik, odgovornost, dug, ovrha, nekretnine u opsegu nužnom za zadovoljavanje osnovnih stambenih potreba ovršenika.

Goran Milaković,
dipl. iur.

sudac Županijskog suda u Bjelovaru

1. Normativno uređenje odgovornosti obrtnika

Zakonom o samostalnom obavljanju privrednih djelatnosti osobnim radom¹ bilo je određeno da samostalni privrednik vodi radnju (radionicu, prodavaonicu, pekarnu ...). Za obaveze radnje samostalni privrednik odgovara cjelokupnom imovinom. Samostalni privrednik odgovara za njezinu zakonitost rada i zakonitosti rada radnika

Zakonom o obrtu² bilo je određeno da za obveze koje nastaju u obavljanju obrta, obrtnik odgovara cjelokupnom imovinom koja je potrebna za obavljanje obrta.

Takve odredbe odgovornosti obrtnika zadavale su dosta problema u praksi u tumačenju odgovornosti i njezina dosega, s obzirom na odredbe o tome kako obrtnik odgovara cjelokupnom imovinom koja je potrebna za obavljanje obrta.

Najnovijim zakonodavnim rješenjem³ određeno je da za obveze koje nastaju u obavljanju obrta obrtnik odgovara cjelokupnom svojom imovinom. No propisana su i ograničenja u odnosu na ovrhu na nekretninama obrtnika.

2. Ovršna pravila u pogledu odgovornosti obrtnika

U odnosu na odgovornost obrtnika u ovršnim postupcima primjenjivana su pravila ovršnog postupka kojima je propisano da se ovrha radi ostvarenja novčane tražbine ne može provesti na stvarima i pravima koja su nužna za obavljanje samostalne djelatnosti koja je ovršenikov glavni izvor sredstava za život. Ta se odredba ne primjenjuje u slučajevima kada je posebnim pravilima određeno postupanje kod izuzimanja od ovrhe ili ograničenje ovrhe.⁴ Posebno je bilo propisano postupanje u odnosu na nekretnine pa je tako bilo određeno da se nekretnine za stanovanje ili obavljanje poslovne djelatnosti ne smatraju stvarima koje su nužne za zadovoljavanje osnovnih životnih potreba ovršenika i osoba koje je po zakonu dužan uzdržavati ili za obavljanje samostalne djelatnosti koja je njegov glavni izvor sredstava za život, osim ako zakonom nije drukčije određeno.

Izmijenjenim Ovršnim zakonom⁵ određeno je da se ovrha radi ostvarenja novčane tražbine protiv fizičke osobe, koja obavlja registriranu djelatnost, može provesti na cjelokupnoj njezinoj imovini, osim na onim stvarima i pravima na kojima se

1 Narodne novine 19/1990.

2 Narodne novine 77/1993.

3 Zakon o obrtu, Narodne novine 143/2013., stupio na snagu 1. siječnja 2014.

4 Vidjeti odredbe čl. 232.a Obiteljskog zakona

5 Narodne novine 88/2005.

protiv nje ne bi mogla provesti kad ne bi obavljala registriranu djelatnost te na onim stvarima i pravima koja su nužna za obavljanje njezine registrirane djelatnosti, ako joj je ona glavni izvor sredstava za život. U ovrsi radi ostvarenja novčane tražbine protiv fizičke osobe, koja obavlja registriranu djelatnost, na odgovarajući se način primjenjuju odredbe članka 202. ovoga Zakona.

Sada važećim Ovršnim zakonom⁶ određeno je da se ovrha radi ostvarenja novčane tražbine protiv fizičke osobe, koja obavlja registriranu djelatnost, može provesti na cjelokupnoj njezinoj imovini, osim na onim stvarima i pravima na kojima se protiv nje ne bi mogla provesti kad ne bi obavljala registriranu djelatnost te na onim stvarima i pravima koja su nužna za obavljanje njezine registrirane djelatnosti, ako joj je ona glavni izvor sredstava za život. Tu se uzimaju u obzir ona ograničenja koja postoje kod fizičkih osoba koje ne obavljaju registriranu djelatnost i kod njih se ovrha ne može provesti na stvarima i pravima koja su nužna za zadovoljenje osnovnih životnih potreba ovršenika i osoba koje je po zakonu dužan uzdržavati, pa se ta ograničenja odnose i na ovršenika koji obavlja registriranu djelatnost, dakle i obrtnika. U ovrsi radi ostvarenja novčane tražbine protiv fizičke osobe koja obavlja registriranu djelatnost na odgovarajući se način primjenjuju odredbe članka 242. ovoga Zakona.

Ovršna pravila Ovršnog zakona određuju da se nekretnine za stanovanje ili obavljanje poslovne djelatnosti ne smatraju stvarima koje su nužne za zadovoljavanje osnovnih životnih potreba ovršenika i osoba koje je po zakonu dužan uzdržavati ili za obavljanje samostalne djelatnosti koja je njegov glavni izvor sredstava za život, osim ako zakonom nije drukčije određeno.

Već iz odredaba Ovršnog zakona iz 1996. vidljivo je da je tim odredbama uklonjena dvojba oko granica odgovornosti obrtnika jer obrtnik obavlja registriranu djelatnost, pa kada je pravilima ovršnog zakona određeno da se ovrha može provesti na cjelokupnoj njegovoj imovini, izuzev stvari i prava koja su posebno zakonom određena, tada se i u parničnom postupku ovaj izraz „cjelokupna unesena imovina koja je potrebna za obavljanje obrta“ treba tumačiti na način da se radi o cjelokupnoj imovini obrtnika.⁷

No u provedbi ovrhe postoje određena ograničenja koja se odnose na:

- stvari i prava obrtnika koja su nužna za zadovoljenje osnovnih životnih potreba ovršenika

⁶ Narodne novine 112/2012.

⁷ Tako i Mladen Šimundić u članku *Granice odgovornosti obrtnika*, vidjeti fusnotu 11.

i osoba koje je po zakonu dužan uzdržavati

- poljoprivredno zemljište i gospodarske zgrade poljodjelca u opsegu potrebnom za njegovo uzdržavanje i uzdržavanje članova njegove uže obitelji te drugih osoba koje je dužan uzdržavati
- pokretnine pobliže određene člankom 135. Ovršnog zakona⁸
- novčane tražbine izuzete od ovrhe prema odredbi članka 172. OZ-a
- ovrhu na plaći.

3. Ograničenje ovrhe protiv obrtnika kao ovršenika prema sadašnjem zakonskom uređenju

Zakonom o obrtu⁹ određeno je u pogledu odgovornosti za obveze koje nastaju u obavljanju obrta da obrtnik odgovara cjelokupnom svojom imovinom. Razlog za takvo normativno uređenje odgovornosti obrtnika za obveze nalazi se u odluci USRH od 15. srpnja 2010.¹⁰ No sadašnje zakonodavno uređenje u pogledu mogućnosti provedbe ovrhe protiv obrtnika određuje da se ovrha radi ostvarenja novčane tražbine protiv obrtnika ne može provesti na onim stvarima i pravima na kojima se protiv njega ne bi mogla provesti kad ne bi obavljao gospodarsku djelatnost te na onim stvarima i pravima koja su nužna za obavljanje njegove gospodarske djelatnosti, ako mu je ona glavni izvor sredstava za život.¹¹ Analizirajući tu odredbu i uspoređujući je sa sadašnjim zakonodavnim uređenjem ovršnog postupka¹² vidljivo je da nema suštinske razlike u pogledu nemogućnosti provedbe ovrhe radi ostvarenja novčane tražbine protiv obrtnika, osim djelomično terminološke utoliko što je Ovršnim zakonom određen pojam “registrirana djelatnost”, a Zakonom o obrtu pojam „gospodarska djelatnost“. Budući da je takvo ograničenje mogućnosti provedbe ovrhe radi ostvarenja novčane tražbine već propisano Ovršnim zakonom, postavlja se pitanje svrhe donošenja ove odredbe u Zakonu o obrtu. No kada je daljnjim odredbama Zakona o obrtu propisano novo ograničenje ovrhe koje se odnosi na nekretninu, tada se ipak u navedenoj odredbi koja prethodi ograničenju ovrhe na nekretnini nalazi razumna svrha njezina donošenja, radi cjelovitog uređenja nemogućnosti provedbe ovrhe protiv obrtnika. Naime, daljnjom odredbom o ograničenju ovrhe protiv obrtnika propisano je da se ovrha radi ostvarenja novčane

⁸ Narodne novine 112/2012.

⁹ Narodne novine broj 143/2013.

¹⁰ Tom je odlukom ukinut članak 20., stavak 1. Zakona o obrtu

¹¹ Članak 36. stavak 2. Zakona o obrtu

¹² S člankom 75. st. 2. Ovršnog zakona (Narodne novine 112/2012.)

tražbine protiv obrtnika ne može provesti na nekretnini u kojoj ovršenik stanuje u opsegu nužnom za zadovoljenje osnovnih stambenih potreba ovršenika i osoba koje je po zakonu dužan uzdržavati. Međutim, kada je vjerovnik na temelju dobrovoljnoga pravnog posla s obrtnikom stekao na tim nekretninama založno pravo ili slično pravo radi osiguranja tražbine, čije prisilno ostvarenje na tome predmetu traži, obrtnik kao ovršenik ne može se protiviti takvoj ovrshi pozivajući se na to da su mu te nekretnine nužne za zadovoljenje osnovnih stambenih potreba (ovršenika i osoba koje je po zakonu dužan uzdržavati).

Novim uređenjem mogućnosti provedbe ovrhe na nekretnini ovršenika kao obrtnika, u odnosu na ovršenika drukčije je regulirano pravilo o mogućnosti ovrhe na nekretninama u kojima ovršenik stanuje u odnosu na odredbe Ovršnog zakona koje određuju da se nekretnine za stanovanje ne smatraju stvarima koje su nužne za zadovoljavanje osnovnih životnih potreba ovršenika i osoba koje je po zakonu dužan uzdržavati.

Time je obrtnik trenutačno stavljen u povoljniji položaj u odnosu na sve druge ovršenike i to fizičke osobe, ali i u odnosu na usporedivu kategoriju u obavljanju gospodarske djelatnosti, a to je trgovac pojedinac. Trgovac pojedinac koji obavlja registriranu djelatnost nema tu mogućnost pozvati se na odredbe Zakona o obrtu koje ograničavaju ovrhu na nekretninama jer se tim zakonom uređuju sadržaj, način i uvjeti za obavljanje obrta, vrste obrta, prava i obveze obrtnika i druga važna pitanja za obavljanje obrta, pa se na njega i dalje primjenjuju odredbe Ovršnog zakona i stoga će se u odnosu na trgovca pojedinca ovrha moći provesti i na nekretninama za stanovanje ili obavljanje poslovne djelatnosti.

U odnosu na obrtnika ovrha se ne može provesti na nekretnini u kojoj ovršenik stanuje u opsegu nužnom za zadovoljavanje osnovnih stambenih potreba ovršenika i osoba koje je po zakonu dužan uzdržavati. No time nije određeno reguliranje pitanja provedivosti ovrhe na nekretnini za obavljanje poslovne djelatnosti, a Ovršni zakon i dalje sadrži tu odredbu i određuje da se nekretnine za obavljanje poslovne djelatnosti ne smatraju stvarima nužnim za zadovoljavanje osnovnih životnih potreba ovršenika. U tom dijelu Zakon o obrtu ne sadrži nikakvo ograničenje s time da smatramo kako se ne može u odnosu na nekretnine primijeniti ono ograničenje koje se odnosi na to da se ovrha protiv obrtnika ne može provesti na onim stvarima i pravima koja su nužna za obavljanje njegove gospodarske djelatnosti. U tom dijelu takvo zakonsko određenje proizlazi ne

samo iz Zakona o obrtu, nego i Ovršnog zakona, ali Ovršni zakon dalje propisuje da se nekretnine koje služe za obavljanje poslovne djelatnosti ne smatraju stvarima koje su nužne za zadovoljavanje osnovnih životnih potreba ovršenika i osoba koje je dužan po zakonu uzdržavati ili za obavljanje samostalne djelatnosti koja je njegov glavni izvor sredstava za život. Prema tome, Zakon o obrtu uspostavlja poseban režim u odnosu na nekretnine i sadrži ograničenje za provedbu ovrhe na onim nekretninama u kojima ovršenik stanuje i to u opsegu nužnom za zadovoljavanje osnovnih stambenih potreba ovršenika i drugih zakonom određenih osoba, a ne i u odnosu na nekretnine koje služe za obavljanje poslovne djelatnosti. Iz toga bi se moglo zaključiti kako nekretnine koje služe za obavljanje poslovne djelatnosti obrtnika mogu biti predmet ovrhe pa time i predmet namirenja ovršne tražbine vjerovnika. Uporište za ovakav zaključak može se naći u identičnosti odredaba Ovršnog zakona i Zakona o obrtu u dijelu u kojem se određuje da se ovrha radi ostvarenja novčane tražbine protiv fizičke osobe, koja obavlja registriranu djelatnost, ne može provesti na onim stvarima i pravima koja su nužna za obavljanje njezine registrirane djelatnosti, ako joj je ona glavni izvor sredstava za život.¹³ Ta je odredba istovjetna onoj Zakona o obrtu koja određuje da se ovrha radi ostvarenja novčane tražbine protiv obrtnika ne može provesti na onim stvarima i pravima koja su nužna za obavljanje njegove gospodarske djelatnosti, ako mu je ona glavni izvor sredstava za život.¹⁴ S obzirom na to da daljnje odredbe ovih zakona prave izuzetak samo u odnosu na nekretnine i tu se određuje drukčiji režim postupanja, moglo bi se zaključiti kako se prijašnje odredbe¹⁵ odnose na druge stvari, i to na pokretnine i druga prava.

S obzirom na to da obrtnik može dobrovoljno založiti nekretninu u kojoj stanuje i u korist bankarske ili druge novčarske institucije, tada će radi osiguranja te tražbine ta institucija imati mogućnost zasnovati založno pravo i na nekretnini u kojoj stanuje obrtnik, pa čak i u onom opsegu koji je nužan za zadovoljenje osnovnih životnih potreba ovršenika i osoba koje je po zakonu dužan uzdržavati. U slučaju prisilnog ostvarenja tražbine vjerovnika na založenoj stvari, tu neće vrijediti ona zakonska ograničenja iz sadašnjeg Zakona o obrtu. No postavlja se pitanje kakav je pravni položaj onih vjerovnika koji imaju potraživanja od obrtnika, a koja nisu osigurana založnim pravom i

13 Ovršni zakon, članak 75. stavak 2.

14 Zakon o obrtu, članak 36. stavak 2.

15 Članak 75., stavak 2. Ovršnog zakona i članak 36., stavak 2. Zakona o obrtu

moгу li se u ovršnom postupku i oni pridružiti ovrsci na nekretninama u kojima ovršenik stanuje, iako ne bi mogli imati to pravo da prije njih drugi vjerovnik nije osigurao svoju tražbinu na nekretninama u kojima obrtnik stanuje.

S obzirom na to da je Zakon o obrtu u vrlo kratkom razdoblju u primjeni, takvi slučajevi nisu poznati u sudskoj praksi, no valja ih predvidjeti i očekivati. Smatramo da u tom pogledu drugi vjerovnik koji se namiruje nakon vjerovnika koji ima osigurano potraživanje založnim pravom na nekretnini u kojoj obrtnik stanuje, ne bi smio imati drukčiji pravni položaj i da može pristupiti ovrsci na toj nekretnini i eventualno se namiriti iz prodajne cijene nekretnine, jer je zaštita obrtnika od prodaje nekretnine u kojoj stanuje izgubila svoju razumnu svrhu time što se na njoj namiruje vjerovnik tražbine koji ima osigurano potraživanje založnim pravom.

Drugi problem može nastati onda kada vjerovnik obrtnika, čije je potraživanje osigurano založnim pravom, odustane od ovrhe na nekretnini u kojoj obrtnik stanuje, a u ovršnom postupku tada ostane samo vjerovnik koji nema osigurano to potraživanje te u odnosu na njega postoji ograničenje od provedbe ovrhe na nekretnini u kojoj ovršenik stanuje u opsegu nužnom za zadovoljenje osnovnih stambenih potreba ovršenika kao obrtnika.

Smatramo da je pravna pozicija tog vjerovnika ista kao i onog vjerovnika koji bi samostalno pokrenuo ovršni postupak na takvoj nekretnini obrtnika.

No postavlja se pitanje provedivosti takve ovrhe s obzirom na postavljeni pravni standard „opseg nužan za zadovoljenje osnovnih stambenih potreba ovršenika“.

4. Utvrđivanje opsega nužnog za zadovoljenje osnovnih stambenih potreba ovršenika

Ovršni zakon, a niti Zakon o obrtu ne sadrže pobliže odredbe o tome na koji način će se u ovršnom postupku utvrditi koji je to opseg nekretnine nužan za zadovoljavanje osnovnih stambenih potreba ovršenika i osoba koje je po zakonu dužan uzdržavati.

Pobliže odredbe o tome sadrži Pravilnik o odobravanju pomoći za uzdržavanje u obliku zajma, mjerila i obilježja stana potrebnog za zadovoljavanje osnovnih stambenih potreba samca ili obitelji i o odobravanju pomoći iz socijalne skrbi¹⁶.

Tim su Pravilnikom propisana mjerila i obilježja stana potrebnog za zadovoljavanje osnovnih

¹⁶ Narodne novine 29/98., 117/00. i 81/04.

potreba samca ili obitelji za odobravanje pomoći za potrebe troškova stanovanja. Tako je određeno da je to za samca garsonijera ili jednosobni stan do površine 25 m², za dvočlanu obitelj jednosobni ili jednoipolsobni stan do površine 35 m², za tročlanu obitelj jednoipolsobni ili dvosobni stan do površine 45 m², a za četveročlanu obitelj dvosobni ili trosobni stan do površine 55 m². Ako obitelj ima više od četiri člana, na svakog člana obitelji dodaje se još 5 m² stana.

Zakon o društveno poticanoj stanogradnji¹⁷ sadrži pojam „odgovarajući stan“ i pod tim pojmom razumijeva se vlasništvo stambenog prostora (stana ili kuće) koji je primjereno opremljen infrastrukturom (voda, kanalizacija, struja i dr.) i udovoljava higijensko-tehničkim uvjetima za zdravo stanovanje, veličine oko 35 m² korisne površine stana za jednu osobu, odnosno za svaku daljnju osobu još oko 10 m².

Odredbe tog Pravilnika određuju pojam stana potrebnog za zadovoljavanje osnovnih potreba samca ili obitelji radi zadovoljavanja potrebnih pomoći za uzdržavanja i lako je utvrditi i izračunati ima li ovlaštenik takve pomoći uvjete za njihovo dobivanje. Isto tako i Zakon o društveno poticanoj stanogradnji, s obzirom na svoju propisanu svrhu zadovoljavanja stambenih potreba građana i ostvarenja tog imovinskopravnog interesa, sadrži jednostavno mjerljive parametre radi ocjene o tome ima li neka osoba uvjete za kupnju stana.

No smatramo da ti parametri nisu upotrebljivi u ovršnom postupku protiv obrtnika, u kojem će biti potrebno utvrditi kriterije nužne za ocjenu koje su to nekretnine nužne za zadovoljavanje osnovnih stambenih potreba ovršenika.

5. Nekretnina kao predmet ovrhe

Predmet ovrhe može biti samo nekretnina kao cjelina određena pravilima koja uređuju vlasništvo i druga stvarna prava i zemljišne knjige.

Prema pravilima koja uređuju vlasništvo,¹⁸ nekretnine su čestice zemljine površine, zajedno sa svime što je sa zemljištem trajno spojeno na površini ili ispod nje, ako zakonom nije drukčije određeno. One nekretnine koje nisu sposobne biti objektom prava vlasništva i drugih stvarnih prava ne mogu biti niti predmet ovrhe.¹⁹ Prema pravilima koja uređuju zemljišne knjige, zemljište je dio zemljine površine koji je u katastru zemljišta označen posebnim brojem i nazivom katastarske

¹⁷ Narodne novine, 109 od 11.12. 2001.

¹⁸ Vidjeti članak 2. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima

¹⁹ Vidjeti članak 3. stavak 1. i 2. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima

općine u kojoj leži. Sve što je sa zemljištem trajno spojeno na površini ili ispod nje u pravnom je smislu sastavni dio zemljišta i ako zakonom nije drukčije određeno, dijeli njegovu pravnu sudbinu, pa se sve odredbe ovoga Zakona utvrđene glede zemljišta odnose i na to.²⁰

Predmet ovrhe mogu biti i nekretnine glede kojih je uspostavljeno suvlasništvo (idealni suvlasnički dio nekretnine) i taj dio nekretnine može biti samostalan predmet ovrhe.

Pravila koja uređuju vlasništvo sadrže opće odredbe o suvlasništvu, pravila o upravljanju stvarju, zaštiti i razvrgnuću. Za ovršni postupak valja se osvrnuti na ona pravila koja određuju način pravnog prometa idealnog dijela stvari, pa se u pravnom prometu uzima da je idealni dio stvari samostalna stvar; sve što je određeno za stvari vrijedi i za idealne dijelove, ako nije što posebno propisano. Svaki suvlasnik je vlasnik onoga idealnog dijela stvari koji odgovara njegovu suvlasničkom dijelu pa glede njega ima sve ovlasti kakve pripadaju vlasniku, ako ih može izvršavati s obzirom na narav idealnog dijela. On može izvršavati glede cijele stvari sve ovlasti koje ima kao nositelj dijela prava vlasništva bez suglasnosti ostalih suvlasnika, ako time ne vrijeda prava ostalih suvlasnika. Kada pravila ovršnog postupka kao samostalan predmet ovrhe navode i idealni suvlasnički dio nekretnine, tada ne smijemo zaboraviti i vlasništvo određenoga posebnog dijela te nekretnine (etažno vlasništvo).

Pravila o uspostavi etažnog vlasništva posebno su značajna u postupanju i ocjeni mogućnosti postupanja prilikom ovrhe protiv obrtnika kao ovršenika. Naime, kada Zakon o obrtu uspostavlja određena pravila koja ograničavaju mogućnost ovrhe protiv obrtnika na nekretnini u kojoj ovršenik stanuje u opsegu nužnom za zadovoljavanje osnovnih stambenih potreba ovršenika i drugih osoba koje je po zakonu dužan uzdržavati, tada je potrebno, na temelju mjerila koje će propisati ili zakonodavac ili nadležni ministar donoseći provedbeni propis u odnosu na Zakon o obrtu, utvrditi kolika je površina tih nekretnina koje su nužne za zadovoljavanje osnovnih stambenih potreba ovršenika. Ali, i ako se doneše taj propis i jasno odrede ta mjerila, smatramo da pravila o vlasništvu kao i ona o zemljišnim knjigama otežavaju postupak ovrhe u odnosu na te nekretnine, s obzirom na zakonske odredbe što je nekretnina te posebno onim o načinu uspostavljanja i uopće mogućnosti uspostavljanja etažnog vlasništva. Uzmemo li za primjer da obrtnik živi sa svojom obitelji koja je tročlana u

obiteljskoj kući koja nije etažirana i sastoji se od površine od 150 m² te ako zakonodavac svojim pravilima propiše da takvoj obitelji pripada 55 m²²¹, tada bi za mogućnost provedbe ovrhe trebalo uspostaviti etažno vlasništvo. U slučaju da je obrtnik vlasnik nekretnine (nije suvlasnik nekretnine), tada će kao vlasnik moći podijeliti vlasništvo svoje nekretnine na suvlasničke dijelove i sa svakim suvlasničkim dijelom uspostaviti vlasništvo posebnog dijela nekretnine. No da bi uopće moglo doći do uspostave etažnog vlasništva potrebno je da nadležno tijelo potvrdi da je određeni stan ili druga prostorija u određenoj zgradi i na određenoj zemljišnoj čestici samostalna uporabna cjelina. Potvrda mora sadržavati popis i opis posebnih dijelova nekretnine i da su izgrađeni u skladu s dozvolom nadležnog tijela. Dioba prava vlasništva na suvlasničke dijelove proizvodi pravni učinak upisom u zemljišnu knjigu. Dakle, tek ako se ispune stroge formalne pretpostavke za uspostavu etažnog vlasništva koji bi trebao biti po svom sadržaju i obujmu izvan onog okvira koji čini propisani pravni standard nekretnine u kojoj ovršenik stanuje u opsegu nužnom za zadovoljavanje osnovnih stambenih potreba ovršenika i osoba koje je po zakonu dužan uzdržavati, tada će se moći provesti ovrha na takvoj nekretnini protiv obrtnika kao ovršenika. S obzirom na to da nekretnina može biti u suvlasništvu obrtnika kao ovršenika i neke druge osobe, tada će biti potrebna i pisana suglasnost svih suvlasnika te nekretnine za uspostavu vlasništva posebnog dijela nekretnine. Ovdje se postavlja pitanje interesa drugog suvlasnika koji nije obrtnik, da uspostavlja vlasništvo posebnog dijela nekretnine samo radi toga da bi se mogla provesti ovrha na nekretnini protiv obrtnika. Ta činjenica sama po sebi predstavlja mogući ograničavajući čimbenik za učinkovitost provedbe ovrhe na način kako je to propisao zakonodavac donoseći Zakon o obrtu. Osim toga, valja navesti da je ovršenik ovlašten izjaviti žalbu protiv rješenja o ovrsi, između ostalih razloga i zbog toga, ako je ovrha određena na predmetu koji je izuzet od ovrhe, odnosno na kojem je mogućnost ovrhe ograničena.²² Povodom tog žalbenog razloga ovršenik se ne upućuje u parnicu, pa slijedi da je nekretnina na kojoj se može provesti ovrha protiv obrtnika morala po svom obujmu i površini zadovoljavati standard „opsega nužnog za zadovoljavanje osnovnih stambenih potreba ovršenika“ već prije započinjanja ovršnog postupka. To znači da bi sve pretpostavke za mogućnost provedbe ovrhe na toj nekretnini morao zadovoljiti obrtnik kao ovršenik, pa se opravdano

21 Za primjer je uzeta analogija iz članka 21. Zakona o društveno poticanoj stanogradnji

22 Vidjeti članak 5., stavak 1., točka 6. Ovršnog zakona, NN 112/2012.

20 Vidjeti članak 2. Zakona o zemljišnim knjigama

postavlja pitanje njegova interesa za poduzimanje radnji koje će dovesti ovršenika u poziciju da se na njegovoj nekretnini omogući provedba ovrhe.

6. Zaključak

Mjere zakonodavca usmjerene tome da se jasno naznači odgovornost obrtnika za dugove postigle su svoj cilj u dijelu koji se odnosi na propisivanje pravila da obrtnik odgovara za obveze koje nastaju u obavljanju obrta cjelokupnom svojom imovinom. No kada se radi o ovrši protiv obrtnika na nekretnini u kojoj ovršenik stanuje, tada se postavlja pitanje provedivosti odredbe koja propisuje da se ovrha ne može provesti na nekretnini u kojoj ovršenik stanuje u opsegu nužnom za zadovoljavanje osnovnih stambenih potreba ovršenika i osoba koje je po zakonu dužan uzdržavati. Takvo zakonsko rješenje moglo bi dovesti u praksi do zaključka da se ovrha na nekretnini u kojoj ovršenik-obrtnik stanuje ne može uopće provesti pa da se konačni smisao zakona promijeni. Iako je novim zakonskim uređenjem odgovornosti obrtnika za dugove problem riješen na zadovoljavajući način i obrtnik odgovara cjelokupnom svojom imovinom, čime je njegov pravni položaj izjednačen s drugim fizičkim osobama i drugim usporedivim gospodarskim subjektima, novo zakonodavno rješenje o ovrši protiv obrtnika na nekretninama u kojima stanuje moglo bi ga dovesti u povoljniji pravni položaj u odnosu na ostale ovršenike te konačno i usporedivu

kategoriju gospodarskih subjekata, čime se dolazi do novih problema u promjeni načela jednakosti pred zakonom.

Naime, intencija zakonodavca bila je da se uporište za tako određena pravila ovrhe na nekretninama u odnosu na obrtnika nađe u članku 75. stavak 2. i 5. Ovršnog zakona i namjera je bila da se drukčije uredi status nekretnine za stanovanje i obavljanje poslovne djelatnosti koje se u tom slučaju smatraju stvarima nužnim za zadovoljavanje osnovnih životnih potreba obrtnika i osoba koje je po zakonu dužan uzdržavati, odnosno za obavljanje samostalne djelatnosti koja je njegov glavni izvor sredstava za život.²³ No konačno zakonsko rješenje u kojem se govori o opsegu nekretnine nužne za zadovoljavanje osnovnih stambenih potreba ovršenika upućuje na razmišljanje treba li odrediti koje su to nekretnine koje zadovoljavaju taj kriterij i u kojem opsegu ili se, kako to predlagatelj zakona u prijedlogu Zakona smatra, radi o već uređenom statusu te nekretnine tako da se nekretnine za stanovanje smatraju stvarima nužnim za zadovoljavanje osnovnih životnih potreba ovršenika kao obrtnika, bez obzira na utvrđenje opsega odnosno veličine te nekretnine koja bi zadovoljavala taj kriterij.

---

23 Vidjeti opis stajališta predlagatelja Zakona o obrtu u odnosu na neprihvaćene prijedlogu u obrazloženju Prijedloga Zakona o obrtu na stranicama Sabora RH pri donošenju tog Zakona pod brojem PZ 370. Zakon je donesen na 10. sjednici Sabora 22. studenog 2013.

Kako naplatiti (bjanko) zadužnicu koju je ovjerio ured državne uprave?

Zadužnica je sukladno odredbi čl. 214. st. 1. Ovršnog zakona (NN br. 112/12 i 25/13; OZ) privatna isprava potvrđena kod javnog bilježnika kojom dužnik može dati suglasnost da se radi naplate tražbine određenoga vjerovnika zaplijene svi računi koje ima kod banaka te da se novac s tih računa, u skladu s njegovom izjavom sadržanom u toj ispravi, isplaćuje vjerovniku. Pravna snaga zadužnice proizlazi iz činjenice da ima učinak pravomoćnog rješenja o ovrsi, a njezina praktičnost je u činjenici što vjerovniku omogućuje zaštitu i naplatu potraživanja bez potrebe vođenja sudskog postupka. Što se tiče bjanko zadužnice njezin sadržaj i pravni učinak propisani su člankom 215. st. 1. OZ-a i slični su običnoj zadužnici uz nekoliko bitnih razlika: u njoj se ne mora unaprijed odrediti tko je vjerovnik kao ni iznos tražbine te se izdaje samo do najviše propisane svote.

Prema tome, nužno je da zadužnica i bjanko zadužnica budu potvrđene (solemnizirane) od strane javnog bilježnika kako bi proizvodile pravne učinke pravomoćnog rješenja o ovrsi. To je bilo propisano i odredbom Ovršnog zakona iz 2010. godine (NN, br. 139/10, 125/11, 150/11, 154/11, 12/12 i 70/12, OZ/10) koja je stupila na snagu 1. siječnja 2011. (članak 126.), čime se napustila višegodišnja praksa samo ovjere potpisa na njoj.

Ranije važećim Ovršnim zakonom (NN br. 57/96, 29/99, 42/00, 173/03, 194/03, 151/04 i 88/05, 121/05 i 67/08) propisano je člankom 183. st. 1. da potpis dužnika na zadužnici mora biti "samo" javno ovjeren. To znači da je potpis mogao biti ovjeren od strane javnog bilježnika, ali ne i isključivo od javnog bilježnika. Naime, javni bilježnici nemaju monopol na ovjeru potpisa isprava već su na to (još uvijek) ovlašteni i (poneki) uredi državne uprave u županijama sukladno čl. 3. Zakona o ovjeravanju potpisa, rukopisa i prijepisa (NN br. 6/74, 47/90,

72/94). Člankom 6. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o ovjeravanju potpisa, rukopisa i prijepisa (NN, br. 72/94) propisano je da će ovjeravanje potpisa, rukopisa i prijepisa obavljati uredi, ispostave i gradski ured, sve dok ne započne s radom onoliki broj javnih bilježnika koliko ima tih ureda i ispostava, te područnih ureda u Gradu Zagrebu, u kojima su se obavljali ti poslovi na području pojedinog općinskog suda do stupanja na snagu ovoga Zakona, a iznimno sve dok ne započne s radom najmanje po jedan javni bilježnik za područje pojedinog općinskog suda. Nadalje, da će ministar uprave, po prethodno pribavljenom mišljenju ministra pravosuđa, donijeti rješenje o prestanku obavljanja poslova ovjeravanja potpisa, rukopisa i prijepisa za svaki ured, ispostavu i gradski ured kada se ispune pretpostavke za to. Iako na područjima općinskih sudova rade javni bilježnici, poznato je da još uvijek poslove ovjere obavljaju pojedini uredi državne uprave u županijama (odnosno matični uredi), iz razloga zabačenosti i loše prometne povezanosti pojedinih područja (otoci i sl.).

Upravo su zadužnice i bjanko zadužnice koje je ovjerio ured za državnu upravu stvorile određene probleme u praksi i to nakon stupanja na snagu novoga Ovršnog zakona koji u čl. 216. st. 6. propisuje da je vjerovnik dužan prije podnošenja zadužnice ili bjanko zadužnice na naplatu zatražiti kod javnog bilježnika njihov upis u registar zadužnica i bjanko zadužnica. Taj registar ustanovljen je Pravilnikom o registru zadužnica i bjanko zadužnica (NN br. 115/12) koji je stupio na snagu 26. listopada 2012. Člankom 8. ovog Pravilnika propisano je da se zadužnice, odnosno bjanko zadužnice na kojima je javni bilježnik ovjerio potpis, odnosno koje je potvrdio prije stupanja na snagu Ovršnog zakona (Narodne novine, br. 112/12) upisuju u Registar na zahtjev vjerovnika na

Vladimir Rončević, dipl. iur.

sudac Općinskog suda u Zadru

temelju podataka iz Upisnika o ovjerama i potvrdama pod istim poslovnim brojem pod kojim je izvršena ovjera, odnosno potvrda. Javni bilježnik će nakon izvršenog upisa u Registar zabilježiti činjenicu upisa u Upisniku o ovjerama i potvrdama. Međutim, istim tim Pravilnikom nije određeno što sa zadužnicama koje su prije stupanja na snagu novoga Ovršnog zakona ovjerene od strane ureda državne uprave u županiji odnosno na koji način ovakve zadužnice ili bjanko zadužnice upisati u Registar.

Člankom 3. st. 4. Pravilnika o načinu i postupku provedbe ovrhe na novčanim sredstvima (NN br. 6/13) određeno je da zadužnica odnosno bjanko zadužnica mora biti upisana u Registar. Dakle, da bi vjerovnik proveo izvansudsku ovrhu na temelju zadužnice ili bjanko zadužnice nužno je da su one prije podnošenja na naplatu upisane u Registar. Sve zadužnice i bjanko zadužnice potvrđene nakon 15. listopada 2012. (dan stupanja na snagu novoga Ovršnog zakona) javni bilježnik odmah elektroničkim putem dostavlja službi registra, a one koje su ovjerene prije navedenog datuma upisuju se u Registar na zahtjev vjerovnika. Podatke o zadužnici ili bjanko zadužnici u Registar dostavlja javni bilježnik (čl. 8. u vezi s čl. 2. st. 1. Pravilnika o registru zadužnica i bjanko zadužnica).

Za zaključiti je iz prethodno navedenih zakonskih i podzakonskih odredaba da javni bilježnik nije ovlašten podnijeti na upis u Registar zadužnicu ili bjanko zadužnicu koju je ovjerio ured državne uprave, niti je to u mogućnosti učiniti iz formalno tehničkih razloga stoga što javni bilježnik dostavlja zadužnice u Registar na temelju podataka iz Upisnika o ovjerama i potvrdama pod istim poslovnim brojem pod kojim je izvršena ovjera, odnosno potvrda. Javni bilježnik svakako ne raspolaže poslovnim brojevima ovjera koje je poduzeo pojedini ured državne uprave, stoga

sukladno trenutno važećim normativnim aktima nije dužan tako ovjerene zadužnice dostavljati na upis u Registar. S druge strane, niti jednom odredbom nije propisana ovlast ureda državne uprave da zadužnice ovjerene sa svoje strane dostave na upis Hrvatskoj javnobilježničkoj komori koja vodi Registar. Očito se radi o propustu zakonodavca kada nije reguliran način upisa u Registar zadužnica i bjanko zadužnica koje nije ovjerio javni bilježnik.

Sada se postavlja pitanje na koji način podnijeti na naplatu zadužnicu koju je ovjerio ured državne uprave u županiji s obzirom na to da nju nije moguće upisati u Registar. Ovdje treba pribjeći primjeni čl. 211. OZ-a koji propisuje da će sud odbaciti kao nedopušten prijedlog za ovrhu na novčanim sredstvima na računu na osnovi pravomoćnoga i ovršnog rješenja o ovrsci na temelju vjerodostojne isprave, zadužnice te na temelju ovršne odluke i nagodbe domaćeg suda, upravnog tijela, odnosno obračuna poslodavca na temelju kojih se može od Agencije zatražiti izravna naplata, *osim* ako se na osnovi tih isprava nije mogla provesti naplata putem Agencije, o čemu će ona izdati potvrdu. Dakle, radi naplate novčane tražbine iz zadužnice ovjerene od ureda državne uprave vjerovnik će podnijeti sudu prijedlog za ovrhu pozivajući se na odredbu čl. 211. OZ-a, navodeći da se na temelju te isprave nije mogla provesti naplata putem Agencije. Pitanje je također bi li vjerovnik - ovrhovoditelj bio dužan priložiti potvrdu Agencije da se naplata nije mogla provesti izravno. To nije nužno s obzirom na to da bi prema općem pravnom načelu *iura novit curia* sud morao znati kako sukladno trenutno važećoj ovršnopravnoj regulativi nema načina da se zadužnica ovjerena od ureda državne uprave u županiji upiše u Registar, što je preduvjet provedbe izravne (izvansudske) ovrhe.

Plaća notara srednjovjekovnih dalmatinskih komuna i naknada za obavljeni posao

Tijekom 13. stoljeća, po uzoru na susjedne talijanske komune, komunalni sustav učvrstio se i na istočnojadranskoj obali. Dalmatinske komune su, koristeći se pravom *ius statuendi*, postupno počele donositi propise kojima su regulirale pojedine slučajeve iz svakodnevnog života. Tako je kodifikacija statutarnog prava u Dalmaciji zabilježena već u četrdesetim godinama 13. stoljeća. Naime, prvi kodeks gradskog prava predstavlja statut iz 1240. za čiju se kodifikaciju doznaje iz djela *Historia Salonitana*, splitskog arhidakona Tome. Naime, prema Tomi splitski je potestat (načelnik) Gargan iz Ankone redigirao jedan zbornik koji je nazvao *Capitularium* i u njemu popisao sve običaje koje je Split od starine imao, a k tome pridodao i još mnoge druge, neophodne za obavljanje javnih i privatnih dužnosti.¹ Tekst toga prvog statuta nažalost nije sačuvan, no očuvao se Statut iz godine 1312., nastao redakcijom koju je proveo tadašnji splitski potestat Perceval Ivanov iz grada Ferma, profesionalni pravnik obaju prava (crkvenoga i civilnog). Perceval je bez sumnje kao osnovicu koristio stariji, Garganov kapitular, a sama se redakcija odlikuje sredenošću i velikim utjecajem rimskog prava. No izvan Splita, prvi veći zamah kodifikacije statutarnog prava događa se tijekom šezdesetih te u ranim sedamdesetim godinama 13. stoljeća. Tako iz godine 1265. potječe najstariji sačuvani dalmatinski statut, onaj Korčulanski, dok je 1272. sastavljen Dubrovački statut. Kodifikacija Zadarskog statuta počela je sredinom šezdesetih godina 13. stoljeća i završena je do 1305. godine. Također, tih je godina nastao i Trogirski statut za čiji je predložak korišten spomenuti Garganov kapitular. Krajem 13. st. i početkom 14. st. kodificira se Šibenski (1293.), zatim Splitski iz 1312. godine, a po svemu sudeći i Skradinski statut. Proces kodifikacije nastavlja se tijekom 14. i u 15. stoljeću, kada praktički svi dalmatinski gradovi dobivaju svoje statute.

Statuti srednjovjekovnih dalmatinskih komuna ne samo da su određivali ustrojstvo komunalne vlasti, nego su sadržavali i niz propisa sa svih područja prava – obiteljsko, kazneno, stvarno, obvezno, nasljedno, tj. njima su bili regulirani gotovo svi javnopravni i privatnopravni odnosi u životu jedne komune. U skladu s tim pozornost su obraćali i pravnoj regulaciji institucije notarijata, što ukazuje na važnost notarske službe u svim segmentima društvenog života kasnosrednjovjekovnih urbanih središta. Usprkos činjenici što statuti dalmatinskih gradova ne donose vrlo iscrpne podatke o službi notara, oni ipak predstavljaju važan izvor u proučavanju institucije notarijata jer su u njima sačuvane pojedine odredbe o notarskom djelovanju. Odredbe o notarskoj službi u statutima dalmatinskih komuna nisu nikad objedinjene u jednoj knjizi koja bi na sustavan način izložila dužnosti, prava i način obavljanja notarske službe, nego su razbacane gotovo po čitavom statutu. Valja istaknuti i činjenicu kako svi dalmatinski statuti govore o notarima općenito, tj. o osobama koje su uz dozvolu komune obavljale svoju privatnu praksu (*notarius*), ali i o specifičnim notarskim službama. Tako se, primjerice, u Zadarskom statutu uz komunalnog notara spominju i posebne notarske službe poput *notarius curiae*², tj. notar Sudbenoga dvora, knežev notar (*notarius comitis*) koji se nazivao i knežev kancelar (*cancellarius*)³. Trogirski statut, pak, spominje komunalnog notara (*notarius*)⁴ i kancelara (*cancellarius*)⁵, dok se u Splitskom statutu pored komunalnog notara (*notarius communis*) spominje i više vrsta specifičnih notarskih službi. Tako je prema Splitskom statutu postojao načelnikov ili potestatov

Dr. sc. Branka Grbavac

Odsjek za povijesne znanosti
Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU u Zagrebu

1 Mirjana MATIJEVIĆ SOKOL, „Regimen latinorum u teoriji i praksi“, *Historijski zbornik*, sv. 52, Zagreb, 1999, str. 17-32.

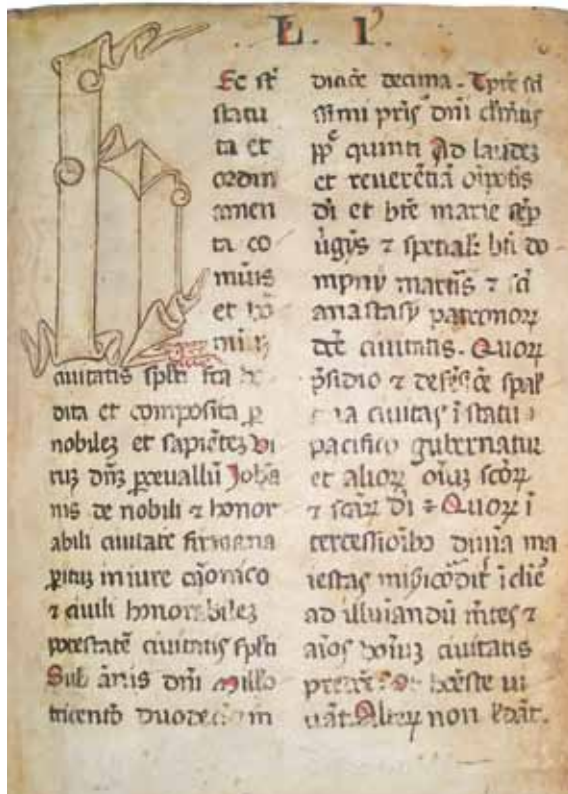
2 Josip KOLANOVIĆ i Mate KRIŽMAN, *Statuta Iadertina – Zadarski statut* [dalje: ZS], Zadar, 1997., knjiga II, gl. 75, str. 194.

3 ZS, ref. 53 (str. 554), 72 (str. 569), 87 (str. 581), 112 (str. 597), 132 (str. 613), 140 (str. 639).

4 Marin BERKET, Antun CVITANIĆ i Vedran GLIGO, *Statut grada Trogira* [dalje: TS], Split 1988., knjiga I, gl. 40 (str. 22), 41 (str. 23), 58 (str. 29); knjiga II, gl. 28 (str. 64-65), 103 (str. 93); ref., knjiga I, gl. 40 (str. 162); knjiga II, gl. 15 (str. 224), 32 (str. 327-238).

5 TS, knjiga I, gl. 87 (str. 45); ref., knjiga II, gl. 32 (str. 237-238), 71 (str. 264-267).

Početna stranica
Splitskog statuta,
rukopis iz 15.
stoljeća (Arhiv
Hrvatske akade-
mije znanosti i
umjetnosti, sign. I
c. 11, fol. 1)

notar (*notarius domini potestatis*) koji je bio osobni načelnikov pisar te se njegov rad vrlo malo odnosio na život komune, potom notar kurije koji se još nazivao notar za građanske parnice (*notarius ciuillium causarum*, *notarius civilium questionum*, *notarius actorum*), notar reformacija (*notarius reformationum*), a od 1370. spominje se i služba komunalnoga kancelara (*cancellarius communis*).

Statuti dalmatinskih komuna sadrže najviše odredaba o načinu na koji su komunalni notari morali sastaviti isprave o raznim pravnim poslovima (darovanje, prodaja, zamjena, posljednja volja, itd.) kao i o mjerama opreza kako bi se sastavljene isprave zaštitile od moguće zlorabe i krivotvorenja. No pored toga, u statutima nalazimo i podatke o plaći notara i naknadama za obavljeni posao. Naime, notari su, kao i ostali komunalni službenici, primali plaću za posao koji su obavljali. Nažalost, većina dalmatinskih statuta ne donosi nikakve podatke o plaći komunalnih notara. Podaci o plaći pojedinih notarskih službi nalaze se samo u Splitskom i Trogirskom statutu. Tako Splitski statut određuje da je splitska komuna notar kurije (*notarius curiae*) ili, kako se još nazivao, notar za građanska pitanja bila dužna dati plaću u iznosu od dvadeset solida mletačkih groša (tj. 1 libra mlet. groša), a trogirski komuna je svom kancelaru (*cancellarius*) bila dužna dati plaću u iznosu od čak 400 libara mletačkih groša. Pri

usporedbi tih dvaju iznosa uočava se neshvatljiva razlika u plaćama notarskih službi. Začudujuće činjenica da je trogirski kancelar imao tako veliku plaću, veću čak i od one gradskog kneza.⁶ Ovdje se najvjerojatnije radi o pogriješci koja je nastala pri prepisivanju statuta.

Osim plaće, notari su za ugovore koje su sastavljali imali pravo na novčanu nagradu propisanu statutom. Visina novčane nagrade uglavnom je ovisila o posjedovnom imetku pojedinca i razlikovala se od komune do komune. Tako zadarski notari nisu smjeli za oporuku i bilježnički zapis oporuke (brevijarij oporuke), onoga koji je posjedovao imetak do stotinu libara, uzeti više od deset solida malih denara. U slučaju kad je oporučitelj posjedovao dobra u vrijednosti većoj od sto libara pa do tisuću, nije smio uzeti više od dvadeset solida, a ako je posjedovni imetak iznosio tisuću libara i više, nije smio uzeti više od dvanaest groša.⁷ Za bilo koju drugu ispravu (instrument), osim za oporuku i zapis (brevijarij) oporuke, notar nije smio uzimati više od jednog groša.⁸ Za bilo koji drugi zapis (brevijarij) notar je smio uzeti dva i pol groša.⁹ Šibenska je komuna, pak, odredila da šibenski notari nisu smjeli uzimati više od tri groša za sastavljanje i zapis oporuke od onoga kome je imovina iznosila do pedeset libara, a kad je ona prelazila iznos od pedeset pa sve do četiri stotine libara, mogao je primiti dvadeset solida malih denara. U slučaju da je njegov posjedovni imetak iznosio od četiristo do tisuću libara, notar je mogao uzeti deset groša, a ako je posjedovao više od tisuću libara, mogao je uzeti najviše dvanaest groša.¹⁰ Za svaku drugu ispravu notar nije smio uzeti više od jednog groša, izuzev u slučaju oporuke i brevijarija oporuke te isprave o zastupništvu i o sporazumnom rješenju spora za koje je mogao naplatiti dva groša.¹¹ Splitski statut također donosi odredbe o visini notareve naknade za obavljeni posao. U slučaju da se u ugovoru radilo o novcu ili stvari, čija je vrijednost iznosila do sto libara, notar je trebao dobiti pola groša, a iznad sto libara osamnaest denara. Za sastavljanje oporuke nije mogao uzeti više od tri groša i to kad je oporučitelj bio imućan, no ako je bio siromašan, mogao je uzeti samo četiri solida. Od stranaca je, pak, mogao uzeti dvostruko više od ovoga određenog statutom, bez obzira o kakvom se

6 Godišnja plaća kneza prema statutu iznosila je 1200 libara malih, odnosno 37,5 libara groša (TS, knjiga I, gl. 8, 11), a 1344. g. povišena mu je plaća na 2000 libara. (TS, Knjiga reformacija 1, gl. 16a i 16b, 176-178). Kada su se Trogirani riješili mletačkih knezova, 1377. godine snizili su plaću na 1500 libara godišnje.

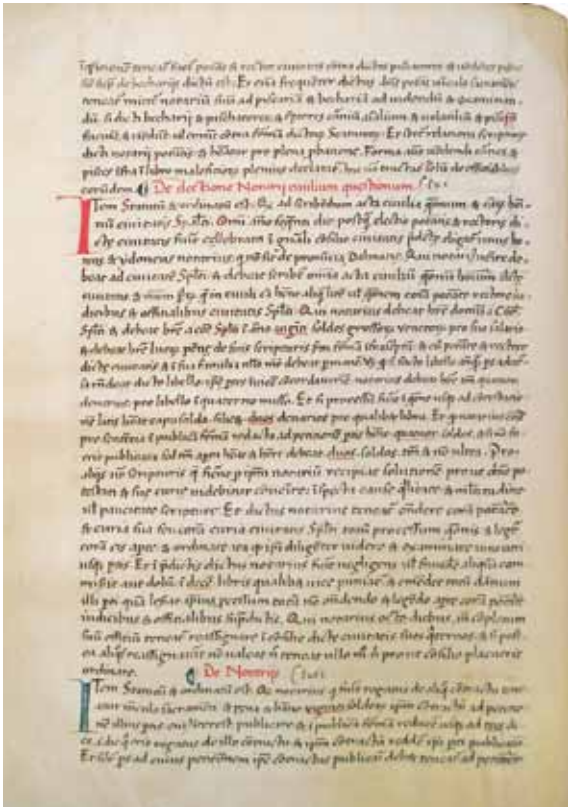
7 ZS, knjiga II, gl. 99, 215.

8 ZS, knjiga II, gl. 100, 215.

9 ZS, knjiga II, gl. 101, 215.

10 Zlatko HERKOV, *Statut grada Šibenika* [dalje: ŠS], Šibenik, 1983., knjiga III, gl. 43, str. 107.

11 ŠS, knjiga III, gl. 44, str. 107.

Odredbe o obavljanju notarske službe i naknadama iz Splitskog statuta, rukopis iz 14. stoljeća (Arhiv Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, sign. IV c. 60, fol 14'-15)

ugovoru ili oporuci radilo.¹²

Cjenik notarskih usluga nalazi se i u Rapskom statutu. Rapski je notar za zapis isprave o dugu trebao dobiti jedan solid, a u slučaju da je sastavi kao javnu (*instrumentum publicum*) trebao je dobiti još jedan solid malih denara. Za zapis i sastavljanje javne isprave o ortaštvu i zastupništvu trebao je dobiti jedan groš. Cijena sastavljanja oporuka je, naravno, kao i u ostalim komunama, ovisila o imetku. Tako je u slučaju da se u oporuci navodila vrijednost do sto libara malih trebao dobiti jedan groš, za oporuke u vrijednosti od sto do petsto libara malih četiri groša, a za još veće vrijednosti trebao je dobiti najviše petnaest groša. Zanimljivo je da Rapski statut jedini donosi i cjenik notarskih usluga za sastavljanje kurijalnih spisa¹³, dok je s druge strane zanimljivo kako Statut trogirске komune uopće ne sadrži podatke o naknadama notarskih usluga.

Za razliku od tih statuta, u kojima je naknada za sastavljanje raznih tipova isprava definirana više-manje općenito, u Skradinskom statutu

nalazi se odredba naslovljena «*De notariorum perceptcionibus*» u kojoj su iznosi za sastavljanje pojedinih tipova isprava precizno definirani. Tako je određeno da notar skradinske komune za svaku kupovinu, tj. kupoprodajni ugovor, primi dva solida i ne više. Također, za diobu nekih posjeda dva solida. Za ženidbu (bračni ugovor) trebao je primiti tri solida kao i za parnicu. Za sluškinju kojoj se bude davala sloboda tri solida i u slučaju ako joj presudom bude dana sloboda trebao je primiti isto toliko. Za parnicu bilo kojeg sela trebao je dobiti tri solida, a za oporuku pokojnika četiri solida. Zanimljivo je da u potonjem slučaju, tj. sastavljanju oporuka, naknada nije ovisila o posjedovnoj moći pokojnika nego je iznos bio jednak za sve, što nije bio slučaj u statutima ostalih dalmatinskih komuna.¹⁴

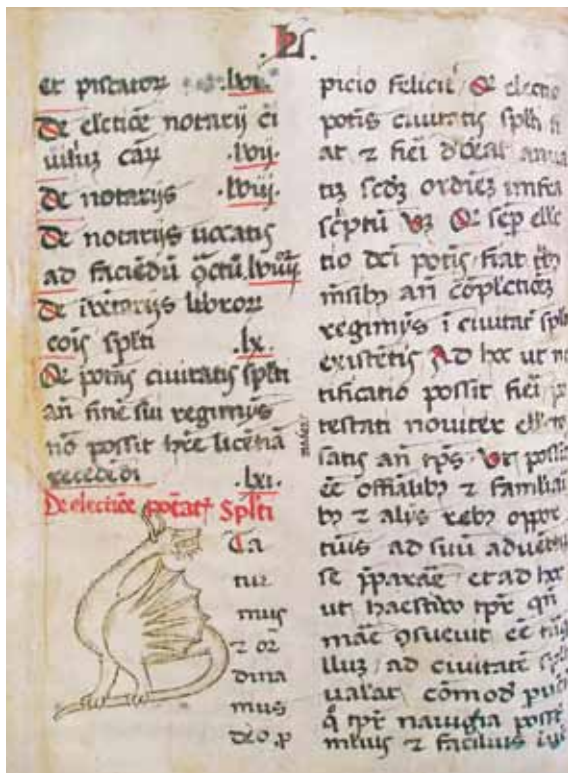
Osim u statutima, podaci o plaćama notara i nagradi za obavljeni posao mogu se naći i u pojedinim privatno-pravnim ispravama sastavljenim u razdoblju između 13. i 14. stoljeća. Jedna od njih je svakako ona koja se nalazi u Ostavštini Ivana Lučića-Luciusa, pohranjenoj u Arhivu Prvostolnoga kaptola u Splitu, a datira iz 1260. godine. Riječ je o

12 Antun CVITANIĆ, *Statut grada Splita* [dalje: SS], Split, 1998., knjiga II, gl. 59, str. 439.

13 Lujko MARGETIĆ i Petar STRČIĆ, *Statutum communis Arbae. Statut rapske komune iz 14. st.*, Rab-Rijeka, 2004., knjiga V, gl. 18, str. 257-259.

14 Ante BIRIN, *Statut grada Skradina*, Matica hrvatska Skradin, Zagreb-Skradin, 2002., gl. 108, str. 220.

Početak druge knjige Splitskog statuta s odredbom o izboru splitskog potestata (Arhiv Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, sign. I c. 11, fol. 16')

ispravi kojom dužnost trogirskog notara preuzima splitski kanonik Luka. Prema ugovoru o njegovu stupanju u službu, koji je sastavljen 1. rujna 1260., trogirskom komuna bila je dužna osigurati mu smještaj i davati plaću u iznosu od 25 libara malih godišnje. Luka je za svaki sastavljeni instrument trebao dobiti 20 malih denara, dok je za presude u sporu vrijednosti 100 libara mogao uzeti 5 solida. Istu novčanu naknadu (pet solida) trebao je dobiti i za sastavljanje oporuka onih osoba koji posjeduju dobra u vrijednost 200 libara. Za sastavljanje pisama trebao je dobiti po 6 denara, osim za ona koje je sastavljao za trogirsku komunu.¹⁵

Notari dalmatinskih komuna bili su dužni držati se propisanih tarifa jer su u protivnom bili kažnjeni. Na to ukazuje statutarna odredba zadarske komune kojom je bilo propisano da bi, u slučaju ako bi se neki zadarski notar usudio uzeti više od iznosa propisanog statutom, trebao vratiti dvostruko od onoga što je uzeo i platiti općini pet libara. Polovinu iznosa dobivao bi tužitelj, a drugu polovinu zadarska općina.¹⁶

Budući da statuti dalmatinskih komuna donose cjenik notarskih usluga, radi njihove usporedbe načinili smo tablicu notarskih naknada za

sastavljanje isprava sjevernih i srednjodalmatinskih komuna. Iz tablice je razvidno kako su cijene za sastavljanje pojedinih isprava u komunama Zadar, Rab i Šibenik bile gotovo podjednake. Veliko odstupanje od ostalih primjećuje se u splitskoj komuni. Naime, naknade njezinih notara bile su vrlo niske u usporedbi s onima ostalih dalmatinskih komuna. Pretpostavlja se da su možda dobivali veću plaću od one notara ostalih komuna pa je naknada stoga bila manja.

Budući da u statutima postoji cjenik notarskih usluga, iz sačuvanih registara notara moguće je izračunati koliko je u prosjeku godišnje notar mogao zaraditi sastavljajući isprave. Kao uzorak korišteni su registri instrumenata trojice zadarskih notara koji su službu komunalnih notara obavljali u drugoj polovini 14. stoljeća i koji su se u zadarskoj komuni zadržali duži niz godina. Radi se o notarima Petru zvanom Perencan pokojnog Ačona de Lemicetisa iz Padove, Petru pokojnog Bartolomeja de Annobonisa iz Sarzane i Ivanu pokojnog Baldinota de Baldinoctisa de Casulisa. Iz registra zadarskog notara Petra Perencana iz 1367. godine za mjesec od kolovoza do prosinca razvidno je da je notar u kolovozu sastavio 30 instrumenata, što je, uzevši u obzir cjenik naknada iz statuta, značilo da je zaradio 30 groša. Zatim je u rujnu napisao 36 instrumenata pa je njegova zarada iznosila 36 groša, a u listopadu 47 dokumenata i zaradio 47 groša. U mjesecu studenom isti notar sastavio je 43 dokumenta i zaradio 43 groša, a u prosincu je zaradio 32 groša. Zbrojimo li sve te iznose, dobivamo podatak da je notar u pet mjeseci zaradio 188 groša. Ako iz tog iznosa izračunamo godišnji prihod notara za sastavljanje instrumenata, dobiva se iznos od 451 groša, odnosno 14 438,4 parvula, tj. 60,2 libre.¹⁷ Sličnu novčanu naknadu ostvario je i notar Petar iz Sarzane koji je u razdoblju od kolovoza do listopada 1375. sastavio 114 instrumenata, a od veljače do svibnja 1376. godine 141 instrument. U prvom slučaju zaradio je, dakle, 456 groša (60,8 libara), a u drugom 423 groša (56,4 libara). Za razliku od dvojice navedenih notara, koji su prosječno sastavljali tridesetak instrumenata mjesečno, notar Ivan de Casulis sastavio ih je znatno manje. Njegovo poslovanje, primjerice, može se pratiti od studenog 1381. do rujna 1382. godine. U studenom 1381. Ivan sastavlja 18 instrumenata (i jedan testament), u prosincu samo tri, a siječnju 1382. godine 18, a u veljači i ožujku po 23 instrumenta. U travnju 1382. sastavlja ih 19, a u svibnju samo osam. U lipnju sastavlja 14, u srpnju deset, a u kolovozu 15 instrumenata.

¹⁵ Izvorni Lučićev prijepis čuva se u njegovoj Ostavštini u Arhivu Prvostolnoga kaptola u Splitu (sv. 539, fol. 143), a u Arhivu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu (sv. 11, str. 112) nalazi se rukopisni prijepis koji su pod mentorstvom Mihe Barade izradili don Mato Hailo i Marin Bego.

¹⁶ ZS, knjiga II, gl. 102, str. 217.

¹⁷ Tečaj novca se u 13. i 14. stoljeću mijenjao. Naime, jedan groš u 13. st. iznosio je 26 parvula, a u 14. st. 32 parvula. Jedan solid iznosio je 12 parvula.

	RAB	ZADAR	ŠIBENIK	SPLIT
Instrumenti				
upis u knjigu <i>nota debiti</i>	1 sol = 12 p			
ispis iste	1 sol = 12 p			
nota/carta societatis i procure	1 gr = 32 p		2 gr = 52 p	
svaki instrument		1 gr = 26 p	1 gr = 26 p	
isprava o sporazumnom rješenju spora			2 gr = 52 p	
ugovor o stvarima u vrijednosti				
do 100 libara				1/2 gr = 16 p
iznad 100				18 denara = 18 p
Testament ovisno o posjedovnom imetku				
do 50 libara			3 gr = 78 p	
do 100 libara	4 gr = 128 p	10 sol = 120 p		
od 50 do 400 libara			20 sol = 240 p	
od 100 do 500 libara	20 sol = 240 p			
od 100 do 1000		20 sol = 240 p		
od 400 do 1000			10 gr = 260 p	
od 500	15 gr = 480 p			
od 1000		12 gr = 312 p	12 gr = 312 p	
imućni				3 gr = 96 p
siromašni				4 sol = 48 p
stranci				dvostruko
Brevijari				
brevijari bilo čega osim oporuke		2,5 gr = 65 p		
brevijari oporuke				
do 50 libara			3 gr = 78 p	
do 100 libara		10 sol = 120 p		
od 50 do 400 libara			20 sol = 240 p	
od 100 do 1000		20 sol = 240 p		
od 400 do 1000			10 gr = 260 p	
od 1000		12 gr = 312 p	12 gr = 312 p	

**Tablica
notarskih
naknada**

U rujnu je sastavio opet samo tri instrumenta. U tih jedanaest mjeseci ukupno je sastavio 154 instrumenta (sa zaradom od 154 groša, tj. samo 20,5 libara). Naravno, treba uzeti u obzir da je Ivan tih godina obnašao različite notarske službe (bio je npr. notar Velikoga sudbenog dvora), što mu je oduzimalo vrijeme za obavljanje privatne prakse, a također je dobivao određeni iznos obavljajući dužnost notara toga Dvora.

Iz podataka je razvidno kako je prihod zadarskih notara od sastavljanja isključivo jedne vrste notarskih isprava (instrumenata) bio već prilično solidan. Dakako, svaki od njih sastavljao je i testamente, za što je dobivao trostruko više novca, a i druge vrste notarskih isprava. Također, pojedinci su obavljali i specifične notarske službe

(notar kaptola, kurije itd.), za što su primali i dodatnu plaću. Uzmemo li 60 libara kao prosjek godišnje zarade notara u sastavljanju isključivo instrumenata, možemo zaključiti da je njihova zarada bila prilično dobra usporedimo li je s plaćanjem vrlo opasnih poslova, poput mornarskih, čiji se rad godišnje plaćao sedam dukata, tj. oko 28 libara¹⁸, ili kvalificiranih majstora poput kovača, čija je godišnja plaća iznosila 46 libara¹⁹.

Budući da notarski registri sadrže podatke najrazličitije naravi, moguće je dobiti uvid o

¹⁸ Državni arhiv u Zadru [dalje: DAZd], Spisi zadarskih bilježnika [dalje: SZB], Petrus Perençanus [dalje: PP], b. I, fasc., VI, fol. 12'-13.

¹⁹ DAZd, SZB, PP, b. I, fasc. IV, fol. 14'-15.

platežnoj moći notara. Prema sačuvanim podacima razvidno je kako je platežna moć notara bila visoka te je samo od prihoda sastavljanja instrumenata godišnje mogao, primjerice, kupiti ribarsku barku (15 dukata i šest groša)²⁰, tri do četiri drvene kuće u gradu (15-20 libara)²¹, više od četiri gonjaja zemlje s maslinikom (oko 50 libara)²², oko 50 tona paške soli²³, 2400 litara vina²⁴, 8800 litara ječma²⁵, oko četiri magarca (16 libara)²⁶ i sl.

Može se zaključiti kako je notarska služba u srednjovjekovnim dalmatinskim komunama zauzimala značajnu ulogu u komunalnom ustrojstvu. Njezin ugled odražavao se i relativno visokim приходima koje su u onodobnim komunama notari mogli ostvariti, a koji su dakako bili regulirani samim statutima. Sve je to još jednom potvrda o nespornoj ulozi koju je institucija notarijata imala u društveno-političkoj zajednici tijekom srednjovjekovnog razdoblja, a koja se održala sve do današnjih vremena.

Početak notarskog registra zadarskog notara Ivana de Casulisa iz 1381. godine (Državni arhiv u Zadru, Spisi zadarskih bilježnika, Ivan de Casulis, b. 1, fasc. 1, fol. 1)

692

Zadarski folar iz druge polovine 14. stoljeća sa slikom sv. Ladislava kralja (Ivan Rengjeo, *Corpus der mittelalterlichen Münzen von Kroatien, Slavonien, Dalmatien und Bosnien*, Graz 1959., br. 692)

701

Zadarski obol iz druge polovine 14. stoljeća sa slikom sv. Ladislava kralja (Ivan Rengjeo, *Corpus der mittelalterlichen Münzen von Kroatien, Slavonien, Dalmatien und Bosnien*, Graz 1959., br. 701)

466

Splitski parvulus (mali denar) s kraja 13. stoljeća (Ivan Rengjeo, *Corpus der mittelalterlichen Münzen von Kroatien, Slavonien, Dalmatien und Bosnien*, Graz 1959., br. 466)

526

Splitski parvulus (mali denar) iz druge četvrtine 14. stoljeća (Ivan Rengjeo, *Corpus der mittelalterlichen Münzen von Kroatien, Slavonien, Dalmatien und Bosnien*, Graz 1959., br. 526)

20 Isto, fol. 20-20'.
 21 DAZd, SZB, PP, b. I, fasc. VI, fol. 2, 12-12'.
 22 DAZd, SZB, PP, b. I, fasc. IV, fol. 13-13'.
 23 DAZd, SZB, PP, b. I, fasc. II, fol. 4.
 24 DAZd, SZB, PP, b. I, fasc. IV, fol. 6-6'.
 25 Isto, fol. 3'.
 26 Isto, fol. 34'.

DOGAĐANJA

Opatija

16. 11. 2013.

Opatija

Jadranka Borčić
29. 3. 2014.

Rijeka

Portugal

5.-6. 3. 2014.

Lisabon

Plaketa I. Malekoviću

16. 11. 2013.

Opatija

Opatija

16. 11. 2013.

Opatija

Dan javnih bilježnika

Opatija, 16. studenog 2013.

Dan javnih bilježnika, 19. po redu, održan je 16. studenog 2013., u Opatiji u grand hotelu „4 opatijska cvijeta“. Sada već tradicionalnom susretu prisustvovali su ugledni gosti, profesori s Pravnog fakulteta u Rijeci te više od 150 javnih bilježnika, prisjednika, savjetnika, vježbenika te umirovljenih javnih bilježnika.

Lucija Popov, predsjednica Hrvatske javnobilježničke komore, pozdravila je nazočne i naglasila značaj ovakvih susreta. Bivšem predsjedniku HJK, *Ivanu Malekoviću*, predala je plaketu i ukazala na zasluge koje je imao u razvoju javnobilježničke službe i Komore.

Nazočnima na skupu su se obratili i predstavnici pravosudnih kao i državnih tijela Republike Hrvatske: *Fernando Kirigin*, zamjenik gradonačelnika Grada Opatije, *Mario Vukelić*, predsjednik Visokoga trgovačkog suda i *Nada Badurina*, predstavnik Hrvatske odvjetničke komore.

Poslije toga uslijedila je edukacija na temu: *Europski ovršni nalog i Uredba o dostavi*, a predavači su bili: doc. dr. sc. *Gabrijela Mihelčić* s Pravnog fakulteta u Rijeci te prof. dr. sc. *Eduard Kunštek*, dekan Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci. Svečanom večerom, uz prigodno druženje, završena je tako jedna vrijedna manifestacija – Dan javnih bilježnika.

Javno bilježništvo i e-upisnici u službi građana

U prostorijama Hrvatske javnobilježničke komore u srijedu, 11. prosinca 2013. održan je okrugli stol pod nazivom „Javno bilježništvo i e-upisnici u službi građana“

Na početku rada su, *Ivica Kraljičković*, član Upravnog odbora Komore i *Igor Ivanić*, tehnički direktor informatičke tvrtke Omni Aspect d.o.o., predstavili sadašnji informatički sustav Komore te su izvijestili o narednim projektima informatizacije Komore. Nakon toga predstavljen je i prijedlog Komore za uvođenje elektroničke ovrhe (e-ovrhe) na temelju vjerodostojne isprave.

Komora je putem svoje predstavnice u radnoj skupini Ministarstva pravosuđa za izmjene i dopune Ovršnog zakona predlagala uvođenje e-ovrhe na temelju vjerodostojne isprave. Međutim, prijedlog Komore nije uvršten u prijedlog izmjena i dopuna Ovršnog zakona koji je upućen u daljnju proceduru.

Prema prijedlogu Komore, novi sustav e-ovrhe na temelju vjerodostojne isprave usvojio bi najsuvremenija

rješenja na području informatičkih tehnologija. Ovrhovoditelj bi podnosio prijedlog za ovrhu elektroničkim putem Hrvatske javnobilježničke komore, koja bi tako zaprimljene prijedloge ravnomjerno raspoređivala javnim bilježnicima, uzimajući u obzir prebivalište odnosno sjedište ovršenika.

Javni bilježnici bi putem atestiranoga elektroničkog programa dobivali prijedloge te u zakonskom roku izdavali rješenja o ovrsi temeljem vjerodostojne isprave ili ga upućivali na odluku nadležnom sudu. Elektroničkim putem unosile bi se i sve promjene u status ovršnih predmeta, izdavale potvrde o pravomoćnosti i ovršnosti, dostavljale sve druge potrebne evidencije i obavijesti svim sudionicima u postupku.

Ovrhovoditelj bi putem sustava e-ovrhe imao pristup bazi podataka javnobilježničkih

ovrha prema poslovnom broju samo za svoje ovršne predmete, i na taj način bi bio u mogućnosti provjeriti status ovršnog predmeta.

Također, ovršenik bi na temelju svog OIB-a putem internetske aplikacije mogao provjeriti je li protiv njega podnesen prijedlog za ovrhu na temelju vjerodostojne isprave te trenutno stanje predmeta.

Prednosti uvođenje sistema e-ovrhe na temelju vjerodostojne isprave:

- 1) ubrzavanje samog postupka ovrhe
- 2) uvođenje centralizirane i automatizirane raspodjele ovršnih predmeta javnim bilježnicima
- 3) znatno smanjenje troškova ovrhe
- 4) bolji uvid u stanje predmeta
- 5) aktivniju ulogu ovrhovoditelja i ovršenika
- 6) sudionici postupka bi imali aktualnu informaciju o trenutnom statusu predmeta i uvid u dio baze podataka koji se tiče njihovoga daljnjeg rada s maksimalnom zaštitom podataka i sigurnošću
- 7) osiguravanje kvalitetnijeg nadzora nad cijelim postup-

kom i standardiziranje procesa izvansudske ovrhe

8) dobivanje informatičkog sustava koji će se kao takav moći staviti na raspolaganje proizvođačima softvera za sudove i ostala javna tijela, kako bi se informatički sustavi funkcionalno integrirali (e-spis, provedba ovrhe FINA-e i sl.).

U raspravi o ovoj temi sudjelovali su i: *Jožica Matko Ruždjak*, predsjednica Hrvatske javnobilježničke akademije i član radne skupine Ministarstva pravosuđa za izmjene i dopune Ovršnog zakona, prof. dr. sc. *Mihajlo Dika*, predsjednik radne skupine Ministarstva pravosuđa za izmjene i dopune Ovršnog zakona, suci Vrhovnog suda Republike Hrvatske – *Damir Kontrec* i *Renata Šantek*, koja je također sudjelovala u radu radne skupine Ministarstva pravosuđa za izmjene i dopune Ovršnog zakona te *Vedrana Bilan*, javna bilježnica iz Splita.

Svi sudionici u raspravi podržali su prijedlog Komore za uvođenja e-ovrhe na temelju vjerodostojne isprave te naglasili da ne postoji niti jedan argumentirani razlog da takav prijedlog ne bude uvršten u konačan tekst izmjena i dopuna Ovršnog zakona.

800. obljetnica portugalskih bilježnika

Lisabon 5.-6. ožujka 2014.

Bilježnici u Portugalu proslavili su ove godine osam stoljeća rada. Značaj toga povijesnog trenutka obilježen je Trećim međunarodnim kongresom i raspravom o stanju bilježnika u Portugalu, Europi i svijetu.

Skup je organizirala Javnobilježnička komora Portugala u kulturnom centru Belém u Lisabonu, a bili su prisutni bilježnici, znanstvenici i predstavnici političke vlasti.

Kongres su otvorili i pozdravili sudionike: Paula Teixeira da Cruz, ministrica pravosuđa Portugala, Daniel Sédar Senghor, predsjednik Međunarodne unije bilježnika (UINL), André Michielsens, predsjednik Vijeća notarijata Europske unije (CNUE), Ubiratan Pereira Guimarães, savjetnik UINL-a iz Brazila i João Maia Rodrigues, predsjednik portugalske bilježničke komore.

Na tome skupu bili su nazočni i predstavnici Hrvatske javnobilježničke komore.

Predsjednica Hrvatske javnobilježničke komore Lucija Popov i predsjednik Međunarodne unije notarijata Daniel Sédar Senghor.

Predsjednica Hrvatske javnobilježničke akademije Jožica Matko Ruždjak i predsjednik Međunarodne unije notarijata Daniel Sédar Senghor.

Predstavnice bilježništva Hrvatske na skupu u Portugalu

Svečano ukrašena pozornica skupa povodom 800. obljetnice

Savjetovanja javnobilježničkih zborova

Zajednički javnobilježnički zbor Osječko-baranjske, Brodsko-posavske, Vukovarsko-srijemske i Požeško-slavonske županije

Vukovar, 22. ožujka 2014.

Ovogodišnje Slavonsko Savjetovanje održano u prekrasnom hotelu LAV u gradu heroju Vukovaru, i okupilo je sedamdesetak sudionika. Gost savjetovanja bila je i Lucija Popov, predsjednica HJK. Predavači su bili: mr. sc. *Boris Vuković*, naš višegodišnji suradnik i sudac Trgovačkog suda u Osijeku i predsjednik Registarskog odjela za trgovačko pravo te kolegica *Iva Kemec Kokot*, vrijedni član Međunarodnog povjerenstva HJK za međunarodno privatno pravo.

Obrađene su i prezentirane teme iz trgovačkog prava, i to: bitne novine Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sudskom registru (NN 148/13), vezano uz rad javnih bilježnika te su razmatrana pojedina pravna pitanja u registarskim predmetima (IV), što je nastavak iz prethodnih godina (2011., 2012. i 2013.).

Glede međunarodnoga privatnog prava predavanje se odnosilo na međunarodno privatno pravo – općenito kao i europski ovršni naslov te Uredbu (EZ) br. 1393/07 o dostavi.

Predavači su odgovarali na postavljena pitanja, a ponovo su bili ljubazni ustupiti svim članovima Hrvatske javnobilježničke komore PowerPoint prezentaciju, što svaki put kao organizatori nastojimo

uprikladiti i dostaviti kao trag edukacije i ulaganja u znanje.

Nakon predavanja, ljubaznošću domaćina – javnih bilježnika iz Vukovara: *Jelice Kovačić*, *Vojislava Ore* i *Bore Arambašića*, organiziran je posjet Gradskome muzeju Vukovar (uza zajedničku fotografiju), gdje smo, uza stručno vodstvo ravnateljice *Ruže Marić*, obišli novi postav muzeja i oduševili se prikazanim.

Zajednički javnobilježnički zbor Primorsko-goranske i Ličko-senjske županije

Izborna sjednica Skupštine Zbora održana je 11. prosinca 2013. Zbor je uspješno vodila *Radosna Mavrinac*, bilježnica iz Kastva. Novoizabrani predsjednik je *Stevan Pejnović*, javni bilježnik iz Rijeke (na slici desno). Također, održano je i predavanje o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma. Orga-

niziran je i prigodni novogodišnji domjenak.

Jadranski Borčić, koja je najavila odlazak u mirovinu, članovi Zbora priredili su malo iznenađenje – prekrasnu sliku i pjesmu klape.

Zajednički javnobilježnički zbor Zadarske, Šibensko-kninske, Splitsko dalmatinske i Dubrovačko-neretvanske županije

U Splitu je održan zajednički "dalmatinski zbor" 12. travnja 2014., u hotelu „Park“.

Sjednici je nazočila velika većina javnih bilježnika s područja dalmatinskih županija – od Zadra do Dubrovnika. Odana je i počast minutom šutnje prerano preminulom kolegi u miru, Pašku Repušiću.

Sjednica je održana u radnom i nadasve kolegijalnom ozračju, a prigodno druženje je održano na terasi ho-

tela u prelijepom proljetnom mediteranskom okružju. Za one koji nisu mogli pristupiti sjednici svi su poručili kako i radni sastanci, osim poslovne koristi, mogu biti prigode i za ugodna druženja.

Fotografija desno vjerojatno je povijesna jer potpisanom bilježniku nije poznato da postoji neka druga fotografija članova Dalmatinskog zbora.

Teo Karabotić Milovac,
javni bilježnik

Jadranka Borčić otišla u mirovinu

Zbor Primorsko-goranske i Ličko-senjske županije organizirao je prigodnu proslavu odlaska u mirovinu *Jadranci Borčić*, javnoj bilježnici iz Rijeke i višegodišnjoj suradnici časopisa Javni bilježnik. Uz pretstavnike Zbora proslavi su prisustvovali i članove Upravnog odbora HJK koji su tog dana imali radni sastanak u Rijeci u hotelu „Jadran“. Prisjetimo se samo Jadrankinih priloga koji su niz godina bili temelji za nova znanja javnih bilježnika te spomenimo samo najznačajnije:

- javnobilježničke isprave i javni bilježnici kroz sudsku praksu
- pravna priroda i sadržaj izreke rješenja o nasljeđivanju te kome se obvezno dostavlja pravomoćno rješenje o nasljeđivanju
- osiguranje tražbine prijenosom vlasništva kroz sudsku praksu
- dostava u postupku ovrhe na temelju vjerodostojne isprave. Priručnik za praktičnu primjenu ovršnog zakona u javnobilježničkoj praksi
- osvrt na usvojene izmjene i dopune Zakona o javnom bilježništvu.

IN MEMORIAM

Paško Repušić

javni bilježnik u Imotskom
od 1995. do 2007.

Paško Repušić (2. siječnja 1937. – 28. ožujka 2014.) rođen je u Runoviću u Dalmatinskoj zagori, u seljačkoj obitelji. Nižu gimnaziju završio je u Imotskom, a potom prvi razred poljoprivredne škole u Požegi, a prvi razred gimnazije u Osijeku. Završio je gimnaziju u Imotskom 1958. g. nakon čega je upisao Pravni fakultet u Zagrebu.

Premda su danas uglavnom svima poznati studentski pokret iz 1968., Hrvatsko proljeće i studentske vođe iz 1971., u hrvatskoj kolektivnoj svijesti odavna se zaboravio prvi javni prosvjed nakon Drugoga svjetskog rata od nekoliko tisuća zagrebačkih studenata, 11. svibnja 1959. godine, u kojima je sudjelovao i pokojni Paško Repušić.

Nakon toga, neko vrijeme radio je kao nastavnik u Belcu, pitoreksnome mjestu Hrvatskoga zagorja, odakle se vratio završiti studij, odslužiti vojsku te završiti studij na Pravnom fakultetu u Zagrebu.

Od 1968. g. kao volonter odraduje staž sudačkog vježbenika u Općinskom sudu Imotski, a nakon polaganje pravosudnog ispita bio je izabran za suca na istome općinskom sudu, sve do upisa u registar odvjetnika pri Hrvatskoj odvjetničkoj komori u Zagrebu, otkad neprekidno radi kao odvjetnik, a od 1995. kao javni bilježnik – u Imotskom.

Paško Repušić sa suprugom Brankom ima troje djece: Antu i Hrvoja koji su završili pravni fakultet te Andriju, inženjera fizike.

Vlatko Martinović

javni bilježnik u Zagrebu
od 1996. do 2003.

Vlatko Martinović (19. siječnja 1933. – 28. ožujka 2014.) rođen u Starim Mikanovcima općina Vinkovci. U djetinjstvu je s roditeljima živio u Slavonskoj Orahovici, gdje mu je otac obnašao dužnost bilježnika.

Godine 1941. obitelj se preselila u Zagreb i od tada neprestano živi u Zagrebu. Osnovnu školu polazio je u Zagrebu, a isto tako i gimnaziju („11. muška realna gimnazija“, Križanićeva). Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu upisao je 1951. godine, diplomiravši 1955. u 22. godini života.

Poslije odsluženja vojne obveze obavljao je trogodišnji vježbenički staž u odvjetničkoj kancelariji dr. Josipa Blažine, zatim kod Kotarskog suda, Okružnog suda i Okružnoga privrednog suda u Zagrebu.

Od 1961. g. obavljao je dužnost odvjetnika koji se bavi gotovo isključivo građanskim i privrednim pravom.

Od 1996. godine radi kao javni bilježnik u Zagrebu na Trgu kralja Tomislava 14.

HRVATSKA JAVNOBILJEŽNIČKA KOMORA

ZAGREB, Radnička cesta 34

Tel.: 01/4556-566, faks 01/4551-544

E-mail: hjk@hjk.hr

<http://www.hjk.hr>

POPIS JAVNIH BILJEŽNIKA

10000 ZAGREB (01)

Andrašić Damir, Prilaz Ivana Visina 5,
tel. 655 59 05 fax.655 58 28
e-mail: damir.andrasic@zg.t-com.hr
Dražen Markuš, jb prisjednik

Ankon Jasminka, Nehajska 22,
tel. 301 76 93, fax. 301 76 93
e-mail: jasminka.ankon@zgt-com.hr
Snježana Torić, jb prisjednik
Vedran Horvat, jb prisjednik

Baković Marija, M.Matošeca 3,
tel. 373 13 76, fax. 373 59 25
e-mail: jb-m.bakovic@zg.t-com.hr
Milijana Baburić, jb prisjednik
Viktorija Nikolić, jb prisjednik

Barbarić Sanja, Ivana Šibla 13,
tel.663 61 70 fax. 663 62 70
e-mail: barbaric.sanja@zg.t-com.hr
barbaric.sanja@notar-barbaric.hr
Duje Ordulj, jb prisjednik
Lavinija Stipišić, jb vježbenik

Bošnjak Darja, Poljička 27,
tel. 615 43 22, fax. 615 43 23
e-mail: ured@notar-bosnjak.hr
Ana Škarić, jb prisjednik
Svjetlana Pleić, jb prisjednik

Brozović Škrinjarić Štefica,
Remetinečki gaj 2F, tel/fax. 614 13 85
e-mail: javni.biljeznik.brozovic@zg.t-com.hr
Jadranka Kuić Humeck, jb prisjednik
Dragana Bošnjak Kovačević, jb vježbenik
Marija Baković, jb vježbenik

Burec Mladen, Trg Stjepana Konzula 1,
tel. 239 55 44 fax. 234 45 35
e-mail: mladen.burec@zg.t-com.hr
Božo Miletić, jb prisjednik
Ivana Kozar, jb prisjednik
Valentino Koščak, jb savjetnik

Čaklović Ljubica, Ilica 253,
tel. 370 30 35, fax. 370 33 97
e-mail: notar.caklovic@zg.t-com.hr
Daniela Božić, jb prisjednik

Čavajda Zorka, Radnička cesta 48,
tel.483 16 70, fax. 604 04 45
e-mail: notar-cavajda@zg.t-com.hr
Melita Čondrić, jb prisjednik
Ivana Baburić Katalinić, jb prisjednik
Mija Žužul, jb vježbenik

Čerić Velimir, Ul. Hrvat. proljeća 65,
tel. 298 98 22, fax. 292 30 89
e-mail: biljeznik.ceric@zg.t-com.hr
Dolores Svitlanović, jb vježbenik

Dabelić Marina, Vukovarska 284, tel. 230 30 58
e-mail: biljeznik-dabelic@email.t-com.hr
Gordana Relić-Gutenberger, jb prisjednik

Despot Zorka, Lastovska 12,
tel. 618 07 10, fax. 618 09 56
e-mail: notar.zdespot@gmail.com
Davor Dukat, jb prisjednik

Dolinar Nenad, Varšavska 4/II,
tel. 483 00 95, fax. 483 00 96
e-mail: nenad.dolinar@zg.t-com.hr
Martina Šugar, jb prisjednik

Draškić Lada, Frana Petrića 1,
tel.481 32 01, fax. 481 34 02
e-mail: javni.biljeznik.lada.draskic@zg.t-com.hr
Aleksandra Martinović, jb prisjednik
Blaženka Plećaš, jb prisjednik
Martina Jankač, jb savjetnik

Dujmović Iva, Jurišićeva 21, tel/fax. 481 45 19
e-mail: javni-biljeznik-iva-dujmovic@zg.t-com.hr
Renata Marković, jb prisjednik

Džankić Pero, Ul.grada Vukovara 269G,
tel. 618 03 50, fax. 618 03 61
e-mail: notar@notardzankic.hr

Martina Plastić, jb prisjednik
Ivana Podobnik, jb prisjednik
Lana Milković, jb vježbenik

Gajski Alemka, Mandrovićeva 17,
tel. 231 13 32, fax. 234 57 17
e-mail: info@notargajski.hr
Boža Svedrec, jb prisjednik
Nadija Jeić, jb prisjednik
Dubravka Rakitnićan, jb savjetnik
Jelena Gajski, jb vježbenik
Petra Kaleb Čerber, jb vježbenik

Galić Radojka, Čikoševa 3,
tel./fax. 244 25 73
e-mail: galicr@zg.t-com.hr
Goranka Mališa, jb prisjednik
Marina Bukovčak, jb savjetnik

Galović Stanislava, Miroslava Milića 4,
tel. 388 17 57, fax. 388 17 80
e-mail: notar.galovic@hi.t-com.hr
Tomislav Garofulić, jb prisjednik
Gorana Blaić Hebrang, jb prisjednik

Glibota Milan, Trnjanska cesta 23,
tel/fax. 615 19 60
e-mail: notar-glibota@zg.t-com.hr
Marija Glibota, jb prisjednik
Luka Glibota, jb vježbenik

Grladinović Dubravka, Draškovićeve 13,
tel/fax. 461 23 16
e-mail: biljeznik-grladinovic@email.t-com.hr
Ivana Macanić, jb prisjednik
Mirna Ivković, jb prisjednik

Herceg-Miličević Ljiljana, Jurišićeva 1,
tel. 492 12 20, fax. 492 12 21
e-mail: javni.biljeznik.herceg@gmail.com
Ivana Herceg, jb prisjednik
Zvezdana Popović, jb prisjednik
Matej Herceg, jb vježbenik

Horvat-Pernar Željka, Savska cesta 9,
tel/fax. 482 95 70
e-mail: notar-pernar@zg.t-com.hr
Ernita Obuljen, jb prisjednik
Valerija Pernar, jb savjetnik

Hukelj Anica, Mrazovićeve 6/I,
tel. 481 99 55, fax. 481 99 51
e-mail: notar-hukelj@zg.t-com.hr
Kristian Hukelj, jb prisjednik
Marija Soko, jb prisjednik
Maša Morić, jb savjetnik

Jakić Branko, Zelinska 3, tel/fax. 611 46 44
e-mail: branko.jakic@notar-jakic.hr
Marko Elijaš, jb prisjednik
Ivan Jakić, jb vježbenik
Mia Leko, jb vježbenik

Jakobović Gordana, Ilica 176, tel/fax. 377 73 17
e-mail: notar-jakobovic@zg.t-com.hr
Ljerka Gec, jb prisjednik

Jelavić Zoran, Hrvatskog proljeća 40,
tel/fax. 291 36 08
e-mail: zoran.jelavic@zg.t-com.hr
Tamara Kaiser, jb prisjednik
Ivana Drnić, jb vježbenik

Ježek Mladen, Šošarićeva 10, tel./fax. 492 96 41
e-mail: mladen.jezek2@zg.t-com.hr
Danaja Debicki, jb prisjednik
Tomislav Žabek, jb savjetnik
Branimir Jazbec, jb vježbenik

Jukić Nevenka, Koranska 1,
tel. 617 09 33, 617 09 34
e-mail: nevenka.jukic@zg.t-com.hr
Tea Gracin, jb prisjednik

Jurić Marijan, Savska cesta 56,
tel. 617 71 34, fax. 617 72 07
e-mail: ivan@biljeznik-juric.hr
Ivan Jurić, jb prisjednik
Marija Čatić, jb savjetnik

Juroš Alen, Dankovečka 8, tel. 298 94 94
e-mail: notarjuros@zg.t-com.hr

Kelečić Vesna, Zagrebačka avenija 104 c/III,
tel. 387 80 88, fax. 387 81 07
e-mail: biljeznik.kelecic@post.t-com.hr
Tina Petrić, jb prisjednik
Željka Štefanić, jb vježbenik

mr.sc.Knego-Rogina Jadranka, Argentinska 4,
tel/fax. 345 19 46
e-mail: j.b.knego@gmail.com
Vika Despot Roso, jb prisjednik
Marija Pezer, jb prisjednik
Krešimir Rogina, jb vježbenik
Margareta Žabčić, jb vježbenik

Kutija-Kušpilić Renata, Maksimirska 3,
tel. 239 59 84, fax. 239 59 85
e-mail: renata-kutija-kuspilic@zg.t-com.hr
Nikolina Milešević, jb prisjednik

Lisonek Ilinka, Trg Hrvat. velikana 4,
tel. 481 04 93, fax. 487 15 48
e-mail: ilinka.lisonek@zg.t-com.hr

Sanja Kodrnja, jb prisjednik
Suada Jašarević, jb prisjednik
Sandra Nikolov, jb prisjednik
Zrinka Akalović, jb vježbenik

Lovrić Biserka, Grižanska 6,
tel. 295 52 10, fax. 295 52 12
e-mail: biserka.lovric@zg.t-com.hr
Franka Kralj, jb prisjednik
Božica Jagoić Tukša, jb savjetnik
Andrea Kurilić, jb vježbenik

Marčinko Vladimir, Palmotićeveva 43a
tel. 483 96 27, fax. 492 11 20
e-mail: vladimir.marcinko@zg.t-com.hr
Tanja Kapitan, jb prisjednik
Tena Genc, jb prisjednik
Iva Kršić, jb savjetnik

Maroslavac Željka, Av. Dubrovnik 12,
tel. 655 13 73, fax. 654 81 51
e-mail: zmaroslav@inet.hr
Gordana Manojlović, jb prisjednik
Irena Marić, jb prisjednik

Martinović Igor, Petrinjska 14,
tel. 492 02 51, fax. 492 03 99
e-mail: igor.martinovic6@zg.t-com.hr
Mirela Kovačević, jb vježbenik

Matijević Tomislav, Vukovićeva 11,
tel. 370 01 99
e-mail: ured@notar-matijevic.hr
Ivica Vuković, jb prisjednik

Matko Ruždjak Jožica, Kneza Višeslava 2,
tel. 461 17 60, fax. 462 28 33
e-mail: jozica.matko-ruzdjak@zg.t-com.hr
Sanja Vladušić, jb prisjednik
Nataša Marijanović, jb prisjednik
Vida Baranović, jb savjetnik

Matoš Mladen, Ilica 297,
tel. 377 92 06, 377 65 60, fax. 374 56 78
e-mail: mladen.matos@notar-matos.hr
Željka Belić, jb prisjednik
Medina Karahasanović, jb prisjednik

Modrušan Kornelija, Draškovićeva 8,
tel. 481 43 53
e-mail: kornelija.modrusan@zg.t-com.hr

Pandža Sanda, Kačićeva 9,
tel. 484 07 03, fax. 484 63 37
e-mail: ured@notar-pandza.hr
Snježana Pavlović Rajčević, jb prisjednik
Sandra Mikinac, jb prisjednik

Parlov Ivan, Ozaljska 21,
tel. 309 73 33, fax. 309 83 33
e-mail: notar-parlov@zg.t-com.hr
Ivana Jerković, jb prisjednik

Pejović-Fumić Lidija, Gundulićeveva 31,
tel. 484 67 95 fax. 485 46 90
e-mail: lpejovic@inet.hr

Picukarić Željka, Boškovićeva 12, tel. 481 00 95
e-mail: zeljka.picukaric@zg.t-com.hr

Popov Lucija, Iblerov trg 2/II, tel/fax. 455 27 02
e-mail: notar-popov@zg.t-com.hr
Vanja Popov, jb prisjednik
Josip Gović, jb prisjednik
Ivana Cicvarić, jb vježbenik

Pučar Vesna, Miramarska 24,
tel. 615 51 91, 615 51 94, fax. 615 51 90
e-mail: v.pucar@notar-pucar.hr
Ozren Ivković, jb prisjednik
Ivana Cvetković, jb prisjednik
Vedran Vujanović, jb savjetnik
Marina Tremac, jb vježbenik

Ranogajec Branko, Heinzelova 40,
tel. 450 08 88, fax. 450 08 75
e-mail: notar-ranogajec@zg.t-com.hr
Domagoj Ranogajec, jb prisjednik

Ribarić Obrenija, Nikole Tesle 16,
tel/fax. 485 50 84
e-mail: jb-ribaric@zg.t-com.hr
Marija Antolin, jb prisjednik
Suzana Turčić, jb prisjednik
Ivana Blaić Bagatin, jb savjetnik

mr. sc. Rotim Jozo, Trg J.F.Kennedyja 6b,
tel. 238 36 40, fax. 238 36 41,
e-mail: biljeznik-rotim@biljeznik-rotim.hr
Boro Bubnjić, jb prisjednik
Ivan Rotim, jb vježbenik
Nevena Cota, jb vježbenik

Sabol Terezija-Zinka, Turinina 5,
tel. 480 20 80, fax. 660 39 92
e-mail: notar.sabol@gmail.com
Marina Babić Katić, jb prisjednik
Marijana Ćosić, jb prisjednik
Jan Mikuličić, jb savjetnik

Serda Pavlović Suzana, Maksimirska 38,
tel. 231 01 30
e-mail: suzana.serda-pavlovic1@zg.t-com.hr
Biserka Hrvatina, jb savjetnik

Sudar Duško, Frankopanska 2A,
tel. 484 78 69, fax. 481 53 18
e-mail: notar-sudar@zg.t-com.hr
Katarina Dilber, jb prisjednik
Tihana Sudar, jb prisjednik
Suzana Ilić Musić, jb savjetnik
Igor Sudar, jb vježbenik

mr.sc.Svedrović-Kilibarda Ljubinka, Ilica 139a,
tel. 377 93 00, fax. 377 95 00
e-mail: biljeznik-lj.svedrovic@zg.t-com.hr

Šarčević Vladimir, Tratinska 79/I,
tel. 302 26 12, fax. 309 43 32
e-mail: biljeznik-sarcevic@zg.t-com.hr

Šaškor Stjepan, Petrinjska 4, tel/fax. 481 05 35
e-mail: stjepan.saskor@jbured-saskor.hr
Vesna Lelas, jb prisjednik
Katarina Sokić, jb prisjednik
Borna Balta, jb vježbenik

Škrinjar Kos Senija, Vlaška 103,
tel/fax. 466 50 78
e-mail: senija.skrinjar@zg.t-com.hr
Marijana Dekanić, jb prisjednik
Andrijana Plenča, jb savjetnik

Štefčić Jasna, Zajčeva 1, tel/fax. 242 28 66
e-mail: jasna.stefcic@zg.t-com.hr

Tadić Nikola, Prilaz Đ. Deželića 23,
tel. 482 64 40, fax. 482 65 12
e-mail: nikola@notar-tadic.hr
Jelena Maržić Benzia, jb prisjednik
Skala Sandra, jb prisjednik
Matea Radišić, jb vježbenik
Martina Šarić, jb vježbenik

Trkman Pajić Mirjana, Škrlčeva 39,
tel/fax. 230 23 35
e-mail: notar.trkmanpajic@yahoo.com
Jana Pajić, jb prisjednik

Valić Katica, Trg N. Š. Zrinskog 17,
tel. 487 30 60, fax. 487 30 51
e-mail: ured@notar-valic.hr
Nada Jukić, jb prisjednik
Tomislav Knez, jb prisjednik
Alida Valić Pešut, jb savjetnik
Kristijan Krznarić, jb vježbenik

Vodopija Čengić Ljiljana, Rudeška cesta 173,
tel. 388 85 16, fax. 388 85 17
e-mail: vodopija.cengic.ljiljana.javni.biljeznik@zg.t-com.hr
Nevenka Šimac, jb prisjednik
Marina Sente, jb savjetnik

Zajec Vlasta, Trg kralja Tomislava 4,
tel. 485 27 07, fax. 485 27 08
e-mail: vlastazajec@inet.hr
Sanja Lovrić, jb prisjednik
Domagoj Balentin, jb prisjednik
Jelica Čeliković, jb savjetnik
Matea Markesina, jb vježbenik

Zorić Jasna, Dugoselska 12, tel./fax. 231 13 31
e-mail: jb-j.zoric@zg.t-com.hr
Anamarija Baljkas Hrgić, jb prisjednik
Nikolina Gažić jb prisjednik
Ivana Galić, jb savjetnik
Ivona Tomičić, jb vježbenik

Žitko Janko, Poljička 12,
tel. 611 73 03, fax.617 64 71
e-mail: javnibin@inet.hr

Žitko Jasna, Milana Amruša 7/II,
tel.481 01 65, fax.481 31 66
e-mail:notar.jasna.zitko@zg.t-com.hr
Ivana Jović, jb prisjednik

Živković Iva i Škaričić-Sinčić Lada, Gajeva 2/IV,
tel. 487 60 71, fax. 481 29 67
e-mail:javnobiljeznicki.ured.zivkovic-sincic@email.t-com.hr
Sabrina Kafedžić, jb prisjednik
Anita Škurjanec, jb prisjednik
Kristina Mikulić, jb savjetnik
Barbara Živković, jb savjetnik

31300 BELI MANASTIR (031)

v.d. JB Milas Krešimir, Kralja Tomislava 39,
tel. 742 242 , fax. 742 240
e-mail: notar-milas@os.t-com.hr

23420 BENKOVAC (023)

Dražina Martina, Trg Alojzija Stepinca 14,
tel.682 264, fax.682 261
e-mail: javni.biljeznik.martina.drazina@zd.t-com.hr

23210 BIOGRAD NA MORU (023)

Kvartuč Dušan, Obala P. Krešimira IV bb,
tel/fax. 383 021
e-mail: javni-biljeznik-dusan-kvartuc@zd.t-com.hr

43000 BJELOVAR (043)

Čulo Poljak Marija, Trg E.Kvaternika 2,
tel. 220 696
e-mail: j.b.m.culo.poljak@bj.t-com.hr

Dujmović Martina, P. Preradovića 8/I,
tel. 241 250
e-mail: notar.martina.dujmovic@gmail.com
Ivana Mrsin Kusturin, jb prisjednik
Tajana Borovac Šinko, jb savjetnik

Franjić Mario, Ul. A. K. Miošića 28a,
tel. 221 251, fax. 221 252
e-mail: notar-franjić@bj.t-com.hr

Kustić Marija, A. Starčevića 5b, tel/fax. 242 145
e-mail: jb.marija.kustic@bj.t-com.hr
Natalija Batinac, jb prisjednik

20271 BLATO (020)

Marinović Sandra, Ulica 85. broj 18, tel. 852 739
e-mail: sandra.marinovic.javni.biljeznik@du.t-com.hr

52460 BUJE (052)

Nazarević Snježana, Trg J. Broza Tita 1,
tel. 721 743, fax. 721 744
e-mail: snjezana.nazarevic@pu.t-com.hr
Dijana Akrap, jb prisjednik
Anita Lovrić, jb savjetnik

52420 BUZET (052)

Ivković Miodrag, Trg Fontana 2,
tel. 695 712, fax. 662 929
e-mail: notar@notar-ivkovic.com
Mario Brajdić, jb prisjednik

51250 CRIKVENICA (051)

Boras Koko, Ul. K. Zvonimira 29, tel/fax. 241 952
e-mail: javni.biljeznik.koko.boras@ri.t-com.hr

40000 ČAKOVEC (040)

Crnčec Jasenka, I. G. Kovačića 6,
tel/fax. 311 507
e-mail: jb-jasenka.crncec@ck.t-com.hr
Latinka Ivošević, jb prisjednik
Tatjana Pavlic Blažon, jb savjetnik
Tena Crnčec, jb vježbenik

Jalšovec Sanda, Valenta Morandinija 13,
tel. 310 688
jb.jalšovec.sanda@ck.t-com.hr

Kvakan Ivan, R. Boškovića 21, tel/fax. 390 733
e-mail: kvakan.ivan.javni.biljeznik@ck.t-com.hr
Jelena Bogdan Kvakan, jb savjetnik
Petar Kvakan, jb prisjednik

Marodi Ivan, Matice hrvatske 14, tel/fax. 390 477
e-mail: ivan.marodi@ck.t-com.hr
Katarina Posavec, jb prisjednik
Sandra Marodi, jb vježbenik
Marija Jambrović, jb vježbenik

Zvonarek Mirjana, Park Rudolfa Kropka 2, tel.
390 750
e-mail: zvonarek.javni.biljeznik@cj.t-com.hr
Tamara Horvat, jb prisjednik

51219 ČAVLE (051)

Šeškar Vesna, Čavle 78, tel. 545 326
e-mail: notar.seskar@ri.t-com.hr
Željka Tuškan Bregovac, jb prisjednik
Jelena Papić Trbović, jb prisjednik
Ivana Došen, jb vježbenik

43240 ČAZMA (043)

Torbašinović Ljerko, Trg čazm. kaptola 9,
tel. 772 342, fax. 227 040
e-mail: ljerko.torbasinovic@bj.t-com.hr

31326 DARDA (031)

Kovač Marija, Sv.Ivana Krstitelja 91,
tel/fax.741 151
e-mail: mkovac.biljeznik@gmail.com

43500 DARUVAR (043)

Čop Mladen, Trg K. Tomislava 1, tel/fax. 333 512
e-mail: notar.cop@bj.t-com.hr

51300 DELNICE (051)

Mihelčić Nikola, Amerikanska 3, tel/fax. 811 812
e-mail: javni-biljeznik-nikola-mihelcic@ri.t-com.hr

49240 DONJA STUBICA (049)

Cividini Marija, Trg M. Gupca 25, tel/fax. 286 268
e-mail: jbm-cividini@kr.t-com.hr
Maja Baković, jb prisjednik

31540 DONJI MIHOLJAC (031)

Đurđević Dinko, Trg A. Starčevića 11, tel/fax. 632
527
e-mail: javni-biljeznik-d-djurdjevic@os.t-com.hr
Zrnka Stamataska, jb prisjednik

22320 DRNIŠ (022)

Buva Dijana, Nikole Tesle 17a,
tel. 886 749, fax. 886 593
e-mail: buva.dijana.javni.biljeznik@si.t-com.hr

20000 DUBROVNIK (020)

Bronzan Luce, Vukovarska 24,
tel. 411 292, fax. 311 943
e-mail: luce.bronzan@gmail.com
Iva Carić, jb prisjednik

Mozara Nikša, Vukovarska 17,
tel. 638 570, fax. 638 574
e-mail: jb.ured@biljeznik-mozara.hr
Jelena Škrabo, jb prisjednik
Marijana Matijašević, jb vježbenik

Radović Ivo, Vukovarska 19, tel. 492 050
e-mail: notar@radovic.com.hr
Marina Kristović, jb prisjednik
Nina Burić, jb vježbenik
Eldin Karamehmedović, jb vježbenik

Stanić Anđelko, Dr. A. Starčevića 20,
tel. 357 777, fax. 357 946
e-mail: andjelko.stanic@du.t-com.hr
Nada Pirjać, jb prisjednik
Iva Radović, jb savjetnik

Viden Nikša, Vukovarska 22,
tel. 412 644, fax. 311 566
e-mail: niksa.vidjen@du.t-com.hr
Anto Lozančić, jb prisjednik
Franić Mirna, jb savjetnik

47250 DUGA RESA (047)

Bišćanin Zdravka, Bana Josipa Jelačića 7,
tel. 841075, fax. 8410079
e-mail: notar.pesut@gmail.com
Vedrana Jaković, jb prisjednik

10370 DUGO SELO (01)

Copić Krešimir, Dragutina Domjanića 1,
tel. 275 44 79
e-mail: kresimircopic@yahoo.com
Natalija Pavlović, jb prisjednik

Perić Slavica, J. Zorića 8,
tel. 277 56 20, fax. 277 56 21
e-mail: notar-slavica.peric@zg.t-com.hr
Andreja Tanasković, jb prisjednik
Marija Dajak, jb savjetnik

31400 ĐAKOVO (031)

Brač Nikola, Ulica pape Ivana Pavla II 8,
tel/fax. 810 605
e-mail:javni.biljeznik.brac@os.t-com.hr

Crnov David, Ul. Pape Ivana Pavla II 9/I,
tel. 815 136, fax. 815 154
e-mail:crnov.david.javni.biljeznik@os.t-com.hr

Ratinčević Pavao, Stjepana Radića 4,
tel/fax. 814 325
e-mail: jb-pavao.ratincevic@os.t-com.hr

48350 ĐURĐEVAC (048)

Matulec Darko, Kralja Tomislava 2,
tel/fax. 813 891
e-mail: notar.darko.matulec@hi.t-com.hr

Šimčić Ankica, Trg Sv.Jurja 1, tel/fax. 811 811
e-mail:simcic.ankica.javni.biljeznik@kc.t-com.hr
Iva Markov, jb vježbenik

43280 GAREŠNICA (043)

Bilandžija Marko, Trg Hrv. branitelja 6,
tel/fax. 532 476
e-mail: notar.bilandzija@hi.t-com.hr

44400 GLINA (044)

Bukovac Marina, S. i A. Radića 12,
tel/fax. 882 625
e-mail: marina.bukovac.javni.biljeznik@sk.t-com.hr
Ivana Bukovac, jb vježbenik

53000 GOSPIĆ (053)

Fajdić Mile, Kaniška 9, tel/fax. 573 337
e-mail:mile.fajdic@gs.t-com.hr

Zdunić Boris, Popa Frana Biničkog 10,
tel/fax. 574 862

e-mail: javni-biljeznik-zdunic@gs.t-com.hr
Marija Grivičić, jb savjetnik

43200 GRUBIŠNO POLJE (043)

Luketić Ivo, A.G.Matoša 3, tel/fax. 485 025
e-mail: ivo.luketic@bj.t-com.hr

44430 HRVATSKA KOSTAJNICA (044)

Pličanić Gordana, Nine Marakovića 69,
tel/fax. 851 229
e-mail: javni.biljeznik.plicanic@sk.t-com.hr
Belma Pličanić, jb savjetnik

32236 ILOK (032)

Šimunić Tomislav, Dr Franje Tuđmana 50,
tel. 590 300
e-mail: javni.biljeznik.simunic.ilok@email.t-com.hr
Marko Šimunić, jb vježbenik
Anita Bošnjak, jb vježbenik

21260 IMOTSKI (021)

Juroš Mate, Šetalište Stjepana Radića 8,
tel/fax. 672 561
e-mail: biljeznik.juros@gmail.com

Ujević Petar, Ante Starčevića 17, tel/fax. 670 001
e-mail: javni.biljeznik.petar.ujevic@st.t-com.hr

42240 IVANEC (042)

Šagi-Belcar Nada, Ak.Ladislava Šabana 5,
tel. 782 104
e-mail: nada.sagi-belcar@vz.t-com.hr
Danijela Marković, jb prisjednik

10310 IVANIĆ GRAD (01)

Mišković Marijan, Moslavačka 12,
tel. 288 86 88
e-mail: marijan.miskovic@vk.t-com.hr
Željka Kirin, jb prisjednik

10450 JASTREBARSKO (01)

Volarić Stjepan, Braće Kazić 7, tel. 628 39 69
e-mail: notar-stjepan.volaric@zg.t-com.hr
Ivana Širanović Vulić, jb prisjednik

47000 KARLOVAC (047)

Antić Ivanka, Josipa Šipuš 1, tel. 844 262
e-mail: notar.antic@post.t-com.hr
Ines Antić, jb prisjednik

Augustinović Marina, V. Nazora 6, tel. 615 466
e-mail: jb-marina.augustinovic@ka.t-com.hr

Tranfić Željka, V. Nazora 6, tel. 615 466
e-mail: jb-zeljka.tranfic@hi.t-com.hr
Ivana Lipošćak, jb prisjednik

Bubaš-Magličić Nina, I. G. Kovačića 2,
tel. 616 111
e-mail: nina.bubas-maglicic@ka.t-com.hr
Alen Alić, jb savjetnik

Plavetić Snježana, Domobranska 6,
tel/fax. 600 605
e-mail:jb-plavetic@ka.t-com.hr
Zvonimir Kuzman, jb vježbenik

Žaja Blanka, Gundulićeva 8,
tel. 615 920, fax. 615 940
e-mail: notar.blanka.zaja@ka.t-com.hr
Morana Kasun, jb prisjednik

51215 KASTAV (051)

Mavrinac Radosna, Trg Matka Laginje 1,
tel. 691 070
e-mail: notar.mavrinac@ri.t-com.hr
Martina Lučić, jb prisjednik
Iva Paškvan Opačić, jb prisjednik

21216 KAŠTEL STARI (021)

Donika-Stanojević Joško, Obala K. Tomislava 26,
tel. 232 333
e-mail:j avni-biljeznik-donika@st.t-com.hr
Tatjana Perić, jb prisjednik
Marija Katić, jb savjetnik

49290 KLANJEC (049)

Čižmek Mirko, Trg mira 11, tel. 550 331
e-mail: mirko.cizmek@kr.t-com.hr

22400 KNIN (022)

Čujec Josip, Tvrtkova 3, tel. 662 673
e-mail: josip.cujec@si.t-com.hr
Marina Čujec, jb vježbenik

48000 KOPRIVNICA (048)

Bakrač Nikola, Opatička 5, tel. 622 755
e-mail: notar-bakrac@kc.t-com.hr

Ostović Marina, A. Nemčića 4a, tel. 623 820
e-mail: marina.ostovic@kc.t-com.hr

Papac Ljubica, A. Nemčića 1/I, tel. 626 817
e-mail: ljubica.papac@kc.t-com.hr
Antonia Torma, jb prisjednik

Pavlović Ronald, Križevačka 5, tel/fax. 622 440
e-mail:notar-pavlovic@kc.t-com.hr

20260 KORČULA (020)

Kaliman Ivna, Kovački prolaz 25, tel. 715 758
e-mail: ivna-kaliman-javni-biljeznik@du.t-com.hr
Dajana Sardelić, jb vježbenik

53230 KORENICA (053)

Kolar Milica, Pere Šnjarića 11, tel/fax. 776 571
e-mail: milica.kolar@email.t-com.hr

51221 KOSTRENA (051)

Flego Davorka, Žuknica 1b,
tel. 289 700, fax.289 007
e-mail: biljeznik.d.flego@vip.hr
Andrea Nikolić, jb vježbenik

49000 KRAPINA (049)

Bjelčić Damir, Ljudevita Gaja 8, tel. 373 064
e-mail: damir.bjelcic@kr.t-com.hr
Martina Majcen, jb prisjednik
Martina Mrzlečić, jb vježbenik

Dika Konstantin, Kardinala Stepinca 6,
tel. 300 307
e-mail: konstantin.dika@kr.t-com.hr

48260 KRIŽEVCI (048)

Jelić-Veršić Nataša, Baltičeva 4,
tel. 682 890, fax. 271 340
e-mail: jb-natasa-jelic.versic@kc.t-com.hr
Ana Benko Budja, jb prisjednik
Jelena Velić, jb vježbenik

Tušek Višnja, I. Z. Dijankovečkog 9,
tel. 681 700, fax. 271 218
e-mail: visnja.tusek@gmail.com
Željka Skalički Širko, jb prisjednik

51500 KRK (051)

Katunar Zrinski Miljenka, Trg bana J. Jelačića 5,
tel/fax. 520 536
e-mail: katunar.zrinski@hi.t-com.hr
Andrej Pavešić, jb prisjednik
Kristijan Trinajstić, jb vježbenik
Marin Valković, jb vježbenik

mr.sc. Ružić Mirko, Stjepana Radića bb,
tel/fax. 221 674
e-mail: ruzic.mirkojavni.biljeznik@ri.t-com.hr
Jadranka Barić Jakominić, jb savjetnik

44320 KUTINA (044)

Malačić Mira, Hrvat.branitelj 11,
tel.681 500, fax. 676 500
e-mail: jb-mira.malacic@sk.t-com.hr
Tina Puškaš, jb prisjednik
Maja Relić, jb vježbenik

Medić Mato, Trg k.Tomislava 7, tel. 683 525
e-mail: javni.biljeznik.medic.mato@sk.t-com.hr
Iva Medić, jb savjetnik

Mokry-Uroić Dubravka, Kolodvorska 2,
tel. 630 288
e-mail: dubravka.mokry-uroic@sk.t-com.hr
Gordana Čuk-Crnić, jb savjetnik

52220 LABIN (052)

Terković Branko, Rudarska 7,
tel. 851 141, fax. 851 142
e-mail:javni.biljeznik.branko.terkovic@hi.t-com.hr
Čekada Lara, jb prisjednik

Udovičić Rita, Zelenice 18/I, tel. 852 013
e-mail: notar-udovicic@pu.t-com.hr

51415 LOVRAN (051)

Radmila Mandić, Šetalistište M. Tita 35, tel. 293 426
e-mail: notarlovran@ri.t-com.hr
Patricija Radetić, jb savjetnik
Bojana Mandić, jb vježbenik

42240 LUDBRÉG (042)

Radašić Kruno, Miroslava Krleže 27, tel. 810 125
e-mail: kruno.radasic.j.b@vz.t-com.hr
Lidija Bačani, jb prisjednik

21300 MAKARSKA (021)

Barbić Ante, Ul. 4. svibnja 533 br. 1, tel. 615 500
e-mail: notar-a.barbic@hi.t-com.hr
Anamarija Arapović Vranješ, jb prisjednik
Natalija Urlić, jb savjetnik

Pejković Ante, Ul. Stjepana Radića 7,
tel. 615 257
e-mail: notar.pejkovic@gmail.com
Anja Pejković Vujčić, jb prisjednik
Lora Pejković, jb vježbenik

51550 MALI LOŠINJ (051)

Marković Božo, Braće Vidulić 2-6,
tel. 233 047, fax. 520 401
e-mail: bozo.markovic@ri.t-com.hr
Filip Marković, jb vježbenik

20350 METKOVIĆ (020)

Pandža Joško, A. Starčevića 9, tel./fax. 681 154
e-mail: biljeznik-pandza@email.t-com.hr

Plećaš Vedran, Trg K.Tomislava 3/I, tel. 681 177
e-mail: notarvedranplecas@gmail.com
Jure Plećaš, jb savjetnik

40315 MURSKO SREDIŠĆE (040)

Hoblaj Ruža, Trg braće Radića 8a, tel. 543 300
e-mail: notar.hoblaj@ck.t-com.hr
Hana Hoblaj, jb savjetnik

31500 NAŠICE (031)

Godžirov Boris, Pejačevićev trg 11, tel. 615 100
e-mail: boris.godzirov@os.t-com.hr
Ivna Godžirov, jb savjetnik

Mandić Ljerka, Braće Radića 6,
tel. 612 092, fax. 612 093
e-mail:j.b.ljerka.mandic@hi.t-com.hr
Lana Kusturić Škurla, jb vježbenik
Marija Habuda Bučanac, jb prisjednik

35400 NOVA GRADIŠKA (035)

Jelinić Stanka, Karla Dienesha 3, tel/fax. 363 388
e-mail: javni-biljeznik-s.jelinic@sb.t-com.hr
Domagoj Strinavić, jb prisjednik

Zima Dražen, Trg kralja Tomislava 5,
tel/fax. 361 961
e-mail: notar.drazen.zima@sb.t-com.hr
Dražen Orešković, jb prisjednik

52466 NOVIGRAD (052)

Micelli Aleksandra, Trg Pozzetto 19,
tel. 757 043, fax. 726 232
e-mail: info@notar-micelli.hr
Antonija Škarda, jb prisjednik

42220 NOVI MAROF (042)

Vidović-Džidić Nada, Zagrebačka 2,
tel. 612 244, 205 244, fax. 205 243
e-mail: nada.vidovic-dzidic1@vz.t-com.hr
Valentina Žugec, jb prisjednik

51259 NOVI VINODOLSKI (051)

Tus Jelena, Korzo Vinodolskog zakona br. 50A,
tel/fax. 245 503, e-mail: jelena.tus@ri.t-com.hr

44330 NOVSKA (044)

Derek Ante, Trg L. I. Oriovcanina 18/1,
tel/fax. 601 515
e-mail: javni.biljeznik.ante.derek@sk.t-com.hr
Nives Drobnjak, jb vježbenik

47300 OGULIN (047)

Brčić Mirjana, Vladimira Nazora 23,
tel/fax. 525 444
e-mail: biljeznik-m.brcic@ka.t-com.hr
Maja Stjepanović, jb vježbenik

21310 OMIŠ (021)

Vuković Radoslav, Četvrt Ž. Dražojevića bb,
tel/fax. 861 753
e-mail: jb-radoslav.vukovic@st.t-com.hr

51513 OMIŠALJ (051)

Kučar Neven, Put mora 1, tel/fax.841 126
e-mail: javni.biljeznik.neven.kucar@ri.t-com.hr
Kenan Hadžomerović, jb vježbenik

51419 OPATIJA (051)

Beletić Robert, Maršala Tita 75,
tel. 711 280 fax. 272 939
e-mail: notar.beletic@ri.t-com.hr
Marija Butković, jb prisjednik

Šuran Nataša, Maršala Tita 80,
tel. 272 955 , fax. 271 738
e-mail: jb-natasa.suran@ri.t-com.hr
Morana Čavka Markiš, jb savjetnik

33515 ORAHOVIČA (033)

Novaćić Antun, Trg pl. Mihalovića 2,
tel/fax. 674 336
e-mail: jb-antun-novacic@vt.t-com.hr

31000 OSIJEK (031)

Arambašić Biserka, Kapucinska 17/l,
tel. 214 660, fax. 214 661
e-mail: notar.arambasic@os.t-com.hr
Vjenceslav Arambašić, jb prisjednik
Marija Šarić, jb prisjednik

Borić Mirjana, Jakova Gotovca 13,
tel. 202 200, fax. 202 204
e-mail: notar-mirjana.boric@os.t-com.hr
Ivana Kovačević, jb prisjednik
Aleksandra Pipek, jb prisjednik
Vedran Borić, jb savjetnik

Dumančić Dragica, Vrt J. Truhelke 3,
tel/fax. 201 277
e-mail: jbdumancic@yahoo.com
Marijan Dumančić, jb prisjednik
Rahela Kovačić, jb prisjednik

Kokić Anamarija, Trg slobode 3/l, tel. 204 027
e-mail: amkjavni.biljeznik@os.t-com.hr

Kovačev Tatjana, Europske avenije 4,
tel/fax. 206 605
e-mail: tatjana.kovacev@os.t-com.hr
Janjić Dora, jb prisjednik
Boris Brnjevarac, jb savjetnik

Pavelić-Musa Zdenka, Županijska 13,
tel/fax. 200 808
e-mail: pavelic-musa.javni.biljeznik@os.t-com.hr

Ljiljana Vodopija, jb prisjednik

Perić Lidija, Kapucinska 25/l, tel/fax. 201 110
e-mail: lidija.peric@inet.hr
Mijo Perić, jb prisjednik
Jasminka Pavlov, jb prisjednik
Antonija Rako, jb savjetnik

Popović Mandica, Trg A. Starčevića 10,
tel. 650 211
e-mail: javni.biljeznik.mandica.popovic@os.t-com.hr
Sanja Popović, jb vježbenik

Rok Verica, Kapucinska broj 23/l,
tel/fax. 700 707, 205 211
e-mail: javni.biljeznik.rok.verica@gmail.com
Lana Albert Majstorović, jb prisjednik

Šimašek Zlatko, Vijenac Paje Kolarića 2,
tel./fax. 215 650
e-mail: simasek.zlatko.javni.biljeznik@os.t-com.hr

Šustić Hrvatina, Hrvatske Republike 31b,
tel. 213 213
e-mail: sustic.hrvatina@os.t-com.hr
Sumba Peček, jb prisjednik

53220 OTOČAC

Mudrovčić Mato, Bartola Kašića 8, tel./fax.
053/773-366
e-mail: notar.mudrovacic@gs.t-com.hr

47280 OZALJ (047)

Ivić Jenkač Tea, Zrinskih i Frankopana 15,
tel/fax. 732 048
e-mail: javni.biljeznik.ivic.tea@ka.t-com.hr

23290 PAG (023)

Škunca Elizabeta, Podmir bb,
tel. 612 281, fax. 616 905
e-mail: elizabeta.skunca@zd.t-com.hr

34550 PAKRAC (034)

Grgurić-Rukavina Dubravka, Trg bana Jelačića 6,
tel/fax. 412 905
e-mail: dubravka.grguric-rukavina@po.t-com.hr

52000 PAZIN (052)

Blečić Marija, Jože Šurana 6, tel/fax. 621 544
e-mail: jb-marija.blecic@pu.t-com.hr
Marijan Paulišić, jb prisjednik
Deana Matković, jb savjetnik

Jeromela Mauša Nataša, Dinka Trinajstića 2,
tel/fax. 621 111
e-mail: biljeznik.natasa@hi.t-com.hr
Tijana Belac, jb prisjednik
Andrea Zgrablić, jb vježbenik

44250 PETRINJA (044)

Antoš-Kovačiček Višnja, Dr Franje Tuđmana 7,
tel/fax. 814 587
e-mail: jb-visnja.antos-kovaciccek@sk.t-com.hr
Zrinka Kovačiček, jb vježbenik
Vjekoslav Andrić, jb prisjednik

33405 PITOMAČA (033)

Andal-Mlinarić Brigita, Trg Kralja Tomislava bb,
tel/fax. 801 561
e-mail: jburedbam@email.t-com.hr
Marina Mlinarić, jb vježbenik

10451 PISAROVINA (01)

Barbarić Petar, Trg Stjepana Radića 4/I,
tel/fax. 629 18 69
e-mail: barbaric.petarjavni.biljeznik@zg.t-com.hr

20340 PLOČE (020)

Zderić Tomislav, Neretvanskih gusara 12,
tel/fax. 670 323
e-mail: biljeznik.zderic@gmail.com

44317 POPOVAČA (044)

Greblo Vladimir, Trg grofa Erdedy 28,
tel/fax. 670 771
e-mail: vladimir.greblo2@optinet.hr

52440 POREČ (052)

Ferenc Tanja, Trg slobode 2,
tel. 452 905, fax. 428 210
e-mail: jb-tanja.ferenc@pu.t-com.hr
Marjana Kirin, prisjednik

Hrvatin Marija, 8.marta 1, tel. 433 258

e-mail: marija.hrvatin@pu.t-com.hr
Tina Kalac, jb prisjednik
Morena Gojtanić, jb savjetnik

Pahović Đordano, Trg Joakima Rakovca 5,
tel. 442 163

e-mail: notar-pahovic@pu.t-com.hr
Sabina Parenčan, jb prisjednik
Maksimiljan Pahović, jb vježbenik
Josip Pahović, jb vježbenik

34000 POŽEGA (034)

Bagarić Niko, Ul. Sv. Florijana 6, tel/fax. 272 551
e-mail: niko.bagaric@po.t-com.hr
Marijana Perić, jb prisjednik

Brekalo Ante, Dragutina Lermana 6,
tel. 313 153, fax. 313 152

e-mail: javni.biljeznik.ante.brekalo@po.t-com.hr
Domagoj Brekalo, jb vježbenik
Ivana Kronšteter, jb vježbenik

mr. sc. Včelik Mario, Primorska 2,
tel/fax. 251 640
e-mail: biljeznik-vcelik@po.t-com.hr
Ksenija Hudeček, jb prisjednik
Matea Včelik, jb vježbenik

40323 PRELOG (040)

Balaban Marijan, Trg Sv. Florijana 20,
tel. 646 200, fax. 645 155
e-mail: marijan.balaban@optinet.hr

Blažeka Ljiljana, Glavna 26, tel/fax. 645 062

e-mail: ljiljana.blazeka@inet.hr
Andreja Gredelj, jb prisjednik
Tamara Blagus, jb vježbenik

49218 PREGRAĐA (049)

Večerić Gordana, Kostelgradska 9,
tel/fax. 377 884
e-mail: ured@notar-veceric.hr

52100 PULA (052)

Crljenica Alida, Ćirilometodske družbe 1,
tel/fax. 215 625
e-mail: notar-crljenica@pu.t-com.hr
Sandra Bilić, jb prisjednik
Maja Crljenica Štimac, jb savjetnik
Ivan Crljenica, jb vježbenik

Kopić Nansi, Anticova 9/I, tel/fax. 217 808

e-mail: notar.nansi@pu.t-com.hr
Vedran Franković, jb prisjednik
Tena Kopić, jb savjetnik
Tijana Celija, jb vježbenik

Krajcar Denis, Flanatička 10, tel/fax. 215 315

e-mail: notar.krajcar@pu.t-com.hr
Mladen Meničanin, jb prisjednik
Željko Valenta, jb prisjednik

Kukučka Ivan, Jurja Žakna 4b,

tel. 544 755, fax. 213 097
e-mail: notarpula@pu.t-com.hr
Danijela Diković Komadina, jb prisjednik
Miroslav Kutlača, jb savjetnik

Obrovac Skira Sonja, Laginjina ulica 2,
tel. 211 260

e-mail: sonja.obrovac.skira@pu.t-com.hr
Jelena-Kristina Cindrić Bačac, jb prisjednik

Paić-Čerin Marina, Olge Ban 8,
tel. 215311, fax. 380 804

e-mail: marina.paic-cerin@notar-cerin.hr
Duško Bambić, jb prisjednik
Marko Vitasović, jb savjetnik

Perković Divna, Mletačka 2,
tel. 217 505, fax. 522 316
e-mail: notar.d.perkovic@pu.t-com.hr
Iva Pauro Ćiković, jb savjetnik

Pliško Mirna, Smareglina ul. br.7,
tel. 210 511, fax. 522 377
e-mail: notar@notar-plisko.hr
Ivan Regvat, jb prisjednik
Filip Komel, jb vježbenik

51280 RAB (051)

Radić Ermina, Mali Palit bb, tel/fax. 725 498
e-mail: javnibin@inet.hr
Dražanka Pičuljan, jb prisjednik

51000 RIJEKA (051)

Banić Miroslav, Korzo 4/II, tel/fax. 338 114
e-mail: miroslavbanic@inet.hr
Petar Banić, jb savjetnik

Ćuzela Vesna, Korzo 18,
tel. 339 686, fax. 322 969
e-mail: notar-cuzela@notar-cuzela.hr
Milena Čehajić, jb prisjednik
Sunčica Žužić Kovačić, jb prisjednik
Zvonka Beg Kvaternik, jb savjetnik
Marina Cvitan, jb vježbenik
Maja Grgić, jb vježbenik
Sara Madžarov, jb vježbenik

Grozdanić-Dekleva Marija, Korzo 35/I,
tel/fax. 336 727
e-mail: notar.grozdanic-dekleva@ri.t-com.hr
Loris Baričević, jb prisjednik
Nikolina Grozdanić, jb savjetnik
Hrvoje Hauptert, jb vježbenik

Legović Gordana, Rudolfa Strohala 3,
tel. 322 922, fax. 321 052
e-mail: notar.legovic@ri.t-com.hr
Veronika Fućak Zvonarić, jb prisjednik
Kristina Grižon, jb savjetnik

Lovrović Lečić Vera, Fiorello la Guardia 25,
tel/fax. 212 665
e-mail: jbvll@ri.t-com.hr
Nada Jovanić, jb prisjednik
Katarina Datković, jb savjetnik
Ivan Dobrović, jb vježbenik

Marinković Žaklina, Korzo 22, tel. 323 409
e-mail: notar.zaklinamarinkovic@hotmail.com

Panjковиć Velibor, Ante Starčevića 4,
tel. 317 370, fax. 317 076
e-mail: velibor.panjkovic@ri.t-com.hr
Danijela Duran Šunić, jb prisjednik

Tamara Mihalović, jb prisjednik
Branka Ramić, jb vježbenik
Romana Miculinić, jb vježbenik
Natali Superina, jb vježbenik

Paravić Darko, Gnambova 2/II, tel/fax. 330 532
e-mail: jb-paravic@ri.t-com.hr
Blanka Kosjek Rumora, jb prisjednik
Marin Belavić, jb prisjednik
Boris Volarić, jb savjetnik

Pejnović Stevan, Ribarska 2/2, tel. 214 783
e-mail: notar.pejnovic@ri.t-com.hr
Kovačić Vesna, jb prisjednik

Sablić Dorčić Marina, Ciottina 5, tel. 494 169
e-mail: biljeznik.sablic-dorcic@optinet.hr
Vesna Matković, jb prisjednik
Ana Sabljak, jb savjetnik

Smojver-Bašić Anđelka, Školjić 2,
tel/fax. 335 890
e-mail: jb-andjelka-smojver-basic@ri.t-com.hr
Željko Bašić, jb prisjednik
Tonka Bašić, jb vježbenik

Sokolić-Ožbolt Olga, Užarska 28-30/II,
tel/fax. 212 513
e-mail: notari-borcic-sokolic@ri.t-com.hr
Danijela Miloš Novak, jb prisjednik
Silvija Perišić, jb savjetnik
Martina Klarin, jb vježbenik
Sanja Bugarinović, jb vježbenik

Šveговиć Vesna, Titov trg 10, tel/fax. 335 753
e-mail: javni-biljeznik-vesna-svegovic@ri.t-com.hr
Ivana Pahljina, jb vježbenik

Vrsalović Zoran, Korzo 40,
tel. 322 211, fax. 322 393
e-mail: javni.biljeznik.zoran.vrsalovic@ri.t-com.hr
Ana Huserik Zujčić, jb prisjednik
Andrea Rajković, jb prisjednik

52210 ROVINJ (052)

Dušić Davor, Ul. Carera 20, tel/fax. 818 051
e-mail: notar-dusic@pu.t-com.hr
Morana Erak Dušić, jb prisjednik

Zujčić Rino, N.Quarantotto bb,
tel. 830 008, fax. 840 197
e-mail: rino.zujic@pu.t-com.hr
Tatjana Burić, jb prisjednik

10430 SAMOBOR

Frković Gordana - Jožinec Ljubica
Trg k. Tomislava 13/I, tel/fax. 336 62 10
e-mail: javni.biljeznici.samobor@zg.t-com.hr

Dubravka Leljak Hršak, jb prisjednik
Kristina Župančić, jb prisjednik

Palinić-Čulin Sandra, Gajeva 35,
tel. 332 65 86, fax. 332 65 87
e-mail: notar-palinic@zg.t-com.hr
Maja Peris, jb prisjednik

Remenarić Slavko, Trg k.Tomislava 10,
tel. 338 72 43, fax. 338 72 45
e-mail: biljeznik.remenaric@email.t-com.hr
Elvira Belošević, jb prisjednik

53270 SENJ (053)

v.d. JB Eda Biondić, Pavlinski trg 17,
tel/fax. 881 759
e-mail: notar-vrban@gs.t-com.hr

10360 SESVETE (01)

Batušić-Šlogar Zinka, Vladimira Ruždjaka 8
tel. 205 82 88, fax. 205 82 99
e-mail: zinka.batusic-slogar1@zg.t-com.hr
Ana Gerić, jb prisjednik
Daniela Vuković, jb savjetnik

Čergar Milka, Ninska 1,
tel. 200 05 82, fax. 201 02 91
e-mail: milka.cergar@zg.t-com.hr
mr.sc.Ante Kravar, jb prisjednik
Marija Čukelj, jb savjetnik
Mirjana Škarica, jb vježbenik

Ledić Sanja, Ninska 3,
tel. 200 55 50, 200 55 52, fax. 200 55 17
e-mail: jav.biljeznik.ledic@zg.t-com.hr
Javorka Zaplatić, jb prisjednik
Darja Kaleb Gavran, jb savjetnik

Vuger Ignac, Karlovačka c. 2., tel/fax. 200 88 28
e-mail: vuger@biljeznik-vuger.hr
Joško Pervan, jb prisjednik
Andrija Vuger, jb vježbenik

21230 SINJ (021)

Delonga Vladimir, Trg dr. Franje Tuđmana 7,
tel/fax. 825 900
e-mail: vladimir.delonga@st.t-com.hr

Romac Ana, Put Petrovca 12/2,
tel. 823 081, fax. 826 022
e-mail: ANAROMAC971@gmail.com
Marijana Buljan, jb prisjednik

44000 SISAK (044)

Briševac Imprić Gordana, Trg Lj.Posavskog 3,
tel. 522 909
e-mail: gordana.brisevac.impric.javni.biljeznik@sk.t-com.hr

Čubelić Šimac Sanja, S.i A. Radića 5,
tel. 523 246, fax. 521 228
e-mail: j.b.cubelic.simac.sanja@sk.t-com.hr
Domagoj Ocvarek, jb prisjednik

Kraljičković Ivica, S. i A. Radića 25,
tel/fax. 523 363
e-mail: ivica.kraljickovic@sk.t-com.hr
Dragutin Habulin, jb prisjednik
Silvija Harambašić, jb vježbenik
Ivan Borić, jb vježbenik

Marković Ivan, S. i A. Radića 1, tel/fax. 523 694
e-mail: ivan.markovic@sk.t-com.hr
Maja Tomazinić Grahovac, jb prisjednik

Stojanović Natalija, S i A.Radića 6/6,
tel. 522 708, fax. 522 723
e-mail:natalija.stojanovic@sk.t-com.hr
Marko Bebek, jb vježbenik

35000 SLAVONSKI BROD (035)

Bračun Miroslav, Ul.P. Krešimira IV br. 3,
tel. 449 467, fax. 449 468
e-mail: mioslav.bracun@sb.t-com.hr
Mira Relić, jb prisjednik
Zvonimir Bračun, jb prisjednik

Čečatka Robert-Anton, Trg pobjede 19,
tel. 449 498, fax. 404 140
e-mail: robert-anton.cecotka@st.t-com.hr
Igor Kokanović, jb vježbenik

Kemec Nada, Trg pobjede 22,
tel. 410 299, fax. 415 344
e-mail:nada.kemec@sb.t-com.hr
Blanka Marjanac, jb prisjednik
Iva Kemec Kokot, jb prisjednik

Lukačević Mario, Matije Gupca 22,
tel. 445 805, fax. 445 833
e-mail: lukacevic.mario@sb.t-com.hr

Medunić Ruža, Trg pobjede 10, tel. 440 616
e-mail: javni biljeznik.ruza.medunic@sb.t-com.hr
Katarina Oreč, jb prisjednik

33520 SLATINA (033)

Krpačić Mato, Trg Sv. Josipa 9, tel/fax. 550 665
e-mail: biljeznik-krpacic@vt.t-com.hr
Sandra Naumovska, jb prisjednik

47240 SLUNJ (047)

Naletilić Martina, Trg dr.Franje Tuđmana 8
tel. 400-008, fax. 400-009
e-mail: notar.naletilic@gmail.com

21210 SOLIN (021)

Ivančić Marija, Kralja Zvonimira 75,
tel/fax. 210 548
e-mail: jb.marija.ivancic@st.t-com.hr
Snježana Ludvajić, jb prisjednik
Maja Maleš Talaja, jb prisjednik

Jurišić Boško, Kralja Zvonimira 85,
tel/fax. 213 286
e-mail: javni.biljeznik.bosko.juriscic@st.t-com.hr
Yvonne Zlatar Šunjić, jb prisjednik
Srđan Dvornik, jb vježbenik

21000 SPLIT (021)

Bilan Vedrana, Kneza Lj. Posavskog 17/I,
tel/fax. 321 505
e-mail: jb.v.bilan@st.t-com.hr
Vesna Ogorevc, jb prisjednik
Vesna Radovan, jb prisjednik

Bradarić Ivan, Obala Hrv. nar. preporoda 9,
tel/fax. 345 859
e-mail: notar-ivan-bradaric@st.t-com.hr
Pero Berić, jb prisjednik
Ivana Bradarić, jb prisjednik

Čipčić Mila, Gundulićeva 20, tel/fax. 380 122
e-mail: notar.mila.cipcic@email.t-com.hr
Sandra Jelavić, jb prisjednik
Matea Herceg, jb vježbenik

Dragun Helena, Škrape 53,
tel. 530 902, fax. 530 988
e-mail: javni.biljeznik.helena.draun@st.t-com.hr
Milka Tošić, jb prisjednik

Karabotić-Milovac Teo, Kavanjinova 4,
tel. 339 888, fax. 339 890
e-mail: teo.karabotic-milovac@st.t-com.hr
Marko Pavičić, jb prisjednik

Kekez Nevenka, Hrvatske mornarice 1B,
tel. 485 255, fax. 322 361
e-mail: biljeznik.kekez@st.t-com.hr
Dunja Brajčić, jb prisjednik
Irena Šimunović, jb prisjednik

Kovačević Borica, Ivana Gundulića 44/II,
tel/fax. 362 497
e-mail: jb-borica.kovacevic@st.t-com.hr

Makelja-Šuljić Jagoda, Šimićeveva 2,
tel/fax. 371 442
e-mail: biljeznik-makelja-suljic@st.t-com.hr
Dražen Makelja, jb prisjednik
Jagoda Vuković, jb prisjednik

Matačić Jasna, Rudera Boškovića 9,
tel/fax. 482 509
e-mail: jasna.matacic@st.t-com.hr
Ivana Vučemilović Vranjić, jb vježbenik

Milić-Štrkalj Zrinka, Domov. rata 27b,
tel. 485 776, fax. 322 455
e-mail: javni.biljeznik.zrinka.milic-strkalj@st.t-com.hr
Ana Vukojević, jb prisjednik
Ivana Pandža, jb vježbenik

Pavlović Dalibor, Klaićeva poljana 3,
tel. 772 948, fax. 772 943
e-mail: dalibor.pavlovic@st.t-com.hr
Anita Gudelj Juričić, jb savjetnik
Gojka Damjanić, jb vježbenik

Popovac Mirjana, Mažuranićevo šet. 13,
tel/fax. 317 401
e-mail: javni-biljeznik-m.popovac@st.t-com.hr
Ana Zaninović Popovac, jb vježbenik
Ivana Brkljačić Malenica, jb savjetnik

Mr. sc. Puljiz Zoja, Mažuranićevo šetalište 14,
tel. 322 495, fax. 347 000
e-mail: jb.zoja.puljiz@hi.t-com.hr
Snježana Felzer-Puljiz, jb prisjednik
Lucija Buljan, jb savjetnik

Rubić Mira, Domovinskog rata 11, tel/fax. 348043
e-mail: jb-mira.rubic@st.t-com.hr

Šarić Ilija, Hrvatske bratske zajednice 3a,
tel. 480 341, 480 358
e-mail: saric.ilija.javni.biljeznik@st.t-com.hr
Matijana Paradžik, jb prisjednik
Rozika Dajak, jb savjetnik

mr.sc. Šuško Ante, Domovinskog rata 3,
tel./fax. 348 104
e-mail: jb.susko@hi.t-com.hr
Gorana Kokot, jb savjetnik

Zlokić Ante, Velebitska 26, tel/fax. 534 528
e-mail: jb-slobodan-zlokic@st.t-com.hr
Kornelija Valjan, jb prisjednik

21300 SUPETAR (021)

Kuzmanić Ervin, Ratac 2, tel/fax. 630 555,
e-mail: ervin.kuzmanic@st.t-com.hr
Dinko Martinović, jb prisjednik
Danijel Bezmalinović, jb vježbenik

21460 STARI GRAD (021)

Plenković Jadranka, Sv. Rok bb, tel/fax. 765 547
e-mail: jadranka.plenkovic@st.t-com.hr

10380 SVETI IVAN ZELINA (01)

Rački Branka, Trg Ante Starčevića 14/II,
tel/fax. 206 09 37
e-mail: branka.racki@zg.t-com.hr
Ivan Rački, jb savjetnik

22000 ŠIBENIK (022)

Malenica Ljiljanka, Fra Stjepana Zlatovića 18,
tel. 331 812, fax. 331 819
e-mail: javni.biljeznik.ljiljanka.malenica@si.t-com.hr
Vinka Čuljak, jb savjetnik
Mario Sulje, jb vježbenik
Jelena Kljajić, jb vježbenik

Nakić Nevenka, A.Starčevića 5, tel. 212 265
e-mail: nevenka.nakic@hi.t-com.hr
Neven Nakić, jb prisjednik
Sanja Veštić, jb vježbenik

Bukić Vinko, v.d. jb. S.Radića 79a,
tel. 330 025, fax. 330 116
e-mail: notar-lucev@si.t-com.hr

Vuletin Vojislav, Vladimira Nazora 15,
tel. 212 096, fax. 213 190
e-mail: javnibiljeznik.vuletin@si.t-com.hr
Marko Vuletin, jb prisjednik
Sunčica Vuletin, jb savjetnik
Ana Čvrljak, jb vježbenik

21220 TROGIR (021)

Biuk Željena, Matije Gupca 1/II, tel/fax. 885 397
e-mail: zeljana.biuk@st.t-com.hr
Velebita Erkapić, jb prisjednik
Slavija Mihovilčević, jb vježbenik

Žanko Petar, Matije Gupca 1/I tel/fax. 885 330
e-mail: notar.petar.zanko@st.t-com.hr
Danira Margeta-Nuber, jb prisjednik
Ana Pavković, jb prisjednik
Ivana Bartulica Antulov, jb savjetnik

52470 UMAG (052)

Krajina Željko, Trgovačka 1,
tel. 743 464, fax. 743 463
e-mail: notarumag@gmail.com
Fabiana Kliman, jb prisjednik
Nina Šorgo, jb vježbenik

31550 VALPOVO (031)

Gagro Ružica, Trg kralja Tomislava 10,
tel. 663 555
e-mail: notar.r.gagro@os.t-com.hr
Pavao Gagro, jb prisjednik
Maja Gagro Bošnjak, jb savjetnik

Grgić Jelena, Vij.107.brigade HV 3,
tel. 650 100, fax. 650 190

e-mail: jelena.grgic-notar@email.t-com.hr

42000 VARAŽDIN (042)

Benc Rankica, Vrazova 8c,
tel. 211 400, 212 558, fax. 211 400
e-mail: rankica.benc@vz.t-com.hr
Lidija Metlikovec, jb prisjednik
Jelena Valdec Plantak, jb savjetnik

Čmrlec-Kišić Biserka, Mihanovićeve 2,
tel. 211 662, fax. 211 699
e-mail: biserka.cmrlec-kisic@vz.t-com.hr
Marija Peručić Jošić, jb prisjednik
Natalija Kaselj Tušek, jb savjetnik
Tea Cimerman, jb vježbenik

Duić Melanija, Franjevački trg 17,
tel. 212 214, fax. 200 985
e-mail: melanija.duic@vz.t-com.hr
Andreja Levatić Marin, jb prisjednik
Željka Poljak Tuholjak, jb prisjednik
Lana Pavković Rendić, jb savjetnik
Iva Bajt, jb vježbenik

Mađarić Koraljka, Kapucinski trg 2/I,
tel. 201 323, fax. 201 329
e-mail: madjaric.koraljka.javni.biljeznik@vz.t-com.hr
Melita Gerbus, jb prisjednik
Emilija Ivetić, jb vježbenik

Rauš-Klier Zvijezdana, Anina 2,
tel. 212 812, fax. 200 672
e-mail: zvjezdana-raus.klier@vz.t-com.hr
Barbara Viličić Peharda, jb prisjednik
Iva Cimerman, jb vježbenik

Mihinjač Lana, v.d. jb. Braće Radića br. 6,
tel/fax. 212 833
e-mail: jbbs@optinet.hr
Iva Zadrović, jb prisjednik
Bojana Štrlek Vočanec, jb savjetnik
Martina Ivek, jb vježbenik

Trstenjak Stjepan, Trg slobode 1,
tel. 300 550, fax. 300 552
e-mail: stjepan.trstenjak@gmail.com
Ana Brezovec, jb prisjednik

Vajdić-Sevšek Jagoda, Pavlinska 5,
tel/fax. 320 015
e-mail: jagoda.sevsek-vajdic@vz.ht.hr
Jasenska Pjevac, jb prisjednik
Sunčica Gložinić, jb prisjednik

10410 VELIKA GORICA (01)

Jurlina Marko, Ulica kralja Dmitra Zvonimira 10,
tel/fax. 622 10 97, fax. 622 15 52
e-mail: ured@notar-jurlina.hr

Iva Brazda, jb prisjednik
Mirna Rob, jb vježbenik

Maleković Ivan, Trg kralja Tomislava 7,
tel. 622 21 23, fax. 622 52 66
e-mail: notar-malekovic@zg.t-com.hr
Bernarda Meštrović, jb prisjednik
Ivana Švegar, jb prisjednik
Maja Grgurić, jb vježbenik

Mirčetić Nives, N. Šopa 41,
tel. 622 52 77, fax. 623 25 83
e-mail: nives.mircetic@zg.t-com.hr
Martina Begović, jb prisjednik

Spevec Ranka, Trg kralja Tomislava 39,
tel. 621 38 69, fax. 625 11 06
e-mail: jb.ranka.spevec@zg.t-com.hr
Jasminka Vrba, jb prisjednik

32100 VINKOVCI (032)

Kovač Mirodar, Trg B. J. Šokčevića 1,
tel/fax. 334 235
e-mail: kovac-mirodar-javni-biljeznik@vk.t-com.hr
Nikola Perković, jb prisjednik

Mendeš Marijan, Duga ulica broj 10/I,
tel/fax. 334 221
e-mail: jb-miric-zelimir@vk.t-com.hr
Tomislava Komesarović, jb vježbenik

Vajcl Alen, Duga ulica 8,
tel. 338 285, fax. 338 118
e-mail:javni.biljeznik.alen.vajcl@gmail.com

Vulić Nikola, Vladimira Nazora 13,
tel/fax. 338 050
e-mail:nikola.vulic@vu.t-com.hr
Lejla Šutalo, jb vježbenik
Ivana Marcikić, jb vježbenik

33000 VIROVITICA (033)

Filipović-Kovačić Dubravka, Andrije Kačića
Miošića 2, tel/fax. 726 850
filipovic-kovacic.dubravka.javni.biljez@vt.t-com.hr
Tomislav Vuković, jb vježbenik
Ivana Pavošević, jb vježbenik

Nad Ema, Antuna Mihanovića 26,tel/fax.800-635
e-mail: nadj.ema.javni.biljeznik@vt.t-com.hr

21480 VIS (021)

Mladineo Margarita, Šetalište Stare Isse 2,
tel/fax. 718 088
e-mail: jb.m.mladineo@hi.t-com.hr
Anita Krvavica, jb vježbenik

52463 VIŠNJAN (052)

Poropat Anka, Trg slobode 1,
tel. 427 852, fax. 427 854
e-mail: notar.poropat@hi.t-com.hr
Ailin Brgudac, jb savjetnik

22211 VODICE (022)

Gojanović Aljoša, Obala Juričev Ive Cote 27,
tel. 441 644, fax. 440 944
e-mail: aljosa.gojanovic@si.t-com.hr

10340 VRBOVEC (01)

Koretić Dubravka, Ul. poginulih branitelja bb,
tel/fax. 279 28 92
e-mail: javni.biljeznik.dubravka.koretic@si.t-com.hr
Stela Bajić, jb prisjednik

21276 VRGORAC (021)

Kristić Ivan, Tina Ujevića 13,
tel. 675 160, 098 448 795
e-mail: ivan.kristic@st.t-com.hr

32000 VUKOVAR (032)

Arambašić Boro, I. G. Kovačića 2/I
tel. 441 988, fax. 441 989
e-mail: jb-boro.arambasic@vk.t-com.hr
Duška Uzelac, jb prisjednik
Ivana Stočko, jb prisjednik
Jelena Arambašić, jb vježbenik

Kovačić Jelica, Trg Kralja Tomislava 1,
tel/fax. 421 278
e-mail: kovacic.jelica.javni.biljeznik@vu.t-com.hr

Ore Vojislav, Dr. Franje Tuđmana 5,
tel. 413 304, fax. 443 331
e-mail: notar.vore@vu.t-com.hr
Branislava Jovanović, jb prisjednik

49210 ZABOK (049)

Martinić Javorka, Matije Gupca 47/I,
tel/fax. 221 152
e-mail:javni.biljeznik.martinic@kr.t-com.hr

Podgajski Vlasto, Matije Gupca 70,
tel. 221 168, fax. 501 197
e-mail: vlasto.podgajski@kr.t-com.hr
Jadranka Kramar, jb prisjednik
Emil Podgajski, jb vježbenik

23000 ZADAR (023)

Brkić Emil, Ul.Domovin.rata 3,
tel. 231 383, fax. 231 481
e-mail: emil.brkic@zd.t-com.hr
Ivana Gadža Beganović, jb prisjednik
Tina Perin Crnošija, jb savjetnik

Grdović Silvana, Zrinsko Frankopanska 38,
tel.300 646, fax.300 648
e-mail: silvana.grdovic@zd.t-com.hr
Vesna Hadasija Filipi, jb savjetnik

Grigillo Ramljak Darija, Dalmat.sabora 2,
tel/fax. 213 000
e-mail: darija.grigillo-ramljak@zd.t-com.hr
Josipa Zubčić, jb prisjednik
Ana Ramov, jb savjetnik

Hrabra Suzana, Don Ive Prodana 4, tel. 312 166
e-mail:suzana.hrabra@zd.t-com.hr

Kolega-Zubčić Alkica, Stjepana Radića 42b,
tel/fax. 300 900
e-mail: notar-zubcic@zd.t-com.hr
Dragana Marčina, jb prisjednik
Filip Zubčić, jb savjetnik
Tereza Skelin, jb vježbenik
Tina Magaš, jb vježbenik
Stefani Kasap, jb vježbenik

Marčina Vera, 112.brigade br.3, tel/fax. 314 665
e-mail: notar.marcina@zadar.net
Goran Marčina, jb prisjednik
Ana Mihić, jb savjetnik
Ana Svorcina, jb vježbenik

Mišković mr. sc. Davor, Ul. Mihovila Klaića 7,
tel/fax. 311 111
e-mail: notar-davor-miskovic@zd.t-com.hr

Skoblar Jelena, Sv. Vinka Paulskog 32
tel. 628 901, 628 902 fax. 628 903
e-mail: jelena@notar-skoblar.hr

10290 ZAPREŠIĆ (01)

Adžija Ivan, Baltazara A. Krčelića 15,
tel. 331 08 75, fax. 331 08 76
e-mail: ivan.adzija@zg.t-com.hr
Lidija Kolombo, jb prisjednik
Mirta Adžija, jb prisjednik

Poljak Estera, Tržna 12,
tel.331 45 94, fax. 331 45 93
e-mail:javni.biljeznik.estera.poljak@os.t-com.hr
Željko Petrušić, jb prisjednik

49250 ZLATAR (049)

Bartolek Zvonimir, Trg Slobode 2,
tel/fax. 466 808
e-mail: notar.bartolek@notar-bartolek.hr

Pozaić Đurđica, Zagrebačka 15a,
tel/fax. 467 077
e-mail: djurdjica.pozaic@kr.t-com.hr
Martina Preis, jb savjetnik

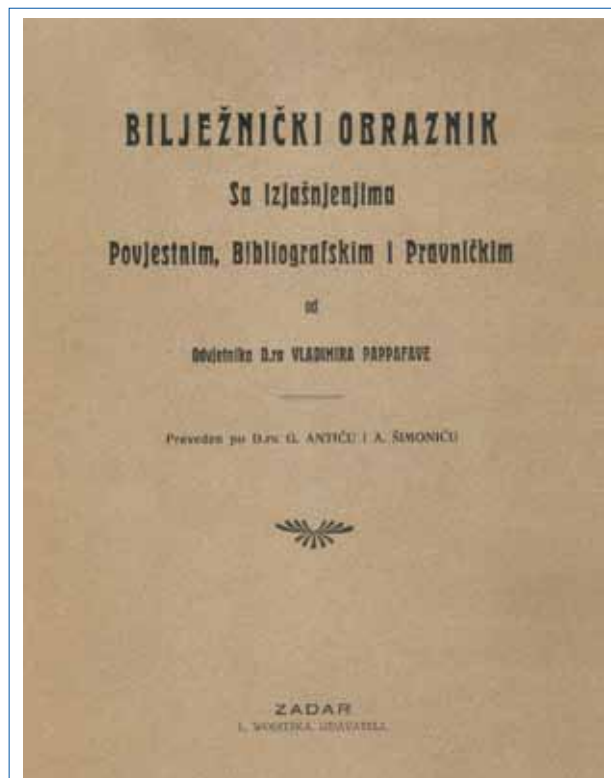
52341 ŽMINJ (052)

Pucić Patricia, Pazinska 2/h, tel/fax. 846 530
e-mail: biljeznik.pucic@pu.t-com.hr
Vedrana Kliman, jb savjetnik

32270 ŽUPANJA (032)

Kaluđer Mladen, Veliki Kraj 59, tel/fax. 830 130
e-mail: kaludjer.mladen.javni.biljeznik@vk.t-com.hr
Marija Karalić, jb savjetnik

Marošević Kata, Josipa bana Jelačića 1,
tel/fax. 832 793
e-mail: marosevic-kata-jb@vk.t-com.hr
Hrvoje Marošević, jb vježbenik

Ovo temeljno djelo o bilježništvu prevedeno je zbog općeg zanimanja na brojne svjetske jezike, a evo sada pojavljuje se pretisak hrvatskog izdanja

VLADIMIR PAPPFAVA
BILJEŽNIČKI OBRAZNIK
POGOVOR: AKADEMIK JOSIP BRATULIĆ

**KNJIGU MOŽETE
NARUČITE NA MAIL:
biljobraznik@gmail.com**
Cijena 180,00 kn

...Od svih pravnih ustanova iz starine, koje su tekom vjekova do nas doprle, te kojima u višoj ili manjoj mjeri, ama svedj jednakim ciljem i temeljem, nalazimo traga kod svih danas obrazovanih naroda, nijedna se možda, po važnosti, ne može spraviti sa bilježništvom.

Tako u predgovoru knjizi *Bilježnički obraznik* govori autor jedne od najznačajnijih knjiga o hrvatskom notarijatu.

Upravo iz tih razloga nedostatka pravih povijesnih izvornika hvalevrijedna je inicijativa za pretisak ove knjige koju su inicirali bilježnici *Zoran Jelavić* i *Vladimir Marčinko* uz podršku Hrvatske javnobilježničke komore i njene predsjednice *Lucije Popov*.

Nadamo se da će ovo izdanje naići na interes bilježnika i šire pravne javnosti te opravdati razloge pretiska. Pogovor je napisao akademik *J. Bratulić* u kome je naznačio povijesni okvir i značaj autora V. Pappafave u hrvatskoj povijesti javnog bilježništva.